

H. G. WELLS

OUL DE CRISTAL

OPERE ALESE VOL. IV

H. G. WELLS

OUL DE CRISTAL

POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE

În româneşte de

VICTOR KERNBACH,
C. VONGHIZAS, B. BEREANU

EDITURA TINERETULUI

Coperta de
H. MAVRODIN

Povestirile cuprinse în acest volum
au fost traduse după:

THE SHORT STORIES OF H. G. WELLS

Ernest Benn Limited, London, 1948

IMPERIUL FURNICILOR

1

Cînd căpitanul Gerilleau a primit instrucţiuni să-şi îndrepte noua sa canonieră, ***Benjamin Constant,*** spre Badama, pe braţul Batemo al Guaramademei, ca să dea ajutor locuitorilor de acolo împotriva unei invazii de furnici, s-a gîndit că autorităţile vor să-şi bată joc de el. Căpitanul făcea parte dintr-o promoţie de tineri romantici şi plini de neastîmpăr, iar afecţiunea unei doamne de vază din Brazilia, precum şi ochii alunecoşi ai căpitanului jucaseră un anume rol în acel proces, de vreme ce gazetele ***Diario*** şi ***O Futuro*** se arătaseră îngrozitor de lipsite de orice respect în comentariile publicate. Acum, el simţea că va da prilej din nou zeflemelelor.

Era creol, concepţiile lui despre etichetă şi disciplină erau portugheze pur sînge, şi singurul căruia i se destăinui fu Holroyd, maşinistul din Lancashire, care se îmbarcase pe vas şi căruia îi vorbi acum în englezeasca sa stricată.

— De fapt, zise el, totul are singura ţintă de a mă umple de ridicol! Ce poate să facă un om împotriva furnicilor? Furnicile vin şi se duc.

— Se spune, zise Holroyd, că ele nu fug. Băiatul acela despre care spuneai că era un Sambo…

— ***Zambo,*** un fel de corcitură.

— ***Sambo.*** El zicea că oamenii fug!

Căpitanul fuma nervos cîteva clipe.

— Se mai întîmplă şi lucruri de astea, zise el în cele din urmă. Ei şi? Invazii de furnici şi ce-o mai vrea Dumnezeu. A fost o invazie în Trinidad… nişte furnici din acelea mici care nimicesc frunzele. Toţi portocalii, toţi mangotierii s-au prăpădit! Şi ce importanţă are? Uneori, armate întregi de furnici intră şi prin case… astea sînt furnici războinice, de un soi deosebit. Pleci, şi ele îţi curăţă toată casa. Apoi, cînd te întorci, casa-i curată, ca nouă! Nici gîndaci de bucătărie, nici purici, nici păduchi de lemn.

— ***Sambo*** ăla, zise Holroyd, spune că astea sînt alt- fel de furnici.

Căpitanul înălţă din umeri, furios, privindu-şi fix ţigara.

Mai tîrziu, deschise din nou subiectul.

— Dragul meu ’Olroyd, ce trebuie să fac eu cu aceste furnici infernale?... Căpitanul căzu pe gînduri. E caraghios! spuse el.

Dar în cursul după-amiezii, îşi puse uniforma şi coborî pe ţărm, borcanele şi lăzile fură îmbarcate din nou pe vas şi în cele din urmă urcă şi el. Holroyd şedea pe punte în răcoarea serii, fuma cu sete şi se minuna de această Brazilie. Urcaseră şase zile de-a lungul Amazonului, erau la cîteva sute de mile de ocean, iar la răsărit şi la apus nu vedea decît acelaşi orizont ca pe mare, iar la sud nimic altceva decît o insulă nisipoasă cu cîteva smocuri de mărăcini. Ca printr-o ecluză apa curgea mereu, murdară, însufleţită de crocodili şi de păsările care pluteau deasupra ei, şi hră- nită, ca dintr-un izvor nesecat, cu tot soiul de buşteni; şi pustietatea ei, cumplita ei pustietate, îi umplea sufletul. Orăşelul Alemquer, cu biserica lui sărăcăcioasă, cu casele sale ca nişte barăci acoperite cu stuf, cu ruinele lui decolorate amintind nişte zile mai bune, părea un obiect minuscul, pierdut în pustietatea naturii, un ban aruncat în Sahara. Holroyd era un bărbat tînăr, acesta era întîiul său contact cu tropicele; venise direct din Anglia, unde natura e îngrădită, săpată şi canalizată într-o supunere perfectă, şi descoperea deodată cît de neînsemnat este omul. De şase zile se îndepărtaseră de mare, plutind pe canale nefrecventate, şi oamenii erau tot atît de rari ca şi o specie rară de fluturi. Într-o zi vedeai vreo ***canoe,*** în alta cine ştie ce staţie îndepărtată, iar a treia zi nu mai era ţipenie de om. Începu să creadă că omul e într-adevăr un animal rar, stăpînind cu şubredele lui puteri pămîntul.

Îşi dădu şi mai limpede seama de acest lucru pe măsură ce trecură zilele, el urmîndu-şi drumul întortocheat spre Batemo, în tovărăşia unui căpitan ieşit din comun, care avea sub comanda lui un tun mare, pre-cum şi ordinul de a nu-şi risipi muniţiile. Holroyd învăţa cu sîrguinţă spaniola, dar încă nu trecuse de substantiv şi de prezentul indicativului, iar singura persoană care mai ştia cîteva cuvinte englezeşti era un fochist negru, care însă vorbea foarte stricat. Secundul era un portughez, da Cunha, care vorbea franţuzeşte, dar un soi de

franţuzească diferită de cea pe care Holroyd o învăţase la Southport, şi singura lor conversaţie se rezuma la cîteva fraze de politeţe şi la nişte propoziţiuni simple referitoare la starea timpului. Dar timpul, ca şi toate lucrurile din această uimitoare lume nouă, nu avea nici o trăsătură umană, era fier-binte atît ziua cît şi noaptea, căci pînă şi curenţii de aer, ba chiar şi vîntul, erau fierbinţi, mirosind a vegetaţie putrezită; iar aligatorii şi păsările ciudate, muştele de toate felurile şi dimensiunile, gîndacii, furnicile, şerpii şi maimuţele păreau să se întrebe ce căuta omul în aerul lipsit de orice veselie în timpul zilei însorite şi de orice răcoare în vremea nopţii. Hainele erau insuportabile, dar dacă te dezbrăcai de ele însemna să te prăjeşti în timpul zilei şi să-ţi expui trupul, pe o suprafaţă mai mare, ţînţarilor din timpul nopţii; dacă umblai pe punte ziua, riscai să fii orbit de lumină, iar dacă stăteai dedesubt riscai să te sufoci. Şi în timpul zilei veneau anumite muşte, foarte dibace şi primejdioase, care te pişcau la mîini şi la glezne. Căpitanul Gerilleau, singura făptură care l-ar fi putut distrage pe Holroyd de la aceste neplăceri fizice, de-veni însă cît se poate de plictisitor, relatîndu-i zi după zi aceeaşi poveste a suferinţelor inimii sale, pricinuite de un şir întreg de femei anonime; şi spunea totul ca pe o rugăciune învăţată pe dinafară. Cîteodată îşi propuneau să facă sport şi se apucau să împuşte aligatori, însă rareori dădeau peste vreo aşezare omenească prin întinderile acelea împădurite, iar atunci se opreau acolo cîteva zile, bînd şi petrecînd; astfel, într-o seară, au dansat cu nişte fete creole care găsiră că slabele noţiuni de limbă spaniolă ale lui Holroyd, lipsit de perfectul compus sau de viitor, erau totuşi îndestulătoare pentru scopurile urmărite. Acestea nu erau însă decît nişte simple puncte luminoase pe drumul lung şi cenuşiu al fluviului pe care înaintau în duduitul motoarelor. O zeitate păgînă şi liberală, sub forma unei damigene, îşi întindea mrejele atrăgătoare atît la pupa, cît şi, fără îndoială, la prova.

Dar, la diferitele lui escale, Gerilleau află tot mai multe lucruri despre furnici şi misiunea începu să-l intereseze.

— E un soi nou de furnici, zise el. Trebuie să pătrundem în tainele — cum se cheamă asta? — ***entomologiei.*** Sînt uriaşe... au cinci centimetri! Unele chiar mai mari! E caraghios! Parcă

am fi nişte maimuţe... trimise să vîneze insecte... Da, dar insectele astea or să mănînce ţara.

Izbucni cu indignare:

— Închipuie-ţi că s-ar isca dintr-o dată complicaţii cu Europa. Eu zac aici, în curînd o să fim dincolo de Rio Negro, şi tunul meu stă degeaba!

Îşi frecă genunchiul, meditînd.

— Oamenii ăia de la localul de dans erau veniţi de sus. Şi-au pierdut tot ce aveau. Într-o după-amiază furnicile au năvălit în casele lor. Au fugit cu toţii. Ştii că atunci cînd vin furnicile, oamenii trebuie să fugă cu toţii, şi ele pun stăpînire pe casă. Dacă ai rămîne te-ar mînca. Pricepi? Ei bine, după aceea oamenii se întorc; îşi spun: „furnicile au plecat”... Dar furnicile n-au plecat. Încearcă omul să intre în casă, şi furnicile se iau la luptă cu el.

— Îl năpădesc?

— Îl muşcă. Văzînd asta, omul iese din casă din nou, ţipînd şi alergînd. Trece în goană pe lîngă ele, spre fluviu. Înţelegi? Intră în apă şi îneacă furnicile... da. Gerilleau se opri, îşi apropie ochii alunecoşi de faţa lui Holroyd şi-l ciocăni peste genunchi cu dege- tul. În aceeaşi noapte el moare însă, întocmai ca şi cînd ar fi fost muşcat de şarpe.

— Otrăvit... de furnici?

— Cine ştie! Gerilleau înălţă din umeri. Probabil că îl muşcă foarte tare... Cînd am intrat în slujba asta, am intrat ca să lupt cu oamenii. Că fiinţele astea, furnicile astea — vin şi se duc. Asta nu-i treabă pentru oameni.

De atunci încolo el vorbi deseori cu Holroyd despre furnici, şi ori de cîte ori dădeau din întîmplare peste cîte un grup de oameni în această întindere de apă, soare şi copaci, azvîrliţi ici-colo, cunoştinţele de limbă spaniolă ale lui Holroyd, din ce în ce mai bune, îl făcură să poată recunoaşte cuvîntul ***Saûba,*** care începea, să le domine pe celelalte tot mai mult.

Îşi dete seama că furnicile începeau să devină interesante, şi deveneau cu atît mai interesante cu cît se apropia de ele mai mult. Gerilleau îşi părăsi aproape pe neaşteptate vechile subiecte de conversaţie, iar locotenentul portughez începu şi el să ia parte la discuţie; ştia cîte ceva despre furnicile mîncătoare de frunze şi îşi etala cunoştinţele. Gerilleau îi traducea uneori lui Holroyd ce izbutea să afle şi el. Îi vorbi

despre micile furnici lucrătoare, care mişună pretutindeni şi luptă, ca şi despre cele mari care comandă şi conduc, şi-i spuse cum acestea din urmă ţi se caţără pe gît şi cum muşcăturile lor fac să sîngereze pielea. Îi arătă cum taie frunzele aceste furnici şi cum îşi fac adăposturi în ciuperci, şi-l informă cum cuiburile lor din Caracas se întind uneori pe cîte o sută de metri. Cei trei bărbaţi îşi petrecură două zile numai cu dezbaterea dacă furnicile au ochi sau nu. Discuţia deveni primejdios de înfierbîntată în cea de a doua zi după-amiaza şi Holroyd salvă situaţia coborînd pe ţărm cu o barcă, pentru a prinde cîteva furnici, ca să le vadă tustrei. Captură mai multe specimene şi se întoarse cu ele, şi unele aveau ochi, iar altele nu. Tot aşa, mai dezbătură şi problema dacă furnicile muşcă sau înţeapă.

— Furnicile acestea, zicea Gerilleau, după ce culesese informaţii de la un rancho — au nişte ochi mari. Nu merg orbeşte, ca cele mai multe furnici. Nu! Se vîră prin unghere şi-ţi pîndesc fiecare gest.

— Şi te înţeapă? întrebă Holroyd.

— Da, înţeapă. Au otravă în înţepătură! şi rămase pe gînduri. Nu văd ce ar putea să facă oamenii contra furnicilor. Ele vin şi pleacă.

— Dar astea nu pleacă.

— Ba or să plece, zise Gerilleau.

Dincolo de Tamandu este o coastă joasă care se întinde pe vreo optzeci de mile, fără nici un fel de populaţie, iar mai departe ajungi la confluenţa fluviului principal cu afluentul Batemo, un loc întins ca un lac mare şi apoi pădurea vine tot mai aproape, chiar pînă la mal. Aspectul canalului se schimbă, vegetaţia subacvatică abundă, împiedicînd navigaţia, aşa că ***Benjamin Constant*** fu legat cu un cablu, în timpul nopţii, chiar la umbra copacilor umbroşi. Întîia oară după atîtea zile vremea se mai răcori puţin, iar Holroyd şi Gerilleau stătură treji pînă tîrziu, fumînd ţigări de foi şi bucurîndu-se de această senzaţie plăcută. Gîndurile lui Gerilleau erau pline de furnici şi de ce sînt ele în stare să facă. În cele din urmă se hotărî să se culce şi se întinse pe o saltea de pe punte; era în culmea nedumeririi; ultimele lui vorbe, rostite, cînd era aproape adormit, avură menirea să întrebe, cu un gest de deznădejde:

— Ce poţi să faci cu furnicile?... Totul e aşa de absurd!

Holroyd rămase să-şi scarpine încheieturile, pişcate şi să mediteze singur.

Se aşeză pe parapet, ascultînd schimbările petre- cute în respiraţia lui Gerilleau, pînă cînd acesta adormi buştean. Apoi, atenţia îi fu atrasă de licărirea şi clipocitul apei şi îi reveni în minte senzaţia aceea de imensitate care crescuse tot mai mult în el încă de cînd plecase prima dată din Para şi pornise pe fluviu în sus. Pe monitor nu se zărea decît o singură lumi- niţă şi la început se auziră glasurile discutînd încet, înspre prova, apoi se făcu tăcere. Ochii i se îndreptară de la contururile negre şi sumbre ale obiectelor vasului,

de la travers, către mal, spre misterele întunecate şi covîrşitoare ale pădurii, luminate cînd şi cînd de cîte un licurici şi fremătînd neîncetat de murmurul unei activităţi ciudate şi misterioase...

Ceea ce îl uimea şi-l copleşea era imensitatea neomenească a acestui ţinut. El ştia că cerul e lipsit de oameni, că stelele erau nişte simple puncte în imensitatea de necrezut a spaţiului; ştia că oceanul era enorm şi neîmblînzit, dar în Anglia ajunsese să creadă că pămîntul îi aparţine omului. În Anglia, el este într-adevăr al omului, fiarele sălbatice trăind acolo doar tolerate, într-o libertate îngrădită de drumuri, ţarcuri şi alte măsuri de securitate absolută. Şi în atlas pămîntul e al omului, colorat cum e în toate chipurile ca să arate pretenţiile omului faţă de pămînt, în contrast viu cu albastrul universal şi independent al mărilor. Odinioară crezuse că va veni o zi cînd plugul şi cultura, tramvaiele şi şoselele bune, securitatea vieţii omeneşti şi toate celelalte vor domni pretutindeni pe pămînt. Dar acum se îndoia.

Pădurea aceasta nesfîrşită avea aerul de a fi de neînvins, iar Omul părea în cel mai bun caz un intrus rar şi nesigur. Călătoreai zile întregi în mijlocul luptei calme, tăcute, dintre copacii uriaşi, lianele care îi strangulau, florile abundente, şi peste tot aligatorul, broasca ţestoasă şi o nesfîrşită varietate de păsări şi insecte se simţeau ca acasă, sălăşuind nestingherit, pe cîtă vreme omul, abia dacă punea stăpînire pe luminişurile ostile şi se lupta cu ierburile, se lupta cu fiarele şi cu insectele ca să se poată menţine acolo, sau cădea pradă şerpilor şi fiarelor, gîngăniilor şi frigurilor, ca să fie curînd gonit şi de acolo. În multe locuri din partea de jos a fluviului omul fusese de-a dreptul înlăturat, doar cîte un golf pustiu dacă mai păstra numele unei aşezări, sau ici-colo nişte ziduri albe şi năruite ori un turn dărîmat mai confirmau trecerea lui pe acele meleaguri. Puma şi jaguarul erau aici mai stăpîni...

Cine erau adevăraţii stăpîni?

Pe o distantă de cîteva mile din pădurea aceasta pesemne că sînt mai multe furnici decît oameni în toată lumea. Ideea asta i se păru lui Holroyd cu totul nouă. În cîteva mii de ani, ieşind din barbarie, oamenii ajunseseră la un stadiu de civilizaţie care i-a făcut să se simtă stăpîni ai viitorului şi domni pe pămînt! Dar ce putea să împiedice furnicile să evolueze şi ele? Furnicile

cunoscute trăiesc în mici comunităţi de cîteva mii de indivizi şi nu fac nici un efort organizat împotriva restului lumii. Dar au o limbă şi au inteligenţă! De ce lucrurile s-ar opri aici, dacă oamenii nu s-au oprit la stadiul de barbarie? Dacă am presupune că în curînd furnicile ar începe să acumuleze cunoştinţe, cum au făcut şi oamenii, cu ajutorul cărţilor şi însemnărilor, să folosească arme, să alcătuiască mari imperii, să susţină un război chibzuit şi organizat? Îi veni în minte ceea ce aflase Gerilleau despre aceste furnici de care se apropiau acum. Ele foloseau o otravă, ca otrava şerpilor. Ascultau de conducători mai mari chiar decît ai furnicilor mîncătoare de frunze. Erau carnivore, şi în locul unde veneau să se aşeze rămîneau...

Pădurea era foarte liniştită. Apa plescăia neîncetat, lovindu-se de corpul vasului. În jurul lanternei de deasupra capului mişuna un roi tăcut de fluturi de noapte, ca nişte fantome.

Gerilleau se mişcă prin întuneric şi suspină.

— Oare ce-i de făcut? murmură el, se întoarse şi rămase din nou nemişcat.

Zumzetul unui ţînţar îl trezi pe Holroyd din gîn-Burile sale, care deveneau sinistre.

2

A doua zi, dimineaţa, Holroyd află că erau la patruzeci de kilometri de Badama, şi interesul său pen- tru maluri crescu. Se suia pe punte ori de cîte ori avea prilejul, ca să cerceteze împrejurimile. Nu putea zări nici o urmă de aşezare omenească, în afară de cîte o casă ruinată şi năpădită de bălării, sau de faţada vopsită în verde a mănăstirii demult părăsite, de la Mojû, cu arbori care creşteau prin spaţiul gol al ferestrelor şi cu iederă care se încolăcea peste portalurile goale. Mai multe roiuri de fluturi galbeni şi ciudaţi, cu aripi aproape străvezii, trecură în dimineaţa aceea peste rîu şi mulţi din ei se aşezară pe vas şi fură ucişi de marinari. Abia după-amiază fu descoperită epava unei bărci.

La început, nu păru să fie o epavă; ambele pînze erau întinse şi atîrnau moi în aerul liniştit al după-amiezii, şi se vedea

silueta unui om aşezat pe puntea din faţă, lîngă vîslele ridicate. Un alt om părea că doarme cu faţa în jos pe un soi de podeţ longitudinal pe care îl au în mijloc aceste canoe mari. Dar îndată după aceea se văzu, după legănatul cîrmei şi după felul în care plutea în calea canonierei, că ceva nu era în regulă. Gerilleau examină barca prin binoclu şi privi cu interes întunecimea ciudată a feţei omului care şedea, un om cu faţa roşie, după cîte se părea, fără nas — şi care mai curînd era ghemuit decît aşezat; şi cu cît mai mult privea căpitanul, cu atît mai puţin îi plăcea să privească, şi era tot mai puţin în stare să-şi ia binoclul de la ochi.

Dar în cele din urmă izbuti şi făcu cîţiva paşi mai încolo, ca să-l strige pe Holroyd. După aceea se întoarse să facă semne spre barcă. Apoi le repetă, pe cînd barca trecea pe lîngă vas. Numele ei se desluşi limpede: ***Santa Rosa.***

După ce trecu pe lîngă bordajul vasului şi ajunse spre pupa, barca se legănă puţin şi, deodată, omul care şedea ghemuit se prăbuşi, ca şi cum nu l-ar mai fi ţinut încheieturile. Pălăria îi căzu, capul nu-i era cîtuşi de puţin plăcut la vedere, şi trupul omului se prăbuşi rostogolindu-se şi dispărînd în dosul parapetului.

— Caramba! strigă Gerilleau şi se îndreptă numaidecît spre Holroyd.

Holroyd tocmai ieşea pe punte.

— Ai văzut? întrebă căpitanul.

— Mort! zise Holroyd. Da. Ai face mai bine să trimiţi o barcă. Ceva nu-i în regulă.

— I-ai văzut cumva... faţa? Cum era?

— Era... îh!... n-am cuvinte să spun.

Şi apoi deodată căpitanul se întoarse cu spatele la Holroyd şi deveni un comandant activ şi gălăgios.

Canoniera se întoarse, porni paralel cu drumul nehotărît al canoei, şi lansă la apă o barcă avînd pe bord pe locotenentul da Cunha şi trei marinari. Apoi curiozitatea îl făcu pe căpitan să-şi dirijeze vasul chiar lîngă epavă, în timp ce locotenentul o aborda, aşa fel, încît ***Santa Rosa*** îşi arăta în întregime atît puntea, cît şi cala.

Holroyd văzu acum limpede că singurul echipaj al ambarcaţiunii erau aceşti doi oameni morţi, şi cu toate că nu le putu zări feţele, observă după mîinile lor întinse, pe care

carnea atîrna în zdrenţe, ca fuseseră supuşi unui proces de descompunere neobişnuit. O clipă, atenţia i se concentră asupra acestor două grămezi enigmatice de haine murdare şi de mădulare atîrnînd neînsufleţite, apoi el îşi mută privirea spre prova pentru a descoperi deschisă cala în care erau îngrămădite lăzi şi cutii, după aceea la pupa unde cabina cea mică se căsca goală într-un chip inexplicabil. Observă în fine că platforma din mijlocul punţii era presărată cu puncte negre care se mişcau.

Luarea-aminte i se fixă asupra acestor puncte. Toate se mişcau pe direcţii radiale faţă de omul pră-buşit, îndepărtîndu-se de el, întocmai — imaginea îi veni fără voie în minte — ca o mulţime care se împrăştie de la o luptă cu tauri.

Îl observă pe Gerilleau chiar lîngă el.

— Căpitane, zise el, ai binoclul la dumneata? Poţi să-l îndrepţi cît mai precis spre platforma de acolo?

Gerilleau făcu o sforţare, mormăi, şi îi întinse binoclul.

Urmă o clipă de încordare.

— Sînt furnici, zise englezul şi-i întinse înapoi lui Gerilleau binoclul, potrivit pentru o vizibilitate clară.

Rămase cu impresia unei mulţimi de furnici mari şi negre, foarte asemănătoare cu furnicile obişnuite, în afară de mărimea lor, şi de faptul că unele din cele mai mari purtau un fel de îmbrăcăminte cenuşie. Dar le cercetase prea puţin ca să poată intra în amănunte. Capul locotenentului da Cunha apăru lîngă marginea ambarcaţiunii, şi urmă o scurtă discuţie.

— Trebuie să te urci pe bord, zise Gerilleau.

Locotenentul obiectă că vasul era plin de furnici.

— Dar ai ghete, zise Gerilleau.

Locotenentul schimbă subiectul.

— Cum au murit oamenii ăştia? întrebă el.

Căpitanul Gerilleau se porni să facă nişte speculaţii pe care Holroyd nu le putu înţelege, şi cei doi bărbaţi discutară cu o anumită vehemenţă crescîndă. Holroyd luă binoclul şi prinse a cerceta din nou, mai întîi furnicile, apoi pe cei doi oameni morţi din mijlocul ambarcaţiunii.

El mi-a descris aceste furnici cu multă amănunţime.

Mi-a spus că erau mai mari decît orice alte furnici pe care le văzuse vreodată, că erau negre şi se mişcau cu o deliberare fermă, foarte diferită de agitaţia mecanică a furnicii obişnuite. Cam una la douăzeci era mult mai voluminoasă decît semenele ei şi avea capul excepţional de mare. Asta îi aminti deodată de căpeteniile de furnici care se spune că dirijează furnicile mîncătoare de frunze; ca şi celelalte, acestea păreau să conducă şi să coordoneze mişcarea generală. Îşi înclinau trupurile înapoi într-un fel cu totul particular, ca şi cum şi-ar fi folosit într-un chip anume picioarele din faţă. Şi mai avu impresia ciudată, pe care din cauza distanţei n-a putut s-o verifice, că majoritatea acestor furnici de ambele soiuri purtau un fel de echipament, aveau ceva înfăşurat în jurul trupurilor şi legat cu nişte fîşii albe şi strălucitoare, ca nişte fire de metal alb…

Îşi luă brusc binoclul de la ochi, dîndu-şi seama că problema disciplinei subordonatului său faţă de el, căpitanul, devenise acută.

— E datoria dumitale, zise căpitanul, să te urci pe bord. Îţi ordon.

Locotenentul părea că e gata să refuze. Capul unuia dintre marinarii mulatri apăru lîngă el.

— Cred că oamenii ăştia au fost omorîţi de furnici, zise brusc Holroyd în engleză.

Căpitanul avu o izbucnire de mînie. Nu-i răspunse nimic lui Holroyd.

— Ţi-am dat ordin să te urci pe bord, răcni el către subordonatul său, în portugheză. Dacă nu te urci pe bord imediat, asta înseamnă răzvrătire, curată răzvrătire. Răzvrătire şi laşitate! Unde-i curajul care trebuie să ne însufleţească? Am să te pun în lanţuri, am să ordon să fii împuşcat ca un cîine.

Declanşă un torent de insulte şi înjurături, agitîndu-se încoace şi încolo. Ameninţă cu pumnii, se purtă ca ieşit din fire, iar locotenentul, alb la faţă şi calm, stătea şi-l privea. Echipajul apăru pe punte. Oamenii aveau feţele uimite.

Deodată, într-o pauză a acestei furtuni de mînie, locotenentul luă o hotărîre eroică, salută, se încordă şi se caţără pe puntea ambarcaţiunii.

— Ah! zise Gerilleau, şi apoi gura i se închise ca o capcană. Holroyd văzu furnicile retrăgîndu-se din faţa ghetelor lui da Cunha. Portughezul păşi încet spre omul ghemuit, se aplecă, ezită, îl apucă de haină şi îl întoarse pe partea cealaltă. Un roi negru de fur- nici ieşi de sub haine, şi da Cunha se dădu repede îndărăt, izbind de două sau trei ori cu piciorul în punte.

Holroyd duse binoclul la ochi. Văzu furnicile împrăştiate în jurul picioarelor invadatorului şi făcînd ceea ce el nu mai văzuse niciodată la alte furnici. Nu aveau nimic din mişcările orbeşti ale furnicilor obişnuite; se uitau la el, cum s-ar uita o mulţime de oameni adunaţi la vreun monstru gigantic care îi împrăştiase.

— Cum a murit? îi strigă căpitanul.

Holroyd înţelese că portughezul spunea că leşul era prea mîncat ca să se mai poată constata ceva.

— Ce-i acolo la prova? întrebă Gerilleau.

Locotenentul făcu cîţiva paşi şi începu să-i răspundă în portugheză. Se opri brusc şi îşi goni ceva de pe picior. Făcu cîţiva paşi ciudaţi, ca şi cum ar fi încercat să calce pe ceva nevăzut, şi se dădu repede în lături. Apoi se stăpîni, se întoarse, păşi cu hotărîre spre cală, la prova, se caţără pe puntea

superioară, de unde sînt mînuite ramele, se aplecă mai multe clipe asupra celui de-al doilea om, bombăni destul de tare ca să poată fi auzit şi se întoarse cu mişcări foarte rigide spre cabina de la pupa. Se îndreptă cu faţa spre căpitan şi începu cu acesta o conversaţie rece, care decurse pe un ton respectuos din partea amîndurora, în contrast vădit cu mînia şi insultele de adineauri. Holroyd nu prinse decît frînturi din cele spuse.

Îşi reluă binocul şi fu surprins să constate că fur-nicile dispăruseră de pe toate suprafeţele expuse ale punţii. Îşi îndreptă privirea spre părţile ei umbrite şi i se păru că acestea erau pline de ochi care stăteau la pîndă.

Se vedea limpede că barca era o epavă, dar era prea plină de furnici pentru a trimite pe ea oameni care să rămînă şi să doarmă acolo. Trebuia să fie remorcată. Locotenentul se duse la prova bărcii, ca să prindă bandula şi s-o lege, iar marinarii din barcă stăteau gata să-i dea o mînă de ajutor. Holroyd cerceta ambarcaţiunea cu binoclul.

Fu din ce în ce mai impresionat de faptul că acolo se ducea o activitate intensă, deşi minusculă şi tăi- nuită. Băgă de seamă că un număr de furnici uriaşe, părînd aproape de cinci centimetri lungime, şi care duceau poveri de forme ciudate, al căror rost nu-l putu pricepe, se mişcau pe întuneric de la un punct la altul, în grupuri. Nu se mişcau în coloane de-a curmezişul locurilor expuse, ci în rînduri deschise şi răsfi- rate, sugerînd în mod ciudat grupele de infanterie modernă care înaintează sub bătaia focului. O parte din ele se adăposteau sub hainele celui mort, şi un roi întreg se strîngea de-a lungul marginii pe unde avea să treacă acum da Cunha.

Holroyd nu le văzu atacîndu-l pe locotenent în timp ce acesta se întorcea, dar nu avu nici o îndoiala asupra asaltului lor simultan. Locotenentul începu deodată să ţipe, să înjure şi să dea din picioare.

— M-au înţepat! strigă el, îndreptîndu-şi faţa plină de ură şi acuzare către Gerilleau.

Apoi dispăru peste bord, se lăsă să cadă în barcă şi se aruncă în apă numaidecît; Holroyd auzi doar plescăitul.

Cei trei marinari din barcă îl traseră afară, îl aduseră pe bord, şi în aceeaşi noapte omul muri.

3

Holroyd şi căpitanul ieşiră din cabina în care zăcea trupul umflat şi contorsionat al locotenentului, şi stă-tură împreună la pupa monitorului, privind ţintă spre vasul sinistru care era tîrît în urma lor. Era o noapte închisă, întunecoasă, luminată numai de licăririle fantomatice ale unor fulgere ascunse printre nori. Epava, un triunghi negru şi neclar, se legăna în siajul vasului, cu pînzele fîlfîind în bătaia vîntului, iar fumul negru din coşuri, luminat cînd şi cînd de cîte o scînteie, se scurgea pe deasupra catargelor ei legănate.

Gerilleau era înclinat să se gîndească la lucrurile neplăcute pe care locotenentul i le spusese în frigurile agoniei.

— Zice că eu l-am ucis, protestă el. Este pur şi simplu absurd. Cineva ***trebuia*** să se urce pe bord. Oare o să fugim întotdeauna din faţa acestor blestemate furnici, ori de cîte ori ni se arată?

Holroyd nu răspunse. Se gîndea la roiul acela disciplinat de forme mici şi negre, de pe platforma goală, bătută de soare.

— Era de datoria lui să se ducă, stărui Gerilleau. A murit făcîndu-şi datoria. De ce să se plîngă? Ucis!... Dar sărmanul era... cum se spune?... dement. Nu era în toate minţile. Otrava l-a umflat... Hm.

Se lăsă o lungă tăcere.

— O să scufundăm această ***canoe...*** o s-o ardem.

— Şi după aceea?

Întrebarea îl irită pe Gerilleau. El înălţă din umeri şi îşi întinse braţele în lături.

— Ce-i de făcut? zise el cu glasul ascuţindu-i-se într-un strigăt mînios. În orice caz, izbucni el răzbunător, toate furnicile din această ***canoe*** am să le ard de vii!

Holroyd nu avea chef de taifas. Ţipetele îndepărtate ale maimuţelor umpleau noaptea înăbuşitoare cu sunete sinistre, iar pe măsură ce canoniera se apropia de malurile negre, înecate în mister, la toate acestea se adăuga şi plînsetul deprimant al broaştelor.

— Ce-i de făcut? repetă căpitanul după un lung răstimp şi, apoi, devenind deodată activ şi feroce, blestemînd într-una, se hotărî să ardă ***Santa Rosa*** fără nici o întîrziere. Toţi cei de pe bord fură încîntaţi de idee, cu toţii săriră să dea, zeloşi, o mînă

de ajutor; traseră bandula, o tăiară şi lăsară la apă o barcă, dînd foc epavei cu nişte cîlţi îmbibaţi cu gaz. În scurt timp, trupul ***canoei*** trosnea, aruncînd flăcări vesele în mijlocul nemărginitei nopţi tropicale. Holroyd se uită la flăcările galbene ce se înălţau în beznă şi la licăririle livide ale fulgerelor ascunse în norii care treceau pe deasupra copacilor din pădure, conturîndu-le siluetele cîte o clipă, iar fochistul stătea în spatele lui şi privea şi el.

Fochistul fu aţîţat pînă în străfundurile cunoştinţelor sale de limbă engleză.

— ***Saûba*** face poc, poc, zise el. Ha, ha! şi rîse din toată inima.

Dar Holroyd se gîndea că aceste mici creaturi de pe ***canoe*** aveau şi ele ochi şi creieri.

Toată zarva asta i se păru o nerozie, o greşeală de neînchipuit, dar ce mai era de făcut? Întrebarea asta îi reveni cu putere sporită a doua zi, cînd, în cele din urmă, canoniera ajunse la Badama.

Această localitate, cu casele şi magaziile ei acoperite cu stuf, cu fabrica ei de zahăr năpădită de iederă, cu micul ei dig din scînduri şi nuiele era foarte liniştită în aerul cald al dimineţii şi nu dădea nici un semn de viaţă omenească. Oricîte furnici ar fi fost acolo, de la această distanţă ele erau prea mici ca să poată fi zărite.

— Toţi oamenii au plecat, zise Gerilleau, dar tot vom face ceva. O să semnalizăm cu sirena.

Aşa că Holroyd trase de mînerul sirenei şi semnaliză.

Apoi căpitanul avu un moment de îndoială, cît se poate de deprimantă.

— Nu putem face decît un singur lucru, zise el la urmă.

— Ce anume? întrebă Holroyd.

— Să tragem sirena şi să semnalizăm din nou.

Aşa şi făcură.

Căpitanul se plimba pe punte, gesticulînd ca pentru sine. Părea că se gîndeşte la multe lucruri. De pe buze îi ieşiră frînturi de cuvinte. Părea că se adresează fie în spaniolă, fie în portugheză vreunui tribunal imaginar. Urechea tot mai antrenată a lui Holroyd descifra ceva despre muniţii. Căpitanul îşi alungă însă aceste gînduri şi i se adresă deodată în engleză:

— Dragul meu ’Olroyd! strigă el. Apoi zise: Ce-i de făcut?

Luară o barcă şi binoclul şi se apropiară să examineze locul mai îndeaproape. Desluşiră un număr de furnici mari, a căror poziţie calmă dădea impresia că acestea îi supraveghează, răspîndite pe marginea pontonului improvizat. Gerilleau trase fără efect cîteva focuri de pistol spre ele. Holroyd crezu că observă nişte fortificaţii curioase, ridicate între casele mai apropiate, care probabil că erau opera insectelor cuceri- toare asupra acestor aşezări omeneşti. Exploratorii trecură de ponton şi observară, întins ceva mai încolo, un schelet omenesc cu oasele albe, curate şi strălucitoare înfăşurat într-un şorţ. Se opriră puţin să-l privească...

— Trebuie să mă gîndesc la vieţile tuturor acestor oameni! zise deodată Gerilleau.

Holroyd se întoarse şi se uită ţintă la căpitan, dîndu-şi treptat seama că omul vorbea de amestecul prea puţin atrăgător de rase care alcătuiau echipajul.

— Să trimit o echipă de debarcare... ar fi imposi- bil... imposibil. Or să fie otrăviţi, or să se umfle... da, or să se umfle şi or să înjure, apoi or să moară. E de-a dreptul cu neputinţă... Dacă debarcăm, trebuie să debarc eu singur, numai eu, încălţat cu ghete groase şi să-mi iau inima în dinţi. Poate că voi supravieţui. Sau poate ar fi mai bine să nu debarc. Nu ştiu cum să fac. Nici eu nu ştiu.

Holroyd se gîndi că ştia prea bine, dar nu spuse nimic.

— Toată treaba asta, zise deodată Gerilleau, a fost aranjată ca să mă facă de rîsul lumii. Toată treaba asta!

Vîsliră mai departe, privind din diferite unghiuri scheletul alb şi curat, şi apoi se întoarseră la ca- nonieră. Atunci nehotărîrea lui Gerilleau deveni îngrozitoare. Puseră maşinile sub presiune, iar în cursul după-amiezii nava porni în sus pe fluviu, avînd aerul că se duce să întrebe ceva pe cineva, şi spre apusul soarelui se întoarse din nou şi ancoră. Se dezlănţui o furtună plină de furie, apoi noaptea deveni senină, răcoroasă şi liniştită, şi dormiră cu toţii pe punte. Cu toţii, în afară de Gerilleau care se zvîrcolea şi mormăia mereu. În zori, îl trezi pe Holroyd.

— Dumnezeule! zise Holroyd, ce s-a mai întîmplat?

— M-am hotărît, zise căpitanul.

— Ce? Să debarci? întrebă Holroyd, ridicîndu-se brusc.

— Nu! zise căpitanul, şi rămase cîtva timp foarte rezervat. M-am hotărît! repetă el, iar Holroyd începu să dea semne de

nerăbdare. Ei, da! zise căpitanul. ***Am să trag cu tunul cel mare!***

Şi aşa şi făcu! Dumnezeu ştie ce gîndiră furnicile despre asta, dar el o făcu. Trase de două ori cu multă hotărîre şi ceremonie. Întreg echipajul îşi puse vată în urechi, şi se părea că se porneşte o acţiune generală. Prima dată loviră şi distruseră vechea fabrică de za- hăr, şi apoi zdrobiră magazia părăsită de lîngă ponton. După aceea Gerilleau resimţi inevitabila reacţie.

— N-are nici un rost! îi spuse lui Holroyd. E cu totul inutil. Nu ajută la nimic. Trebuie să ne întoar- cem, să luăm instrucţiuni. O să fie un scandal al dracului pentru muniţiile astea... Vai! Al dracului scandal. Nici nu ştii, 'Olroyd...

Rămase cîtva timp uitîndu-se cu neţărmurită nedumerire.

— Dar ce altceva era de făcut? strigă el.

După-amiază, canoniera porni din nou în jos pe fluviu şi spre seară cîţiva oameni debarcară cu trupul locotenentului şi-l îngropară pe malul pe care noul soi de furnici încă nu se ivise pîna acum...

4

Am auzit povestirea asta, bineînţeles trunchiată, de la Holroyd, acum aproape trei săptămîni.

Aceste noi furnici îi pătrunseseră în minte, şi el se întorsese în Anglia cu gîndul, cum spunea el, de „a-i preveni pe oameni” asupra primejdiei, „pînă nu e prea tîrziu”. Spunea că furnicile ameninţă Guyana Britanică, care se află doar la un fleac de o mie de mile de la prezenta lor sferă de activitate, şi că Biroul Colonial ar trebui să se pună numaidecît pe treabă. El declamă pătimaş: „Sînt nişte furnici inteligente. Gîndiţi-vă ce înseamnă un lucru ca ăsta!”

Nu încape îndoială că ele constituie o plagă serioasă, şi că Guvernul Brazilian face foarte bine că oferă un premiu de cinci sute de lire pentru o metodă eficace de stîrpire. De asemeni, se mai ştie precis că de cînd au apărut întîia oară pe dealurile de lîngă Badama, cam cu trei ani în urmă, ele au izbutit a săvîrşi cuce- riri extraordinare. Tot malul de miazăzi al rîului Batemo, pe o întindere de aproape şaizeci de mile, se află efectiv sub ocupaţia lor; furnicile i-au gonit cu totul pe oameni, au ocupat plantaţiile şi aşezările, au atacat şi au capturat un

vas. Se spune chiar că au traversat, în cine ştie ce chip inexplicabil, pînă şi braţul, destul de important, al Capuaranei şi că au înaintat mai multe mile chiar şi spre Amazon. Nu există nici o îndoială că ele sînt mult mai raţionale şi cu o organizaţie socială mult mai bună decît orice altă specie de furnici cunoscută mai înainte; în loc să se răspîndească în grupuri răzleţe, ele sînt organizate în ceea ce este de fapt o singură naţiune; dar particularitatea de căpetenie a combativităţii lor extraordinare nu constă atît în asta, cît mai ales în folosirea inteligentă a otrăvii împotriva duşmanilor lor mai mari. Se pare că această otravă a lor e foarte înrudită cu veni- nul şerpilor, şi foarte probabil că ele o fabrică cu ade- vărat, şi că indivizii mai mari dintre ele poartă cu ei cristalele în formă de ace, folosite în atacurile lor asupra oamenilor.

Fireşte, e teribil de greu să obţii o informaţie mai amănunţită asupra acestor noi concurenţi la suprema- ţia globului. Nici un martor ocular al activităţii lor, în afară doar de cîteva imagini rapide ca acelea ale lui Holroyd, n-a supravieţuit întîlnirii cu ele. Cele mai extraordinare legende asupra isprăvilor şi forţei acestor furnici circulă în regiunea Amazonului superior, şi cresc din zi în zi, pe măsură ce înaintarea neîncetată a invadatorilor stimulează prin teamă fantezia omenească. Acestor făpturi mici şi ciudate li se atribuie nu numai folosirea uneltelor şi cunoaşterea focului şi a metalelor, sau unele realizări tehnice organizate, care uimesc minţile noastre de nordici, nedeprinşi cum sîntem cu nişte fapte ca acelea ale ***Saûbilor*** din Rio de Janeiro, care, în 1841, au săpat un tunel sub Parahyba, în locul unde fluviul e tot atît de lat cît Tamisa în dreptul Podului Londrei — dar şi un sistem organizat şi amănunţit de înregistrări şi de comuni- care, analog cărţilor noastre. Pînă acum, acţiunea lor a fost o expansiune neîncetată şi progresivă, care includea izgonirea sau uciderea tuturor fiinţelor ome- neşti din noile zone invadate de furnici. Numărul lor creşte cu repeziciune şi Holroyd, cel puţin, este ferm convins că pînă la urmă ele îl vor deposeda pe om de tot ţinutul tropical al Americii de Sud.

Şi de ce s-ar opri la zona tropicală a Americii de Sud?

— Ei bine, pînă aici, în orice caz au ajuns. Cam pe la 1911, dacă merg în continuare ca acum, vor ajunge pînă la

prelungirea de cale ferată de la Capuarana, şi se vor impune atenţiei capitalismului european.

Prin 1920, vor fi la jumătatea drumului pe Amazon în jos. Cred că cel mai tîrziu prin 1950, sau ’60 vor descoperi Europa.

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

CUIRASATELE TERESTRE

1

Tînărul locotenent se întinse jos, lîngă corespondentul de război, contemplînd cu binoclul liniştea idilică a liniilor inamice.

— După cît pot vedea, zise el în cele din urmă, nu-i decît un singur om.

— Şi ce face? întrebă corespondentul de război.

— Se uită cu binoclul la noi, zise tînărul locote- nent.

— Dacă şi ăsta mai e război!

— Nu, zise tînărul locotenent.

— E un meci nul.

— Nu! Ei trebuie să cîştige, sau, în caz contrar, vor pierde. Meciul nul echivalează cu o victorie pentru noi.

Discutaseră de vreo cincizeci de ori despre situaţia politică şi corespondentul de război era plictisit. Îşi întinse toate încheieturile.

— Şi eu cred la fel! zise el căscînd.

Pfiiu!

— Ce-a fost asta?

— Au tras spre noi.

Corespondentul de război se lăsă ceva mai jos.

— Dar n-a tras nimeni asupra lui! se plînse el.

— Mă întreb dacă ei îşi închipuie că o să ne plictisim pînă într-atîta, încît să plecăm acasă?

Corespondentul de război nu răspunse nimic.

— E culesul recoltei, desigur...

Erau acolo de o lună. După primele mişcări mai vii, cînd se declarase războiul, operaţiile încetiniseră tot mai mult, pînă cînd păru că întreaga maşină a evenimentelor se opreşte în loc. La început, ei se retrăseseră, fugind din faţa inamicului; cotropitorii trecuseră frontiera din primele clipe ale războiului, într-o jumătate de duzină de coloane paralele, aco- periţi de un nor de ciclişti şi de cavalerie, avînd aerul că se avîntă de-a dreptul spre capitală. În acest timp cavaleria acoperea

retragerea, ţinîndu-l pe inamic sub focul gloanţelor şi forţîndu-l să-şi deschidă flancurile; apoi ei se retrăseseră pe poziţiile următoare, vreme de vreo două zile, în chipul cel mai liniştit, pînă cînd, într-o după-amiază, se treziră pe nepusă masă cu invadatorii chiar lîngă liniile de apărare pe care şi le pregătiseră. Invadatorii nu suferiseră pier- deri atît de mari pe cît se sperase; înaintaseră, după cum se părea, cu ochii deschişi, în frunte cu cercetaşii care reperaseră tunurile; apoi îşi aşezaseră numaidecît tabăra, fără nici un fel de intenţie de atac şi înce- puseră să-şi sape şi ei tranşee, ca şi cum ar fi avut de gînd să rămînă acolo pînă în vecii vecilor. Ei acţionau încet, dar cu mult mai multă prudenţă decît îşi închipuise lumea, şi îşi strînseseră rîndurile pu-nîndu-şi la adăpost infanteria înceată, destul de bine pentru a preveni orice atac din partea adversarului.

— Dar va trebui să atace, insistase tînărul loco- tenent.

— O să ne atace în zori, într-un anumit punct de-a lungul liniilor. Ai să te trezeşti cu baionetele în tran- şee cînd nici n-ai să te aştepţi! susţinuse corespondentul de război pînă acum o săptămînă.

Spunînd asta, tînărul locotenent îi făcuse cu ochiul.

Cînd într-o zi, dis-de-dimineaţă, oamenii pe care apărătorii îi trimiseseră la vreo cinci sute de metri în faţa tranşeelor, pentru a preîntîmpina vreun atac prin surprindere dat la depozitele de muniţii, au stîrnit o panică inutilă şi au tras focuri în neştire vreo zece minute, corespondentul de război a înţeles de ce locotenentul îi făcuse atunci cu ochiul.

— Ce-ai face dumneata dacă ai fi în locul inami-cului? întrebă pe neaşteptate corespondentul de război.

— Dacă aş avea oamenii pe care-i am acum?

— Da.

— Aş ocupa tranşeele acelea.

— Cum?

— O!... prin şiretenie, M-aş tîrî în timpul nopţii, înainte de răsăritul lunii, pînă la jumătatea distanţei, şi aş lua contact cu oamenii pe care i-am trimis acolo. Aş trage în inamic dacă ar încerca să-şi schimbe poziţia, şi aş pune mîna pe cîţiva dintre ai lui în timpul zilei. Aş învăţa pe dinafară bucata asta de teren, aş sta toată ziua ghemuit în gropi şi m-aş apropia şi mai mult în noaptea următoare. Ceva mai încolo, terenul e plin de moviliţe,

şi s-ar putea trece cu uşurinţă. Într-o noapte sau două. Ar fi o nimica toată pentru oamenii noştri; pentru asta sînt făcuţi... Tunuri? Şrapnelele şi bombele n-ar putea opri nişte oameni capabili, care îşi cunosc meseria.

— Atunci de ce nu fac ***ei*** asta?

— Oamenii lor nu sînt destul de abrutizaţi; ăsta e motivul. Sînt o gloată de orăşeni lipsiţi de vitalitate, iată care-i adevărul. Sînt funcţionari, meseriaşi, stu-denţi, într-un cuvînt oameni civilizaţi. Ştiu să scrie, ştiu să vorbească, ştiu să facă tot felul de lucruri, dar sînt nişte bieţi amatori într-ale războiului. N-au nici un fel de forţă fizică, iată adevărul. N-au dormit în viaţa lor nici măcar o noapte în aer liber; n-au băut niciodată altceva decît apă chioară; nu le-au lipsit niciodată cele trei mese pe zi, încă de cînd au lăsat biberonul din gură. Jumătate din cavaleria lor n-a pus niciodată mîna pe cal pînă acum şase luni, cînd s-au înrolat. Călăresc pe cai ca pe biciclete, i-ai văzut! Habar n-au ce-i aia călărie, şi-şi dau seama chiar ei. Băieţii noş- tri de paisprezece ani îi întrec pe-ai lor, chiar dacă ei sînt oameni în toată firea... Foarte bine...

Corespondentul de război se gîndea, cu obrajii în pumni.

— Dacă o civilizaţie onorabilă, zise el, nu poate produce războinici mai buni decît... Se opri, dintr-o politeţă tardivă. Vreau să spun...

— Decît viaţa noastră în aer liber! zise tînărul locotenent.

— Exact, zise corespondentul de război. Atunci civilizaţia trebuie să înceteze.

— Cam aşa este, recunoscu tînărul locotenent.

— Civilizaţia dispune de ştiinţă, după cum ştii, zise corespondentul de război. Ea a născocit şi a fabricat puştile, tunurile şi toate lucrurile pe care le folosiţi voi.

— Pe care bravii noştri vînători şi păstori şi aşa mai departe, văcarii şi vătafii noştri grosolani le pot folosi de zece ori mai bine decît... ***Ce-i asta?***

— Ce? întrebă corespondentul de război, şi văzînd că tovarăşul său se uită cu binoclul, şi-l luă şi el pe al său. Unde? întrebă iarăşi corespondentul de război, cercetînd liniile inamicului.

— Nu-i nimic, zise tînărul locotenent, continuînd să privească.

— Cum nimic?

Tînărul locotenent îşi lăsă în jos binoclul şi arătă cu degetul:

— Mi s-a părut că văd ceva, în dosul trunchiurilor de copaci de colo. Ceva negru. Ce era, nu ştiu.

Corespondentul de război încercă să vadă şi el, cercetînd cu amănunţime.

— N-a fost nimic, zise tînărul locotenent, întorcîndu-se să privească cerul înserării care se întuneca tot mai mult, şi trase această concluzie generală: Nici- odată nu se va mai întîmpla nimic. Decît doar…

Corespondentul de război privi întrebător.

— S-ar putea doar ca ei să-şi strice stomacul, sau aşa ceva… trăind în asemenea condiţii, fără o canalizare ca lumea.

Un sunet de goarnă se auzi din corturile din spate. Corespondentul de război se lăsă să alunece în jos pe nisip şi se ridică în picioare.

„Bum!” se auzi de undeva de departe, din stînga.

— Hei! făcu el, ezită şi se tîrî din nou să cerceteze cu privirea. Astea nu sînt maniere, să tragi la ora asta.

Tînărul locotenent rămase cîtva timp tăcut. Apoi arătă din nou spre pîlcul de copaci din depărtare.

— Unul din tunurile noastre cele mari. Au tras într-acolo, zise el.

— Spre punctul acela care nu era nimic?

— Oricum, în direcţia aceea.

Cei doi rămaseră tăcuţi, privind cîtva timp cu binoclul.

— Tocmai cînd se întunecă! se plînse locotenentul; apoi se ridică în picioare.

— Eu aş mai sta puţin aici, zise corespondentul de război.

Locotenentul clătină din cap.

— Nu-i nimic de văzut, se scuză el, apoi coborî spre locul unde oamenii arşi de soare din micul său grup stăteau întinşi, discutînd în tranşee. Corespondentul de război se ridică şi el în picioare, aruncă o privire la forfota agitată de sub el, se uită vreo două- zeci de secunde din nou spre copacii aceia enigmatici, apoi îşi întoarse privirea spre tabără.

Se pomeni întrebîndu-se dacă editorul său va considera că povestirea cuiva, căruia i se păruse că a văzut ceva negru în dosul unui pîlc de copaci, şi faptul că se trăsese cu tunul spre această ţintă imaginară ar fi prea lipsită de importanţă pentru a fi citită de public.

— E singura dată cînd se iveşte ceva cît de cît interesant, zise corespondentul de război. Şi asta de zece zile în şir.

— Nu, zise el după aceea; am să scriu celălalt articol, „Oare s-a sfîrşit războiul?”

Cercetă în perspectivă reţeaua de linii întunecate a tranşeelor ce se întindeau una în spatele celeilalte, una dominînd-o pe cealaltă, aşa cum fuseseră pregătite pentru defensivă. Umbrele şi ceaţa înghiţeau contururile lor îndepărtate, ici-colo licărea cîte o lanternă, ici-colo grupuri de oameni se agitau în jurul unor focuri modeste.

— Nici o armată din lume n-ar face aşa! zise el.

Era deprimat. Se gîndea că există alte însuşiri în viaţă, pe care era mai important să le ai, decît iscu- sinţa în arta războiului; se gîndea că în inima civili-zaţiei, cu toate constrîngerile ei, cu toate concentrările copleşitoare de forţe, cu toată nedreptatea şi suferin- ţele ei există ceva care ar putea să fie speranţa lumii, şi gîndul că orice popor, trăind în aer liber, vînînd neîncetat, pierzînd contactul cu cărţile şi arta, şi cu toate lucrurile care fac viaţa mai intensă ar putea spera să se opună şi să frîngă în cele din urmă această uriaşă dezvoltare, îi irita sufletul de om civilizat.

Tocmai cînd se gîndea la asemenea lucruri, un şir de soldaţi ai forţelor defensive se apropie şi trecu pe lîngă el, la lumina unei lămpi legănate care le arăta drumul.

Privi feţele lor luminate roşu, şi una din ele se zări o clipă în bătaia luminii, un tip obişnuit de faţă ostăşească din unităţile defensive: nas strîmb, buze senzuale, ochi strălucitori, plini de viclenie, cu capela pusă pe-o ureche şi împodobită cu pana de păun a Don Juanului rural transformat în soldat, cu pielea brună şi aspră, cu trupul robust, cu pasul mare şi neobosit, şi cu mîna aşezată cu fermitate pe puşcă.

Corespondentul de război le răspunse la salut şi îşi continuă drumul.

— Mitocani, şopti el. Mitocani vicleni şi primitivi. Şi ei vor să-i bată pe orăşeni în acest joc al războiului!

Din dreptul luminiţei roşii dintre corturile mai apropiate se auzi mai întîi o voce şi apoi o jumătate de duzină de glasuri voioase îngînînd, într-un unison tărăgănat, cuvintele unui cîntec patriotic deosebit de siropos şi sentimental.

— Ah, daţi-i înainte! mormăi corespondentul de război cu amărăciune.

2

Bătălia începu în faţa tranşeelor numite mai tîrziu Baraca Hackbone. Acolo, terenul se întindea larg şi neted între linii, fără să aibă vreun loc de adăpost nici pentru o şopîrlă, şi oamenii speriaţi, abia treziţi din somn, care se îngrămădiseră în tranşee, crezură că aceasta era încă o dovadă a lipsei de experienţă a inamicului despre care auziseră atît de multe. La început, corespondentul de război nici nu voi să-şi creadă urechilor, şi ar fi jurat că el şi pictorul de campanie, care, încă pe jumătate adormit, încerca să-şi tragă ghetele la lumina unui chibrit pe care îl ţinea în mînă, erau victimele unei iluzii comune. Apoi, după ce-şi vîrî capul într-o găleată cu apă rece, simţi că mintea începe să i se limpezească, în timp ce-şi ştergea faţa. Stătu să asculte.

— Doamne sfinte! zise el; de astă dată e ceva mai mult decît nişte simple focuri de ameninţare. Parcă ar fi zece mii de căruţe pe un pod de tablă.

La acest vacarm neîncetat se mai alăturau şi alte zgomote.

— Mitraliere! şi apoi adăugă: Tunuri!

Pictorul, încălţat cu o singură gheată, se gîndi să se uite la ceas şi se apropie de el, şchiopătînd.

— Jumătate de oră de la ivirea zorilor, zise el. Deci, ai avut dreptate în privinţa atacului lor...

Corespondentul de război ieşi din cort, cercetîndu-şi în acelaşi timp buzunarul să vadă dacă mai avea ciocolată. Fu nevoit să se oprească o clipă, pînă cînd ochii i se mai obişnuiră puţin cu întunericul.

— Ce beznă! zise el. Rămase cîtva timp pe loc, ca să-şi obişnuiască ochii, după care se îndreptă către un gol negru, care se căsca între colţurile alăturate ale corturilor. Ieşind în urma lui, pictorul se împiedică de o frînghie de cort. Era ora două şi jumătate din dimineaţa celei mai întunecate nopţi a acelui anotimp, şi pe cerul de mătase neagră inamicul îşi plimba reflectoarele într-un du-te-vino rapid de lumini. Încearcă să-i orbească pe puşcaşii noştri, zise deodată corespondentul

de război şi-l aşteptă pe pictor, pornind apoi din nou cu un fel de grabă prevăzătoare. Stai! zise el numaidecît. Şanţuri!

Se opriră.

— Blestematele astea de reflectoare, zise corespondentul de război.

Văzură lanterne mişcîndu-se încoace şi încolo, pe lîngă ei, şi oameni care coborau în tranşee. Erau pe punctul să-i urmeze, dar apoi pictorul începu să-şi obişnuiască ochii cu întunericul nopţii.

— Dacă ne urcăm pe aici, zise el, şi trecem de şanţul ăsta, putem să ne suim sus pe margine.

Apucară pe acolo. Luminile se mişcau într-o parte şi în alta prin corturile de sub ei, pe măsură ce oamenii ieşeau. Mergînd, dădură de mai multe ori de terenul accidentat, poticnindu-se şi căzînd. Dar în scurtă vreme ajunseră aproape de vîrf. Ceva care suna ca o ciocnire teribilă de trenuri se produse în aerul de deasupra, şi schije de obuz se răspîndiră în jurul lor, brusc, furios, ca grindina.

— Aşa! zise corespondentul de război şi curînd îşi dădură seama amîndoi că ajunseseră pe creastă, pătrunzînd în miezul unei lumi de întuneric deplin şi de lumini sălbatice, al cărei factor principal era sunetul.

La dreapta şi la stînga şi pretutindeni în jurul lor răsuna un vacarm cumplit, ca explozia unui întreg depozit de muniţii, la început haotic şi monstruos, apoi subliniat de scurte fulgere şi licăriri care, sugerînd cîte ceva, începeau să capete formă. Corespondentul de război avea impresia că inamicul atacase din flanc, aruncîndu-şi toate forţele în luptă, situaţie în care el, unul, urma să fie sau era pe punctul de a fi nimicit.

— Zorii şi moartea, zise el, cu instinctul său pentru titluri de articole. El spuse asta ca pentru sine, însă după aceea, folosindu-se de strigăte, îi mărturisi pictorului părerea sa. Au avut de gînd să ne ia prin surprindere, zise el.

Se putea remarca felul în care era menţinut tirul. După cîtva timp, corespondentul de război începu să observe un soi de ritm în acest infern de zgomote. Vacarmul scădea, scădea vădit, ajungînd la ceva care ar fi putut fi comparat cu o pauză, o pauză întrebătoare. „Nu sînteţi încă morţi cu toţii?” părea să spună această pauză. Şiragul luminos, alcătuit de fulgerele puştilor se domolea şi se întrerupea, apoi bubuitul marilor

tunuri inamice, la două mile depărtare, izbucnea din adîncuri. Şi deodată, la răsărit şi la apus de ei, nu se ştie ce silea din nou puştile să izbucnească frenetic.

Corespondentul de război îşi cerceta creierul, în căutarea unei teorii de luptă care să explice toate acestea, şi deodată îşi dădu seama că el şi cu pictorul erau luminaţi din plin. Putu vedea ridicătura pe care se aflau, şi în faţa lor, în contururi negre, un şir de puşcaşi alergînd în jos către tranşeele din apropiere. Observă că începuse să cadă o ploaie uşoară şi, ceva mai departe, spre inamic, era un loc deschis plin de oameni („oamenii noştri”?), care alergau de-a curmezişul lui în dezordine. Văzu pe unul din aceşti oameni ridicîndu-şi mîinile în sus şi căzînd. Şi mai zări ceva negru şi strălucitor profilîndu-se pe marginea şiragului de fulgere; iar dincolo de acesta, mult mai departe, un ochi alb, liniştit, contempla lumea. ***„Pfiu, pfiu, pfiu”***, cîntă ceva în văzduh, apoi pictorul începu să alerge în căutare de adăpost, şi corespondentul de război îl urmă. Un obuz, după cum li s-a părut, explodă chiar în apropiere, şi cei doi oameni ai noştri se trîntiră la pămînt într-o adîncitură, iar lumina şi toate celelalte dispărură din nou, lăsînd numai un vast semn de întrebare.

Corespondentul de război strigă mînios:

— Ce dracu’ era aia? Aia care-i dobora pe oamenii noştri!

— Ceva negru, zise pictorul, ceva ca o fortăreaţă. La vreo două sute de metri de prima tranşee.

Căută în minte o comparaţie.

— Ceva între o clădire enormă şi un copac uriaş, zise el.

— Şi oamenii o luau la goană! zise corespondentul de război.

— Ai lua-o la goană şi dumneata, dacă un lucru ca ăsta, cu un reflector care să-l ajute, s-ar învîrti ca un coşmar dîndu-ţi tîrcoale în toiul nopţii.

Se tîrîră pe ceea ce socoteau că ar fi marginea gropii şi rămaseră aşa, scrutînd bezna de nepătruns. Cîtăva vreme nu putură să desluşească nimic, dar apoi o bruscă convergenţă a reflectoarelor din ambele părţi aduse din nou în lumină obiectul acela ciudat.

În paloarea pîlpîitoare părea o uriaşă insectă, greoaie şi neagră, o insectă de mărimea unui cuirasat, tîrîndu-se oblic către prima linie a tranşeelor şi trăgînd focuri de armă prin

găurile laterale. Şi pe carcasa lui gloanţele probabil că răpaiau cu o violenţă mai mare decît grindina pe un acoperiş de tablă.

Apoi, cît ai clipi din ochi, perdeaua întunericului se aşternu din nou şi monstrul dispăru, dar zgomotul crescînd al împuşcăturilor marca apropierea sa de tranşee.

Tocmai începuseră a vorbi între ei despre acest lucru, cînd un glonte rătăcit împroşcă cu noroi faţa pictorului, şi atunci se hotărîră numaidecît să se tîrască în jos, la adăpostul tranşeelor. Coborîră cu aceeaşi stăruinţă pînă la linia a doua, înainte ca venirea zorilor să-i demaşte din întuneric. Se treziră în mijlocul unei mulţimi de puşcaşi care stăteau în aşteptare, discutînd zgomotos despre ce se va mai întîmpla. Maşinăria inamicului îşi făcuse efectul asupra oamenilor care se aflau, după cît se pare, afară, dar ei nu mai credeau într-un efect nou.

— Îndată ce se face ziuă, le vom captura pe toate, zise un soldat zdravăn.

— Pe toate? întrebă corespondentul de război.

— Se spune că ar fi un şir întreg care înaintează spre liniile noastre... Ei şi?

Întunericul se risipi atît de lent, încît n-ai fi putut spune din ce moment începuseşi să vezi împrejur. Reflectoarele încetară să se mai plimbe încoace şi încolo. Monştrii inamicului se arătară mai întîi ca nişte pete negre proiectate pe pînza de întuneric, apoi încetară să mai fie părelnice, pentru ca în cele din urmă să se desluşească bine. Corespondentul de război, mestecînd absent o bucată de ciocolată, contemplă acum o cuprinzătoare imagine de luptă sub cerul posomorît, al cărei focar central era un şir de paisprezece sau cincisprezece forme greoaie şi uriaşe, ce se înşiruiau în perspectivă, chiar din marginea primei linii de tranşee, la intervale de vreo trei sute de metri, trăgînd în jos focuri asupra puşcaşilor îngrămădiţi. Erau atît de aproape, încît glasul tunurilor defensive încetase, şi numai prima linie de tranşee era în acţiune.

A doua linie o domina pe cea dintîi, şi pe măsură ce lumina creştea, corespondentul de război putu să distingă, ghemuiţi în grupuri şi mulţimi, în dosul ridicăturilor transversale ce despărţeau tranşeele pentru eventualitatea unui atac din flanc, pe puşcaşii care luptau cu aceşti monştri. Tranşeele de lîngă uriaşele maşini erau goale, în afară de formele ghemuite ale celor morţi şi răniţi; grupurile de apărare se retrăgeau numai-

decît în dreapta şi în stînga, îndată ce botul unui cuirasat terestru se ivea deasupra marginii tranşeii. Corespondentul de război îşi scoase binoclul, şi imediat deveni centrul întrebărilor curioase ale soldaţilor din jurul său.

Doreau să privească şi ei, puneau întrebări, şi după ce-i anunţă că oamenii din dosul ridicăturilor transversale păreau incapabili să înainteze sau să se retragă şi se ghemuiau mai curînd ca să-şi caute adăpost decît ca să lupte, găsi de cuviinţă să-i împrumute binoclul unui caporal masiv şi incredul. Auzi un glas strident şi văzu un soldat subţirel şi gălbejit stînd de vorbă în spatele său cu pictorul.

— Oamenii de colo sînt prinşi, spunea omul. Dacă se retrag, trebuie să se expună, şi focul e prea direct...

— Nu trag prea mult, dar fiecare împuşcătură îşi atinge ţinta.

— Cine?

— Oamenii din chestia aia. Cei care vin sus...

— Unde sus?

— Evacuăm tranşeele acolo unde putem. Băieţii noştri se retrag în zigzag... Nici unul dintre ei nu-i lovit... Dar după aceea vine şi rîndul nostru. Şi încă cum! Chestiile alea n-or să fie în stare să treacă peste o tranşee sau să intre în ea; şi pînă să se poată întoarce, tunurile noastre or să le zdrobească. Le vor zdrobi imediat, înţelegi? O strălucire i se ivi în ochi. Apoi ne vom duce să punem mîna pe cei dinăuntrul lor! zise el.

Corespondentul de război se gîndi cîteva clipe, încercînd să pătrundă această idee. Apoi se gîndi să-şi ceară binoclul înapoi de la caporalul cel voinic...

Acum se luminase de-a binelea. Ceaţa se ridica şi o strălucire galbenă ca lămîia printre mulţimile de nori dinspre răsărit prevestea apariţia soarelui. Corespondentul de război se uită din nou la cuirasatul terestru. Privindu-l în lumina palidă şi cenuşie, aşa cum se întindea oblic pe pantă chiar pînă la marginea primei tranşei, i se păru că vede un vapor eşuat pe ţărm. Ar fi putut avea între optzeci şi o sută de picioare lungime
— era cam la două sute cincizeci de metri depărtare — latura verticală era înaltă de vreo zece picioare, netedă pînă la această înălţime, şi apoi cu o înfăţişare complicată sub streaşina acoperişului ei turtit. Acest desen complicat era o reţea de găuri de tragere, ţevi de puşcă şi tuburi telescopice —

fictive şi reale — care nu puteau fi deosebite unele de altele. Cuirasatul ajunsese într-o astfel de poziţie încît să poată trage de-a lungul tranşeei, care acum după cum se vede era goală, în afară de vreo două sau trei grupuri de oameni ghemuiţi şi grămezile de morţi. În spate, de-a curmezişul cîmpiei, iarba era acoperită de şiruri de urme, ca urmele punctate pe care vietăţile marine le lasă în nisip. În stîngă şi în dreapta acelor urme erau răspîndiţi morţi şi răniţi, oameni pe care monstrul îi doborîse în timp ce fugeau îndărăt de pe poziţiile lor înaintate, în lumina reflectoarelor din liniile invadatorilor. Şi acum, el stătea cu botul proiectat puţin pe deasupra tranşeei pe care o cucerise, ca şi cînd ar fi fost o fiinţă vie care plănuieşte faza următoare a atacului ce îl va da...

Corespondentul de război îşi luă binoclul de la ochi, ca să aibă o imagine mai cuprinzătoare a situaţiei. Aceste creaturi ale nopţii cîştigaseră fără îndoială prima linie de tranşee şi lupta ajunsese la un răgaz. În lumina crescîndă el putu desluşi, după cîte un foc de armă rătăcit sau o explozie întîmplătoare, că ţintaşii din linia apărării erau îngrămădiţi în cea de a doua şi a treia linie de tranşee, pînă către creasta joasă a poziţiilor, şi într-un astfel de zigzag încît le dădea posibilitatea să deschidă un foc convergent. Oamenii din jurul său vorbeau despre tunuri.

— Sîntem în linie cu tunurile cele mari de pe creastă, dar curînd o să se aducă unul cu care să-i zdrobească, zise pe ton liniştitor soldatul cel slab.

— Hopa! făcu caporalul.

„Bang! bang! bang! Vrrrr!” se auzi un fel de săritură nervoasă, şi toate puştile traseră dintr-o dată, ca de la sine. Corespondentul de război se pomeni laolaltă cu pictorul — doi oameni inutili care se ghemuiau în spatele unui şir de spinări preocupate ale unor inşi care îşi descărcau armele cu osîrdie. Monstrul se mişcase. Continua să se mişte, fără să ţină seama de grindina ce-i împroşca pielea, cu pete noi şi lucitoare de plumbi. Cînta ca pentru sine un mic refren mecanic, ***„puf-puf, puf-puf, puf-puf”,*** şi lăsa în urmă scurte jeturi de aburi. Se ridicase în sus, ca o moluscă înainte de a începe să se tîrască; îşi ridicase poalele, lăsînd să i se vadă picioarele pe toată lungimea. Erau nişte picioare groase, bondoace, în formă de ciot sau de măciulie, nişte picioare groase şi turtite, amintind

laba de elefant sau picioarele omizilor; şi apoi, pe măsură ce poalele se ridicau mai sus, corespondentul de război, cercetînd din nou cu ajutorul binoclului, văzu că aceste picioare atîrnau parcă de obada unor roţi. Gîndurile sale se întoarseră pe strada Victoria, în Westminster, şi se văzu în vremurile de pace, căutînd material pentru un interviu.

— Domnul... domnul Diplock! îşi zise; şi el le numea şenile... Nu mi-aş fi închipuit să le întîlnesc aici!

Puşcaşul de lîngă el îşi înalţă capul şi umerii, ca pentru a ţinti cu mai multă siguranţă; era atît de lesne de presupus că atenţia monstrului va fi atrasă de această tranşee din faţa lui, dar omul fu trîntit deodată pe spate de un glonte care-i trecu prin gît. Căzu cu picioarele în sus şi dispăru din cîmpul de vedere al celui care privea. Corespondentul de război se ghemui mai strîns, dar, după ce aruncă o privire în spate către o mică învălmăşeală, îşi reluă binoclul, căci monstrul îşi aşeza jos picioarele unul cîte unul, înălţîndu-se tot mai mult deasupra tranşeei. Doar un glonte în cap l-ar fi putut opri pe corespondentul de război să privească în clipa aceea.

Soldatul cel slab şi cu glasul strident încetă să mai tragă, pentru a se întoarce şi a-şi repeta punctul său de vedere:

— E cu neputinţă să poată trece, strigă el. Este...

„Bang! Bang! Bang! Bang!” Şi glasul îi fu acoperit.

Soldatul cel slab mai vorbi puţin, apoi renunţă, clătină din cap pentru a întări ideea imposibilităţii de a se trece peste o tranşee ca aceea, apoi începu să tragă din nou.

Şi, în tot acest timp, uriaşa maşinărie trecea înainte. Cînd corespondentul de război îşi îndreptă din nou binoclul într-acolo, văzu că ea izbutise să treacă deasupra, iar picioarele ei stranii rîcîiau acum de partea cealaltă, maşinăria încercînd să prindă acolo teren. Şi izbuti. Continuă să se tîrască aşa, pînă cînd întreaga-i masă se găsi deasupra tranşeei, pe care apoi o depăşi. După aceea se opri o clipă, îşi potrivi poalele ceva mai aproape de pămînt, scoase un pufăit enervant, şi porni brusc, cu o viteză de aproximativ şase mile pe oră, drept în sus de-a lungul pantei line, către observatorul nostru.

Corespondentul de război se ridică într-un cot şi aruncă o privire întrebătoare spre pictor.

Cîteva clipe, oamenii din jurul său se menţinură pe poziţii, trăgînd cu furie. Apoi soldatul cel slab se lăsă pe spate cu un

aer precipitat, iar corespondentul de război îi spuse pictorului „haide”, şi îi urmă pe ceilalţi de-a lungul tranşeei.

În timp ce cădeau jos, imaginea unei pante pline de tranşee asupra căreia se repezise o duzină de uriaşi gîndaci de bucătărie dispăru pentru cîtva timp, şi în locul ei se ivi aceea a unei trecători înguste, înţesate de oameni, cea mai mare parte din ei retrăgîndu-se, deşi uneori cîte unul se mai întorcea din mers ori se oprea. Corespondentul de război nu se întoarse nici o clipă ca să vadă nasul monstrului apărînd deasupra malului tranşeei; şi nici nu se gîndi măcar să rămînă în preajma pictorului. Auzi în jurul său, destul de curînd, şuierînd gloanţele şi văzu un om din faţă poticnindu-se şi căzînd; apoi deveni şi el un simplu ins dintr-o mulţime furioasă care se lupta să pătrundă într-un şanţ transversal tăiat în zigzag, ce le oferea celor de pe poziţiile de apărare un adăpost în partea de sus ca şi cea de jos a pantei. Era ca o panică la teatru. Corespondentul de război înţelese din semne şi din frînturi de vorbe că ceva mai departe un alt asemenea monstru ajunsese la cea de a doua tranşee.

Cîtva timp îşi pierdu orice interes pentru desfăşu-rarea generală a bătăliei; deveni pur şi simplu un modest egoist, prevăzător şi grăbit, căutînd să stea cît mai la adăpost, în spatele celorlalţi, în mijlocul mul-ţimii răvăşite de puşcaşi descumpăniţi, care căutau şi ei acelaşi lucru. Se tîrî prin tranşee, îşi luă inima în dinţi şi alergă de-a curmezişul locurilor deschise, avu momente de panică cînd i se păru o nebunie să nu fii patruped, ca şi momente de ruşine cînd se ridica în picioare ca să privească cum se desfăşoară lupta. Şi nu era decît unul din miile de oameni care se comportau la fel în dimineaţa aceea. Pe creastă, se opri în nişte tufişuri, şi cîteva clipe îi trecu prin minte să se oprească şi să vadă cum se desfăşurau lucrurile.

Se făcuse ziuă de-a binelea. Cerul cenuşiu devenise albastru; din toate grămezile de nori ai dimineţii nu mai rămăseseră decît cîteva pete de nouraşi care acum se risipeau. Priveliştea de jos era luminoasă şi deosebit de limpede. Creasta nu era la mai mult de vreo sută de picioare deasupra nivelului general, dar în această regiune de şes era o altitudine suficientă ca să dea efectul unei vaste privelişti. Departe, spre latura nor-dică a crestei, mici şi îndepărtate, se zăreau taberele, furgoanele

aşezate în ordine, întreg echipamentul unei mari armate, cu ofiţeri care alergau în galop într-o parte şi în alta şi soldaţi care se învîrteau pe acolo fără nici o treabă. Totuşi, dincoace, oamenii cădeau, iar cavaleria îşi strîngea rîndurile pe cîmpia din dosul corturilor. Grosul oamenilor care se aflaseră în tranşee continua să se retragă în dezordine, ca oile fără păstor, pe pantele mai îndepărtate. Ici-colo se strîngeau grupuri mici, care încercau să aştepte ori să acţioneze, nu ştiau nici ei ce anume; dar tendinţa generală era îndepăr- tarea de orice aglomerare. Pe partea dinspre sud se afla reţeaua migăloasă de tranşee şi de poziţii de apărare, peste care aceste broaşte ţestoase de fier, paisprezece la număr şi care se întindeau pe o linie de aproape trei mile, înaintau acum tot atît de repede cum ar merge un om la trap, şi culcau totul la pămînt în chipul cel mai metodic, sfărîmînd orice mod de rezistenţă mai persistent. Ici-colo se aflau grupuri neînsemnate de oameni, încercuiţi şi în imposibilitate de a scăpa, care făceau semne cu steagul alb, iar infanteria ciclistă a invadatorilor înainta acum în cîmp deschis, într-o ordine vădită, neturburată de nimeni, întregind astfel opera maşinilor. Priviţi la lumina zilei apărătorii arătau de pe acum ca o armată înfrîntă. Un mecanism, un cuirasat eficace împotriva gloanţelor, care putea la nevoie să treacă peste o tranşee de treizeci de picioare şi care părea în stare să tragă cu arma de o precizie fără seamăn, era evident un învingător imbatabil, nestîndu-i în cale nimic afară de fluvii, prăpăstii sau tunuri de mare calibru.

Corespondentul de război se uită la ceas.

— Patru şi jumătate! Doamne! Cîte lucruri se pot întîmpla în două ceasuri! Iată, întreaga noastră armată a fost dată peste cap, şi numai la două şi jumătate... Şi puturoşii ăştia ai noştri n-au pus nici măcar acuma tunurile în funcţiune.

Examina creasta în dreapta şi în stînga cu binoclul. Se întoarse din nou spre cel mai apropiat dintre cuirasatele terestre, care înainta acum oblic spre el la nici trei sute de metri distanţă, şi apoi examina terenul pe care va trebui să se retragă, dacă n-avea de gînd să se lase capturat.

— N-or să facă nimic! zise el şi privi din nou spre inamic.

Şi atunci, din depărtare, din stînga, se auzi bubuitul unui tun, urmat cu repeziciune de o canonadă întreagă.

Ezită un timp, apoi se hotărî să rămînă.

3

În eventualitatea unui asalt, apărătorii se bizuiseră mai ales pe puşti. Tunurile fuseseră ţinute ascunse în diferite puncte de pe creastă şi din spatele ei, gata de a fi puse în acţiune împotriva oricăror pregătiri de atac din partea artileriei inamice. O dată cu zorii fuseseră luaţi însă prin surprindere şi, în timp ce tunarii abia se pregăteau să-şi pună tunurile în mişcare, cuirasatele terestre se şi aflau în prima linie a tranşeelor. E firesc deci să-ţi vină greu să tragi în propriii tăi soldaţi care se retrag, şi cele mai multe tunuri, destinate pur şi simplu să ţină rezistenţă unui asalt al artileriei inamice, nu erau în poziţie de tragere spre cea de-a doua linie de tranşee. De aici încolo, înaintarea cuirasatelor terestre deveni fulgerătoare. Generalul armatei defensive se pomeni pe neaşteptate în situaţia de a fi nevoit să inventeze o nouă tactică, în care tunurile trebuiau să lupte singure în mijlocul unei infanterii învinse, ce se retrăgea. Dar generalul abia dacă avu la dispoziţie trei-zeci de minute în care să poată lua o hotărîre. El nu făcu faţă situaţiei, şi astfel se întîmplă ca în dimineaţa aceea înaintarea cuirasatelor terestre să decidă lupta, fiecare tun sau fiece baterie din armata de apărare procedînd după cum îi dictară împrejurările. În cea mai mare parte, acţiunea acestora din urmă fu jalnică.

Cîteva tunuri izbutiră să tragă totuşi două sau trei salve în plin, însă erau doar cîteva, iar procentul de salve în gol fu neobişnuit de mare. Obuzierele nu reuşiră bineînţeles să facă nimic. Cuirasatele terestre foloseau de fiecare dată cam aceeaşi tactică. Îndată ce un tun intra în acţiune, monstrul aproape că se întorcea cu faţa înainte, ca să micşoreze şansele unei lovituri ţintite în plin, şi nu se îndrepta asupra tunului, ci spre punctul cel mai apropiat din flancul lui, unde tunarii puteau să fie ţintiţi fără greş. Puţine au fost însă loviturile izbutite ale apărării; numai unul din monştri a putut să fie scos din luptă, şi anume cel care se luptase cu cele trei baterii ale brigăzii din aripa stîngă. Trei din- tre cei care au fost loviţi cînd se aflau chiar în apropierea tunurilor au fost străpunşi, fără ca totuşi să fie scoşi din acţiune. Corespondentul nostru de război nu

observă această oprire momentană a valului victorios din aripa stîngă; el văzu doar lupta foarte ineficace a jumătăţii de baterie 96B aflată chiar lîngă el, în aripa dreaptă. Privi cîtva timp într-acolo, cu toate că depăşise limita siguranţei.

Îndată ce observă cele trei baterii deschizînd focul în stînga sa, auzi şi un zgomot de copite de cai din- spre partea adăpostită a pantei, iar numaidecît după aceea văzu întîi un tun, apoi alte două, trase în galop ca să fie instalate în poziţie de tragere de-a lungul laturii nordice a colinei, dincolo de cîmpul vizual al marelui monstru care se căţăra acum oblic spre creastă, tăind drumul greoaiei infanterii, răspîndite acum sub creastă.

Jumătate de baterie se roti în flanc, fiecare tun descriindu-şi propria curbă, apoi se opri în poziţie de tragere, gata de acţiune...

„Bang!”

Cuirasatul terestru apăru pe coama dealului şi tunarii îl văzură ca o lungă spinare neagră. Se opri, ca şi cum ar fi ezitat.

Celelalte două tunuri traseră, şi atunci uriaşul lor inamic se răsuci, arătîndu-se întreg, cu capul înainte, profilat pe cer, repezindu-se la atac.

Tunarii se pregătiră cu înfrigurare să tragă din nou. Era atît de aproape, încît corespondentul de război cu binoclul le putea vedea feţele înfierbîntate. În timp ce se uita, văzu un om căzînd şi-şi dete seama abia acum că imensul cuirasat trăgea în ei.

Cîteva clipe, uriaşul monstru negru se tîrî cu iuţeală sporită spre tunarii care acţionau cu furie. Apoi, mînat parcă de un imbold generos, se întoarse oferindu-şi flancul pentru atac, la abia patruzeci de metri depăr- tare de ei. Corespondentul de război îşi îndreptă din nou binoclul spre tunari şi observă că monstrul îm-puşca acum pe oamenii din jurul tunurilor cu o repeziciune cumplită.

În prima clipă totul păru splendid, dar apoi deveni oribil. Tunarii cădeau grămadă în jurul tunurilor lor. Atingerea tunului însemna moartea. ***„Bang!”*** se auzi tunul din stînga, dar era o lovitură ratată, şi aceasta fu ultima salvă ce o mai trase jumătatea de baterie care acţiona. În clipa următoare, jumătate de duzină de artilerişti supravieţuitori stătea cu mîinile în sus, în mijlocul unui morman răvăşit de morţi şi răniţi, şi cu asta lupta se consideră încheiată.

Corespondentul de război stătu în cumpănă dacă să rămînă în tufişul unde se afla, aşteptînd un prilej de a se preda într-un chip mai demn, ori să se strecoare îndărăt, printr-un şanţ pe care-l descoperise alături. Dacă se preda, era sigur că nu va putea trimite nici un fel de relatare ziarului; pe cîtă vreme dacă reuşea să scape, avea tot felul de şanse. Se hotărî să pornească de-a lungul şanţului şi să profite de prima ocazie ce s-ar ivi în învălmăşeala din spatele taberei, ca să poată pune mîna pe un cal.

4

Marii specialişti de mai tîrziu au criticat în multe privinţe cuirasatele terestre, dar, fără îndoială că în ziua în care au apărut, ele şi-au atins scopul. Erau alcătuite mai ales din schelete lungi de oţel, înguste şi foarte puternice, care susţineau motoarele, şi erau purtate de opt perechi de roţi mari cu şenile, fiecare avînd cam zece picioare în diametru, fiecare acţionînd separat şi aşezate pe osii lungi care se puteau roti liber în jurul unei axe comune. Acest dispozitiv le dădea maximum de adaptabilitate la condiţiile terenului. Se tîrau orizontal pe pămînt, cu un picior ridicat pe o moviliţă şi cu altul coborît într-o groapă, menţinîndu-se vertical şi ferm chiar şi pe o pantă abruptă. Mecanicii conduceau motoarele sub comanda unui căpitan, care avea la dispoziţie nişte mici orificii pe unde să privească în jurul părţii superioare a platoşei ajustabile, formate din plăci groase de fier care protejau întregul dispozitiv, şi care, în acelaşi timp, putea să ridice sau să coboare o turelă rotativă care avea de jur împre- jur găuri de tragere, în centrul acoperişului de fier. Fiecare dintre puşcaşi ocupa o cabină mică, de o construcţie specială, iar aceste cabine erau înşirate de-a lungul laturilor, în faţa şi în spatele saşiului principal, într-un chip care amintea înşiruirea băncilor într-o trăsură irlandeză de excursie. Puştile lor erau însă cu totul diferite de armele simple din mîinile adversarilor.

În primul rînd, erau automate, aruncînd cartuşele goale şi încărcîndu-se din nou cu altele dintr-o ma-gazie specială, de fiecare dată cînd trăgeau, pînă cînd depozitul de cartuşe se golea, şi aveau cele mai excelente lunete care s-ar putea

imagina; acestea proiectau o mică imagine optică în camera obscură pe care o avea fiecare puşcaş. Imaginea, la fel ca într-o cameră fotografică, era marcată de două linii în cruce, iar obiectul ce se găsea la intersecţia celor două linii era obiectivul ţintit. Vizarea obiectivului era imaginată ingenios. Ţintaşul stătea la masă ţinînd în mînă un obiect asemănător cu un compas diferenţial, ca acelea folosite în desenul tehnic; el deschidea şi închidea acest compas astfel încît să se afle permanent la înălţimea aparentă — dacă era un om de înălţime obişnuită — a omului pe care dorea să-l ucidă. Un mic ghem de sîrmă răsucită, ca liţa electrică, ţinea legat instrumentul de ţeavă, şi în timp ce compasul se deschidea şi se închidea, se mişca mai sus sau mai jos şi luneta. Fluctuaţiile clarităţii aerului, datorate gradului diferit de umiditate, se înlăturau printr-o folosirea ingenioasă a catgutului, substanţă sensibilă la schimbările meteorologice, şi atunci cînd cuirasatul terestru înainta, lunetele căpătau o reflexie compensatoare în direcţia acestei mişcări. Ţintaşul stătea în încăperea sa întunecată şi privea la mica imagine din faţa lui. Cu o mînă ţinea compasul pentru evaluarea distanţei, iar cu cealaltă strîngea o manetă mare, ca un fel de clanţă de uşă. Pe măsură ce învîrtea de această manetă, puşca de deasupra se mişca în mod corespunzător, iar imaginea trecea dintr-o parte în alta ca o panoramă mobilă. Cînd zărea un om pe care dorea să-l împuşte, îl aducea în punctul de încrucişare a celor două linii şi apoi apăsa cu degetul pe un mic buton, ca de so- nerie electrică, plasat la îndemînă în centrul manetei. Numaidecît omul era împuşcat. Dacă, din întîmplare, ţintaşul îşi greşea ţinta, atunci mişca puţin maneta sau potrivea din nou compasul, apăsa pe buton şi trăgea a doua oară.

Puşca şi luneta ei ieşeau printr-un orificiu de ochire, semănînd întocmai cu un mare număr de alte orificii înşiruite pe trei rînduri sub jgheabul acoperişului acestui cuirasat terestru. Fiecare orificiu de ochire lăsa să se vadă cîte o puşcă şi o lunetă, ambele fictive, aşa că cele reale nu puteau fi reperate decît incidental, iar dacă se întîmpla ca vreuna să fie lovită, atunci tînărul ţintaş făcea ***„pfiu!”,*** aprindea o lumină electrică, tră-gea înăuntru instrumentul stricat, înlocuia partea lo- vită sau punea o puşcă nouă, dacă stricăciunea era prea mare.

Trebuie să vă închipuiţi aceste cabine fiind suspendate chiar deasupra osiilor care se roteau, ba şi în interiorul marilor roţi de care atîrnau picioarele de elefant, iar în dosul acestor cabine, de-a lungul părţii centrale a monstrului, se întindea o galerie centrală spre care se deschideau cabinele şi unde funcţionau nişte mari motoare compacte. Era ca un coridor lung în care fusese îngrămădită toată această maşinărie huruitoare, iar căpitanul stătea cam la mijloc, lîngă scara care ducea spre turela rotitoare, şi îi dirija, pe me-canicii tăcuţi şi sprinteni, mai ales prin semne. Dudui-tul şi zgomotul motoarelor se amesteca cu bubuiturile puştilor şi cu zăngănitul intermitent al grindinei de gloanţe de pe blindaj. Din cînd în cînd, căpitanul punea mîna pe roata care ridica turela, se urca pe scară pînă cînd mecanicii nu-l mai vedeau de la brîu în sus, apoi cobora din nou, ca să dea ordine. Două mici becuri electrice, constituind întreaga iluminaţie a acestui spaţiu, erau aşezate astfel încît să-l facă mai vizibil subalternilor săi; aerul era îmbîcsit cu miros de ulei şi petrol, şi dacă corespondentul de război ar fi fost transportat pe neaşteptate de pe terenul des- chis de afară în măruntaiele acestui aparat s-ar fi crezut picat în altă lume.

Căpitanul vedea, fireşte, ambele flancuri ale bătă- liei. Cînd îşi înălţa capul în turelă, putea privi răsă- ritul soarelui deasupra cîmpiei acoperite de rouă, tranşeele în care domnea dezordinea, soldaţii care fugeau şi cădeau, grupurile de prizonieri cu aer deprimat, tunurile doborîte; cînd cobora din nou pentru a semna-liza „viteza la jumătate”, „viteza la sfert”, „jumătate de cerc spre dreapta”, sau cine ştie ce altceva, se afla din nou în semiîntunericul mirosind a ulei şi prost luminat din sala maşinilor. Lîngă el, de fiecare parte, se afla cîte un cornet acustic cu ajutorul căruia căpitanul dădea mereu ordine într-o parte sau alta a navei sale ciudate, fie de „foc concentric asupra tunarilor”, fie pentru „curăţirea tranşeei pe o distanţă de o sută de metri spre dreapta”.

Căpitanul era un bărbat tînăr, destul de sănătos, dar nu ars de soare, cu un gen de trăsături şi cu o expresie care predomină în marina maiestăţii sale: vioi, inteligent, liniştit. Mecanicii şi puşcaşii, laolaltă cu comandantul lor, îşi vedeau de treabă ca nişte oameni calmi şi rezonabili. Nu aveau nimic din agitaţia istovitoare a prostănacului zorit, din încordarea

excesivă a vinelor, din toată sforţarea isterică ce se consideră de obicei o stare de spirit prielnică faptelor eroice.

Faţă de inamicul pe care-l biruiau, aceşti tineri mecanici simţeau o anume îndreptăţită milă, dar şi un neîndreptăţit dispreţ. Se uitau la oamenii aceştia înalţi, sănătoşi, pe care îi culcau la pămînt, tot aşa cum aceşti oameni înalţi şi sănătoşi s-ar uita la vreo gintă inferioară de negri. Îi dispreţuiau pentru că purtau război contra lor; dispreţuiau profund patriotismul lor gălă-gios şi emotivitatea lor; îi dispreţuiau mai ales pentru şiretenia meschină şi aproape animalică, lipsită de fantezie, de care dădeau dovadă metodele lor de luptă. „Dacă ***trebuie*** să facă război, gîndeau aceşti tineri, de ce naiba nu-l fac cu nişte oameni cu cap?” Erau indignaţi de presupunerea că erau prea proşti ca să facă şi altceva decît să joace aşa cum le cînta inamicul, că trebuiau să joace acest joc nebunesc şi costisitor după cum le dictau regulile unor oameni fără imaginaţie. Erau indignaţi pentru faptul că au fost siliţi să fabrice maşini ucigătoare de oameni; erau indignaţi de alternativa de a trebui să-i masacreze pe aceşti oameni sau să îndure trăncănelile lor agresive; erau indignaţi de întreaga imbecilitate inimaginabilă a războiului.

Dar în acelaşi timp, păstrînd ceva din precizia mecanică a unui bun funcţionar care scrie într-un registru, puşcaşii mişcau din manete şi apăsau pe butoane...

Căpitanul cuirasatului terestru Numărul Trei se oprise pe creasta unde se afla jumătatea capturată a bateriei. Prizonierii aliniaţi stăteau în jur şi aşteptau să fie luaţi în primire de infanteria ciclistă. Prin turela rotativă el cercetă victoria din dimineaţa aceea.

Descifra semnalele generalului. „Cinci şi Patru — pricepu tînărul — să rămînă printre tunurile din stînga, pentru a preveni orice încercare a inamicului de a şi le recuceri. Şapte, Unsprezece şi Doisprezece, staţi pe lîngă tunurile pe care le-aţi capturat; Şapte, intră pe poziţie pentru a comanda tunurile luate de Trei. Şi mai trebuie să facem ceva, nu-i aşa? Şase şi Unu, înaintaţi rapid, cu vreo zece mile pe oră, dincolo de tabăra aceea, pînă pe malul rîului, aha, o să-i încercuim pe toţi! strigă tînărul. Vai, în sfîrşit! Doi şi Trei, Opt şi Nouă, Treisprezece şi Paisprezece, resfiraţi-vă la o mie de metri, aşteptaţi ordinul, şi apoi porniţi încet să acoperiţi înaintarea

infanteriei cicliste împotriva oricărui atac al trupelor de cavalerie. Foarte bine. Dar unde este Zece? Alo! Zece să fie reparat şi pus în funcţiune cît mai repede. Zece a fost lovit!”

Disciplina noilor maşini de război era mai curînd practică decît pedantă, şi capul căpitanului coborî din turela rotativă pentru a spune oamenilor săi:

— Ascultaţi, băieţi. L-au lovit pe Zece. Cred că nu prea rău, dar, oricum, e lovit.

Totuşi mai rămăseseră în funcţiune treisprezece monştri pentru a lichida cu armata înfrîntă.

Corespondentul de război, furişîndu-se prin şanţul său, privi îndărăt şi-i văzu pe toţi monştri înşiraţi de-a lungul malului şi felicitîndu-se între ei prin fîlfîit de steaguri. Şoldurile lor de fier străluceau auriu în lumina soarelui care se ridica.

5

Aventurile personale ale corespondentului de război se sfîrşiră pe la ora unu după-amiază, cînd se predă, însă pînă atunci apucase să fure un cal, se aruncase pe el şi abia scăpase să nu fie prăvălit jos; descoperi că animalul avea piciorul rupt, şi îl împuşcă cu revolverul. Petrecuse cîteva ceasuri în tovărăşia unui grup de puşcaşi descurajaţi, se certase cu ei în cele din urmă în chestiunea topografiei, şi se îndepărtase singur într-o direcţie care ar fi trebuit să-l ducă pe malul rîului, dar nu-l dusese. Ba mai mult, îşi mîncase toată ciocolata şi nu găsise nimic de băut nicăieri. Pe lîngă asta, se făcuse şi tare cald. Din dosul unui zid de piatră năruit, totuşi ademenitor, văzuse în depărtare cavaleria de apărare încercînd să atace, în cîmp des- chis, pe biciclştii flancaţi de cuirasatele terestre. Descoperise că bicicliştii se puteau retrage din faţa cavaleriei cu o diferenţă de viteză suficientă pentru a le permite descălecări frecvente şi împuşcături ţintite în plin, şi era destul de convins că aceşti cavalerişti, după ce-şi pierduseră curajul, se opriseră dincolo de cîmpul său vizual şi se predaseră. Apoi fusese silit la o ac- ţiune bruscă, determinată de înaintarea uneia din aceste maşini care venea ameninţătoare direct asupra zidului. Şi mai descoperise că avea o băşică îngrozitoare la călcîi.

Şedea acum jos, într-un loc nisipos şi plin de tufişuri, şi medita asupra batistei sale de buzunar, care nu se ştie în ce chip ciudat căpătase în ultimele douăzeci şi patru de ore o culoare foarte ambiguă.

— Era lucrul cel mai alb pe care-l aveam! îşi zise el.

Ştiuse pînă atunci că inamicul se găsea la răsărit, la apus şi la miazăzi de locul în care se afla el, dar cînd auzi cuirasatele terestre Numărul Unu şi Numărul Şase pornind în felul lor cumpătat, înfricoşător, la nici o milă de el către nord, se hotărî să-şi încheie şi el mica sa pace necondiţionată, fără alte riscuri. Avea de gînd să-şi înalţe steagul alb pe un tufiş şi să-şi ia o atitudine modestă şi obscură alături, pînă cînd se va apropia cineva. Auzi glasuri, paşi şi tropot de cal, chiar în preajmă, aşa că-şi vîrî batista din nou în buzunar, ducîndu-se să vadă ce se petrece.

Zgomotul împuşcăturilor încetă, şi apoi, pe cînd se apropie, auzi glasurile profunde ale cîtorva soldaţi din vechea gardă. Oameni simpli, necioplţi, dar curajoşi şi plini de inimă, înjurînd din toată inima.

Ieşi din tufişul său pe un cîmp vast şi neted, iar în depărtare văzu un şir de copaci care marcau malul rîului.

În centrul priveliştii se afla un pod încă intact, pe care trecea o şosea şi un altul, mai mare, de cale ferată, ceva mai la dreapta. Două cuirasate terestre se odih-neau, cu înfăţişarea unor şoproane lungi şi inofensive, într-o poziţie prevestitoare de pace, în dreapta şi în stînga priveliştii, dominînd în întregime o suprafaţă de peste două mile în lungul rîului. La cîţiva metri de tufişuri se adunase ce a mai rămas din cavaleria apărării, prăfuită, cam în dezordine şi vădit prost dispusă, dar avînd încă o înfăţişare plăcută ochilor. La jumătatea drumului, trei sau patru oameni şi tot atîţia cai primeau ajutor medical, iar ceva mai aproape un grup de ofiţeri privea din depărtare noile mecanisme, cu un dezgust profund. Cu toţii observau acum foarte desluşit celelalte douăsprezece cuirasate şi mulţimea de soldaţi orăşeni, pe biciclete sau pedeştri, împovăraţi acum de prizonieri şi de armamentul capturat, dar altminteri acţionînd cu o eficacitate care se întindea ca o plasă uriaşă în urma lor.

— Şah şi mat, zise corespondentul de război, ieşind la loc deschis. Dar mă voi preda în cea mai bună tovărăşie. Acum

douăzeci şi patru de ore credeam că un război cu ei este imposibil, şi prăpădiţii ăştia au capturat întreaga noastră armată! Aşa cum îţi spun! Şi se gîndi la discuţia sa cu tînărul locotenent. Dacă surprizele ştiinţei sînt nelimitate, bineînţeles că oamenii civilizaţi cîştigă. Atîta timp cît ştiinţa lor progresează, ei vor fi cu siguranţă înaintea oamenilor oare trăiesc în mijlocul naturii. Şi totuşi...

Se întrebă cîtva timp ce s-o fi întîmplat cu tînărul locotenent.

Corespondentul de război era unul din acei oameni curioşi, care vor întotdeauna ca cei bătuţi să învingă. Cînd văzu cum toţi aceşti cavalerişti solizi, arşi de soare, erau dezarmaţi, daţi jos de pe cal şi aşezaţi în rînduri, cînd văzu cum caii erau duşi neîndemînatic de bicicliştii care habar n-aveau de călărie şi cărora călăreţii li se predaseră totuşi, cînd văzu pe aceşti călăreţi, deposedaţi de cai, contemplînd priveliştea scandaloasă, atunci uită cu totul că-i numise pe aceşti oameni „mitocani şireţi” şi că dorise să fie bătuţi, cu nici douăzeci şi patru de ore în urmă. Acum o lună văzuse acelaşi regiment plecînd mîndru la război şi i se vorbise despre teribila lui vitejie, despre felul cum putea porni la atac în linie desfăşurată, fiecare om trăgînd cu arma din şa, şi măturînd dinaintea sa pe oricine ar fi apărut în luptă, oricum, călare sau pe jos. El însuşi fusese nevoit să ţină piept numai cîtorva tineri din aceste îngrozitoare maşini!

„Omenirea contra Maşinismului”, îi trecu deodată prin minte acest titlu, foarte nimerit pentru un articol. Gazetăria încheagă întreaga minte a unui om în fraze.

Se apropie de şirul de prizonieri aliniaţi, atît cît se arătară dispuse santinelele să-i îngăduie, şi îi observă, comparîndu-le proporţiile masive cu acelea ale adversarilor lor de o constituţie mai şubredă.

— Degeneraţi iscusiţi, murmură el. Orăşeni anemici.

Ofiţerii care se predaseră veniră apoi liniştiţi lîngă el şi putură auzi glasul ascuţit de tenor al colonelului. Bietul om îşi petrecuse trei ani trudind din greu la realizarea celei mai strălucite isprăvi din lume, ca să perfecţioneze acest sistem de a trage cu arma din şa în timpul atacului, iar acum întreba, cu gura plină de blesteme, fireşti în atari împrejurări, ce s-ar mai fi putut face împotriva acestor maşini de fier mînuite cu atîta iscusinţă.

— Tunuri, zise cineva.

— Ele pot să ocolească tunurile greoaie. Nu poţi mişca aceste tunuri grele cu aceeaşi viteză cu care se mişcă maşinile, iar asupra tunurilor mici ele se reped foarte lesne. Le-am văzut atacînd. Poţi să le iei prin surprindere din cînd în cînd, să asasinezi brutele astea, poate...

— Am putea să facem ca şi ei.

— Ce? Să construim şi noi fierărie de asta? Noi?...

— Îmi voi numi articolul, se gîndi corespondentul de război, „Omenirea împotriva Fierăriei” şi-l voi pomeni pe colonel la începutul articolului.

Dar era un ziarist prea iscusit ca să-şi strice efectul contrastului, amintind că jumătatea de duzină de tineri relativ plăpînzi, în salopete albastre, care stăteau acum în jurul cuirasatelor lor terestre victorioase, bînd cafea şi mîncînd biscuiţi, aveau şi ei în priviri şi în ţinută ceva care nu era cu totul degradant, nici sub nivelul omenesc.

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

ŢARA ORBILOR

La trei sute de mile şi mai bine de Chimborazo şi la o sută de zăpezile lui Cotopaxi, în cele mai sălbatice pustiuri ale Anzilor din Ecuador, se află, despărţită de lumea oamenilor, acea vale misterioasă dintre munţi, care se numeşte Ţara Orbilor. Cu mulţi ani în urmă, valea asta era deschisă spre lume, aşa încît în cele din urmă oamenii putură să ajungă, prin trecători înfricoşătoare şi acoperite de gheaţă, în mijlocul păşunilor ei întinse; şi într-acolo se îndreptară cîţiva oameni, cîteva familii de metişi peruvieni fugind de desfrîul şi tirania unui stăpînitor spaniol crud. Apoi se produse puternica erupţie a vulcanului Mindobamba, cînd se făcu noapte în Quito timp de şaptesprezece zile, şi cînd apa fierbea la Yaguachi şi toţi peştii muriră pînă departe la Guayaquil: pretutindeni de-a lungul pantelor dinspre Pacific se produseră alunecări de teren, dezgheţuri bruşte şi inundaţii neaşteptate, şi o întreagă coastă a vechiului pisc Arauca alunecă şi se prăbuşi cu un tunet, despărţind pentru totdeauna Ţara Orbilor de restul omenirii care ar fi încercat s-o exploreze. Dar unul din aceşti primi colonişti se întîmplase să fie de cealaltă parte a văii cînd pămîntul se cutremurase atît de grozav, şi fusese nevoit să-şi uite soţia şi copilul şi pe toţi prietenii şi avuţia pe care o lăsase acolo sus, şi să-şi înceapă din nou viaţa în lumea din vale. O începu din nou, dar se îmbolnăvi, fu cuprins de orbire şi muri pedepsit într-o mină; dar povestirea pe care a spus-o a dat naştere unei legende care dăinuie şi astăzi de-a lungul Anzilor Cordilieri.

El istorisi pricina care-l făcuse să se aventureze, plecînd din acea fortăreaţă în care la început fusese adus legat de o lamă, lîngă un mare balot de îmbrăcăminte, încă pe cînd era copil. Valea, spunea el, avea în ea tot ce şi-ar putea dori inima unui om — apă dulce, păşuni, o climă blîndă, pante cu un pămînt negru şi bogat, acoperite cu desişuri de arbuşti care aveau un fruct excelent, iar pe o latură se întindeau păduri largi de pini

care ţineau piept avalanşelor. Sus de tot, deasupra capului, pe trei părţi, pereţii înalţi de stîncă verde-cenuşiu erau înveşmîntaţi de gheaţă, dar curentul gheţaru- lui nu se îndrepta încoace, scurgîndu-se pe pantele de dincolo, şi doar din cînd în cînd bucăţi enorme de gheaţă se prăbuşeau înspre partea văii. În această vale nici nu ploua şi nici nu ningea, însă izvoarele îmbelşugate dădeau naştere unor bogate păşuni verzi, pe care irigaţia le-ar fi putut extinde în toată valea. Coloniştii au făcut lucruri bune acolo. Animalele munceau şi se înmulţeau, şi un singur lucru le tulbura fericirea. Dar acesta era suficient s-o tulbure de tot. O boală ciudată se abătuse asupra oamenilor şi făcuse ca toţi copiii născuţi acolo — şi chiar cîţiva copii mai mari
— să fie orbi. Tocmai pentru a căuta vreun leac sau oarecari farmece împotriva acestei orbiri pornise şi el prin trecătoare în jos, înfruntînd oboseala, primejdiile şi greutăţile. În vremurile acelea, în astfel de împrejurări, oamenii nu se gîndeau la germeni şi infecţii, ci la păcate; şi i se părea şi lui că pricina nenorocirii stătea în faptul că aceşti pribegi, lipsiţi de preoţi, neglijaseră să clădească un altar îndată ce intraseră în cuprinsul văii. El dorea să se clădească în valea aceea un altar — un altar frumos, ieftin şi folositor; dorea relicve şi alte asemenea obiecte de cult care aveau în ele puteri tainice, cum sînt obiectele sfinte, talismanele misterioase şi rugăciunile. În desagă avea o bară de argint nativ pe care nu o putea justifica; insista spunînd că n-o găsise în vale, dar vorbea ca un om care minte fără dibăcie. Îşi adunaseră cu toţii laolaltă, spunea el, banii şi lucrurile de preţ, neavînd nevoie cîtuşi de puţin de asemenea averi acolo, ca să cumpere în schimb obiecte sfinţite care să-i ajute împotriva bolii de care sufereau. Mi-l închipui pe acest tînăr muntean cu ochii stinşi, ars de soare, istovit şi nerăbdător, frămîntîndu-şi cu înfrigurare pălăria în mîini, un om cu totul străin de obiceiurile lumii din afară, spunîndu-şi povestea înainte de marele cutremur unui preot atent şi cu privirea pătrunzătoare. Mi-l pot închipui apoi încercînd să se întoarcă, avînd la el leacuri sfinte şi infailibile împotriva acelei năpaste, şi nesfîrşita lui descurajare în faţa uriaşei prăbuşiri din locul pe unde fusese cîndva trecătoarea. Dar restul istoriei nenorocirilor sale nu-l mai cunosc, şi am aflat doar de moartea lui jalnică, petrecută cîţiva ani mai tîrziu. Sărman pribeag din

pustietatea aceea! Pîrîul care săpase cîndva trecătoarea ţîşneşte acum din gura unei peşteri stîncoase, iar legenda născocită de povestirea lui stîngace s-a dezvoltat într-o legendă despre o rasă de orbi care trăiesc, undeva „dincolo” şi despre care se mai vorbeşte şi azi.

Iar în mijlocul micii populaţii a acestei văi, acum despărţite de lume, boala şi-a înfăptuit opera. Bătrînii deveniră miopi şi cu vederea înceţoşată, tinerii abia dacă mai zăreau ceva, iar copiii care li se năşteau erau de-a binelea orbi. Altminteri viaţa era foarte uşoară în acest bazin mărginit de zăpezi, pierdut de restul lumii, căci acolo nu existau nici mărăcini, nici scaieţi, nu erau insecte vătămătoare şi nici alte animale în afară de rasa blîndă a lamelor pe care aceşti oameni le mînaseră cu poveri prin albiile rîurilor din trecătorile pe unde veniseră. Vederea le scăzuse oamenilor atît de lent, încît abia dacă băgaseră de seamă pierderea ei. Îşi călăuziră copiii lipsiţi de vedere încolo şi încoace, pînă cînd ajunseră să cunoască toată valea ca-n palmă, şi chiar cînd ultimul din ei îşi pierdu vederea, neamul lor continuă să trăiască. Avură chiar timpul să se adapteze observării focului fără a-l vedea, aprinzîndu-l cu grijă în sobe de piatră. La început, fuseseră un neam de oameni simpli, analfabeţi, abia atinşi de civilizaţia spaniolă, dar avînd ceva din tradiţia meşteşugurilor vechiului Peru şi a filozofiei sale pierdute. Au urmat generaţii după generaţii. Oamenii au uitat multe lucruri; au născocit multe altele. Tradiţia lor despre lumea mai mare din care veniseră deveni de o nuanţă de mit incert. În toate privinţele, afară de vedere, erau puternici şi dibaci; şi apoi factorul întîmplător al naşterii şi al eredităţii trimise printre ei pe unul care avea o minte originală şi care ştia cum să vorbească cu convingere, şi apoi pe încă unul. Aceşti doi trecură, lăsîndu-şi efectele, şi mica comunitate crescu în număr şi în puterea de înţelegere, făcînd faţă lucrurilor şi rezolvînd problemele sociale şi economice impuse de împrejurări. Se perindară generaţii după generaţii. Apoi veniră alte generaţii. Sosi o vreme cînd se născu un copil care era a cincisprezecea generaţie de la acel strămoş ce plecase din vale cu o bară de argint pentru a căuta ajutorul lui Dumnezeu, şi care nu se mai întorsese niciodată. Se întîmplă atunci ca un om să vină în această comunitate din lumea dinafară. Şi ceea ce urmează este istoria acelui ins.

Era un muntean din ţinutul de lîngă Quito, un om care fusese jos pe ţărmul mării şi văzuse lumea, un om căruia îi plăcea să citească felurite cărţi, un om ager şi întreprinzător; un grup de englezi, ce veniseră în Ecuador să se caţere pe munţi, îl luaseră în locul uneia din cele trei călăuze elveţiene, care se îmbolnăvise. Se căţără cu ei într-un loc, se căţără în altul, şi apoi veni încercarea de pe Parascotopetl, Matterhorn-ul Anzilor, în care omul a dispărut pentru lumea exterioară. Povestea accidentului a fost scrisă de o duzină de ori. Relatarea lui Pointer este cea mai bună. El spune cum grupul şi-a croit anevoie drumul aproape vertical, chiar pînă la marginea ultimei şi celei mai mari prăpăstii, şi cum şi-a înjghebat un adăpost pentru noapte în mijlocul zăpezii de pe o mică ieşitură de stîncă, şi cum au constatat îndată după aceea, într-o împrejurare într-adevăr dramatică, că Nuñez dispăruse de lîngă ei. L-au strigat, dar n-au auzit nici un răspuns; l-au strigat şi l-au fluierat într-una şi n-au mai dormit în noaptea aceea de loc.

Cînd se iviră zorile, văzură urmele prăbuşirii lui. Părea de necrezut să mai fi putut scoate vreun sunet. Alunecase în partea de răsărit, către regiunea necunoscută a muntelui; departe, mai jos, se izbise de o pantă abruptă de zăpadă, şi îşi croise drum în jos prin mijlocul unei avalanşe de zăpadă. Urmele lui duceau de-a dreptul spre marginea unei prăpăstii înfricoşătoare, şi de aici încolo se pierdeau cine ştie încotro. Iar jos de tot în ceaţa depărtării, se puteau zări nişte copaci care se înălţau într-o vale îngustă şi închisă: aceea era pierduta Ţară a Orbilor. Dar ei nu ştiau că aceea era pierduta Ţară a Orbilor, şi nici n-o puteau deosebi în nici un fel de alte fîşii înguste de văi azvîrlite printre munţi. Descurajaţi de acest dezastru, ei părăsiră în după-amiaza aceea încercarea de a mai urca, iar Pointer se înrolă în armată înainte de a mai fi apucat să facă vreo nouă încercare. Chiar şi pînă în ziua de astăzi, Parascotopetl îşi înalţă o creastă încă necucerită, iar adăpostul lui Pointer se macină în mijlocul zăpezilor, necălcat de nimeni.

Dar omul care căzuse acolo a supravieţuit.

La capătul pantei, el a căzut pe o distanţă de o mie de picioare şi a ajuns în mijlocul unui nor de zăpadă pe o coastă înzăpezită, mai abruptă chiar decît cea de deasupra. A alunecat pe aceasta în jos, răsucit, ameţit şi în nesimţire, dar scăpînd fără nici un os rupt; şi în cele din urmă a ajuns pe pante mai

line, iar apoi s-a rostogolit şi a rămas imobil, îngropat într-un nămete de zăpadă moale care-l însoţise tot timpul şi îl salvase. Şi-a revenit în simţiri cu senzaţia tulbure că e bolnav şi întins în pat; apoi, fiind muntean şi trecut prin astfel de lucruri, pricepu situaţia în care se afla şi reuşi să se degajeze, după cîteva sforţări, pînă cînd văzu stelele. Rămase întins cu faţa în jos cîtva timp, întrebîndu-se unde se află şi ce se petrecuse cu el. Îşi pipăi membrele şi descoperi că haina îşi pierduse cîţiva nasturi şi i se răsucise peste cap. Cuţitul îi dispăruse din buzunar şi pălăria era pierdută, cu toate că o legase pe sub bărbie. Îşi aminti că pornise în căutarea unor bolovani, pentru a-şi face din ei un zid în adăpostul de sus. Pioleta dispăruse şi ea.

Ajunse la concluzia că se prăbuşise, şi privi în sus ca să vadă, exagerat de lumina fantomatică a lunii care răsărea, drumul imens pe care se rostogolise în cădere. Rămase cîtva timp aşa, privind buimac peretele uriaş şi palid înălţîndu-se deasupra şi care ieşea treptat din valul de întuneric în care stătuse scufundat pînă atunci. Frumuseţea lui fantomatică şi misterioasă îl copleşi cîteva clipe, apoi omul fu cuprins de o criză de rîs cu sughiţuri...

După un lung răstimp, băgă de seamă că se află la marginea inferioară a zăpezilor. Jos, pe panta acum scăldată de lumina lunii şi pe care se putea umbla, zări o întindere neagră acoperită cu iarbă şi presărată cu stînci. Se ridică cu greu în picioare, simţind dureri în toate încheieturile, coborî cu mult efort de pe grămada de zăpadă afînată din jurul său, şi merse în jos pînă cînd ajunse pe iarbă, iar acolo se lăsă să cadă lîngă un bolovan, bău cu nesaţ din plosca pe care o ţinea în buzunarul interior al hainei, şi adormi îndată…

Fu trezit de ciripitul păsărilor din nişte arbori depărtaţi.

Se ridică în capul oaselor şi văzu că se află pe o pantă scurtă, de la picioarele unei prăpăstii imense, scobită de ravina pe care se prăbuşise prin zăpadă. De cealaltă parte, în faţă, se înălţa alt perete de stîncă, drept spre cer. Căldarea dintre aceste prăpăstii se întindea de la răsărit la apus şi era scăldată de soarele dimineţii, care lumina spre vest masa muntelui prăbuşit ce închidea o trecătoare. Dedesubt părea că se află o prăpastie tot atît de abruptă, dar dincolo de zăpada din ravină el văzu un fel de crăpătură, ca un horn, pe care curgea apă din zăpada

topită şi prin care un om disperat s-ar fi putut aventura. O găsi mai lesne de trecut decît părea şi ajunse în cele din urmă pe o altă coastă pustie, iar apoi, după ce se căţără pe o stîncă destul de uşor de escaladat, ajunse pe o coastă pieptişă, acoperită de copaci. Cercetă în jur şi se întoarse cu faţa spre trecătoare, căci o văzu deschizîndu-se deasupra unor păşuni verzi, în mijlocul cărora zări acum desluşit un pîlc de bordeie de piatră, cu înfăţişare neobişnuită. Uneori, înaintarea lui era ca o căţărare pe faţa unui perete vertical şi după cîtva timp soarele, înălţîndu-se, înceta să mai bată în lungul strîmtorii, glasurile păsărilor cîntătoare se stinseră în depărtare, şi văzduhul se făcu rece şi întunecos de jur împrejur. Dar valea din depărtare, cu casele ei, era tocmai din aceasta cauză tot mai luminoasă. Ajunse în curînd pe taluz şi observă printre stînci — căci era un om cu spipirit de observaţie — o plantă necunoscută ce părea

să se înalţe din crăpături, apucîndu-se de colţurile stîncii cu nişte cîrcei de un verde aprins. Culese cîteva frunze şi mestecă în gură codiţele lor, găsindu-le gustoase.

Pe la prînz izbuti în fine să iasă din trecătoare, la loc întins şi însorit. Era ţeapăn şi istovit; se aşeză la umbra unei stînci, îşi umplu plosca cu apă dintr-un izvor şi bău, apoi stătu o bucată de vreme să se odihnească înainte de a se îndrepta spre bordeiele acelea.

Erau foarte ciudate la înfăţişare şi de fapt întreaga privelişte a văii, cu cît o privea mai mult, devenea tot mai ciudată, mai neobişnuită. Cea mai mare parte a suprafeţei ei era o păşune de un verde compact, smălţat cu nenumărate flori frumoase, irigate cu o grijă extraordinară şi mărturisind că se bucuraseră de o plivire sistematică, fir cu fir. Sus de tot, ocolind valea, se afla un perete de stîncă ce părea să fie înconjurat de un canal cu apă, de unde se scurgeau pîrîiaşele ce adăpau păşunea, iar pe pantele mai înalte turme de lame păşteau iarba sărăcăcioasă. Ici-colo se înălţau lîngă zidul împrejmuitor nişte şoproane, părînd adăposturi sau grajduri pentru lame. Canalele de irigaţie se strîngeau într-un canal principal care cobora în centrul văii unde era închis de fiecare latură cu un zid pînă la înălţimea pieptului. Asta dădea locului un aspect foarte urban, subliniat în mare măsură de faptul că un număr de cărări pavate cu pietre albe şi negre, şi fiecare avînd cîte o mică bordură stranie pe o parte, se ramificau încoace şi încolo, foarte ordonat. Casele din satul central erau cu totul deosebite de aglomeraţia întîmplătoare şi dezordonată a satelor de munte pe care le cunoştea; aici, ele se întindeau într-un şir continuu, de fiece parte a unei străzi centrale, sclipind de curăţenie; pe alocuri, faţada lor pestriţă era străbătută de o uşă, dar nu exista nici o fereastră care să întrerupă pereţii netezi. Casele erau împestriţate cu o extraordinară neregularitate de culori, spoite cum arătau, cu un soi de ipsos uneori cenuşiu, alteori galben, cîteodată de culoarea ardeziei sau chiar pămîntiu; şi tocmai această imagine de spoială pestriţă a trezit în mintea exploratorului ideea orbirii. „Cel care a făcut asta, se gîndi el, pesemne că a
fost orb ca un liliac”.

Coborî o coastă abruptă şi ajunse astfel la zidul şi la canalul care înconjura valea, aproape de locul unde acesta din urmă îşi

revărsa prisosul în adîncimile rîpei, printr-un fir de cascadă subţire şi tremurătoare. Putea vedea acum un număr de bărbaţi şi femei odihnindu-se ca şi cînd şi-ar fi făcut siesta, pe nişte grămezi de iarbă din partea mai îndepărtată a păşunii, iar ceva mai aproape de sat cîţiva copii culcaţi pe jos, şi, imediat în preajmă, trei bărbaţi purtînd găleţi pe cobiliţe pe o cărăruie ce ducea de la zidul înconjurător spre case. Aceştia erau îmbrăcaţi cu haine de lînă de lama, aveau ghete şi brîie de piele, şi purtau bonete de lînă cu apărătoare pe urechi şi pe ceafă. Mergeau unul după altul în şir, păşind încet şi căscînd în timp ce mergeau, ca nişte oameni care veghează toată noaptea. Era ceva atît de respectabil şi linişititor în înfăţişarea lor, încît, după o clipă de ezitare, Nuñez se ridică pe stînca unde era, ca să fie cît mai bine văzut, şi scoase un strigăt puternic care-şi răspîndi ecoul pe toată întinderea văii.

Cei trei oameni se opriră şi îşi mişcară capetele ca şi cum ar fi vrut să se uite în jur. Îşi întoarseră feţele într-o parte şi în alta, iar Nuñez le făcu semne cu mîinile. Dar, în ciuda gesturilor, ei nu părură să-l vadă, şi după cîtva timp, întorcîndu-se spre munţii din depărtare, la dreapta lor, strigară ceva drept răspuns. Nuñez le strigă din nou, apoi încă o dată, şi în timp ce gesticula fără rost, cuvîntul „orbi” puse stăpînire pe gîndurile sale.

— Nătărăii ăştia parcă ar fi orbi, zise el.

Cînd în cele din urmă, strigînd de nenumărate ori şi cu furie, Nuñez trecu pîrîul pe un podeţ, intră pe o poartă din zid şi se apropie de ei, fu încredinţat că erau orbi. Era acum sigur că asta e Ţara Orbilor despre care vorbesc legendele. Această convingere îl năpădi o dată cu sentimentul unei aventuri măreţe, vrednice de invidiat. Cei trei stăteau unul lîngă altul, fără să-l privească, dar cu urechea spre el, judecîndu-l după paşii lui, neobişnuiţi pentru ei. Stăteau unul lîngă altul ca nişte oameni niţel înfricoşaţi, iar el le putea vedea pleoapele închise şi vîrîte înăuntru, ca şi cum pînă şi globii ochilor li s-ar fi scufundat de mult în cap. Pe chipurile lor se întipărise teama.

— Un om! zise unul din ei, într-o spaniolă greu de recunoscut. E un om! Un om sau un duh care a coborît de pe stînci.

Dar Nuñez înaintă cu paşi încrezători, ca de tînăr care păşeşte întîia oară în viaţă. Toate poveştile vechi despre valea

aceea pierdută şi despre Ţara Orbilor îi reveniră în minte şi-i trecu prin gînd, ca un refren, acest vechi proverb:

„În ţara orbilor chiorul e împărat."

„În ţara orbilor chiorul e împărat."

Îi salută foarte politicos. Le vorbi şi se folosi de ochii săi.

— De unde vine, frate Pedro? întrebă unul dintre ei.

— A coborît de pe stînci.

— Peste munţi am venit, zise Nuñez, din ţara de dincolo, unde oamenii pot vedea. De lîngă Bogota, unde sînt sute de mii de oameni şi unde oraşul se pierde din văzul ochilor.

— Văz? murmură Pedro. Văz?

— El vine, zise al doilea orb, de peste stînci.

Nuñez văzu că stofa hainelor lor era croită ciudat, fiecare fiind cusută altminteri.

Atunci, toţi întinseră cîte o mînă spre el, într-o mişcare simultană, ceea ce îl făcu să tresară. Se dădu înapoi din faţa acestor degete întinse.

— Vino încoace, zise al treilea orb, urmărindu-i mişcarea şi apucîndu-l strîns.

Îl apucară cu toţii pe Nuñez şi îl pipăiră peste tot, nerostind nici o vorbă pînă cînd nu-şi sfîrşiră îndeletnicirea.

— Ai grijă, strigă el, cînd unul îi vîrî un deget în ochi, şi văzu că ei socotesc ca pe ceva ciudat acest organ al său, cu pleoapele-i tremurătoare.

Îşi trecură din nou degetele pe trupul lui.

— Ciudată făptură, Correa! zise cel care se numea Pedro. Pipăie-i asprimea părului. E ca părul de lama.

— Aspru ca stîncile care l-au născut, zise Correa, cercetînd cu o mînă moale şi uşor umedă bărbia nerasă a lui Nuñez. Poate că are să-şi mai piardă din asprime.

Nuñez se zbătu puţin sub cercetarea lor, dar ei îl ţineau strîns.

— Mai cu grijă, zise el din nou.

— Vorbeşte, zise al treilea. Fără îndoială că e om.

— Uf! făcu Pedro, pipăindu-i haina aspră.

— Şi ai venit în lume? întrebă Pedro.

— ***Din*** lume. Peste munţi şi gheţari, chiar pe-acolo pe sus, la jumătate de drum de soare. Din lumea cea mare care se întinde în jos, cale de douăsprezece zile, pînă la ocean.

Dar aproape că nici nu-l luau în seamă.

— Părinţii noştri ne-au spus că oamenii pot fi făcuţi de puterile Naturii, zise Correa. Căldura lucrurilor şi umezeala, şi putregaiul… putregaiul…

— Să-l ducem la bătrîni, zise Pedro.

— Să strigăm mai întîi, zise Correa, ca nu cumva să se sperie copiii. E ceva nemaipomenit!

Strigară, şi Pedro porni primul şi îl luă de mînă pe Nuñez spre a-l conduce către case.

Acesta îşi retrase mîna.

— Eu pot vedea! zise el.

— Vedea? zise Correa.

— Da, să văd, zise Nuñez întorcîndu-se spre el, şi se poticni de găleata lui Pedro.

— Simţurile lui sînt încă nedesăvîrşite, zise al treilea orb. Se împiedică şi vorbeşte vorbe fără de înţeles. Duceţi-l de mînă.

— Cum vreţi, zise Nuñez rîzînd şi se lăsă condus.

Pesemne că nu ştiau nimic despre văz.

„Bine, se gîndi el, totul la vreme, şi or să înveţe.”

Auzi oameni strigînd şi văzu un număr de figuri adunîndu-se laolaltă pe drumul care trecea prin mijlocul satului.

Îşi dete seama că această primă întîlnire cu populaţia din Ţara Orbilor îi punea la încercare nervii şi răbdarea mai mult decît îşi închipuise. Locul părea mai întins, acum că se apropia de el, şi mînjelile de ipsos mai ciudate, şi o mulţime de copii, bărbaţi şi femei (femeile şi fetele, observă el încîntat, aveau, unele din ele,

chipuri foarte plăcute, cu toate că ochii le erau închişi şi adînciţi în orbite) se strînseră în juru-i, agăţîndu-se de el, pipăindu-l cu mîini moi şi sensibile, mirosindu-l, şi ascultîndu-i fiecare cuvînt pe care-l rostea. Totuşi, cîteva fete şi cîţiva băieţi se ţineau mai la distanţă ca şi cînd le-ar fi fost frică, şi într-adevăr glasul lui părea răguşit şi aspru faţă de tonul mai blînd al vocilor lor. Alţii se îmbulzeau în jurul lui. Cei trei care-l călăuziseră stăteau lîngă el cu un aer de proprietari şi spuneau într-una:

— Un om sălbatic venit de pe stînci.

— Din Bogota, zise el. Bogota. Dincolo de crestele munţilor.

— Un om sălbatic care foloseşte cuvinte ciudate, zise Pedro. Aţi auzit asta... ***Bogota?*** Mintea lui abia prinde cheag. Se află de abia la începutul graiului.

Un băieţaş îl ciupi de mînă.

— Bogota! zise băiatul în bătaie de joc.

— Ehe! E un oraş mare faţă de satul vostru. Eu vin din lumea mare, unde oamenii au ochi şi văd.

— Numele lui e Bogota, ziseră ei.

— S-a împiedicat, zise Correa. S-a împiedicat de două ori în timp ce venea încoace.

— Să-l ducem la bătrîni.

Şi îl împinseră deodată printr-o uşă, într-o încăpere în care era întuneric beznă, cu excepţia faptului că în capătul ei licărea un foc slab. Mulţimea se îmbulzi în urma lui, nemailăsînd să intre lumina de afară, şi pînă să-şi dea seama, căzu cît era de lung peste picioarele unui om care şedea jos. Braţul lui, întins în cădere, izbi faţa altui ins, se auzi un strigăt mînios, şi timp de cîteva clipe Nuñez se luptă cu numeroasele mîini care îl apucaseră. Era o luptă unilaterală. Îşi dădu seama de situaţie şi rămase liniştit.

— Am căzut, zise el; nu pot vedea nimic în bezna asta.

Se făcu tăcere, ca şi cum persoanele nevăzute din jurul lui ar fi încercat să-i înţeleagă vorbele. Apoi glasul lui Coreea zise:

— A fost făcut de curînd. Se împiedică cînd merge şi amestecă în grai vorbe care nu înseamnă nimic.

Spuseră şi alţii despre el că nu aude sau că nu înţelege prea bine ce i se vorbeşte.

— Pot să mă ridic? întrebă el, după un răstimp. N-am să mă mai lupt cu voi.

Se sfătuiră între ei şi-l lăsară să se ridice.

Glasul unui om mai în vîrstă începu să-i pună întrebări, şi Nuñez se pomeni încercînd să le explice lumea cea mare din care picase aici, şi cerul, şi munţii, şi priveliştea, şi alte asemenea minuni, acestor bătrîni care şedeau pe întuneric în Ţara Orbilor. Iar ei nu credeau şi nu înţelegeau nimic din tot ce le spunea, ceea ce nu se potrivea de loc cu aşteptările lui. Pînă şi multe dintre cuvintele lui rămîneau pentru ei neînţelese. De paisprezece generaţii, aceşti oameni erau orbi şi despărţiţi de restul lumii care putea să vadă; numele tuturor lucrurilor în legătură cu vederea dispăruseră ori se schimbaseră; povestea despre lumea exterioară era ştearsă şi modificată într-o simplă poveste pentru copii; şi ei încetaseră să se mai preocupe de altceva decît de povîrnişurile stîncoase ce se înălţau deasupra zidului înconjurător. Se ridicaseră dintre ei orbi plini de geniu, şi cercetaseră frînturile de credinţe şi tradiţii pe care le aduseseră cu ei din zilele cînd vedeau, şi înlăturaseră toate aceste lucruri ca pe nişte închipuiri deşarte, înlocuindu-le cu explicaţii noi şi mai sănătoase. Mare parte din imaginaţia lor se vestejise o dată cu ochii, şi îşi făuriseră o fantezie nouă cu urechile şi cu vîrfurile degetelor lor care deveneau tot mai sensibile. Nuñez îşi dete seama cu încetul de toate acestea; înţelese că aşteptările sale de a trezi uimire şi respect prin obîrşia sa şi prin însuşirile sale nu aveau să se împlinească; şi după ce încercarea lui stîngace de a le explica ce însemnă văzul fusese lăsată deoparte, după ce căzuse în desuetudine, el simţi atingerea uşoară a feţelor lor şi, cu confuzia unei fiinţe nou născute care descrie minunile primelor senzaţii incoerente, se supuse, puţin cam ameţit, dînd ascultare sfaturilor lor. Şi cel mai bătrîn dintre orbi îi explică viaţa, filozofia şi religia, şi îi spuse că lumea (înţelegînd prin aceasta valea lor) fusese mai întîi o scobitură goală în stînci, că apoi veniseră aici mai întîi nişte lucruri neînsufleţite, fără darul pipăitului, şi lame şi alte cîteva creaturi care aveau oarecari simţuri, şi numai după aceea oamenii, iar la urmă de tot îngerii, pe care îi puteai auzi cîntînd şi fîlfîind din aripi, dar pe care nimeni nu-i putea atinge, fapt care-l nedumeri grozav pe Nuñez, pînă cînd îşi dădu seama că e vorba de păsări.

Bătrînul continuă să-i spună lui Nuñez cum timpul a fost împărţit în cald şi rece, care sînt echivalentele orbilor pentru zi

şi noapte, şi că era bine să dormi în timpul căldurii şi să lucrezi în timpul frigului, aşa că acuma, de n-ar fi fost venirea sa, întregul oraş al orbilor ar fi fost adormit. El mai spuse că Nuñez a fost creat anume ca să înveţe şi să se pună în slujba înţelepciunii pe care ei o dobîndiseră şi că, cu toată incoerenţa minţii lui, cu toată comportarea lui stîngace, va trebui să aibă curaj şi să facă tot ce-i va sta în putinţă ca să înveţe, şi auzind toate acestea, oamenii strînşi în pragul uşii scoaseră un murmur încurajator. Bătrînul mai spuse că noaptea — căci orbii numesc ziua lor noapte — trecuse acum demult şi că se cuvenea ca fiecare să se ducă la culcare. Îl întrebă pe Nuñez dacă ştia cum să doarmă. Şi Nuñez spuse că ştia, dar că înainte de a dormi dorea ceva de mmcare.

Îi aduseră de mîncare — lapte de lama într-o cană, şi pîine sărată — şi îl însoţiră într-un loc singuratic ca să mănînce fără să fie auzit de ei, apoi să doarmă pînă cînd răcoarea serii de munte îl va trezi pentru a începe o zi nouă. Dar Nuñez nu aţipi de loc.

În loc să doarmă, el rămase aşezat pe locul în care îl lăsaseră, odihnindu-şi picioarele şi meditînd la împrejurările neaşteptate ale sosirii sale aici.

Din cînd în cînd izbucnea în rîs, uneori amuzat, alteori plin de indignare.

— Minte neformată! zise el. Nu am încă simţurile dezvoltate! Nici nu-şi dau seama ei cît îl jignesc pe regele şi stăpînul lor trimis de ceruri. Văd că trebuie să-i aduc la raţiune. Trebuie să mă gîndesc... trebuie să mă gîndesc.

Şi cînd apuse soarele, el tot se mai gîndea.

Nuñez avea ochiul deprins cu lucrurile frumoase, şi i se păru că strălucirea de pe întinderile de zăpadă şi de pe gheţarii care se ridicau în jurul văii de fiecare parte a ei era lucrul cel mai frumos pe care-l văzuse, vreodată. Ochii lui se întoarseră de la această splendoare inaccesibilă la satul şi la cîmpiile irigate, care se scufundau grabnic în semiobscuritate, şi deodată îl cuprinse un val de emoţie şi îi mulţumi lui Dumnezeu din toată inima pentru faptul că i se dăruise puterea de a vedea.

Auzi un glas care îl chema din mijlocul satului.

— Hei, Bogota! Vino încoace!

Atunci se sculă în picioare, zîmbind. Are să le arate acestor oameni odată pentru totdeauna ce înseamnă vederea la un om. Îl vor căuta şi n-or să-l găsească.

— Să nu te mişti, Bogota, zise glasul.

El rîse încetişor şi făcu pe furiş doi paşi în lături din cărare.

— Nu călca pe iarbă, Bogota; asta nu se îngăduie.

Nuñez abia dacă auzise zgomotul pe care îl făcuse. Se opri uluit.

Cel care-i vorbise veni spre el, alergînd pe cărarea cu pietre pestriţe.

El se întoarse pe cărare.

— Iată-mă, zise el.

— De ce n-ai venit cînd te-am chemat? zise orbul. Trebuie să fii dus de mînă ca un copil? Nu poţi auzi cărarea cînd mergi?

Nuñez rîse.

— Eu pot s-o văd, zise el.

— Nu există cuvîntul ***văd,*** zise orbul după o pauză, încetează cu prostia asta şi urmează sunetul paşilor mei.

Nuñez îl urmă, puţin cam plictisit.

— Are să-mi vină şi mie timpul, zise el.

— Ai să înveţi, răspunse orbul. Sînt multe de învăţat în lume.

— Nimeni nu v-a spus că „în ţara orbilor chiorul e împărat?”

— Ce înseamnă orb? întrebă nepăsător orbul, vorbind peste umăr.

Patru zile trecură, şi a cincea îl găsi pe Împăratul Orbilor încă incognito, ca un străin stîngaci şi nefolositor printre supuşii săi.

Îşi dădu seama că era mult mai greu să se proclame împărat decît îşi închipuise, şi între timp, cîtă vreme se gîndea la acest ***coup d'état***[1], făcea ceea ce i se spunea şi învăţa deprinderile şi obiceiurile din Ţara Orbilor. Munca şi mersul în timpul nopţii i se păreau un lucru deosebit de supărător, şi hotărî că acesta trebuie să fie primul lucru pe care-l va schimba.

Oamenii aceştia duceau o viaţă simplă, laborioasă, cu toate elementele virtuţii şi fericirii, pe cît pot fi înţelese de oameni asemenea lucruri. Trudeau, dar nu chinuitor; aveau hrană şi îmbrăcăminte suficientă pentru nevoile lor; aveau zile şi anotimpuri de odihnă; cîntau la felurite instrumente şi din gură şi exista între ei şi dragoste şi erau şi copilaşi.

---

[1] ***Coup d'état*** — lovitură de stat; în limba franceză în original. (n.r.)

Era uimitoare încrederea şi precizia cu care mergeau prin lumea lor ordonată. Totul fusese făcut să se potrivească cu nevoile lor; fiecare din cărările care se întindeau radial pe suprafaţa văii avea un unghi constant faţă de celelalte, şi se deosebea printr-o crestătură specială făcută pe bordura ei; toate obstacolele şi neregularităţile cărării sau ale păşunii fuseseră înlăturate de mult; toate metodele şi procedeele lor luau naştere în chip firesc din nevoile lor speciale. Simţurile li se ascuţiseră de minune; puteau auzi şi judeca cel mai mic gest al unui om la o duzină de paşi depărtare, puteau să-i audă chiar şi bătăile inimii. Intonaţia înlocuise de mult expresia feţei şi atingerile — gestul, iar munca lor cu sapa, cu cazmaua şi cu furca era tot atît de sigură şi degajată ca munca oricărui grădinar. Simţul mirosului era extraordinar de fin; puteau distinge diferenţele între indivizi tot atît de uşor ca şi un cîine, şi se îngrijeau cu uşurinţă şi dibăcie de lamele care trăiau printre stîncile de sus şi veneau la zidul despărţitor să caute hrană şi adăpost. De abia cînd Nuñez a căutat să li se impună, a descoperit cît de sigure şi îndemînatice le erau mişcările.

El se răzvrăti numai după ce încercase calea convingerii.

Mai întîi, în diferite împrejurări, încercă să le vorbească despre vedere.

— Ascultaţi aici, oameni, zise el. Sînt lucruri pe care nu le înţelegeţi la mine.

O dată sau de două ori, cîţiva din ei îl ascultară; stăteau cu faţa în jos şi cu urechea spre el căutînd să priceapă, şi el făcu tot ce putu ca să le spună ce înseamnă să vezi. Printre ascultătorii săi se afla o fată cu pleoapele mai puţin roşii şi afundate decît ale celorlalţi, aşa că ţi-ai fi închipuit mai degrabă că-şi ascunde ochii, şi pe fata asta nădăjdui el s-o convingă mai lesne. Le vorbea despre frumuseţea vederii, despre priveliştea nunţilor, a cerului şi a răsăritului de soare, şi ei îl ascultau cu o incredulitate amuzată care de la o vreme deveni mustrătoare. Îi spuseră că nici nu existau munţi, şi că dincolo de stîncile unde păşteau lamele era de fapt capătul lumii; acolo se înălţa acoperişul scobit al universului, de unde cădeau avalanşele şi apele; şi cînd el susţinu cu tărie că lumea nu avea nici capăt şi nici acoperiş, după cum bănuiau ei, îi spuseră că gîndurile lui erau păcătoase. Descrierea cerului, norilor şi stelelor pe care le-o făcu el li se păru un gol hidos, un neant teribil în locul

acoperişului neted care se întindea deasupra lucrurilor şi în care credeau ei — credinţa lor era că acoperişul scobit era grozav de neted la pipăit. Îşi dădu seama că într-un fel îl contrariase, şi renunţă cu totul la această latură a problemei, şi încercă să le arate valoarea practică a vederii. Într-o dimineaţă îl zări pe Pedro pe cărarea numită Şaptesprezece, îndreptîndu-se spre casele din centru, dar la o distanţă încă prea mare ca să poată fi auzit sau mirosit şi el le spuse aceasta.

— Peste puţină vreme, porunci el, Pedro va îi aici.

Un bătrîn îi spuse că Pedro nu avea nici o treabă pe cărarea Şaptesprezece, iar Pedro, ca pentru a confirma acest lucru, după ce se apropie, se întoarse şi porni transversal pe cărarea Zece, şi astfel se întoarse cu paşi sprinteni către zidul înconjurător. Ei rîseră de Nuñez cînd Pedro nu sosi acolo, şi ceva mai tîrziu, cînd Nuñez îl întrebă pe Pedro ca să lămurească situaţia, acesta tăgădui şi îl înfruntă, arătîndu-se de aici încolo duşmănos faţă de el.

Apoi Nuñez îi convinse să-l lase să se ducă ceva mai departe pe păşunile în pantă, către zidul despărţitor, împreună cu unul dintre ei, făgăduindu-le să-i descrie însoţitorului tot ce se întîmpla în jurul caselor. Observă anumite mişcări într-o parte şi în alta, dar lucrurile care păreau să aibă vreo însemnătate reală pentru aceşti oameni se petreceau în interiorul sau în dosul caselor lipsite de ferestre — singurele lucruri de care ţineau ei seama ca să-l pună la încercare — şi din toate acestea el nu putu vedea şi nu putu spune nimic; şi abia după eşecul acestei încercări, şi după ironiile pe care ei nu şi le putură stapîni, el recurse la forţă. Se gîndi să apuce o cazma şi să doboare deodată pe cîţiva din ei la pămînt, şi astfel, în luptă dreaptă, să le arate avantajele ochilor. Merse atît de departe cu această hotărîre încît şi puse mîna pe o cazma, şi atunci descoperi în el un lucru nou, şi anume că-i era peste putinţă să lovească cu sînge rece un orb.

Ezită şi băgă de seamă că ei pricepuseră faptul că el ridicase cazmaua. Stăteau atenţi, cu capetele aplecate într-o parte şi cu urechea spre el, aşteptînd să afle ce are de gînd.

— Lasă cazmaua aia jos — zise unul din ei, şi el simţi un fel de groază deznădăjduită. Era aproape gata să le dea ascultare.

Apoi îmbrînci pe unul din ei spre peretele unei case, trecu în fugă pe lîngă el şi ieşi din sat.

Merse de-a curmezişul unei păşuni, lăsînd în urma paşilor săi o dîră de iarbă călcată, şi apoi se aşeză la marginea unuia din drumurile lor. Simţi ceva din avîntul care cuprinde pe orice om la începutul unei lupte, însă mult mai multă nedumerire. Începu să-şi dea seama că nu poţi nici măcar să te lupţi cu nişte fiinţe care înţeleg viaţa cu totul altfel decît tine. În depărtare, zări un număr de bărbaţi cu tîrnăcoape şi bastoane, ieşind din case pe stradă şi înaintînd într-un şir lung pe cîteva cărări, spre el. Mergeau încet, vorbind mereu unii cu alţii, şi din cînd în cînd întregul cordon se oprea, adulmeca aerul şi asculta.

Prima dată cînd făcură asta, Nuñez rîse. Dar puţin mai tîrziu rîsul lui încetă.

Unul din ei îi găsi urma în iarbă, se aplecă şi îşi pipai drumul de-a lungul ei.

Timp de cinci minute el privi înaintarea înceată a şirului, apoi dorinţa sa vagă de a face ceva deveni de nestăpînit. Se sculă în picioare, făcu cîţiva paşi spre zidul înconjurător, se întoarse şi merse o bucată de drum înapoi. Ceilalţi stăteau în semicerc, ascultînd tăcuţi.

Rămase şi el nemişcat, ţinînd cazmaua strîns cu amîndouă mîinile. Trebuia oare să-i atace?

Sîngele îi zvîcnea în urechi cîntînd ritmic acelaşi refren: „În Ţara Orbilor chiorul e împărat!”

Trebuia să-i atace oare?

Se uită îndărăt spre zidul înalt şi cu neputinţă de trecut — de netrecut din pricina tencuielii netede, cu toate acestea străpuns de numeroase portiţe — şi apoi privi şirul urmăritorilor săi care se apropiau tot mai mult. După ei veneau acum alţi inşi de pe străzile dintre case.

Trebuia oare să-i atace?

— Bogota! strigă unul. Bogota, unde eşti?

Strînse şi mai tare cazmaua în mînă şi înaintă în jos pe păşune, către locul unde se aflau casele, şi îndată ce se mişcă din loc, ei se şi îndreptară spre el.

— Am să dau în ei dacă se ating de mine, se jură el. Pe Dumnezeul meu că aşa am să fac. Am să dau în ei, apoi strigă cu glas tare: Ascultaţi, am de gînd să fac ce-mi place în valea asta. Auziţi? Am de gînd să fac ce-mi place şi să mă duc unde-mi place!

Orbii se îndreptau spre el cu repeziciune, bîjbîind, dar cu mişcări rapide. Era ca şi cum s-ar fi jucat de-a baba oarba, în care toţi sînt legaţi la ochi afară de unul.

— Puneţi mîna pe el! strigă unul din ei.

Se pomeni în mijlocul unui semicerc de urmăritori. Simţi deodată că trebuie să fie activ şi hotărît.

— Voi nu pricepeţi, strigă el cu un glas pe care şi-l voia măreţ şi hotărît, dar care se frînse. Voi sînteţi orbi, iar eu pot să văd. Lăsaţi-mă în pace!

— Bogota! Lasă jos cazmaua aceea şi pleacă de pe iarbă!

Ultimul ordin, grotesc prin familiaritatea lui urbană, îi produse o izbucnire de mînie.

— Am să vă lovesc — zise el, aproape plîngînd de emoţie. Pe legea mea, am să vă lovesc. Lăsaţi-mă în pace!

Începu să alerge, fără să ştie nici el încotro. Fugi din faţa orbului care se afla în preajmă, pentru că-i fu groază să-l lovească. Se opri, apoi făcu o săritură ca să scape de rîndurile lor ce se strîngeau tot mai mult. Se îndreptă spre spaţiul gol dintre ei, şi oamenii de ambele părţi, simţind îndată apropierea paşilor săi, se strînseră unii în alţii. Sări înainte, dar văzu că prinderea lui devenise inevitabilă, aşa că lovi la întîmplare cu cazmaua. Simţi mîna şi braţul zguduindu-se de izbitură, iar omul căzu la pămînt cu un urlet de durere, şi el trecu printre ei.

Scăpat! Şi apoi se apropie din nou de străzile dintre case, iar orbii cu tîrnăcoape şi bastoane în mîini alergau cu un fel de iuţeală calculată încoace şi încolo.

Auzi paşi în spate, tocmai la timp, şi văzu un om înalt alergînd pe urmele sale. Îşi pierdu cumpătul, azvîrli cazmaua care trecu la un metru de urmăritor, se răsuci în loc şi o luă la goană, scoţînd un urlet în timp ce se ferea de un altul.

Era cuprins de panică. Alerga cu furie într-o parte şi în alta, ferindu-se cînd nici nu era nevoie să se ferească, şi poticnindu-se din cauza nerăbdării de a vedea dintr-o dată în toate părţile. O clipă, căzu la pămînt şi ei îi auziră căzătura. Departe, în cercul zidului înconjurător, o mică trecătoare i se păru că-i oferă salvarea şi se îndreptă în goană acolo. Nici nu se mai uită în jur după urmăritori pînă nu ajunse la ţintă, trecu poticnindu-se peste pod, se căţără puţin printre stînci, spre surprinderea şi spaima unui pui de lama, care fugi făcîndu-se nevăzut, apoi se aşeză pe pămînt, gîfîind.

Şi astfel se sfîrşi încercarea sa de ***coup d'état.***

Rămase în afara zidului din Valea Orbilor timp de două zile şi două nopţi, fără hrană sau adăpost, meditînd asupra acestor lucruri neaşteptate. În timpul acestor meditaţii, repetă foarte des şi mereu cu o notă tot mai profundă de derîdere proverbul lipsit de noimă: „În Ţara Orbilor chiorul e împărat”. Se gîndi mai ales la modul în care se lupta să-i învingă pe aceşti oameni, şi-şi dete limpede seama că nu avea la îndemînă nici un mijloc. Nu avea nici o armă şi acum îi va fi greu să obţină vreuna.

Pînă şi în Bogota, plaga îl îmbibase într-atîta, că nu mai putea găsi în el tăria să ucidă un orb. Bineînţeles, dacă ar face asta, ar putea să le dicteze condiţiile, sub ameninţarea de a-i asasina pe toţi. Dar, mai curînd sau mai tîrziu, va trebui să şi doarmă!...

Căută să găsească ceva de mîncare printre pini, să-şi facă un adăpost din ramuri unde să-şi petreacă noaptea cînd cădea frigul şi — cu mai puţină convingere — să prindă prin şiretenie o lama, pentru a încerca s-o omoare, lovind-o cu o piatră, şi poate astfel să izbutească să mănînce ceva. Dar lamele se fereau de el, îl priveau neîncrezătoare cu ochii lor căprui şi îl scuipau cînd se apropia de ele. Teama îl cuprinse încă de a doua zi şi din cînd în cînd trupul îi tremura. În cele din urmă, se furişă pînă la zidul Ţării Orbilor şi încercă să ajungă la o înţelegere cu ei. Se furişă de-a lungul canalului, strigînd, pînă cînd doi orbi ieşiră la poartă şi vorbiră cu el.

— Am fost nebun, zise el, dar asta pentru că eram proaspăt creat.

Ei îi spuseră că aşa era mai bine.

Le spuse că acum devenise mai înţelept şi se căia pentru tot ce făcuse.

Apoi plînse fără să vrea, căci se simţea foarte slăbit şi bolnav, şi ei luară asta drept un semn favorabil.

Îl întrebară dacă tot mai crede că poate „vedea”.

— Nu, zise el. A fost o nebunie. Acest cuvînt nu înseamnă nimic... mai puţin decît nimic!

Îl întrebară ce era deasupra capului.

— Cam la o înălţime de zece ori zece cît înălţimea unui om se află un acoperiş deasupra lumii... de stîncă... şi foarte, foarte neted... zise el şi izbucni din nou într-un plîns isteric. Pînă să mă mai întrebaţi şi altceva, daţi-mi ceva de mîncare, fiindcă altminteri am să mor.

Se aşteptă la pedepse cumplite, dar aceşti orbi erau în stare de multă toleranţă. Socotiră răzvrătirea lui drept o nouă dovadă a stării lui generale de idioţie şi inferioritate; şi după ce-l biciuiră, îi dădură să facă muncile cele mai grosolane şi mai grele pe care le aveau de făcut, iar el, nevăzînd altă cale de a trăi, făcu supus tot ce i se spunea.

Zăcu bolnav cîteva zile şi îl îngrijiră cu bunătate. Acest fapt îl făcu să fie şi mai supus. Dar ei insistau să-l facă să stea pe întuneric, lucru care pentru el era o nenorocire cumplită. Filozofi orbi veniră la el şi-i vorbiră despre superficialitatea păcătoasă a minţii sale şi îl mustrară cu atîta tărie pentru îndoielile lui asupra capacului de stîncă ce acoperea oala lor cosmică, încît el se întrebă dacă nu era cumva era într-adevăr victima unei halucinaţii, de vreme ce nu zărea deasupra capului acest capac.

Şi astfel, Nuñez deveni cetăţean al Ţării Orbilor, iar oamenii aceştia încetară să mai fie pentru el un neam oarecare, devenind indivizi familiari, în vreme ce lumea de peste munţi ajunse tot mai îndepărtată şi mai ireală. Era Yacob, stăpînul său, un om blînd atunci cînd nu era supărat, era Pedro nepotul lui Yacob; şi mai era Medina-sarote, care era fiica cea mai mică a lui Yacob. Nu era prea preţuită în lumea orbilor, pentru că avea o faţă cu trăsăturile bine conturate, şi îi lipsea acea aplatizare lină a trăsăturilor, plăcută la atingere, care alcătuia idealul de frumuseţe feminină printre orbi, dar lui Nuñez i se păru la început frumoasă, iar după aceea fiinţa cea mai fermecătoare din lume. Pleoapele ei închise nu erau atît de afundate şi roşii, cum erau la toţi ceilalţi locuitori ai văii, ci stăteau ca şi cum erau gata să se deschidă în orice clipă, şi avea gene lungi, care erau considerate o gravă desfigurare. Şi glasul ei era puternic, şi nu satisfăcea auzul fin al tinerilor din valea aceea. Aşa că fata nu avea nici un adorator.

Veni un timp cînd Nuñez socoti că, dacă ar putea s-o cîştige s-ar resemna să trăiască în valea aceea tot restul zilelor lui.

O observă; căută prilejuri de a-i face mici servicii, şi în curînd văzu că şi ea îl băgase în seamă. Odată, la o adunare dintr-o zi de odihnă, şezură unul lîngă altul în lumina vagă a stelelor, iar o muzică duioasă răsuna undeva. Mîna lui dădu peste a ei şi îndrăzni să o strîngă. Atunci, cu multă tandreţe, ea îi răspunse la fel. Şi în altă zi, cînd şedeau la masă pe întuneric, simţi cum

mîna ei o caută pe a lui, şi la o licărire mai vie a locului observă tandreţea zugrăvită pe chipul fetei.

Se gîndi să vorbească cu ea.

Se duse într-o zi la ea şi o găsi stînd la lumina lunii de vară şi torcînd. Lumina lunii făcea din ea o fiinţă argintie şi misterioasă. Se aşeză la picioarele ei şi-i spuse că o iubeşte, şi îi mai spuse cît de frumoasă era pentru el. Avea un glas de îndrăgostit şi-i vorbi cu un respect duios, vecin cu adoraţia, iar fata asta nu mai fusese adorată niciodată de nimeni. Ea nu-i dădu nici un răspuns precis, dar era limpede că vorbele lui îi făcuseră plăcere.

După aceea, el îi vorbi ori de cîte ori găsi prilejul. Valea aceea deveni pentru el o lume, iar lumea de dincolo de munţi, unde oamenii trăiau la soare, nu i se mai părea altceva decît un basm pe care într-o zi i-l va spune ei la ureche. Şovăitor şi cu nesfîrşită sfială, el îi vorbi într-o zi despre darul vederii.

Vederea i se părea ei cea mai poetică dintre închipuiri, şi asculta descrierile lui despre stele şi munţi şi despre propria ei frumuseţe luminoasă şi blîndă, avînd aerul unei vinovate îngăduinţe. Nu putea să creadă, nu înţelegea decît pe jumătate, dar cele auzite îi dădeau o plăcere misterioasă, iar lui i se părea că ea înţelege totul.

Dragostea lui îşi pierdu teama şi căpătă mai mult curaj. Apoi el fu de părere să o ceară lui Yacob şi bătrînilor în căsătorie, însă fata se temea şi-şi amîna mereu încuviinţarea. Dar una dintre surorile ei mai mari fu aceea care-i spuse mai întîi lui Yacob că Medina-saroté şi Nuñez se iubeau.

De la început, toţi se împotriviră căsătoriei dintre Nuñez şi Medina-saroté, nu atît pentru că ar fi preţuit-o prea mult pe fată, cît fiindcă îl socoteau pe el ca fiind o fiinţă aparte, un idiot, care se afla sub nivelul acceptabil al condiţiei umane. Surorile ei se opuneau din răsputeri, spunînd că o asemenea căsătorie i-ar discredita pe toţi; iar bătrînul Yacob, deşi căpătase un fel de simpatie pentru servul său neîndemînatic şi ascultător, clătină din cap şi zise că acest lucru nu era cu putinţă. Tinerii erau supăraţi cu toţii la gîndul acestei corciri a rasei, iar unul merse atît de departe încît îl înjură şi îl lovi pe Nuñez. Acesta îi răspunse cu altă lovitură. Atunci, pentru întîia dată, el găsi un avantaj în faptul că vedea, chiar şi în semiîntuneric, aşa că după ce bătaia se termină, nimeni nu mai îndrăzni să ridice

mîna împotriva lui. Continuau să considere însă că această căsătorie nu era cu putinţă.

Bătrînul Yacob avea un sentiment de duioşie faţă de fiica sa cea mai mică şi era îndurerat auzind-o cum plînge pe umărul său.

— Ascultă, draga mea, ăsta e un idiot. Are închipuiri. Nu e în stare să facă nimic ca lumea.

— Ştiu, zise plîngînd Medina-saroté. Dar e mai bun decît a fost. Şi devine tot mai bun. Şi e puternic, dragă tată, şi blînd... mai puternic şi mai blînd decît orice alt om din lume. Şi mă iubeşte, tată, şi eu îl iubesc.

Bătrînul Yacob era foarte întristat văzînd-o inconsolabilă, şi pe lîngă toate — lucru care-l întrista şi mai mult — şi lui îi plăcea Nuñez în multe privinţe. Şi astfel, se duse şi se aşeză în camera fără ferestre a consiliului, împreună cu ceilalţi bătrîni şi, ascultînd dezbaterea, zise la momentul potrivit:

— E mai bun decît a fost. Se prea poate ca într-o zi să-l găsim tot atît de sănătos la minte ca noi toţi.

Apoi unul din bătrîni, după ce se gîndi profund, avu o idee. El era marele doctor printre aceşti oameni, tămăduitorul lor, şi avea o minte foarte filozofică şi inventivă, aşa că îi veni ideea de a-l vindeca pe Nuñez de ciudăţeniile lui. Într-o zi, cînd Yacob era şi el de faţă, reveni la Nuñez.

— L-am cercetat pe Bogota, zise el, şi acum cazul lui îmi este mai limpede. Cred că s-ar putea să-l vindecăm foarte bine.

— Asta e ceea ce am sperat eu întotdeauna! zise bătrînul Yacob.

— Creierul lui e bolnav, zise doctorul cel orb.

Bătrînii încuviinţară printr-un murmur.

— Ei, şi de ce suferă el?

— Vai! zise bătrînul Yacob.

— De asta! zise doctorul, răspunzîndu-şi singur la întrebare. Lucrurile acelea ciudate care sînt numite ochi, şi care există pentru a forma o depresiune moale şi plăcută pe faţă, sînt bolnave, în cazul lui Bogota, în asemenea măsură, încît îi afectează creierul. Sînt foarte umflate, au gene, iar pleoapele se mişcă, şi, drept consecinţă, mintea lui e într-o stare de necontenită iritare şi distrugere.

— Da? zise bătrînul Yacob. Da?

— Şi cred că pot spune cu destulă siguranţă că, pentru a-l vindeca complet, tot ce avem de făcut este o operaţie chirurgicală simplă şi uşoară, adică să îndepărtăm aceste umflături iritante.

— Şi apoi va fi sănătos?

— Apoi va fi perfect sănătos, şi un cetăţean admirabil.

— Mulţumesc cerului pentru binefacerile ştiinţei, zise bătrînul Yacob şi se duse numaidecît să-i spună lui Nuñez despre speranţele sale fericite.

Dar felul în care Nuñez primi aceste veşti bune i se păru prea rece şi îl dezamăgi.

— După tonul pe care îl ai, s-ar putea crede că nu prea eşti îndrăgostit de fiica mea.

Medina-saroté fu aceea care îl convinse pe Nuñez să se supună operaţiei chirurgilor orbi.

— Cred că ***tu*** nu vrei, zise el, să-mi pierd darul vederii?

Ea clătină din cap.

— Lumea mea este vederea.

Ea îşi lăsă capul în jos.

— Există lucrurile frumoase, micile lucruri frumoase, florile, lichenii printre stînci, luciul şi netezimea unei bucăţi de blană, cerul îndepărtat cu norii lui albi care se fugăresc, apusurile de soare şi stelele. Şi mai eşti şi ***tu.*** Numai pentru tine e bine să am vedere, să-ţi văd faţa blîndă şi senină, buzele tale frumoase, mîinile tale dragi şi minunate, încrucişate una peste alta... Ochii aceştia mi i-ai cîştigat, ochii aceştia mă atrag spre tine, şi aceşti ochi vor să mi-i ia idioţii ăştia. Va trebui să te ating, să te aud şi să nu te mai văd niciodată. Va trebui să intru sub acest acoperiş oribil sub care imaginaţia voastră se gîrboveşte... Nu, cred că nu vrei să fac aşa ceva!

O îndoială neplăcută i se trezi în minte. Se opri, şi lăsă întrebarea fără răspuns.

— Aş vrea, zise ea, uneori... — dar se opri.

— Da? zise el, puţin cam cu teamă.

— Aş vrea uneori... să nu vorbeşti aşa.

— Cum?

— Ştiu că e frumos... că e imaginaţia ta. Îmi place, dar ***acum...***

Îl cuprinse un fior rece.

— ***Acum?*** zise el cu glas slab.

Ea nu-i răspunse nimic.

— Vrei să spui... crezi... că aş fi mai bun, mai bun poate...

Începea să înţeleagă repede lucrurile. Se simţi cuprins de mînie, de o adevărată mînie, de această întorsătură întunecată a soartei, dar şi de o simpatie pentru lipsa ei de înţelegere, o simpatie care semăna cu mila.

— Draga mea, zise el şi îşi putu da seama după paloarea chipului ei cît de mult se împotrivea spiritul fetei acestor lucruri pe care nu le putea rosti. O cuprinse în braţe, îi sărută urechea şi rămaseră cîtva timp în tăcere. Şi dacă aş consimţi să fac asta? zise el în cele din urmă, cu un glas plin de blîndeţe.

Ea îşi aruncă braţele în jurul lui, izbucnind în plîns.

— Oh, dacă ai vrea, suspină ea, dacă ai vrea!

Timp de o săptămînă înaintea operaţiei, care avea să-l ridice din servitutea şi inferioritatea în care se găsea pînă atunci la nivelul unui cetăţean orb, Nuñez nu mai ştiu ce e somnul, şi în tot timpul orelor însorite şi calde, cît timp ceilalţi moţăiau fericiţi, el stătea meditînd sau rătăcea fără ţintă, încercînd să rezolve această dilemă. Dăduse răspunsul, îşi dăduse consimţămîntul şi totuşi nu era încă sigur. Şi în cele din urmă, la sfîrşitul unei zile de muncă, cînd soarele răsări în toată splendoarea peste crestele aurite, începu ultima lui zi în care avea să mai vadă. Petrecu cîteva minute cu Medina-saroté pînă să se ducă ea la culcare.

— Mîine, zise el, n-am să mai văd.

— Iubitul meu drag! răspunse ea şi-i strînse mîinile cu toată puterea.

— Ei or să caute să te doară cît mai puţin, zise ea; şi tu ai să treci prin această durere, ai să treci prin ea, iubitul meu, pentru ***mine...*** Dragul meu, dacă inima şi viaţa unei femei poate să facă acest lucru, eu te voi răsplăti. Iubitul meu, scumpul meu cu glasul duios, te voi răsplăti.

Fu copleşit de milă faţă de sine însuşi, ca şi faţă de ea.

O strînse în braţe, îşi apăsă buzele de ale ei şi privi pentru ultima dată faţa ei dulce.

— Adio! şopti el văzînd această imagine dragă, adio!

Şi apoi, în tăcere, se întoarse şi se îndepărtă.

Ea îi ascultă paşii care se îndepărtau, şi ceva din ritmul lor o făcu să izbucnească în plîns.

Îşi pusese în gînd să se ducă într-un loc singuratic, unde păşunile erau pline de narcise albe, şi să rămînă acolo pînă cînd va veni ora sacrificiului său, dar pe măsură ce mergea, îşi ridică ochii şi văzu dimineaţa, dimineaţa asemănătoare cu un înger în armură aurie, coborînd în jos pe povîrnişuri…

I se păru că, în faţa acestei splendori, el şi lumea asta oarbă din vale, şi dragostea lui, şi totul nu erau altceva decît un abis al păcatului.

Nu coti nicăieri, cum avusese de gînd, ci continuă să meargă, trecu prin zidul înconjurător şi ieşi pe stînci, iar ochii îi erau îndreptaţi mereu pe gheţurile şi zăpezile însorite.

Văzu infinita lor frumuseţe, iar imaginaţia sa se avîntă pe deasupra lor, la lucrurile de dincolo la care avea acum să renunţe pentru totdeauna.

Se gîndi la lumea aceea mare şi liberă de care era despărţit, lumea lui, şi avu viziunea povîrnişurilor de dincolo care se întindeau unele după altele, cu Bogota aşezată minunat printre ele, un loc de o frumuseţe plină de agitaţie, o splendoare în timpul zilei, un mister luminos în timpul nopţii, un loc cu palate, fîntîni, statui şi case albe. Se gîndi cum poate într-o bună zi ar putea coborî prin trecători, apropiindu-se tot mai mult de străzile şi drumurile ei aglomerate. Se gîndi la o călătorie pe fluviu, timp de zile întregi, de la Bogota cea mare către lumea mai întinsă şi liniştită de dincolo, trecînd prin orăşele şi sate, păduri şi locuri pustii, peste apele repezi ale fluviului, pînă cînd malurile lui se îndepărtau şi lăsau să pătrundă vapoarele cele mari, şi ajungeai la mare — la marea nesfîrşită, cu miile ei de insule, şi cu vasele ei care se zăreau nelămurit în depărtare, în neîncetatele lor călătorii de-a lungul şi de-a latul lumii celei mari. Şi acolo, neîngrădit de munţi, vedeai cerul — cerul adevărat, nu ca un disc cum îl vedeai aici, ci ca o boltă de un albastru neasemuit, un adînc de adîncuri în care pluteau stelele ce îi dădeau ocol…

Ochii săi cercetară perdeaua uriaşă a munţilor cu atenţie încordată.

Dacă cineva ar merge de pildă aşa, urcînd prin ravina aceea şi pînă la hornul de colo, ar putea ieşi sus printre pinii aceia pitici care se întind în jurul unui fel de prag şi se ridică din ce în ce mai sus, o dată cu strîmtoarea. Şi apoi? Taluzul acela ar putea fi trecut. De acolo poate că s-ar găsi un loc de căţărat

care să-l ducă pînă sus, pe malul prăpastiei care pornea de sub zăpezi; şi dacă hornul acela nu era bun, atunci ar putea să găsească altul mai departe, spre răsărit, care să-i servească mai bine ţinta aleasă. Şi apoi? Apoi ar ajunge pe zăpada aurie de colo, la jumătatea de drum spre creasta acelor pustiuri frumoase.

Aruncă o privire înapoi spre sat, apoi se întoarse cu faţa spre el şi-l privi ţintă.

Se gîndi la Medina-saroté, şi ea devenise mică şi îndepărtată.

Se întoarse din nou cu faţa la peretele muntelui, pe care ziua cobora în jos pînă la el.

Apoi, cu multă prudenţă, începu să urce.

Cînd soarele asfinţi, el nu se mai căţăra, ci era departe, sus. Trebuia să ajungă şi mai sus, deşi era destul de sus şi acuma. Hainele îi erau rupte, membrele îi erau pline de sînge, avea urme de lovituri în multe locuri, dar şedea tolănit ca şi cum s-ar fi aflat la largul său, şi avea un zîmbet pe faţă.

Din locul în care se odihnea, valea părea o groapă, şi aproape cu o milă mai jos. Începuse să nu se mai zărească lămurit din pricina ceţii şi umbrei, deşi piscurile munţilor din jurul său aruncau încă flăcări de lumină, iar micile detalii ale stîncilor din apropiere erau scăldate de o frumuseţe subtilă; o vînă de mineral verde care străbătea printr-o rocă cenuşie, fulgerul cristalelor sclipind într-un loc sau în altul, un lichen minuscul şi portocaliu, nespus de frumos, chiar lîngă faţa lui. În trecătoare erau umbre adînci şi misterioase, albastrul se revărsa în purpuriu, şi purpuriul într-o negură luminoasă, iar deasupra capului se afla imensitatea nesfîrşită a cerului. Dar lui nu-i mai păsa de aceste lucruri, ci stătea întins acolo, nemişcat, zîmbind ca şi cum ar fi fost mulţumit doar pentru că scăpase din Valea Orbilor în care crezuse că avea să fie împărat.

Lumina asfinţitului se stinse şi veni noaptea, iar el tot mai stătea întins, cu o mulţumire împăcată, sub stelele reci.

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

BACILII FURAŢI

— Iată, acesta — spuse bacteriologul împingînd sub microscop o lamelă de sticlă — este un preparat din celebrul bacil de holeră, bacteria holerii.

Omul cu faţa palidă se uita atent în microscop. Fără îndoială că nu era obişnuit cu astfel de lucruri, fiindcă îşi acoperea ochiul liber cu mîna sa albă şi moale.

— Nu văd aproape nimic, spuse el.

— Rotiţi puţin acest şurub, îl sfătui bacteriologul. Poate că microscopul nu este reglat pentru dumneavoastră. Ochii diferă atît de mult! Numai o fracţiune de învîrtitură într-o parte sau într-alta...

— Ah! Acum văd! exclamă vizitatorul. În definitiv nu este prea mult de văzut. Nişte linii şi fîşii mici, trandafirii. Şi totuşi, aceste mici particule, aceste vietăţi atomice s-ar putea înmulţi şi ar putea distruge un întreg oraş! Formidabil!

Se ridică, şi, luînd bucăţica de sticlă de sub microscop, o privi în zare, întorcîndu-se spre fereastră.

— Aproape invizibil, spuse el, examinînd preparatul.

Ezită.

— Sînt vii? Sînt periculoşi acum?

— Cei de-aici au fost coloraţi şi omorîţi, spuse bacteriologul. În ceea ce mă priveşte, aş dori să-i putem omorî şi colora pe toţi, în întreg universul.

— Presupun — observă zîmbind uşor omul cel palid — că nu prea ţineţi să aveţi în jurul dumneavoastră aşa ceva în stare activă, în viaţă?

— Dimpotrivă, sîntem obligaţi să avem, răspunse bacteriologul. Iată, de exemplu. Străbătu camera şi luă în mînă una dintre numeroasele eprubete sigilate. Aici sînt vii. Este o cultură de bacterii vii ale bolii. Ezită. Ca să spun aşa, holeră conservată.

O uşoara sclipire de satisfacţie apăru pentru moment pe faţa bărbatului celui palid.

— Posedaţi ceva teribil, spuse el, devorînd eprubeta cu ochii.

Bacteriologul urmări plăcerea bolnăvicioasă din expresia vizitatorului său. Omul care-l vizita în după- amiaza aceea, cu o recomandaţie din partea unui vechi prieten, îl interesa datorită chiar contrastului dintre temperamentele lor. Părul moale şi negru, ochii cenuşii- închis cu o expresie rătăcită, nervozitatea sa, interesul capricios, dar totuşi viu, al acestui vizitator se deosebea mult de calmul şi înclinarea spre reflexiune a cercetătorului ştiinţific, cu care avea în special de-a face bacteriologul. De aceea era poate natural să abordeze aspectul cel mai de efect al chestiunii pentru un auditor atît de vădit impresionat de natura ucigătoare a obiectului în discuţie.

Ţinu eprubeta în mînă, gînditor.

— Da, iată aici molima întemniţată. Sparge o eprubetă de aceasta într-un rezervor de apă potabilă. Spune acestor infime particule de viaţă pe care, pentru a le putea revedea, trebuie să le colorezi şi să uzezi de puterea cea mai mare de mărire a microscopului, fiindcă altfel nu le poţi vedea, nici mirosi, spune-le, aşadar: „Duceţi-vă de aici, creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi rezervoarele de apă”, şi moartea misterioasă, moartea imposibil de urmărit, moartea rapidă şi teribilă, moartea plină de dureri şi de degradare va fi lansată asupra acestui oraş şi va pătrunde cînd ici, cînd colo, alegîn-du-şi victimele. Aici va răpi soţul soţiei, dincolo, copilul mamei, aici va răpi pe omul de stat din funcţia lui, dincolo, pe muncitor de la truda sa. Bacilul va înainta de-a lungul conductelor de apă, se va furişa de-a lungul străzilor, alegînd şi lovind într-o parte şi într-alta cîte o casă în care apa de băut n-a fost fiartă, se va strecura în rezervoarele producătorilor de ape minerale, va pătrunde în salată, prin spălare, şi va vegeta în gheaţă. Va aştepta să fie băut din adăpătoarele cailor, să fie sorbit de către copiii imprudenţi din fîntînile arteziene publice. Se va infiltra în pămînt, ca să reapară într-o mie de locuri neaşteptate, în izvoare şi fîntîni. Dă-i drumul în reţeaua de apă, şi va decima metropole, înainte de a-i putea bara drumul, de a-l distruge.

Se opri brusc. I se atrăsese doar atenţia că retorica era partea sa slabă.

— Dar aici este cu totul în siguranţă, ştii, cu totul în siguranţă.

Omul cu faţa palidă dădu din cap. Ochii săi sclipiră, îşi drese glasul.

— Aceşti ticăloşi de anarhişti — spuse el — sînt nebuni, sînt nişte inconştienţi, dacă utilizează bombe, cînd se pot obţine astfel de lucruri. Cred...

Se auzi o bătaie domoală în uşă, o atingere uşoară a unghiilor. Bacteriologul deschise.

— O clipă, dragul meu, îi şopti soţia.

Cînd reveni în laborator, vizitatorul se uita la ceas.

— Nici n-am băgat de seamă că v-am răpit o oră din timpul dumneavoastră, spuse el. Patru fără douăsprezece. Trebuia să vă părăsesc la trei şi jumătate. Dar lucrurile pe care mi le-aţi arătat erau într-adevăr mult mai interesante. Nu, nu pot să mai rămîn nici un moment. La patru am o întîlnire.

Ieşi din cameră, repetîndu-şi mulţumirile, iar bacteriologul îl întovărăşi pînă la uşă, apoi se întoarse gînditor spre laboratorul său, de-a lungul coridorului. Medita asupra originii vizitatorului. Fără îndoială că nu era de tip teutonic, nici de tip latin obişnuit. „În orice caz, mă tem că este un individ morbid. Cu cîtă lăcomie se uita la culturile de germeni producători de boală!” Îi trecu prin minte un gînd tulburător. Se întoarse spre masa de laborator de lîngă autoclavă şi apoi, foarte repede, spre biroul său. Îşi pipăi în grabă buzunarele şi se repezi spre uşă. „Am lăsat-o poate pe masa din hol”, îşi spuse.

— Minnie! strigă el cu voce răguşită, cînd ajunse în hol.

— Da, dragă, îi răspunse un glas îndepărtat.

— Ascultă, am avut ceva în mînă, cînd am vorbit adineaori cu tine?

Pauză.

— Nimic, dragă, îmi aduc bine aminte, fiindcă...

— Nenorocire! strigă bacteriologul şi aleargă imediat spre intrarea principală, apoi coborî scările şi ieşi în stradă.

Minnie, auzind uşa trîntindu-se cu violenţă, alergă alarmată la fereastră. În josul străzii, un bărbat zvelt se urca într-o birjă. Bacteriologul, fără pălărie şi în papuci de pîslă, alerga spre acest grup şi gesticula sălbatic. Pierdu un papuc, dar nu se opri. „A înnebunit! îşi spuse Minnie. Numai îngrozitoarea lui ştiinţă este de vină”. Deschise fereastra şi strigă după el. Bărbatul cel zvelt aruncă o privire rapidă în jur, de parcă şi lui i-ar fi trecut prin minte că bacteriologul îşi pierduse minţile. Arătă în grabă spre el, spuse ceva vizitiului, portiera cupeului se trînti, biciul şuieră, copitele calului bocăniră şi într-o clipă

trăsura şi bacteriologul care o urmărea cu înverşunare se îndepărtară şi dispărură după colţ.

Minnie scoase un moment capul pe fereastră. Apoi şi-l retrase. Rămăsese cu gura căscată. „Desigur, e un excentric, medita ea. Dar să alergi prin Londra în ciorapi, şi încă în orele de aglomeraţie!” Un gînd fericit îi trecu prin minte. Îşi îmbrăca în grabă boneta, luă pantofii soţului, se duse în hol, smulse din cuier pălăria şi pardesiul bacteriologului şi, cînd ajunse în pragul casei, opri o birjă care tocmai trecea.

— Ia-o înainte, înconjoară Havelock Crescent şi vezi dacă putem ajunge un domn care aleargă într-o haină de catifea, fără pălărie.

— Haină de catifea, doamn’, şi fără pă’rie. Foarte bine, doamn’. Şi vizitiul dădu îndată bice cailor în modul cel mai natural cu putinţă, ca şi cînd în fiecare zi şi-ar fi mînat caii la adresa aceasta.

Cîteva minute mai tîrziu, micul grup de birjari şi pierde-vară din jurul adăpostului pentru birjari de la Haverstock Hill tresări la trecerea unei trăsuri cu o stîrpitură de cal de culoare roşcovan-gălbuie, mînat cu furie.

Rămaseră tăcuţi cînd trecu pe lîngă ei, dar apoi cînd se îndepărtă începură comentariile:

— Ăsta-i Harry Hicks. Ce l-o fi apucat? spuse gentlemanul corpolent, cunoscut sub numele de moş Tootles.

— Îi trage zdravăn cu biciul! observă un rîndaş.

— Ia te uită! spuse bietul moş Tommy Byles. Iată un alt smintit. Să mă ia dracu dacă nu-i nebun!

— E moş George — spuse moş Tootles — şi duce un smintit, ai dreptate. Vezi cum se apleacă din trăsură? Nu cumva aleargă după Harry Hicks?

Grupul din jurul adăpostului birjarilor se animă. Începură să strige în cor: „Haide, George!”, „Straşnică întrecere!”, „Prinde-i!”, „Dă-i cu biciul!”

— Aleargă totuşi iapa, aleargă! spuse rîndaşul.

— Să înnebunesc, nu alta! strigă moş Tootles. Acu’ îmi pierd minţile. Iată că mai vine unul. Să ştii că s-au smintit în dimineaţa asta toţi birjarii din Hampstead!

— De data asta e o muiere! anunţă rîndaşul.

— Ea îl urmăreşte pe el! observă moş Tootles. De obicei e pe dos.

— Ce are-n mînă?
— Pare un gioben.
— A dracului poznă! Trei contra unul, moş George! strigă rîndaşul. Altul la rînd!
Minnie trecu pe lîngă ei, salutată de un ropot puternic de aplauze. Nu-i plăcu, dar considera că îşi făcea datoria şi îşi continua goana pe Haverstock Hill în jos, către Camden Town High Street, cu ochii ţintă la spatele în veşnică mişcare al lui moş George, care-i ducea vagabondul de soţ departe de ea, fără să poată înţelege de ce.
Bărbatul din primul cupeu şedea ghemuit într-un colţ, cu braţele strîns încrucişate, strîngînd cu putere în mînă eprubeta care conţinea posibilităţi de distrugere atît de vaste. Era cuprins de un amestec ciudat de frică şi bucurie. Se temea mai ales că va fi prins înainte de a-şi fi dus la îndeplinire intenţiile, dar în adîncul sufletului său se ascundea mai vagă, dar mai puternică, teama de grozăvia crimei sale. Bucuria depăşea însă cu mult frica. Nici unul dintre anarhiştii care l-au precedat nu s-a apropiat măcar vreodată de ceea ce plăsmuise el. Ravachol, Vaillant, toate aceste personaje distinse a căror faimă a invidiat-o, îşi pierd orice semnificaţie în faţa sa. Trebuie numai să ajungă la reţeaua de apă şi să spargă eprubeta deasupra unui rezervor. Cu cîtă pricepere a plănuit totul, a falsificat recomandarea, a intrat în laborator şi cît de abil s-a folosit de ocazie! În fine, lumea va auzi despre el. Toţi aceia care şi-au rîs de el. L-au neglijat, au preferat pe alţii, au considerat nedorită societatea lui, vor trebui, în fine, să-l ia în consideraţie. Moarte, moarte, moarte! Totdeauna a fost tratat ca un om lipsit de importanţă. Întreaga lume s-a unit într-o conspiraţie pentru a-l menţine în inferioritate. Îi va învăţa el ce înseamnează să izolezi un om. Ce stradă o fi asta? Îi pare cunoscută. Este Great Saint Andrew Street fără îndoială! Cum stă cu urmăritorul? Lungi gîtul afară din trăsură. Bacteriologul se afla la mai puţin de cincizeci de metri în urmă. Asta e rău. Poate fi totuşi prins şi oprit, îşi pipăi buzunarul şi găsi o jumătate de liră. Întinse moneda, prin ferestruica din acoperişul cupeului, sub nasul vizitiului.
— Dacă ne îndepărtăm, mai primeşti, strigă el.
Moneda îi fu smulsă din mînă.

— În regulă! spuse vizitiul, ferestruica se închise şi biciul se întinse de-a lungul coastelor strălucitoare ale calului. Birja se clătină şi anarhistul, pe jumătate în picioare, se sprijini de portieră, pentru a-şi menţine echilibrul, cu mîna în care ţinea eprubeta. Simţi cum plesneşte tubul fragil: partea de jos căzu pe podeaua cupeului, zornăind uşor. Anarhistul se prăbuşi, blestemînd, pe banchetă şi îşi aţinti posomorît privirile la cele două sau trei picături de pe portieră.

Se înfioră.

„Ei bine! Se pare că voi fi primul. ***Pfui!*** În orice caz voi fi un martir. Şi asta e ceva. Oricum, este o moarte dezgustătoare. Sînt curios să ştiu dacă este atît de dureroasă după cum se spune."

Deodată îi veni un gînd în minte; bîjbîi pe jos, la picioare. Mai era o picătură mică pe fundul spart al oprubetei. O înghiţi, ca să fie sigur. Era mai bine să se asigure. În orice caz nu va eşua.

Îi trecu apoi prin gînd că de fapt nu mai era nevoie să scape de bacteriolog. Pe Wellington Street spuse vizitiului să oprească şi coborî. Piciorul îi alunecă pe scară şi îşi simţi capul tulbure. Holera acţiona rapid. Uită de existenţa vizitiului şi rămase pe trotuar în picioare, cu braţele încrucişate, aşteptînd sosirea bacteriologului. Era ceva tragic în atitudinea sa. Sentimentul morţii iminente îi dădea o oarecare demnitate. Îşi salută urmăritorul cu un rîs provocator.

— ***Vive l'anarchie!***[2] Ai întîrziat, amice. Am băut-o. Holera este acum în libertate!

Bacteriologul, fără să coboare din cupeu, îl privi uimit prin ochelari.

— Ai băut-o! Un anarhist! Înţeleg acum.

Era gata să mai spună ceva, dar se stăpîni. Un zîmbet îi licărea în colţul gurii. Deschise portiera cupeului ca pentru a coborî. Anarhistul flutură mîna dramatic în semn de adio şi se îndreptă cu paşi mari spre podul Waterloo, frecîndu-şi cu grijă, de cît mai mulţi oameni cu putinţă, corpul infectat. Bacteriologul urmărea cu atît interes acest spectacol, încît nu manifestă nici cea mai mică surpriză cînd apăru Minnie pe trotuar cu pălăria, pantofii şi pardesiul său.

— Foarte amabil din partea ta că mi-ai adus lucrurile, spuse el şi rămase în contemplarea siluetei anarhistului care se

[2] ***Vive l'anarchie!*** — trăiască anarhia! (în limba franceză în original) (n.r.)

îndepărta. Mai bine te-ai urca în cupeu, spuse el cu privirea încă aţintită în depărtare.

Minnie fu acum absolut convinsă că soţul ei înnebunise şi-i spuse vizitiului să-i ducă acasă.

— Să-mi pun pantofii? Desigur, draga mea, murmură el în timp ce birja începuse să întoarcă şi să-i ascundă silueta neagră, din ce în ce mai mică, a celui care se îndepărta ţanţoş. Apoi, deodată îşi aminti de ceva caraghios şi începu să rîdă. După o clipă observă totuşi: Situaţia este foarte serioasă. Ştii, omul acela care a venit la mine în vizită este un anarhist. Nu, nu leşina, căci altfel nu-ţi voi putea povesti restul. Şi am vrut să-l uimesc, neştiind că e anarhist. Am luat o cultură din specia aceea nouă de bacterii, despre care-ţi vorbeam, care produc o infecţie şi cauzează, cred, nişte pete albastre la maimuţe; din prostie i-am spus că e holera asiatică, iar el a fugit cu ea. Voia să infecteze apa Londrei şi, cu siguranţă, ar fi putut face ca situaţia acestui oraş civilizat să devină îngrozitoare. Pînă la urmă a înghiţit-o chiar el. Desigur că n-aş putea spune ce se va întîmpla, dar ştii că a albăstrit pisicuţa aceea, a pătat trei căţei şi a colorat vrabia în albastru strălucitor. Nenorocirea este însă că voi avea atîtea greutăţi şi cheltuieli pentru a pregăti o nouă cultură!

Să-mi pun pardesiul pe căldura asta! De ce? Pentru că am putea s-o întîlnim pe doamna Jabber? Dar, draga mea, doamna Jabber nu face curent. Deci, de ce trebuie să-mi pun, din cauza doamnei, pardesiul pe căldura asta? Oh! foarte bine.

În româneşte de
B. BEREANU

ÎNFLORIREA CIUDATEI ORHIDEE

Cumpărarea orhideelor presupune totdeauna un anume risc. N-ai în faţă decît un bulb zbîrcit, de culoare pămîntie; în rest, trebuie să te încrezi în propria ta judecată, sau în vînzător, sau în noroc, după cum ţi-e firea. Planta poate să fie muribundă ori moartă sau poate constitui o cumpărătură întru totul serioasă, care să merite de-a binelea banii daţi, sau e în stare, fiindcă asemenea lucruri s-au întîmplat de multe ori, să se desfacă încet în faţa ochilor încîntaţi ai fericitului cumpărător, zi după zi, în vreo nouă varietate, în cine ştie ce bogăţie florală nouă, în vreo stranie răsucire de ***labellum*** sau să-i arate o coloraţie subtilă ori vreun mimetism neaşteptat. Mîndria, frumuseţea şi profitul înfloresc laolaltă pe o gingaşă tulpină verde, ba cîteodată şi nemurirea. Căci un nou miracol al naturii ar putea să aibă nevoie şi de un nume specific nou, şi ce ar putea fi mai potrivit decît numele descoperitorului? ***„Johnsmithia”!...*** Deşi s-au dat nume şi mai cumplite.

Poate că tocmai speranţa într-o asemenea descoperire fericită l-a făcut pe Winter-Wedderburn să ia parte cu atîta stăruinţă la vînzările de licitaţie; speranţa aceasta şi, poate, aşijderea faptul că nu-l interesa cîtuşi de puţin nimic altceva pe lume. Omul era sfios, singuratic şi cam nedescurcăreţ, cîştigînd doar atît cît să facă faţă nevoilor şi fără să aibă destulă energie să-şi caute o slujbă ce i-ar fi cerut vreun efort. Ar fi putut să colecţioneze timbre sau monede ori să-l traducă pe Horaţiu, să lege cărţi sau să născocească noi specii de diatome. Dar s-a întîmplat să cultive orhidee şi avea şi o mică seră cu care se mîndrea.

— Mi se pare ciudat, zise el uitîndu-se peste ceaşca de cafea, că azi o să mi se întîmple ceva.

Vorbea aşa cum se şi mişca şi gîndea, adică încet.

— Web, să nu spui una ca asta! zise menajera lui, care-i era şi un fel de verişoară; fiindcă „a se întîmplă ceva” era un eufemism care pentru ea nu însemna decît un singur lucru.

— Mă înţelegi greşit. Nu mă gîndeam la ceva neplăcut... deşi nu ştiu la ce mă gîndeam.

— Azi, urmă el după o pauză, la „Peters” are să se vîndă un lot de plante din insulele Andaman şi din Indii. Am să mă duc să văd ce au. Poate că din întîmplare să cumpăr ceva bun. S-ar putea să fie chiar asta.

Întinse ceaşca, să-i fie umplută din nou cu cafea.

— E vorba de plantele culese de tînărul acela sărman despre care mi-ai vorbit mai deunăzi? întrebă verişoară lui, în timp ce-i umplea ceaşca.

— Da, zise el, şi rămase pe gînduri cu o bucată de pîine prăjită în mînă. Niciodată nu mi se întîmplă şi mie ceva! remarcă el apoi, începînd să gîndeasca cu glas tare. Şi mă întreb de ce? Cu alţii se petrec atîtea! Uite, bunăoară Harvey. Nu mai departe de săptămîna trecută... luni, a găsit o monedă de şase penny, vineri toţi puii i s-au îmbolnăvit, tot vineri i-a venit vărul din Australia, iar sîmbătă şi-a rupt glezna. Ce de mai emoţii, în comparaţie cu mine!...

— Cred că mai bine m-aş lipsi de asemenea emoţii, zise menajera sa. Nu ţi-ar fi de nici un folos.

— Presupun că e greu. Totuşi... vezi, mie nu mi se întîmplă niciodată nimic. Cînd eram copil, n-am avut niciodată vreun accident. Cînd m-am făcut mare nu m-am îndrăgostit niciodată. Nu m-am căsătorit niciodată... Mă întreb ce simţi cînd ţi se întîmplă ceva, ceva într-adevăr remarcabil? Colecţionarul acela de orhidee n-avea decît treizeci şi şase de ani, cu douăzeci de ani mai puţin decît mine, cînd a murit. Şi a fost însurat de două ori, şi o dată a şi divorţat; a avut de patru ori malarie, şi o dată şi-a zdrelit coapsa. Într-un rînd a omorît un malaiez şi altă dată a fost rănit de o săgeată otrăvită. Şi pînă la urmă a fost ucis de nişte lipitori din junglă. Pesemne că toate astea au fost tare supărătoare, dar în acelaşi timp şi foarte interesante, ştii... afară, poate de lipitori.

— Sînt sigură că n-a fost bine pentru el, zise femeia cu convingere.

— Se poate! Apoi Wedderburn se uită la ceas. Opt şi douăzeci şi trei. Plec cu trenul de douăsprezece fără un sfert, aşa că am destul timp. Cred că am să-mi pun haina de alpaca, fiindcă-i destul de cald, şi am să-mi iau pălăria gri de fetru şi pantofii maro. Presupun...

Aruncă o privire pe fereastră la cerul senin şi la grădina însorită, apoi cu un gest nervos îşi întoarse ochii spre verişoara lui.

— Cred că ai face bine să iei şi umbrela, dacă te duci la Londra, zise ea pe un ton care nu admitea nici o contrazicere. Ai destul drum de făcut pînă la gară, şi apoi la înapoiere...

Cînd se întoarse, era într-o stare de uşoară agitaţie. Cumpărase ceva. Se întîmpla destul de rar să se hotărască să cumpere ceva, dar de astă dată o făcuse.

— Uite nişte ***Vandas,*** zise el, şi o ***Dendrobe*** şi cîteva ***Palaeonophis.***

Se uită cu dragoste la cumpărături, în timp ce-şi sorbea supa. Acestea erau întinse pe faţa de masă imaculată dinaintea sa şi-i povestea verişoarei tot ce ştia despre ele, în timp ce îşi termina cu încetineală masa. Ăsta era un obicei al său la cină: de a-şi retrăi din nou toate vizitele făcute la Londra, şi o făcea spre delectarea verişoarei sale şi a sa proprie.

— Ştiam că astăzi avea să mi se întîmple ceva. Şi uite că am cumpărat toate astea. Unele din ele... unele din ele... sînt sigur, ştii, unele din ele vor fi cu totul deosebite. Nu ştiu anume ce, dar sînt sigur parcă mi-ar fi spus cineva că unele din ele se vor dovedi într-adevăr remarcabile. Acesta, continuă el arătînd un rizon încreţit, n-a fost identificat. S-ar putea să fie un ***Palaeonophis...*** sau s-ar putea să nu fie. Ar putea să fie o nouă varietate, ori chiar o specie nouă. Şi a fost ultimul pe care l-a cules sărmanul Batten.

— Nu-mi place cum arată! zise menajera. Are o formă prea urîtă.

— Pentru mine aproape că n-are nici o formă!

— Nu-mi plac lucrurile astea care au tot felul de excrescenţe! zise menajera.

— Mîine îl punem într-un ghiveci de flori.

— Seamănă cu un păianjen care face pe mortul, zise menajera.

Wedderburn zîmbi, aplecîndu-şi capul într-o parte, examină rădăcina.

— Bineînţeles că n-are un aspect prea plăcut. Dar nu poţi niciodată să judeci aceste lucruri după simpla lor aparenţă. S-ar putea să se transforme într-o orhidee foarte frumoasă. Vai, cîtă treabă o să am mîine! Am să mă gîndesc la noapte ce va

trebui să fac cu astea toate, şi mîine am să mă pun pe treabă! L-au găsit pe sărmanul Balten zăcînd mort sau pe moarte, într-o mlaştină de mangrovii… am uitat în care — începu el din nou după cîtva timp; era cu una din aceste orhidee zdrobită sub trupul său. De cîteva zile nu se simţea bine, avea un fel de friguri locale, şi cred că a leşinat. Mlaştinile astea de mangrovii sînt foarte nesănătoase. Se spune că tot sîngele din corp i l-au supt lipitorile de junglă. Poate că tocmai obţinerea acestei plante l-a costat viaţa.

— Asta nu-i un motiv ca să am o impresie mai bună despre ea.

— Bărbaţii îşi văd de treabă chiar dacă femeile bocesc! zise Wedderburn cu profundă gravitate.

— Auzi dumneata, să mori departe de orice confort, într-o mlaştină scîrboasă! Să fii bolnav de friguri, fără să ai altceva de luat decît clorodină şi chinină… Dacă bărbaţii ar fi lăsaţi de capul lor, n-ar mai trăi decît cu clorodină şi chinină… şi fără să aibă pe altcineva în jur decît pe băştinaşii ăia îngrozitori! Se spune că locuitorii insulelor Andamane sînt nişte ticăloşi cumpliţi… şi în orice caz, nu pot fi nişte îngrijitori buni, fiindcă n-au pregătirea necesară. Iar toate astea, numai ca oamenii din Anglia să aibă orhidee!

— Nici eu nu cred că a fost prea plăcut, dar unor bărbaţi le plac lucruri dintr-astea, zise Wedderburn. Oricum, băştinaşii din expediţia lui au fost destul de civilizaţi ca să aibă grijă de întreaga-i colecţie, pînă cînd colegul lui care era ornitolog s-a întors din interiorul regiunii. Cu toate că n-au ştiut să-i spună ce varietate de orhidee era asta şi au lăsat-o să se vestejească… Dar aşa ceva face ca plantele astea să devină şi mai interesante.

— Le face să fie dezgustătoare. Tare mi-e teamă să nu aducă cu ele vreun soi de malarie. Şi cînd te gîndeşti că peste pocitania asta a mai stat întins şi un cadavru! Nu m-am gîndit la asta mai înainte. Zău! Să ştii că nici nu mai pot să bag nimic în gură aici la masă.

— Am să le iau de pe masă dacă vrei şi am să le pun pe scaunul de lîngă fereastră. Le pot vedea şi de acolo tot atît de bine.

Următoarele cîteva zile el fu foarte ocupat în mica-i seră aburită. Umbla într-una cu mangal, bucăţi de lemn de tec, muşchi şi tot felul de alte asemenea lucruri misterioase ale unui

cultivator de orhidee. Se socotea trecînd prin clipe minunate şi pline de evenimente. Seara stătea de vorbă cu prietenii despre aceste orhidee noi şi-şi repeta într-una speranţele că se va întîmpla ceva cu totul straniu.

Cîteva dintre speciile de Vanda şi Dendrobium pieriră sub mîinile lui grijulii, dar în scurt timp ciudata lui orhidee începu să dea semne de viaţă. El fu încîntat şi o luă pe menajeră de lîngă dulceaţa pe care tocmai o făcea, chemînd-o să vină îndată şi să vadă descoperirea ce o făcuse.

— Ăsta e un mugur, zise el, şi în curînd va deveni un mănunchi de frunze, iar prelungirile acelea mici sînt radicelele aeriene.

— Mie mi se par nişte degete mici, albe, care ţîşnesc din materia pămîntie, zise menajera. Nu-mi plac de loc.

— De ce?

— Nu ştiu. Seamănă cu nişte degete care parcă încearcă să te apuce. Nu pot să fac nimic împotriva simpatiilor şi antipatiilor mele.

— Nu ştiu sigur, dar nu ***cred*** ca vreuna din orhideele pe care le cunosc să aibă rădice aeriene dintr-astea. S-ar putea să mă înşel, desigur. Vezi, sînt puţin turtite la capete.

— Mie nu-mi plac, zise menajera, înfiorîndu-se deodată şi întorcîndu-se cu spatele. Ştiu că-i o prostie din partea mea, şi-mi pare rău, mai ales că ţie îţi plac aşa de mult. Dar nu pot să nu mă gîndesc la cadavrul ăla.

— S-ar putea totuşi să nu fie din cauza acestei plante. A fost numai o presupunere a mea.

Menajera înălţă din umeri.

— Oricum, mie tot nu-mi place, zise ea.

Wedderburn se simţi cam jignit de antipatia pentru această plantă, ceea ce nu-l împiedică să-i vorbească despre orhidee în general şi despre această orhidee în special, ori de cîte ori simţea nevoia.

— Sînt atîtea lucruri ciudate în ce priveşte orhideele, zise el într-o zi. Atîtea posibilităţi de surprize. Ştii, Darwin le-a studiat fecundarea şi a arătat că întreaga structură a unei flori de orhidee obişnuită a fost concepută în aşa fel încît fluturii să poată duce polenul de la o plantă la alta. Ei bine, se pare că sînt o mulţime de orhidee cunoscute, a căror floare nu poate fi folosită pentru acest soi de fecundare. Unele din soiul Cypri-

pedium, de exemplu; nu există nici o insectă cunoscută care să le poată fecunda, iar unora din ele nu li s-au găsit niciodată seminţe.

— Şi atunci cum se formează plantele noi?

— Prin cîrcei şi tuberculi şi prin acest fel de excrescenţe. Lucrul se explică foarte lesne. Enigma este alta: la ce folosesc florile? Foarte probabil, adăugă el, este că orhideea ***mea*** ar putea să fie ceva extraordinar în această privinţă. Dacă e aşa, am s-o studiez. De multe ori m-am gîndit să fac cercetări, cum a făcut Darwin. Dar pînă acum n-am avut timpul necesar, sau a intervenit cîte ceva care să mă împiedice. Acum, frunzele au început să se desfacă. Aş vrea să vii să le vezi!

Dar ea îi spuse că sera e atît de încălzită, încît îi dă dureri de cap. Mai văzuse o dată planta, iar radicelele aeriene, din care unele ajunseseră acum mai lungi de treizeci de centimetri, îi amintiseră din nefericire de nişte tentacule care parcă se întind să apuce ceva; şi o urmăreau în somn, crescînd în urma ei cu o rapiditate de necrezut. Aşa că ea se hotărîse, spre marea-i satisfacţie, să nu mai vadă niciodată planta, iar Wedderburn fu nevoit să-i admire frunzele singur. Aveau forma lată şi obişnuită, şi o culoare verde închisă şi lucioasă, cu pete şi puncte vişinii spre bază. Nu cunoştea alte frunze care să semene atît de mult cu acestea. Planta era aşezată pe o bancă scundă de lîngă termometru şi lîngă ea se afla un dispozitiv simplu prin care un robinet lăsa să picure apă fierbinte ca să menţină atmosfera plină de aburi. Iar el îşi petrecea acum aproape toate după amiezile aici, meditînd la apropiata înflorire a acestei plante ciudate.

Şi în cele din urmă, evenimentul cel mare se produse, îndată ce intră în mica încăpere de sticlă el ştiu că inflorescenţa se deschisese, cu toate că marele lui exemplar de ***Palaeonophis Lowii*** ascundea colţul unde se afla noua sa plantă favorită. În aer plutea un miros nou, o mireasmă bogată de o dulceaţă intensă, care le acoperea pe toate celelalte din micuţa seră, plină de plante şi încărcată de aburi.

Imediat ce observă acest lucru, se grăbi să se ducă la orhideea cea stranie. Şi, iată! tulpinele verzi, tîrîtoare, purtau acum trei inflorescenţe mari, de unde se revărsa acest miros dulceag şi pătrunzător. Se opri în faţa lor, în extaz.

Florile erau albe, cu dungi portocalii spre auriu pe fiecare petală; ***labellum***-ul cel greu era încolăcit într-un chip complicat, şi auriul de acolo era amestecat cu un minunat purpuriu albăstrui. Îşi dădu îndată seama că era o varietate cu totul nouă. Şi ce miros insuportabil! Ce cald era aici! Florile începură să se învîrtească în faţa ochilor săi.

Vru să vadă dacă temperatura era cea potrivită. Făcu un pas spre termometru. Deodată, totul i se păru nesigur. Cărămizile duşumelei începură să danseze în sus şi în jos. Apoi florile cele albe, frunzele verzi din dosul lor, întreaga seră, părură să alunece întîi într-o parte, după aceea într-o curbă ascendentă.

. . . .

La patru şi jumătate, verişoara îi pregăti ceaiul, potrivit obiceiului lor invariabil. Dar Wedderburn nu veni în casă la ceai. „Stă şi-şi adoră orhideea aia groaznică, îşi zise ea şi mai aşteptă zece minute. Probabil că i-a stat ceasul. Mă duc să-l chem”.

Se îndreptă spre seră şi, desehizînd uşa, îl strigă pe nume. Nu se auzi nici un răspuns. Ea băga de seamă că aerul era foarte închis şi încărcat cu un parfum intens. Apoi văzu ceva întins pe cărămizile dintre ţevile cu apă fierbinte.

Un minut, poate, rămase nemişcată.

El zăcea, cu faţa în sus, la picioarele straniei orhidee. Radicelele aeriene în formă de tentacule nu se mai legănau liber în aer, ci erau strînse laolaltă, un mănunchi de funii verzi, şi stăteau întinse cu capetele lor încleştate strîns pe bărbia, gîtul şi mîinile lui.

Ea nu pricepu. Apoi, sub unul din tentaculele întinse pe obrazul lui zări şiroind un fir de sînge.

Strigînd ceva nearticulat, alergă spre el şi încercă să-l tragă de lîngă ventuzele acelea ca de lipitori. Rupse două tentacule şi văzu că seva lor era plină de sînge.

Apoi mirosul pătrunzător al florii începu să-i dea şi ei ameţeli. Vai, cum se agăţau de el! Trase cu putere de funiile rezistente, şi atunci el şi floarea cea albă începură să se învîrtească în jurul ei. Simţi că-şi pierde cunoştinţa, dar izbuti să-şi dea seama că aşa ceva nu trebuie să se întîmple. Îl lăsă acolo şi deschise uşa cea mai apropiată, şi, după ce trase în piept de cîteva ori aer proaspăt, avu o inspiraţie strălucită. Înşfacă un

ghiveci şi sparse cu el geamurile din capătul acela al serei. Apoi intră din nou. Apucă acum cu forţe noi trupul nemişcat al lui Wedderburn şi trase strania orhidee, care căzu pe podea. Orhideea continua să se ţină agăţată de victima ei, cu o crîncenă tenacitate. Menajera îl tîrî cu furie, şi o dată cu el şi planta, afară la aer.

Apoi se gîndi să rupă una cîte una radicelele cu ventuze şi după cîteva clipe îl eliberă de ele şi îl trase mai departe de grozăvia aceea.

Era alb la faţă şi avea vreo duzină de pete circulare care sîngerau.

Rîndaşul lor intră în grădină, uimit de spargerea geamurilor, şi o văzu pe femeie cum iese de-acolo, tîrînd cu mîinile însîngerate trupul neînsufleţit. O clipă, el se gîndi la lucrurile cele mai imposibile.

— Adu nişte apă! strigă ea şi glasul ei îi risipi închipuirile. Cînd, cu o iuţeală neobişnuită pentru el, se întoarse cu apa, o găsi plîngînd de emoţie, cu capul lui Wedderburn pe genunchi, ştergîndu-i sîngele de pe faţă.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Wedderburn, deschizîndu-şi puţin ochii şi închizîndu-i apoi din nou.

— Du-te şi spune-i Anniei să vină aici la mine şi apoi cheamă-l imediat pe doctorul Haddon, îi spuse ea omului de serviciu, după ce el venise cu apa, şi adăugă, văzîndu-l că ezită: Am să-ţi spun ce s-a întîmplat cînd te întorci.

Apoi Wedderburn deschise iarăşi ochii, şi văzîndu-l tulburat de poziţia în care se afla, ea îi explică:

— Ai leşinat în seră.

— Şi orhideea?

— Am să am eu grijă de ea, spuse dînsa.

Wedderburn pierduse destul de mult sînge, dar încolo nu mai suferise nici o altă vătămare. Îi dădură rachiu amestecat cu un extras roşu de carne, şi îl duseră sus în dormitor. Menajera îi relată doctorului Haddon în crîmpeie povestea aceasta de necrezut.

— Veniţi în sera de orhidee să vedeţi, zise ea.

Aerul rece de afară pătrundea pe uşa deschisă, iar parfumul ameţitor era aproape risipit. Cele mai multe din radicelele aeriene rupte zăceau acum vestejite, în mijlocul unui număr de pete întunecate de pe podeaua de cărămizi. Tulpina florii se

rupsese în căderea plantei, iar florile aveau marginile petalelor moi şi ruginite. Doctorul se aplecă asupra ei, apoi văzu că una din radicelele aeriene se mai agita încă încetişor, şi ezită.

A doua zi dimineaţa, ciudata orhidee tot mai zăcea acolo, acum neagră şi putredă. Uşa serei se închidea şi se deschidea într-una, mişcată de briza dimineţii, şi întreaga colecţie de orhidee a lui Wedderburn era veştedă şi zăcea la pămînt. Dar Wedderburn se afla sus, în dormitor, vesel şi vorbăreţ, plin de gloria acestei nemaipomenite aventuri.

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

ÎN OBSERVATORUL DIN AVU

Observatorul din Avu, în Borneo, se află pe o creastă de munte. Mai la nord se înalţă vechiul crater care în timpul nopţii se profilează negru pe albastrul insondabil al cerului. De la clădirea mică şi circulară, cu cupola ei ca o ciupercă, povîrnişurile coboară abrupt înspre misterele negre ale pădurii tropicale de jos. Căsuţa în care locuieşte astronomul şi ajutorul său este cam la cincizeci de metri de observator, iar în spatele ei sînt colibele servitorilor băştinaşi.

Thaddy, astronomul principal, căzuse la pat cu o uşoară febră. Ajutorul său, Woodhouse, se opri o clipă să contemple în tăcere noaptea tropicală, înainte de a-şi începe veghea singuratică. Noaptea era foarte liniştită. Din cînd în cînd se auzeau glasuri şi rîsete din colibele băştinaşilor sau ţipătul vreunui animal ciudat răzbătînd din inima misterioasă a pădurii. Fluturi de noapte se iviră din beznă ca nişte fantome, agitîndu-şi aripioarele în jurul lămpii. El se gîndea, poate, la toate posibilităţile de descoperiri care se aflau încă dedesubt, în desişul negru, fiindcă pentru un naturalist, pădurile virgine din Borneo sînt încă o ţară a minunilor, plină de întrebări stranii şi de neaşteptate surprize. Woodhouse avea în mînă o mică lanternă şi lumina ei galbenă contrasta viu cu seria nesfîrşită de nuanţe, între albastru de levănţică şi negru, în care era pictat peisajul. Mîinile şi faţa îi erau mînjite cu unsoare împotriva atacurilor ţînţarilor.

Chiar în aceste vremuri de fotografiere a cerului, munca săvîrşită din picioare şi numai cu ajutorul cîtorva dispozitive dintre cele mai primitive în afară de telescop, încă impune o bună parte de veghe, în amorţire şi nemişcare. El scoase un suspin la gîndul oboselii fizice care-l aştepta, se întinse puţin şi pătrunse în observator.

Cititorul e familiarizat probabil cu structura unui observator astronomic obişnuit. Clădirea are de obicei o formă cilindrică, cu un acoperiş foarte uşor, în formă de emisferă, care se poate roti de jur împrejur, din interior. Telescopul se sprijină pe un stîlp de piatră central, iar un dispozitiv de ceasornic compensează mişcarea de rotaţie a pămîntului şi permite ca o stea, odată găsită, să fie observată continuu. Pe lîngă acestea, se mai află o reţea compactă de rotiţe şi şuruburi în jurul punctului de suport prin care astronomul potriveşte instrumentul. Bineînţeles, în acoperişul mobil există o crăpătură care urmează obiectivul telescopului în mişcarea lui de cercetare a cerului. Cel care „observă” stă aşezat sau întins pe un dispozitiv înclinat de lemn, pe care îl poate roti în orice parte a observatorului, după cum cere poziţia telescopului. În interior este bine să fie cît mai întuneric, pentru a se scoate în evidenţă strălucirea stelelor observate.

Lampa pîlpîi, cînd Woodhouse intră în adăpostul său circular, iar întunericul general se ascunse în umbrele negre din spatele marelui instrument, de unde apoi păru să se furişeze din nou în întreaga încăpere, cînd lumina se micşoră. Crăpătura cupolei era de un albastru profund şi transparent şi în ea şase stele licăreau cu o strălucire tropicală, iar lumina lor se întindea, ca un luciu palid, de-a lungul tubului negru al instrumentului. Woodhouse mişcă acoperişul şi apoi, acţionînd asupra telescopului, întoarse mai întîi o roată şi apoi alta, iar marele cilindru se răsuci încet într-o nouă poziţie. Apoi el privi prin luneta auxiliară, tovarăşul mai mic al telescopului, mai mişcă puţin cupola, făcu alte cîteva operaţii de ajustare, şi puse în mişcare mecanismul de ceasornic. Îşi scoase haina, căci noaptea era foarte caldă, şi împinse în poziţia potrivită scaunul incomod în care era osîndit să stea următoarele patru ceasuri. Apoi, cu un suspin, se lăsă în seama ceasului şi se adînci în misterele spaţiului.

Acum nu se mai auzea nici un zgomot în observator, iar lumina lămpii se facea tot mai mică. De afară se auzea din cînd în cînd ţipătul vreunui animal speriat, ori în suferinţă, ori chemîndu-şi perechea, şi zgomotele intermitente ale servitorilor malaiezi şi dyaki. Apoi unul din ei începu un cîntec tărăgănat şi straniu, căruia i se alăturau din cînd în cînd şi ceilalţi. Apoi s-ar fi părut că s-au dus cu toţii la culcare, căci nu

se mai auzi nici un sunet din direcţia lor, iar tăcerea plină de şoapte deveni din ce în ce mai adîncă.

Mecanismul de ceasornic ţăcănea neîncetat. Zumzetul ascuţit al unui ţînţar explora încăperea şi simţind unsoarea de pe faţa lui Woodhouse, deveni de indignare şi mai ascuţit. Apoi lampa se stinse şi tot observatorul rămase în întuneric.

Ceva mai tîrziu, Woodhouse îşi schimbă poziţia, atunci cînd mişcarea înceată a telescopului îl făcu să nu se mai simtă comod.

Observa un mic grup de stele din Calea Lactee, în una din care şeful său văzuse sau îşi închipuise că vede o variabilitate remarcabilă a culorii. Asta nu făcea parte din munca obişnuită, căreia îi era destinat observatorul, şi poate că tocmai din această cauză Woodhouse era profund interesat. S-ar fi părut că uitase de cele pămînteşti. Toată atenţia îi era concentrată asupra marelui cerc albastru din cîmpul telescopului — un cerc parcă presărat cu o puzderie de stele, toate luminoase pe fondul întunecat. Pe măsură ce observa, i se părea că devine imaterial, ca şi cum şi el însuşi ar pluti în eterul spaţiului. Infinit de îndepărtat era punctul roşu şi mic pe care-l unnărea.

Deodată, stelele dispărură. Trecu o umbră de întuneric, după care ele se văzură din nou.

— Ciudat, zise Woodhouse. Poate mi s-a năzărit.

Fenomenul se mai petrecu o dată şi imediat după aceea marele tub se zgudui, ca şi cum ar fi fost izbit de ceva. Apoi sub cupola observatorului răsunară mai multe lovituri puternice. Stelele părură că se mişcă într-o parte, în timp ce telescopul — care fusese deplasat din poziţia sa — se răsuci într-o parte, îndepărtîndu-se de crăpătura acoperişului.

— Doamne sfinte! strigă Woodhouse. Ce înseamnă asta?

O uriaşă formă neagră şi nelămurită, cu ceva care fîlfîia ca o aripă, păru că se zbate în deschizătura acoperişului, în clipa următoare, crăpătura fu iarăşi liberă, iar ceaţa luminoasă a Căii Lactee străluci din nou limpede şi puternic.

Interiorul cupolei era întunecat cu desăvîrşire, şi doar un sunet uşor marca prezenţa creaturii necunoscute.

Woodhouse sări de pe scaun. Tremura violent şi îl treceau sudorile din pricina acestei întîmplări, ce-l luase prin surprindere. Lucrul acela, orice ar fi fost, era însă oare înăuntru sau afară? Cine ştie ce putea fi, dar era mare. Ceva

izbucni de-a curmezişul fîşiei de cer, iar telescopul se zgudui. Obiectul necunoscut tresări violent şi ridică un braţ în sus. Deci era în observator, împreună cu el. După cîte se părea, se căţăra pe cupolă. Ce naiba să fi fost? Oare îl vedea pe el?

Woodhouse stătu uluit aproape un minut. Animalul, sau ce era, stătea agăţat în interiorul cupolei, apoi ceva flutură aproape de obrazul omului şi el văzu, o clipă, un licăr ca de stele, însă pe o suprafaţă semănînd cu o bucată de piele unsuroasă. Sticla cu apă fu zvîrlită de pe măsuţă, căzu şi se sparse.

Senzaţia prezenţei unei creaturi stranii în formă de pasăre, care zbura prin întuneric la cîţiva metri de obrazul lui Woodhouse, o găsea cît se poate de neplăcută. Cînd îşi adună gîndurile, ajunse la concluzia că trebuie să fie vreo pasăre de noapte sau un liliac mare. Cu orice risc, va trebui să vadă ce era, şi scoţînd un chibrit din buzunar îl frecă de scaunul telescopului. Se produse o dîră fumegîndă de lumină fosforescentă, chibritul licări o clipă, şi omul văzu o aripă uriaşă întinsă spre el, o blană de culoare brun-cenuşie, apoi fu izbit în obraz şi scăpă chibritul din mînă. Lovitura fusese ţintită în tîmplă, şi o gheară îi alunecă pe faţă în jos. El se rostogoli şi căzu, apoi auzi lampa spărgîndu-se. În timp ce cădea, simţi încă o lovitură. Era aproape ameţit şi îşi simţi propriul sînge şiroindu-i cald pe faţă. Instinctiv, îşi dădu seama că lovitura fusese îndreptată spre ochi şi, răsucindu-se cu faţa în jos ca să-şi apere vederea, încercă să se tîrască la adăpost, sub telescop.

Fu izbit din nou în spinare, auzi cum i se sfîşie haina şi apoi făptura necunoscută izbi cupola observatorului. El se furişă cît putu mai adînc între banca de lemn şi ocularul instrumentului şi îşi răsuci trupul în aşa chip, încît să-i rămînă expuse numai picioarele. Cel puţin, ar avea cu ce să lovească şi el. Era încă buimăcit. Ciudatul animal se izbea prin întuneric, apoi se agăţa de telescop zguduindu-l şi făcînd să-i huruie mecanismul. La un moment dat trecu pe lîngă Woodhouse, care izbi orbeşte cu piciorul şi simţi sub picior un trup moale. Acum era îngrozitor de înspăimîntat. Cu siguranţă că era un animal mare, dacă fusese în stare să zdruncine telescopul. Omul zări o clipă conturul unui cap care se profila negru la lumina stelelor şi care avea urechi ascuţite şi mari, despărţite de o creastă. Capul

i se părea cam atît de mare ca al unui buldog. Apoi Woodhouse începu să urle din răsputeri după ajutor.

La auzul ţipetelor lui, făptura se năpusti din nou asupră-i. În acest timp el atinse cu mîna ceva care se afla alături pe podea. Izbi cu piciorul, şi în clipa următoare glezna îi fu apucată şi ţinută strîns de un şir de dinţi ascuţiţi. Urlă din nou şi încercă să-şi elibereze piciorul, izbind cu celălalt. Apoi îşi dădu seama că avea sticla spartă la îndemînă, aşa că, înşfăcînd-o, se căzni să se ridice într-o rînă şi, pipăind pe întuneric pe lîngă piciorul său, apucă o ureche catifelată, ca urechea unei pisici uriaşe. Ţinînd sticla în mînă, izbi din răsputeri capul straniului animal. Repetă lovitura şi apoi împunse cu ciobul ascuţit, pe întuneric, în locul în care socotea că trebuie să fie botul.

Dinţii mărunţi îşi slăbiră strînsoarea şi Woodhouse îşi trase dintr-o dată piciorul, eliberîndu-şi-l şi izbind cu el cu putere. Avu senzaţia dezgustătoare cum blana şi oasele cedau sub gheata lui. Simţi o muşcătură în braţ şi atunci, după cîte i se păru, izbi animalul în faţă şi dete peste o blană jilavă.

Se făcu pauză; apoi se auzi zgomotul, unor gheare care zgîriau şi al unui corp greu care se îndepărta tîrîndu-se pe podeaua observatorului. Se lăsă iarăşi tăcere, întreruptă doar de respiraţia sa întretăiată şi de sunetul slab ca al unei limbi care ar linge. Totul era cufundat în beznă, afară de paralelogramul de cer înstelat, presărat de stele luminoase, pe care se proiecta acum silueta unui capăt al telescopului. Woodhouse aşteptă, cum i se păru lui, o veşnicie.

Oare animalul va năvăli iarăşi asupra lui? Îşi pipăi buzunarul pantalonilor, căutînd nişte chibrituri, şi găsi unul singur care-i mai rămăsese. Încercă să-l scapere, dar podeaua era umedă şi chibritul sfîrîi şi se stinse. Omul trase o înjurătură. Nu putea să vadă unde era uşa. În timpul luptei, îşi pierduse cu totul orientarea. Ciudatul animal, tulburat de zgomotul chibritului, începu să se mişte din nou. „Gata!” strigă Woodhouse cu o izbucnire bruscă de veselie, dar făptura nu mai veni iarăşi spre el. Pesemne că o rănise cu sticla spartă. Aşa socoti el. Simţi apoi o durere surdă în gleznă. Probabil că glezna îi sîngera. Se întrebă dacă ar putea să se sprijine în piciorul rănit, cînd ar încerca să se scoale de jos. Afară, noaptea era foarte liniştită. Nu se auzea nici un zgomot, nici o mişcare. Oamenii adormiţi nu auziseră bătăile de aripi de pe cupolă, şi nici strigătele lui. N-

avea rost să-şi irosească energia ţipînd. Monstrul bătu din aripi, făcîndu-l să tresară şi să ia o poziţie defensivă. Izbi cu cotul un scaun care se răsturnă cu zgomot. Înjură scaunul, apoi înjură bezna.

Deodată, fîşia prelungă de cer înstelat păru să se legene dintr-o parte în alta. Nu cumva se apropia un leşin? Să se întîmple orice, numai să nu leşine. Îşi strînse pumnii şi îşi încleştă dinţii, ca să-şi revină. Unde o fi uşa? Se gîndi că ar putea să se orienteze după stelele care se zăreau în fîşia de cer. Grupul de stele pe care le văzu erau din Săgetător şi, altele, spre sud-est. Uşa era deci spre nord, sau, poate, spre nord-vest?! Încercă să se gîndească. Dacă ar fi în stare să deschidă uşa, ar putea să se retragă. Poate că animalul era rănit. Aşteptarea însă era îngrozitoare.

— Ascultă, zise el, dacă nu vii încoace, vin eu la tine. După aceea făptura începu să se caţere pe peretele observatorului, şi el îi văzu conturul negru acoperind treptat lumina stelelor. Bătea în retragere? El uită de uşă şi privi cu atenţie, dar în acelaşi timp cupola se mişcă şi scîrţîi. Într-un fel, acum el nu se mai simţea înfricoşat, nici tulburat. Avu senzaţia ciudată că se scufundă. Peticul luminos cu contur clar, cu tot cu forma cea neagră, care se mişca în curmeziş, păru că se face din ce în ce mai mic. Asta era cam straniu, începu să-i fie foarte sete, şi totuşi nu simţea nevoia să bea ceva. I se părea că alunecă în jos, pe un horn foarte lung.

Îşi simţi gîtlejul arzînd, iar apoi observă că era în plină zi şi că unul din servitorii băştinaşi se uita la el, plin de nedumerire. Văzu apoi partea de sus a capului lui Thaddy, însă răsturnată. Ciudat individ Thaddy, să umble aşa! Mai tîrziu îşi dete mai bine seama de situaţie şi observă că-şi ţinea capul pe genunchii lui Thaddy, iar Thaddy îi dădea să bea nişte rachiu. După aceea văzu ocularul telescopului cu o mulţime de pete roşii pe el. Începu să-şi amintească.

— Ai făcut un talmeş-balmeş din observatorul ăsta! zise Thaddy.

Tînărul dyak amesteca un ou în rachiu. Woodhouse bău rachiul şi îşi săltă trupul. Fu străpuns de o durere ascuţită. Glezna îi era bandajată, ca şi braţul şi partea laterală a feţei. Cioburile din sticla spartă, pătate de sînge, zăceau împrăştiate pe podea, scaunul telescopului era răsturnat şi lîngă peretele

opus se afla o băltoacă întunecată. Uşa era deschisă, şi Woodhouse văzu piscul cenuşiu al muntelui profilîndu-se pe un fond strălucitor de cer albastru.

— ***Pfui!*** făcu Woodhouse. Cine a tăiat aici viţei? Luaţi-mă de-aici.

Apoi îşi aduse aminte de făptura aceea necunoscută şi de lupta cu ea.

— Ce-a fost? îl întrebă el pe Thaddy. Făptura aceea cu care m-am luptat?

— ***Tu*** ştii asta mai bine, zise Thaddy. Dar, oricum, nu mai are nici un rost să te necăjeşti. Mai bea o înghiţitură.

Thaddy era totuşi destul de curios şi trebui să dea o grea bătălie între curiozitatea sa şi datoria de a-l menţine pe Woodhouse cît mai liniştit, pînă cînd avea să-l culce cum se cuvine într-un pat şi să-l facă să adoarmă după o doză masivă de extract de carne, pe care i-o şi administra. Apoi stătură de vorbă.

— Semăna, zise Woodhouse, mai degrabă cu un liliac mare, decît cu orice altceva pe lume. Avea urechi scurte şi ascuţite, o blană moale, iar aripile erau ca de piele. Avea nişte dinţi mărunţi, însă grozav de ascuţiţi, deşi falca lui nu era probabil prea puternică, fiindcă altminteri cred că mi-ar fi rupt glezna de tot.

— Dar nici n-a lipsit mult, zise Thaddy.

— Mi s-a părut că loveşte destul de bine cu ghearele. Cam asta-i tot ce ştiu despre animalul acela. Conversaţia mea cu el a fost, ca să spun aşa, intimă, deşi nu prea confidenţială.

— Dyakii vorbesc despre un uriaş Colugo, un Klangutang, ori nu mai ştiu cum i-o fi zicînd. De obicei el nu atacă omul, dar presupun că l-ai enervat. Ei spun că există un Colugo mare şi un Colugo mic, şi încă ceva care seamănă cu un curcan. Toate animalele astea zboară în timpul nopţii. În ce mă priveşte, ştiu că pe-aici sînt vulpi zburătoare şi lemuri zburători, dar nici unul nu e prea mare.

— „Sînt multe taine între cer şi pămînt…”! zise Woodhouse, şi Thaddy scoase un mormăit, auzind acest citat[3]. Şi în pădurile din Borneo sînt şi mai multe decît cele pe care le-au visat

---

[3] Shakespeare, ***Hamlet*****: „*****Sînt taine între cer şi pămînt, Horatio, /Pe care mintea-ţi nici că le-a visat*****”** (în versiunea românească a lui Vladimir Streinu, E.P.L., 1965) (n.r.).

filozofii noştri. Dar, în general, dacă fauna din Borneo are de gînd să-şi mai reverse ciudăţeniile asupra mea, aş prefera să facă asta nu atunci cînd sînt ocupat în observator, singur, în timpul nopţii.

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

OMUL ZBURĂTOR

Etnologul privi gînditor pana de ***bhimraj.***

— Nu prea păreau dispuşi să se despartă de ea, zise el.

— Asta-i pentru conducători, zise locotenentul, aşa cum mătasea galbenă este, ştii, numai pentru împăratul Chinei.

Etnologul nu răspunse. Ezită. Apoi spuse, intrînd direct în subiect:

— Ce naiba e cu povestea aia năstruşnică pe care o tot spun ei despre un om zburător?

Locotenentul schiţă un zîmbet.

— Ce ţi-au spus?

— Văd, zise etnologul, că-ţi cunoşti faima.

Locotenentul îşi răsuci o ţigară.

— Nu mă supără s-o mai aud o dată. Cum mai sună azi?

— E atît de copilărească! zise etnologul, cu voce iritată. Cum ai reuşit să-i faci s-o creadă?

Locotenentul nu-i răspunse nimic, doar se întinse pe spate în şezlong, continuînd să zîmbească.

— Iată-mă aici, unde m-am abătut patru sute de mile din drumul meu, ca să văd ce-a mai rămas din folclorul acestor oameni, pînă să-i fi demoralizat cu totul misionarii şi militarii, şi tot ce găsesc nu-i decît un mănunchi de legende imposibile despre un locotenent de infanterie cu părul blond şi ciufulit: ba că ar fi invulnerabil, ba că poate sări peste elefanţi şi că poate să şi zboare. Nu pot înghiţi aşa ceva. Un bătrîn mi-a descris aripile dumitale, zicea că aveau pene negre şi că erau aproape

tot atît de lungi cît un catîr. Spunea că te-a văzut de multe ori noaptea, la lumina lunii, cum pluteai pe deasupra crestelor spre ţinutul Shendu. Ce naiba, omule!

Locotenentul rîse înveselit.

— Continuă, spuse el. Zi-i mai departe.

Etnologul povesti mai departe. În cele din urmă obosi.

— Să-i înşeli aşa, zise el, pe copiii aceştia neştiutori ai munţilor! Cum de ţi-a dat în gînd una ca asta, omule?

— Îmi pare rău, zise locotenentul, dar îţi spun sincer că am fost silit s-o fac. Te asigur că am făcut-o fără voia mea. Şi în momentul acela nici prin gînd nu-mi trecea cum vor interpreta povestea asta chitaii, în închipuirea lor. Sau în curiozitatea lor... Pot să susţin că numai o indiscreţie, nu răutatea, m-a făcut să înlocuiesc folclorul printr-o nouă legendă. Dat fiind însă că pari indispus, am să încerc să-ţi explic cum stă toată treaba.

Era pe vremea penultimei expediţii în Lushai, şi Walters credea că oamenii aceştia, pe care i-ai vizitat dumneata, erau prietenoşi. Şi astfel, cu o încredere uşuratică în capacitatea mea de a mă descurca singur, m-a trimis să urc prin trecătoare, cale de paisprezece mile, cu trei dintre oamenii din Derbyshire şi cu o jumătate de duzină de Sepoy, cu doi catîri şi cu binecuvîntarea lui, ca să văd cam care erau sentimentele populare în satul pe unde ai trecut. O forţă de zece oameni, fără să mai pun la socoteală catîrii, pe o distanţă de paisprezece mile, şi asta în timp de război! Ai văzut drumul?

— ***Drumul!*** zise etnologul.

— Acum e mai bun decît a fost. Cînd am urcat, am fost nevoiţi să mergem prin albia rîului pe o distanţă de o milă, acolo pe unde valea se îngustează, călcînd printr-un torent năvalnic care spumega în jurul genunchilor noştri şi pe nişte pietre lunecoase ca gheaţa. Acolo mi-am scăpat puşca în apă. Mai tîrziu, geniştii au aruncat malul în aer cu dinamită şi au construit drumul mai bun, pe care ai venit dumneata. Apoi, mai jos, în locul unde sînt pereţii aceia înalţi de stîncă, a trebuit să străbatem rîul de-a curmezişul şi aş putea spune că l-am trecut de vreo douăsprezece ori pe o distanţă de două mile.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, locul acela ne-a apărut în faţa ochilor. Ştii cum e aşezat, pe un pinten la jumătatea drumului dintre marile dealuri, şi cînd am văzut în ce linişte stranie se

întindea satul în bătaia soarelui, ne-am oprit să chibzuim ce avem de făcut.

Atunci au aruncat în noi un idol de alamă, în chip de bun venit. Idolul s-a rostogolit, răsunînd pe povîrniş, în dreapta noastră, pe partea bolovănoasă a dealului, a trecut la cîţiva centimetri de umărul meu şi s-a izbit de catîrul care ducea toate proviziile şi uneltele noastre. Niciodată n-am mai auzit un asemenea vacarm îngrozitor. În clipa aceea am observat cîţiva din domnii aceia, purtînd aruncătoare de foc şi înfăşuraţi într-un soi de cîrpe, în timp ce tocmai căutau să se ascundă după valul de pămînt dintre sat şi dealul răsăritean.

„Sînt în faţă cam toţi, am spus eu. Şi sînt destul de risipiţi.”

Şi cu această încurajare, expediţia mea de zece oameni se întoarse şi porni cu pas iute iarăşi la vale. N-am mai aşteptat mult să salvăm ceva din lucrurile ce fuseseră încărcate pe catîrul cel mort, dar am păstrat al doilea catîr cu noi, care acum îmi ducea cortul şi alte cîteva fleacuri, se vede că dintr-un sentiment de prietenie.

Aşa s-a sfîrşit lupta aceea fără glorie. Aruncînd o privire îndărăt, am văzut valea plină de învingătorii care, strigînd într-una, trăgeau asupra noastră. Dar n-a fost atins nimeni. Aceşti chitai cu tunurile lor nu păreau buni de nimic altceva decît numai să tragă, stînd locului. Stau şi ţintesc de pe vreo măgură ore întregi, iar cînd trag, n-o fac decît pentru efectul spectaculos. Hooker, unul din oamenii din Derbyshire, şi-a încercat norocul cu puşca, rămînînd în urmă cîteva clipe, în timp ce noi coteam pe după deal. N-a reuşit să facă însă nimic.

Eu nu sînt un Xenofon, ca să torc îndelung firul povestirii despre armata mea în retragere. Pînă cînd am ajuns în locul unde dealurile coboară spre rîu şi transformă valea într-o strîmtoare, am fost nevoiţi să respingem de două ori inamicul, schimbînd focuri cu el pe următoarele două mile, atunci cînd el devenea presant, peste măsură, dar asta a fost o treabă destul de monotonă, sau mai degrabă obositoare. Din fericire, am zărit însă acolo o jumătate de duzină de capete negre care treceau pieziş peste dealul din stînga noastră, adică dinspre est şi aproape paralel cu noi.

Văzînd asta, am ordonat oprirea. „Ascultă, i-am spus lui Hooker şi celorlalţi englezi, ce avem de făcut acum?” şi i-am arătat capetele acelea.

„Sînt sigur că o să fim înconjuraţi”, mi-a spus unul dintre ei.

„Bineînţeles, a zis altul. Ştii cum procedează chitaii, George?”

„De la cincizeci de metri, ar putea să ne împuşte pe toţi, a răspuns Hooker. În locul unde rîul e mai îngust. Şi ar fi o sinucidere să coborîm mai departe”.

M-am uitat spre dealul din dreapta noastră. Povîrnişul devenea tot mai abrupt pe măsură ce cobora mai spre vale, însă părea totuşi abordabil. Şi toţi chitaii pe care-i văzuserăm pînă atunci se aflau de partea cealaltă a rîului.

„Sau pornim pe-acolo, sau rămînem aici”, zise unul dintre Sepoy.

Şi astfel am început să urcăm dealul. Trecînd oblic peste coasta lui, era ceva ce semăna vag cu un drum, aşa că am pornit urcuşul pe acolo. Cîţiva chitai au apărut după aceea deasupra văii, şi am auzit cîteva împuşcături. Apoi l-am văzut pe unul dintre Sepoy aşezîndu-se pe pămînt, cam la treizeci de metri dedesubtul nostru. Se aşezase pur şi simplu, fără un cuvînt, parcă nedorind să producă nici o tulburare. Văzînd asta, am ordonat o nouă oprire; i-am spus lui Hooker să mai încerce să tragă cu puşca, iar cînd m-am întors, am văzut că omul era lovit la picior. L-am ridicat, l-am transportat şi l-am aşezat pe catîr, care şi aşa era destul de încărcat cu cortul şi celelalte lucruri ce nu avusesem cînd să le mai descărcăm. După ce i-am ajuns pe ceilalţi din urmă, am văzut că Hooker avea în mînă puşca descărcată, şi zîmbea arătînd cu degetul un punct negru şi nemişcat de peste vale. Toţi ceilalţi chitai se ascunseseră în dosul bolovanilor, ori se retrăseseră după cotitură.

„La cinci sute de metri, zise Hooker. Cu precizie. Şi aş putea să jur că l-am nimerit drept în cap.”

I-am spus să se ducă să mai încerce o dată, apoi am pornit iar la drum.

Pe măsură ce înaintam, coasta dealului se făcea tot mai abruptă, iar drumul pe care-l urmam devenea tot mai mult un fel de prag. În cele din urmă, deasupra şi dedesubtul nostru nu mai era decît peretele de stîncă. „Este cel mai bun drum pe care l-am văzut pînă acum în această regiune a chitailor din Lushai”, am spus eu, ca să-i încurajez pe oameni, deşi mă temeam de cele ce aveau să urmeze.

Şi după cîteva minute drumul coti pe după un colţ al peretelui de stîncă. Apoi, ***finis!*** Pragul pe care mergeam se isprăvea.

Îndată ce pricepu situaţia, unul dintre oamenii din Derbysbire începu să înjure capcana în care căzuserăm. Sepoyi se opriră liniştiţi. Hooker mormăi şi-şi încărcă puşca din nou, apoi se întoarse spre cotitură.

După aceea, doi dintre Sepoy îl ajutară pe tovarăşul lor să se dea jos şi începură să descarce poverile de pe catîr.

Cînd am început să mă uit apoi în jurul meu, m-am gîndit că, la urma urmei, nu fuseserăm chiar atît de nenorocoşi. Ne aflam pe un prag care în partea lui cea mai largă avea vreo zece metri lăţime. Deasupra lui, peretele ieşea în afară, aşa că nu puteam fi împuşcaţi de sus, iar dedesubt era o prăpastie aproape verticală de vreo două sau trei sute de picioare. Dacă şedeam culcaţi, nu ne putea zări nimeni din partea cealaltă a rîpei. Singurul loc accesibil era cel din lungul pragului pe care veniserăm, iar pe acesta era de-ajuns să-l păzească un singur om. Ne găseam într-o fortăreaţă naturală, cu singurul dezavantaj că unica noastră provizie împotriva foamei şi setei era un catîr viu. Şi mai eram la cel mult opt sau nouă mile de grupul principal al expediţiei, aşa că, fără îndoială, după o zi sau două aveau să trimită după noi dacă ar vedea că nu ne întoarcem.

După o zi sau două...

Locotenentul făcu o pauză.

— Ţi-a fost vreodată sete, Graham?

— Nu în felul ăsta, zise etnologul.

— Hm. Aşa ne-am petrecut toată ziua aceea, la fel noaptea şi ziua următoare, şi n-am putut să stoarcem decît doar cîteva picături de rouă din haine şi din foaia de cort. Iar sub noi se afla rîul care curgea clipocind şi se zbenguia în jurul unei stînci înfipte în mijlocul curentului. N-am mai cunoscut niciodată o întîmplare atît de lipsită de orice alt fundal decît ariditatea stîncilor şi atît de ticsită de senzaţii. Soarele parcă încremenise pe cer şi ardea ca un cuptor. Către seara primei zile, unul dintre oamenii din Derbyshire a rostit ceva — nimeni n-a auzit ce — şi a plecat pe după colţul stîncii. Am auzit nişte împuşcături, şi cînd Hooker s-a uitat pe după cotitură, omul nu mai era. A doua zi dimineaţa, cel care fusese împuşcat în picior a fost cuprins de delir şi a sărit sau a căzut peste marginea stîncii. Apoi am luat catîrul şi l-am împuşcat, dar spre ghinionul nostru, zvîrcolindu-se de moarte, animalul a căzut în prăpastia de pe marginea stîncii, şi astfel am rămas numai opt.

Puteam vedea jos, dedesubtul nostru, cadavrul Sepoyului, cu capul în apă. Era întins cu faţa în jos, şi după cît ne puteam da seama, era aproape intact. Oricît ar fi rîvnit chitaii la capul lui, aveau bunul simţ să-l lase în pace pînă cînd se va lăsa întunericul.

La început am vorbit despre şansele pe care le aveam ca împuşcăturile noastre să fie auzite de cei din grupul principal al expediţiei şi am calculat cînd vor începe să ne observe lipsa şi altele asemenea, dar deveneam tot mai tăcuţi pe măsură ce se lăsa seara. Sepoyi jucau între ei diferite jocuri cu pietricele şi mai tîrziu s-au pus pe taclale. Noaptea era destul de rece. A doua zi n-a mai vorbit nimeni. Buzele ne erau negre, gîtlejul ne ardea şi şedeam cu toţii pe pragul de piatră, uitîndu-ne unii la alţii. Poate că era mai bine că ne păstram gîndurile pentru noi. Unul din soldaţii englezi începu să scrie cu o bucată de argilă pe stîncă nişte prostii despre ultima

sa dorinţă înainte de moarte, pînă cînd l-am oprit. Privind peste marginea stîncii, jos, în vale, şi văzînd cum clipocea rîul am fost aproape ispitit să mă duc pe urmele Sepoyului. Părea ceva plăcut şi atrăgător să te arunci în jos prin văzduh, ca să găseşti ceva de băut, sau în orice caz să scapi de sete, acolo jos. Totuşi, mi-am amintit la timp că eram ofiţerul care comanda şi că datoria mea era să dau un exemplu bun, şi asta m-a făcut să mă abţin de la o astfel de nebunie.

Totuşi, gîndindu-mă la asta, mi-a trecut prin cap o idee. M-am sculat şi am privit foaia de cort şi frînghiile respective, şi m-am întrebat cum de nu-mi trecuse prin minte asta pînă atunci. Apoi m-am întors şi m-am uitat din nou peste marginea stîncii. De data asta înălţimea mi se păru mai mare şi poziţia Sepoyului şi mai jalnică. Dar nu aveam de ales. Şi ca să spun mai pe scurt, m-am paraşutat.

Am făcut un cerc mare din foaia de cort, cam de trei ori cît faţa asta de masă, am astupat gaura din mijloc, şi am legat opt frînghii de jur-împrejur, care să se întîlnească la mijloc şi să formeze o paraşută. Ceilalţi băieţi stăteau în jurul meu şi mă priveau, gîndind că acesta era un gen nou de delir. Apoi le-am explicat celor doi soldaţi englezi ideea mea şi felul cum am de gînd s-o pun în aplicare, şi, îndată ce s-a făcut noapte de-a binelea, am riscat. Ei mi-au ţinut paraşuta în sus, iar eu am alergat pe toată lungimea pragului de stîncă. Paraşuta s-a umplut cu aer ca o pînză de corabie, dar cînd am ajuns la margine trebuie să mărturisesc că mi-a fost frică şi m-am oprit.

Dar îndată ce m-am oprit, mi s-a făcut ruşine de mine şi de ceilalţi, aşa că m-am întors şi am pornit din nou. De astă dată am sărit, cu un fel de geamăt, după cîte îmi amintesc, drept în văzduh, cu pînza cea mare şi albă care se umfla deasupra mea.

Gîndurile îmi alergau cu o iuţeală înspăimîntătoare. Mi s-a părut că a trecut mult timp pînă să fiu sigur că paraşuta va funcţiona bine. La început s-a înclinat într-o

parte. Apoi, am observat peretele de stîncă care părea să curgă în sus pe lîngă mine, iar eu păream nemişcat. După aceea am privit în jos şi am văzut în întuneric rîul şi cadavrul Sepoyului, repezindu-se în sus spre mine. Dar în lumina nedesluşită am mai văzut şi trei chitai care păreau înspăimîntaţi văzîndu-mă, şi am observat că Sepoyul era decapitat. Atunci am dorit să mă pot întoarce.

Apoi gheata mea nimeri în gura unuia dintre ei şi în clipa următoare eram amîndoi grămadă, cu foaia de cort fluturînd în jos peste noi. Cred că i-am zburat creierii cu piciorul. Nu aşteptam nimic altceva decît ca ceilalţi doi să-mi zboare şi ei mie creierii, dar bieţii păgîni nu auziseră niciodată de Baldwin, şi o luară imediat la goană.

M-am descotorosit de mormanul alcătuit de chitaiul răposat şi de foaia de cort şi am privit în jur. Cam la zece paşi se afla capul Sepoyului privind fix în lumina lunii. Apoi am văzut apa şi m-am dus să beau. Nu se auzea alt zgomot decît paşii chitailor care fugeau, un strigăt slab de deasupra, şi clipocitul apei. După ce am băut pe săturate, am pornit în josul rîului.

Cam astfel se termină explicaţia povestirii cu omul zburător. N-am întîlnit ţipenie de om pe toate cele opt mile de drum. Am ajuns în tabăra lui Walters cam pe la ora zece, şi un idiot care era de sentinelă a avut neobrăzarea să tragă în mine cînd m-a văzut ieşind din întuneric. Îndată ce am reuşit să fac mintea greoaie a lui Winter să înţeleagă povestirea mea, vreo cincizeci de oameni au pornit de-a lungul văii ca să-i gonească pe chitai şi să-i elibereze pe oamenii noştri. Dar în ce mă priveşte, mă mistuia o sete prea cumplită ca să mai încerc a mă duce cu ei.

Ai auzit ce fel de poveste au făcut chitaii din asta! Aripi lungi cît un catîr, hai? Şi pene negre! Pasărea-locotenent! Hei, hei!

Locotenentul rămase pe gînduri, vesel, cîteva clipe. Apoi adăugă:

— Are să-ţi vină cam greu să crezi, dar cînd au ajuns, în cele din urmă, acolo, au mai găsit doi Sepoy care săriseră în prăpastie.

— Ceilalţi n-au păţit nimic? întrebă etnologul.

— Nimic, zise locotenentul; ceilalţi se simţeau bine, doar că îi mai chinuia setea, cum ştii.

Şi, la această amintire, îşi mai turnă un pahar de whisky cu sifon.

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

FABRICANTUL DE DIAMANTE

Reţinut de treburi, pe la nouă seara mă aflam încă în Chancery Lane, dar, deoarece aveam o uşoară durere de cap, nu eram dispus nici să mă distrez, nici să lucrez mai departe. Cerul, atît cît permiteau vederea pereţii înalţi printre care torentul circulaţiei curgea ca printr-o strîmtoare adîncă, prevestea o noapte senină, aşa că m-am hotărît să merg pe jos pînă la chei, să-mi odihnesc ochii şi să-mi răcoresc capul, privind de-a lungul fluviului luminile multicolore. Noaptea este fără îndoială cel mai potrivit timp pentru a te duce acolo; întunecimea iertătoare ascunde murdăria apelor, iar focurile secolului nostru tumultuos, roşii, oranj-strălucitor, galben-verzui orbitor sînt înconjurate de contururi şterse, colorate în toate nuanţele posibile, de la cenuşiu la roşu-închis. Prin arcadele podului Waterloo sute de puncte luminoase indică curba cheiului, peste al cărui parapet se înalţă pe fondul cerului înstelat turnurile cenuşii ale Westminsterului. Fluviul negru trece pe acolo numai cu un clipocit ritmic, care rupe tăcerea şi tulbură imaginile focurilor ce plutesc pe suprafaţa sa.

— Ce noapte călduroasă, răsună o voce în apropiere.

Am întors capul şi am văzut lîngă mine profilul unui om aplecat peste parapet. Avea o faţă fină, care — deşi destul de trasă şi palidă — nu era urîtă, iar gulerul hainei, ridicat şi prins cu un ac în jurul gîtului, marca starea lui socială tot atît de neîndoios ca şi o uniformă. Simţeam că a-i răspunde însemna să mă oblig a-i oferi costul unei nopţi la hotel şi o ceaşcă de cafea.

M-am uitat la el plin de curiozitate. Avea oare de spus ceva care să merite banii, sau era tipul incapabilului obişnuit — incapabil chiar să-şi povestească propria poveste? Fruntea şi ochii săi, care denotau inteligenţă, ca şi un anumit tremur al buzei inferioare, m-au făcut să mă decid.

— Foarte cald — am aprobat — dar nu prea cald pentru noi, aici.
— Nu — spuse el, continuînd să se uite de partea cealaltă a apei — este destul de plăcut aici... mai ales acum.
După o pauză adăugă:
— E bine să găseşti ceva atît de odihnitor la Londra. Nu ştiu ce s-ar face cineva ocupat toată ziua cu treburi, cu întîlniri, frămîntat cum să-şi apere interesele, să evite pericolele, dacă n-ar exista astfel de locuri liniştite...
Vorbea cu pauze mari între propoziţii...
— Dumneavoastră trebuie să cunoaşteţi puţin truda plictisitoare a vieţii, căci altfel n-aţi fi aici. Dar mă îndoiesc că puteţi fi cu creierul atît de obosit şi cu picioarele rănite de atîta umblet ca mine... Eh! Uneori mă întreb dacă nu-i mai mare daraua decît ocaua. Mă simt înclinat să las deoparte întreaga afacere — nume, bogăţie şi poziţie socială — şi să mă apuc de o meserie modestă, oarecare. Dar ştiu că, dacă mi-aş abandona ambiţiile — cu toate că sînt istovitoare — nu mi-ar rămîne nimic altceva decît remuşcări pentru tot restul zilelor mele.
Tăcu. Mă uitai la el uimit. Dacă am văzut vreodată un om cu adevărat strîmtorat în ultimul grad, apoi acesta era omul de lîngă mine. Era zdrenţuit şi murdar, nebărbierit şi nepieptănat; arăta ca şi cum ar fi fost lăsat o săptămînă într-o ladă de gunoi şi-mi vorbea despre grijile supărătoare ale unei mari afaceri. Aproape că am izbucnit în rîs. Ori era nebun, ori făcea o glumă tristă pe socoteala propriei sale sărăcii.
— Dacă ţelurile ambiţioase şi rangurile înalte — spusei eu — au neajunsurile lor, muncă grea, nelinişte, ele oferă în schimb compensaţii. Influenţă, puterea de a face bine, de a ajuta pe cei mai slabi şi mai săraci decît noi şi chiar felul în care te prezinţi oferă o anumită satisfacţie...
Gluma mea în aceste împrejurări era de foarte prost gust. Vorbisem îmboldit de contrastul dintre discursul şi înfăţişarea sa. Începu să-mi pară rău de gluma mea chiar în timp ce vorbeam. Întoarse spre mine o faţă obosită, dar foarte calmă şi spuse:
— Fac abstracţie de starea în care mă aflu. Desigur, nu înţelegeţi cuvintele mele.
Mă măsură o clipă.

— Fireşte, este absurd. Nu mă veţi crede, chiar dacă vă voi spune, aşa că aproape nici nu există vreo primejdie. Şi va fi o consolare să povestesc cuiva. Deţin într-adevăr o afacere mare, o afacere foarte mare. Dar chiar acum am greutăţi. Chestiunea este că… fac diamante.

— Presupun — i-am spus — că tocmai acum n-aveţi de lucru.

— M-am săturat să nu fiu crezut, răspunse el cu nerăbdare şi, brusc, descheindu-şi haina jerpelită, scoase la iveală o punguţă pe care o avea atîrnată de gît cu o sfoară. Luă din ea o pietricică brună. Mă îndoiesc că vă veţi da seama ce este asta. Mi-o înmînă.

Cu un an înainte îmi sacrificasem timpul liber pentru dobîndirea unei diplome în ştiinţe, la Londra, aşa că aveam o spoială de cunoştinţe în fizică şi mineralogie. Obiectul nu se deosebea de un diamant neşlefuit de culoare mai închisă, deşi era de dimensiuni considerabile, aproape cît vîrful degetelui meu mare. L-am luat şi am văzut că avea forma unui octaedru regulat, cu feţele întocmai ca ale celui mai preţios dintre minerale. Mi-am scos briceagul şi am încercat să-l zgîrii — în zadar. Aplecîndu-mă spre lampa de gaz, am încercat obiectul pe sticla ceasului şi am obţinut, cu cea mai mare uşurinţă, o linie albă de-a curmezişul ei.

L-am privit pe interlocutorul meu cu o curiozitate crescîndă.

— Fără îndoială că seamănă cu un diamant. Dacă şi e, într-adevăr, atunci sînteţi în posesia unui diamant uriaş. De unde-l aveţi?

— Vă spun că l-am făcut, răspunse el. Daţi-mi-l înapoi.

L-a pus în grabă la loc şi şi-a încheiat haina.

— Vi l-aş vinde cu o sută de lire, şopti el deodată, avid.

La vorbele acestea, bănuielile mele reveniră. Obiectul putea să fie în definitiv o simplă bucată din substanţa aceea aproape tot atît de dură ca diamantul, corindon, care seamănă întîmplător şi ca formă cu un diamant. Dacă era un diamant, cum a pus mîna pe el şi de ce l-ar oferi cu o sută de lire?

Ne priveam în ochi unul pe altul. Părea nerăbdător, dar cinstit. În momentul acela am crezut într-adevăr că ceea ce încerca să vîndă era un diamant. Totuşi, sînt un om sărac, pentru mine o sută de lire nu-s un fleac şi apoi nici un om în toate minţile nu ar cumpăra un diamant, la lumina gazului, de la un vagabond zdrenţăros numai pe baza garanţiei sale. Cu toate acestea, un diamant de asemenea mărime evoca viziunea multor mii de lire. Mă gîndii apoi că o astfel de piatră n-ar putea să existe fără a fi menţionată în toate cărţile despre pietre preţioase şi din nou mi-au revenit în memorie povestirile despre contrabandişti şi despre furturile din Colonia Capului. Nici nu mi-am mai pus problema cumpărării.

— De unde-l aveţi? l-am întrebat.

— Eu l-am făcut.

Auzisem ceva despre Moissan[4], dar ştiam că diamantele sale artificiale erau foarte mici. Am clătinat din cap.

— Se pare că aveţi unele cunoştinţe despre aceste lucruri. Vă voi povesti cîte ceva despre mine. Atunci poate veţi lua în consideraţie cu mai multă bunăvoinţă chestiunea cumpărării. Se întoarse cu spatele la fluviu şi-şi băgă mîinile în buzunar. Oftă. Ştiu că nu mă veţi crede... Diamantele — începu el, şi în timp ce vorbea vocea îşi pierdu nota de vulgaritate abia perceptibilă,

---

[4] ***Henri Moissan*** (1852-1907), chimist francez, Laureat al premiului Nobel în 1906 (n. r.).

caracteristică vagabondului şi căpătă ceva din tonul sigur al unui om cult — se pot obţine eliberînd carbonul dintr-o combinaţie, prin topire la o anumită temperatură şi la o anumită presiune; carbonul cristalizează nu sub formă de grafit sau de praf de mangal, ci ca mici diamante. Toate acestea au fost cunoscute de către chimişti de mulţi ani, dar nici unul n-a nimerit încă amestecul corect în care trebuie topit carbonul, sau presiunea exactă necesară pentru a obţine rezultatele cele mai bune. Ca urmare, diamantele produse de chimişti sînt mici, întunecate şi lipsite de valoare ca bijuterii. Eu mi-am închinat viaţa rezolvării acestei probleme, n-am precupeţit nimic.

Am început să studiez condiţiile obţinerii diamantelor cînd eram de şaptesprezece ani, iar acum am treizeci şi doi. Am considerat că această problemă ar putea să necesite întreaga putere de gîndire şi energia unui om timp de zece sau douăzeci de ani, dar chiar şi în acest caz, rezultatul ar fi justificat eforturile. Presupuneţi că cineva ar nimeri în fine procedeul exact; înainte ca secretul să se împrăştie şi diamantele să devină tot atît de obişnuite cum este cărbunele, s-ar putea realiza milioane. Milioane!

Făcu o pauză şi se uită la mine să vadă dacă mi-a cîştigat simpatia. Ochii îi străluceau, avizi.

— Cînd te gîndeşti — spuse el — că aproape am realizat acest lucru, şi iată! Am avut — continuă apoi — la douăzeci şi unu de ani, aproape o mie de lire şi m-am gîndit că această sumă completată cu ceea ce cîştigam dînd cîteva lecţii îmi va permite să-mi duc mai departe cercetările. Un an sau doi mi i-am petrecut studiind în special la Berlin, iar apoi am continuat pe cont propriu. Greutatea era să păstrez secretul. Ştiţi, dacă aş fi lăsat să se afle la ce lucram, s-ar fi putut ca şi alţii să fie atraşi de încrederea mea în posibilitatea realizării practice a acestei idei; şi nu pretind să fiu atît de genial, încît să fiu sigur, în cazul unei întreceri pentru această descoperire, să ajung primul. Şi, înţelegeţi,

era important, dacă într-adevăr intenţionam să fac avere, ca lumea să nu ştie că utilizăm un procedeu prin care se puteau produce diamante cu tonele. De aceea trebuia să fac totul singur. La început am avut un mic laborator, dar, deoarece resursele mele începuseră să se micşoreze, a trebuit să-mi continuu experienţele într-o cameră nenorocită, fără mobilă, din Kentish Town, unde am dormit pînă în ultimul timp pe o saltea de paie, printre aparatele mele. Banii se topiseră de mult. M-am lipsit de orice, în afară de cele necesare pentru aparatura ştiinţifică. Am încercat să continui a da lecţii, dar sînt un foarte bun profesor şi nu am vreun grad universitar şi nici prea multă pregătire, cu excepţia chimiei. Am constatat aşadar, că pentru foarte puţini bani trebuia să sacrific mult timp şi eforturi. Dar mă apropiam tot mai mult de obiectivul meu. Acum trei ani am rezolvat problema substanţei care înlesneşte fuziunea. M-am apropiat de aflarea presiunii necesare, punînd această substanţă împreună cu o anumită compoziţie de carbon într-o ţeava de puşcă astupată, pe care am umplut-o cu apă, am închis-o ermetic şi am încălzit-o. Făcu o pauză.

— Destul de riscant, observai eu.

— Într-adevăr. A plesnit şi mi-a spart toate geamurile şi o mare parte din aparatură: am căpătat totuşi un fel de pudră de diamant. Urmărind problema obţinerii presiunii ridicate la care trebuie supus amestecul lichid, din care urmau să se cristalizeze diamantele, am dat peste nişte cercetări ale lui Daubrée[5] la ***„Laboratoire des poudres et salpêtres”***[6] din Paris. El a făcut să explodeze dinamită într-un cilindru de oţel cu ghivent închis ermetic, prea rezistent pentru a plesni, şi am aflat că a reuşit să sfărîme, transformîndu-le în praf, bucăţi de rocă, nu mai puţin dure decît rocile din Africa de

---

[5] ***Gabriel-Auguste Daubrée*** (1814-1396), geolog şi mineralog francez (n.r.).

[6] Laborator de pulberi şi salpetru (în limba franceză în original) (n.r.).

Sud în care se găsesc diamante. Deşi ştiam că îmi voi secătui resursele, mi-am procurat şi eu un cilindru din oţel construit după modelul lui. Am pus înăuntru preparatul, împreună cu explozivii, am încins cuptorul, am introdus totul înăuntru şi m-am dus să mă plimb.

Vorbea ca despre ceva foarte natural, aşa că n-am putut să-mi stăpînesc rîsul.

— Nu v-aţi gîndit că veţi arunca toată casa în aer? Locuiau şi alţii acolo?

— Era în interesul ştiinţei, spuse el, în cele din urmă. La etajul inferior locuia familia unui zarzavagiu, în camera din spatele locuinţei mele un scriitor care cerşea, iar deasupra două florărese. Am comis poate o imprudenţă. Dar unii dintre ei erau probabil plecaţi.

Cînd m-am întors, am găsit tubul aşa cum îl lăsasem printre cărbunii încinşi la alb. Explozivul nu spărsese capsula. După aceea am fost pus în faţa unei noi probleme. Ştiţi că timpul este un element important în ceea ce priveşte cristalizarea. Dacă grăbeşti procesul, cristalele ies mici; numai prelungindu-l cresc pînă la o mărime apreciabilă. Am hotărît să las aparatul să se răcească timp de doi ani, reducînd treptat temperatura. Rămăsesem însă fără bani; trebuia să întreţin un foc intens, să plătesc chiria camerei şi să-mi domolesc cumva şi foamea şi nu mai aveam un ban.

Este greu să vă povestesc toate expedientele la care am fost obligat să recurg, în timp ce fabricam diamante. Am vîndut ziare, am păzit cai, am deschis portierele cupeelor. Multe săptămîni am scris adrese pe plicuri. Am lucrat ca ajutor la un negustor ambulant, care avea o cotigă şi strigam mărfurile pe o parte a străzii, în timp ce el striga pe cealaltă parte. Odată n-am avut nimic de lucru timp de o săptămînă şi am cerşit. Ce săptămînă groaznică a fost aceea! Într-o zi, cînd focul era pe cale să se stingă şi nu mîncasem nimic toată ziua, un tinerel, care-şi scosese la plimbare prietena, m-a milostivit cu o jumătate de shiling pentru ca să-şi dea aere faţă de ea. Mulţumesc cerului pentru vanitatea lui! Ce miros plăcut

se răspîndea din gheretele vînzătorilor de peşte prăjit! M-am dus însă şi am dat toţi banii pe cărbuni, şi cuptorul meu a devenit din nou roşu-strălucitor, apoi... ei bine, foamea te înnebuneşte.

În fine, acum trei săptămîni am lăsat focul să se stingă. Am scos cilindrul şi l-am deşurubat; era atît de fierbinte, încît mi-am fript mîinile. Am răzuit cu o daltă masa sfărîmicioasă ca un fel de lavă şi am transformat-o în praf, cu ciocanul, pe o tablă de fier. Am găsit trei diamante mari şi cinci mici. În timp ce şedeam pe podea, ciocănind, uşa s-a deschis şi a intrat înăuntru vecinul meu, scriitorul cerşetor. Era, ca de obicei, beat. „'narchist!" strigă el. „Eşti beat", i-am răspuns. „Incendiator nemernic!" continuă el. „Du-te la dracu'!„ l-am repezit. „Nu face nimic", răspunse el şi făcu cu ochiul. Sughiţînd şi rezemîndu-se de uşă, cu celălalt ochi lipit de uşcior, începu să trăncănească cum iscodise prin camera mea şi cum se dusese în dimineaţa aceea la poliţie şi cum acolo au notat tot ce avea de spus. „Parcă era vorba de o boală molipsitoare", adăugă el. Atunci mi-am dat seama că am intrat la apă. Ori trebuia să destăinuiesc la poliţie micul meu secret şi astfel să dau în vileag întreaga afacere, ori să fiu pus la poprealǎ ca anarhist. M-am repezit la vecinul meu, l-am luat de guler, l-am tăvălit puţin şi apoi mi-am luat diamantele şi am şters-o. Ziarele de seară numeau bîrlogul meu fabrica de bombe din Kentish Town. Iar acum nu pot să plasez diamantele în nici un fel.

Dacă mă duc la nişte bijutieri respectabili, îmi cer să aştept şi şoptesc unui funcţionar să cheme un poliţist; aşa că spun că nu pot aştepta. Am găsit un tăinuitor de lucruri furate, care însă pur şi simplu mi-a oprit diamantul pe care i l-am dat şi mi-a spus să-l dau în judecată dacă doresc să-l capăt înapoi. Acum rătăcesc cu diamante în valoare de cîteva sute de mii de lire în jurul gîtului şi n-am nici ce mînca, nici unde să mă adăpostesc. Dumneavoastră sînteţi prima persoană căreia

i-am acordat încrederea mea. Dar îmi place fizionomia dumneavoastră şi sînt foarte istovit.

Se uita în ochii mei.

— Ar fi o nebunie din partea mea — i-am spus — să cumpăr un diamant în împrejurările acestea. De altfel nu port în buzunare sute de lire. Totuşi, cred mai mult decît pe jumătate cele povestite de dumneata. Dacă vrei, voi face următoarele: vino mîine la mine la birou.

— Credeţi că sînt un hoţ? spuse el tăios. Veţi anunţa poliţia. Nu voi cădea în cursă.

— Oarecum, sînt convins că nu eşti nu hoţ. Poftim cartea mea de vizită. Ia-o în orice caz. Nu este nevoie să fixăm dinainte cînd. Vino cînd vrei.

Luă cartea de vizită şi asigurarea bunăvoinţei mele.

— Gîndeşte-te mai bine şi vino, i-am spus.

Dădu din cap cu neîncredere.

— Vă voi înapoia cîndva cu dobîndă jumătatea de coroană, cu o dobîndă care vă va uimi, spuse el. În orice caz, veţi păstra secretul?... Nu mă veţi urmări?

Traversă strada şi dispăru în întuneric, înspre trep-tele de sub arcada care duce spre Essex Street. L-am lăsat să plece. Aceasta a fost singura dată cînd l-am văzut.

După aceea am primit două scrisori din partea lui, prin care îmi cerea să-i trimit la anumite adrese bancnote, nu cecuri. Am chibzuit asupra acestei chestiuni şi am procedat cum mi s-a părut mai înţelept. O dată m-a vizitat în timp ce eram plecat. Băieţaşul meu mi-a spus că era foarte slab, murdar şi zdrenţuit şi că tuşea groaznic. Nu a lăsat nici un bilet. Asta e tot ceea ce pot povesti despre el. Uneori mă întreb ce i s-a întîmplat. Să fi fost un monomaniac isteţ, să se fi ocupat cu comerţul fraudulos de pietre, sau a fabricat într-adevăr diamante, după cum pretindea? Ultima posibilitate este suficient de demnă de crezare ca să mă gîndesc uneori că am pierdut cea mai strălucită ocazie din viaţa mea. E posibil, desigur, ca să fi murit, iar diamantele sale să fi fost aruncate undeva; unul, repet, era aproape cît vîrful degetului meu cel mare. Ori poate că se învîrteşte încă de colo, colo, încercînd să-şi vîndă lucrurile. Este foarte posibil ca să apară în societate şi, trecînd dincolo de orizontul meu, spre înălţimile senine, rezervate celui

bogat şi cu faimă, să-mi reproşeze tăcut lipsa mea de iniţiativă. Uneori mă gîndesc că cel puţin aş fi putut risca cinci lire.

În româneşte de
B. BEREANU

INSULA AEPYORNILOR

Omul cu cicatricea pe faţă se aplecă peste masă şi-mi privi bocceluţa mea.

— Orhidee? întrebă el.

— Cîteva, zisei eu.

— ***Cypripedium,*** zise el.

— Mai ales, zisei eu.

— Ceva nou? Nu cred. Eu am cutreierat aceste insule acum douăzeci şi cinci... sau mai bine-zis douăzeci şi şapte de ani. Dacă găseşti ceva nou pe acolo... în sfîrşit, cred că e nou de tot. N-am lăsat să rămînă prea mult după mine.

— Eu nu sînt colecţionar, zisei eu.

— Eram tînăr pe atunci, continuă el. Doamne! cît am mai umblat! Păru că mă măsoară cu privirea. Am fost în Indiile Orientale doi ani şi în Brazilia şapte. Apoi m-am dus în Madagascar.

— Cunosc după nume cîţiva exploratori, zisei eu presimţind o povestire. Pentru cine ai colecţionat?

— Pentru cei de la Dawson. Mă întreb dacă ai auzit măcar de numele lui Butcher?

— Butcher... Butcher? numele acesta îmi plutea în amintire; apoi mi-am adus aminte de Butcher şi de Dawson. Ei! zisei eu, dumneata eşti cel care i-ai dat în judecată, cerîndu-le salariul pe patru ani... ai naufragiat pe o insulă pustie...

— La dispoziţia dumitale, zise omul cu cicatricea, înclinîndu-se. Amuzant caz, nu-i aşa? Pe de o parte eram eu care-mi încropeam o mică avere pe insula aceea, fără să fac pentru asta nimic, pe de altă parte ei, care nu puteau să-mi dea de veste în nici un fel. M-am amuzat adesea gîndindu-mă la asta, cît timp am stat pe acolo. Tot mereu pe atolul acela făceam tot soiul de calcule mari, cu cifre mai mult de podoabă.

— Cum s-a întîmplat? îl întrebai eu. Nu-mi amintesc exact cum s-a petrecut asta.

— Ei, n-ai auzit de ***Aepyornis?!***

— Întrucîtva, Andrews mi-a vorbit de o nouă specie la care lucra, chiar acum vreo lună. Cu puţin înainte de a mă îmbarca. Au găsit un femur, se pare, lung de aproape un metru. Fiinţa aceea trebuie să fi fost un monstru!

— Te cred, zise omul cu cicatricea. Chiar şi ***era*** un monstru. Pasărea lui Sindbad nu era decît o legendă a acesteia. Dar cînd au găsit oasele acelea?

— Acum vreo trei sau patru ani... prin ’91, cred. De ce?

— De ce? Pentru că ***eu*** le-am găsit... Doamne!... acum vreo douăzeci de ani. Dacă cei de la Dawson nu s-ar fi purtat prosteşte în ce priveşte salariul, ar fi putut să facă o afacere bună... Eu, unul, n-am fost cu nimic vinovat că barca aceea infernală a fost luată de valuri.

Făcu o pauză.

— Cred că este acelaşi loc. Un fel de mlaştină, cam la nouăzeci de mile spre nord de Antananrivo. Poate ştii cumva? Trebuie să ajungi acolo cu bărcile, de-a lungul coastei. Nu-ţi mai aminteşti?

— Nu. Parcă Andrews spunea ceva despre o mlaştină.

— Probabil că e aceeaşi. E pe coasta de est. Şi cred că este ceva în apă care conservă lucrurile ferindu-le de putrezire. Miroase ca creuzotul. Îmi amintea de Trinidad. Au mai găsit ceva ouă? Unele din cele pe care le-am descoperit eu aveau aproape jumătate de metru lungime. Mlaştina se întinde de jur împrejur, ştii, şi izolează locul acela. E şi foarte sărată, Ehei... cîte întîmplări! Am găsit lucrurile acelea cu totul din întîmplare. Ne-am dus după ouă, eu şi cu doi băştinaşi, într-o canoe pentru transportul romului, înghesuiţi ca vai de lume şi cu acest prilej am găsit şi oasele. Aveam cu noi un cort şi provizii pentru patru zile, şi ne-am

așezat tabăra într-un loc unde terenul era mai solid. Numai cînd mă gîndesc la toate astea, parcă simt și acum în nări mirosul ciudat de gudron. E tare ciudat. Mergi sondînd prin noroi cu niște bare de fier. De multe ori scoți oul spart. Mă întreb acum cît timp au trăit cu adevărat acești ***Aepyornis.*** Misionarii spun că băștinașii au niște legende despre timpul cînd erau vii, dar eu n-am auzit niciodată vreo poveste dintr-asta[7]. Dar un lucru este sigur, aceste ouă pe care le culegeam erau atît de proaspete ca și cum ar fi fost ouate chiar atunci. Proaspete, auzi! Ducîndu-le spre barcă, unul din negrii mei a scăpat unul pe stîncă și oul s-a spart. Cum l-am mai snopit în bătaie pe nenorocitul ăla! Dar oul era gustos, ca și cum ar fi fost ouat adineauri, n-avea nici urmă de miros, iar pasărea care-l ouase era moartă probabil de vreo patru sute de ani. Negrul zicea că-l mușcase un miriapod. Totuși, merg mai departe cu povestirea. Ne trebuise o zi întreagă să săpăm prin noroi ca să scoatem ouăle acestea nesparte, și eram cu toții acoperiți cu un strat de noroi negru, și desigur că eu eram furios. După cîte știam, erau singurele ouă care fuseseră scoase vreodată, fără să aibă măcar o crăpătură. M-am dus mai tîrziu să le văd pe cele care sînt la Muzeul de Istorie Naturală din Londra; toate erau crăpate și lipite la loc ca un mozaic, dar le și lipseau unele bucățele din găoace. Ouăle găsite de mine erau însă intacte și aveam de gînd să mă fălesc cu ele după ce m-aș fi întors. Era firesc să mă supăr cînd nătărăul acela a irosit o muncă de trei ceasuri, numai din cauza unui miriapod. L-am bătut zdravăn pe negru pentru asta.

Omul cu cicatricea scoase o pipă de argilă. Împinsei spre el săculețul meu cu tutun. Și-o umplu, cu gîndul aiurea.

— Ce s-a întîmplat cu celelalte? Ai reușit să le aduci? Nu-mi amintesc...

— Asta-i partea ciudată a povestirii. Mai aveam trei ouă foarte proaspete. Și, să vezi, le-am așezat în barcă, apoi m-am dus pînă în cort să fac niște cafea, lăsîndu-i pe cei doi băștinași jos pe mal; unul se văita de înțepătură, celălalt căuta să-l ajute. Nici prin gînd nu mi-a trecut că nenorocitul acela se va folosi de situația specială în care mă găseam ca să pornească

---

[7] Nu se cunoaște nici un european care să fi văzut vreun ***Aepyornis*** viu, cu excepția, îndoielnică și aceea, a lui Macer, care a vizitat Madagascarul în 1745. — H. G. W.

ostilităţile. Dar cred că veninul miriapodului, ca şi bătaia pe care i-o dădusem, l-au cam aţîţat şi, cum fusese întotdeauna o fire certăreaţă, l-a convins şi pe celălalt.

Îmi amintesc că şedeam, fumînd, şi fierbeam apa pe o lampă de spirt, pe care obişnuiam s-o iau cu mine în astfel de expediţii. Neavînd ce face, admiram mlaştina în lumina asfinţitului. Toată neagră şi sîngerie, desfăcută fîşii, era o privelişte minunată. Şi, mai departe, cîmpia se întindea cenuşie şi ceţoasă, pînă spre dealuri, iar cerul de după ele era roşu, ca gura unui furnal. Şi la cincizeci de metri în spatele meu erau păgînii ăştia blestemaţi, cărora nu le păsa de priveliştea liniştită, ba chiar complotau s-o tulească cu barca şi să mă lase singur, cu nişte provizii pentru trei zile şi cu un cort de pînză, fără nimic altceva de băut afară de o mică ploscă cu apă. Am auzit un fel de ţipăt în spatele meu, şi i-am văzut într-o canoe, fiindcă nu era propriu-zis o barcă, la o distanţă de vreo douăzeci de metri de mal. Într-o clipă mi-am dat seama ce se întîmplase. Puşca era în cort şi, pe lîngă asta, nici n-aveam gloanţe, numai nişte alice pentru raţe. Ei ştiau asta. Aveam însă un mic revolver în buzunar, şi l-am scos în timp ce alergam la vale spre mal.

„Veniţi înapoi!” strigai eu, ameninţîndu-i cu revolverul.

Îmi răspunseră cu cîteva vorbe de neînţeles, iar cel care spărsese oul îşi bătu joc de mine. Ţintii spre celălalt, pentru că el nu era rănit şi ţinea vîsla, dar nu-l nimerii. Ei rîseră. Totuşi, nu mă dădui bătut. Ştiam că trebuie să-mi păstrez calmul, şi încercai din nou, şi de astă dată îl făcui să sară la auzul împuşcăturii. Acum nu mai rîse. A treia oară îl nimerii în cap, şi el căzu peste

marginea bărcii, trăgînd cu el şi vîsla. Era o lovitură destul de norocoasă pentru un biet revolver. Cred că ţinta fusese la vreo cincizeci de metri. Omul se duse drept la fund. Nu ştiu dacă era împuşcat, sau pur şi simplu ameţit, dar vorba e că s-a înecat. Apoi începui să strig la celălalt, să se întoarcă, dar acela se ghemui în canoe şi refuză să răspundă. Trăsei cu revolverul spre el, însă nu reuşii să-l ating.

Pot să spun că mă simţeam într-o situaţie tare proastă. Eram acolo, pe malul acela negru şi nenorocit, cu o mlaştină care se întindea în jurul meu şi apoi cu marea vastă, rece după apusul soarelui, şi cu bărcuţa neagră care plutea necontenit în larg. Mărturisesc că am blestemat pe Dawson şi Jamrach şi muzeele, ca şi toate celelalte, cît am putut. Am urlat la negrul acela să se întoarcă, pînă cînd glasul mi s-a stins într-un scîncet.

Nu aveam altceva de făcut decît să înot după ei, încercîndu-mi norocul printre rechini. Mi-am deschis briceagul, l-am apucat în dinţi, m-am dezbrăcat de haină şi am intrat în apă. Ajuns în apă, am pierdut din vedere barca, dar m-am îndreptat, după cît puteam să socotesc, drept spre ea. Speram ca omul dintr-însa să se simtă prea rău ca s-o mai poată conduce, şi că va continua să plutească în voia valurilor în aceeaşi direcţie. Îndată după aceea barca a apărut din nou la orizont, spre sud-vest. Ultimele lumini ale asfinţitului se stinseseră acum şi întunericul nopţii se furişa tot mai mult. Pe albastrul cerului se iveau stele. Înotai ca un campion, deşi picioarele şi braţele începură curînd să mă doară.

Totuşi, pînă cînd stelele apărură de-a binelea, l-am ajuns din urmă. Pe măsură ce se întuneca, începui să văd tot felul de lucruri licărind prin apă; ştii, era fosforescenţa. Uneori mă făcea să ameţesc. Nu ştiam prea bine care erau stelele şi care fosforescenţa apei, şi dacă înotam pe spate sau pe burtă. Barca era neagră ca smoala, iar creţurile apei de la pupă erau ca un foc lichid. Bineînţeles că trebuia să fiu prudent înainte de a mă căţăra în ea. Mai întîi, eram obligat să văd ce făcea

omul acela în barcă. Părea că stă ghemuit în fundul ei, la pupa, fiindcă prova ieşise afară din apă cu totul. Barca se întorcea încet, plutind şi parcă valsînd. Mă îndreptai spre provă şi o trăsei în jos, aşteptîndu-mă ca omul să se trezească. Apoi începui să mă caţăr înăuntru, cu briceagul în mînă, gata de atac. Dar omul nu făcu nici o mişcare. Aşa că mă aşezai în micuţa canoe, la provă, plutind pe marea calmă şi fosforescentă, cu puzderia de stele deasupra, aşteptînd să se întîmple ceva.

După mult timp îl strigai pe nume, însă el nu-mi răspunse. Eram prea obosit ca să mă hazardez să mai mă tîrăsc pînă la el. Aşa că rămaserăm fiecare unde ne aflam. Cred că am aţipit de cîteva ori. Cînd se iviră zorile văzui că omul era mort, umflat şi vînăt. Cele trei ouă şi oasele adunate de mine se aflau în mijlocul bărcii, iar bidonul de apă, puţina cafea care mai era şi biscuiţii zăceau la picioarele lui, înfăşurate într-un ziar ***Argus*** de la Capul Bunei Speranţe; sub pachet mai era o cutie cu spirt metilic. Nu exista nici o lopată şi nimic altceva de care să mă folosesc la vîslit, afară doar de cutia de spirt, aşa că m-am resemnat să plutesc în voia valurilor, pînă cînd voi fi cules de cineva. Am făcut o anchetă cu privire la cauza morţii, am pronunţat un verdict împotriva nu ştiu cărui şarpe, scorpion sau miriapod anonim, apoi am aruncat cadavrul peste bord.

Băui după aceea puţină apă şi mîncai cîţiva biscuiţi, şi aruncai o privire împrejur. Presupun că un om care stă într-o barcă scundă, cum eram eu, nu vede prea departe; cel puţin Madagascarul nu se zărea de loc, şi nici o altă urmă de părnînt. Văzui o pînză de corabie care mergea spre sud-vest şi semăna cu o goeletă, dar corpul vasului n-am reuşit să-l văd. Îndată după aceea soarele s-a ridicat pe cer şi a început să mă ardă. Doamne! aproape ca-mi pîrjolea creierii. Am încercat să-mi vîr capul în mare, dar după puţin timp mi-au căzut ochii pe ***Argus,*** şi m-am întins pe fundul bărcii, deschizînd ziarul deasupra mea. Minunate lucruri sînt ziarele! Nu citisem niciodată pînă atunci un ziar întreg,

dar ciudat cîte poţi ajunge să faci cînd eşti singur, cum eram eu. Cred că am citit de vreo douăzeci de ori ziarul acela binecuvîntat. Smoala bărcii pur şi simplu fierbea de căldură şi se umfla în băşici mari.

Am plutit zece zile, zise omul cu cicatricea. E ceva, cum ţi se pare? Fiecare zi era ca şi cea din ajun. Doar dimineaţa şi seara dacă mai aruncam o privire în jur, atît de infernală era căldura. După primele trei zile n-am mai văzut nici o pînză de corabie şi cele pe care le-am zărit nu m-au observat. Cam în a şasea noapte, un vapor a trecut la nici o jumătate de milă de mine, cu toate luminile aprinse şi hublourile deschise, semănînd cu un imens licurici. Se auzea muzică pe bord. Mă ridicai în picioare, strigai şi răcnii spre vapor. A doua zi am spart unul din ouăle de ***Aepyornis*,** am curăţat coaja la un capăt puţin cîte puţin, l-am gustat şi am fost bucuros să constat că era destul de bun de mîncat. Avea un gust special, însă nu rău, doar cu ceva din gustul oului de raţă. Mai avea şi un fel de pată circulară, cam de cincisprezece centimetri, pe o parte a gălbenuşului, cu dîre de sînge şi un semn alb ca o scară pe el, ceea ce mi s-a părut straniu, însă atuncea nici nu ştiam ce poate să însemne şi, drept să spun, nici nu mă prea interesa. Oul mi-a ajuns trei zile, laolaltă cu biscuiţii şi cu cele cîteva înghiţituri de apă. Am mai mestecat şi nişte boabe de cafea, care m-au înviorat. Al doilea ou l-am deschis cam a opta zi şi m-am îngrozit.

Omul cu cicatricea se opri.

— Da, zise el începea să se dezvolte. Cred că îţi vine foarte greu să crezi. Şi mie îmi venea la fel de greu, cu toate că-l aveam în faţă. Oul stătuse acolo, scufundat în noroiul acela negru şi rece, cam vreo trei sute de ani. Dar acum nu rămînea nici o îndoială. Era acolo — cum se spune? — embrionul, cu capul mare şi cu spinarea încovoiată, şi inima îi bătea în piept, iar gălbenuşul se zbîrcise şi în găoace erau răspîndite tot soiul de membrane, prin tot gălbenuşul. Iată-mă deci clocind ouăle celei mai mari dintre toate păsările dispărute,

acolo, într-o micuţă canoe din mijlocul Oceanului Indian. Dacă ar fi ştiut bătrînul Dawson! Valora cît salariul pe ani întregi. Ce crezi?

Totuşi, am fost nevoit să mănînc lucrul acela preţios în întregime, pînă la ultima bucăţică, pînă să dau cu ochii de stînci, şi trebuie să-ţi spun că unele bucăţi din el erau cît se poate de neplăcute la gust. Îmi rămăsese numai al treilea ou. L-am ţinut în bătaia luminii, dar coaja era prea groasă ca să pot observa ce se petrece înăuntru; şi chiar dacă mi se părea că aud sîngele pulsînd, s-ar fi putut să fie vuietul propriilor mele urechi, pe care-l auzeam ca vuietul mării dintr-un ghioc.

Apoi a apărut atolul. S-a ivit o dată cu răsăritul soarelui, parcă pe neaşteptate, chiar alături de mine. Am plutit drept spre el, pînă la vreo jumătate de milă de ţărm, nu mai mult, şi apoi curentul s-a întors şi am fost nevoit să vîslesc cît am putut de tare cu mîinile şi cu nişte bucăţi din găoacea oului de ***Aepyornis*** ca să ajung pînă acolo. Dar, în ciuda greutăţilor, am ajuns. Era un atol obişnuit, cu o circumferinţă de vreo patru mile, cu cîţiva copaci pe el şi un izvor, iar laguna era plină de peşti-papagali. Am dus oul pe ţărm şi l-am pus la loc sigur, mult deasupra liniei fluxului şi în bătaia soarelui, pentru a-i oferi toate condiţiile de care dispuneam şi am tras barca la adăpost, pornind apoi în cercetare. Este ciudat cît de plictisitor poate fi un atol. Îndată ce am găsit izvorul, tot interesul păru că mi se risipeşte. Cînd eram copil, mă gîndeam că nimic nu poate fi mai frumos sau mai aventuros decît o întîmplare ca aceea a lui Robinson Crusoe, dar locul ăsta era tot atît de monoton ca o carte de rugăciuni. Umblam să găsesc lucruri comestibile şi chibzuiam mai tot timpul, dar pot să spun că mă plictisisem de moarte chiar înainte de a se sfîrşi prima zi. Şi, ca să vezi ce noroc, vremea s-a schimbat chiar în ziua debarcării. A venit o furtună dinspre nord şi şi-a întins aripa asupra insulei, iar în timpul nopţii a venit o aversă şi un vînt şuierător a

început să bată spre mine. Şi să ştii că n-a lipsit mult să-mi răstoarne bărcuţa.

Dormeam sub ***canoe*** şi oul era, din fericire, vîrît în nisipul ţărmului, destul de sus, iar primul lucru pe care mi-l amintesc e un sunet ca acela pe care l-ar produce o sută de pietre izbind în acelaşi timp barca şi însoţite de o năvală de apă asupra trupului meu. Mă visam la Antananarivo şi se făcea că m-am ridicat strigînd-o pe Intosci ca s-o întreb ce dracu se întîmplase, şi am întins mîna spre scaunul pe care se aflau de obicei chibriturile. Apoi mi-am amintit unde mă găsesc. Valurile fosforescente se rostogoleau în sus, ca şi cum ar fi vrut să mă înghită, şi împrejur era o noapte neagră ca smoala. Văzduhul era plin de urlete. Norii mi-i simţeam în creştet, iar ploaia cădea ca şi cum cerul s-ar fi scufundat şi ar fi adunat toate apele de deasupra firmamentului. Un val uriaş s-a năpustit spre mine, răsucindu-se ca un şarpe mînios şi am luat-o la goană. Apoi m-am gîndit la micuţa mea ***canoe*** şi m-am repezit din nou la vale în timp ce apa se retrăgea; dar barca dispăruse. Apoi m-am gîndit la ou, şi m-am îndreptat bîjbîind spre locul unde ştiam că-l pusesem. Era nevătămat şi la adăpost chiar de valurile cele mai nebune, aşa că m-am aşezat pe pămînt şi m-am ghemuit lîngă el ca să-i ţin tovărăşie. Doamne, ce noapte a fost!

Furtuna se sfîrşi înainte de venirea zorilor. Nici un petec de nor nu mai rămăsese pe cerul de dimineaţă şi pretutindeni de-a lungul ţărmului erau împrăştiate bucăţi de scînduri, care erau, ca să spun aşa, scheletul dezarticulat al bărcii mele. Lucrul ăsta mi-a dat ceva bătaie de cap, căci folosindu-mă de doi copaci mai apropiaţi am întocmit un fel de adăpost împotriva furtunii, încropindu-l din aceste rămăşiţe. Şi în ziua aceea oul a plesnit.

Da, domnule, a plesnit în timp ce stăteam cu capul pe el şi dormeam. Am auzit trosnetul, am simţit o zguduitură şi m-am ridicat, şi iată că am văzut capătul oului ciocănit şi un cap mic şi ciudat, de culoare brună, care ieşise şi se uita la mine; „Doamne, am zis, fii binevenit”. Şi cu oarecare efort pasărea izbuti să iasă afară.

La început era un pui drăguţ şi prietenos, cam de mărimea unei găini mici, semănînd foarte mult cu alţi pui de pasăre, numai că era ceva mai mare. Penele îi erau atunci de culoare cafenie murdară, cu un fel de crustă cenuşie care apoi a căzut

foarte repede şi aproape că nici nu erau pene, ci mai degrabă un fel de păr pufos. Nici nu pot să spun cît de încîntat am fost cînd l-am văzut. Vezi, Robinson Crusoe n-a făcut prea mult caz de singurătatea sa. Dar eu aveam aici o tovărăşie interesantă. Puiul mă privi şi clipi din ochi întocmai ca o găină, scoase un ciripit şi începu numaidecît să ciugulească în jur, ca şi cum n-ar fi însemnat nimic pentru el că ieşise din găoace cu trei sute de ani mai tîrziu. „Încîntat să te văd, Vineri!” zisei eu, căci hotărîsem în mod firesc că avea să se numească Vineri, dacă avea să iasă din găoace; hotărîsem asta încă de cînd băgasem de seamă că oul din ***canoe*** se dezvoltase. Eram cam îngrijorat pentru hrana lui, aşa că i-am dat îndată o bucată de peşte crud. A înghiţit-o şi a deschis din nou ciocul, să mai ceară. Eram bucuros de asta, căci pe meleagurile acelea, dacă ar fi fost cît de cît mofturos, aş fi fost nevoit, pînă la urmă, să-l mănînc.

Vei fi surprins să afli ce interesantă pasăre era puiul acela de ***Aepyornis.*** Se ţinea după mine, încă de la început. Obişnuia să stea lîngă mine să mă privească în timp ce pescuiam în lagună, ca să-şi ia partea din tot peştele pe care-l prindeam. Şi mai era şi sensibil. Existau pe acolo nişte creaturi scîrboase şi verzi, ca nişte castraveciori muraţi, care stăteau răspîndite pe ţărm. A încercat să mănînce una din ele şi nu i-a plăcut. Apoi nu s-a mai uitat niciodată la asemenea hrană.

Şi creştea. Aproape că puteai să-l vezi cum creşte. Şi cum eu n-am fost vreodată prea sociabil din fire, felul lui de a fi liniştit şi prietenos mi se potrivea de minune. Timp de aproape doi ani am fost fericiţi, atît cît puteam fi pe insula aceea. Nu aveam griji în privinţa afacerilor, căci ştiam că salariul mi se acumula la Dawson. Vedeam din cînd în cînd cîte o pînză de corabie, dar nici una nu s-a apropiat vreodată de noi. Tot astfel, mă mai amuzam decorînd insula cu desene făcute din arici de mare şi cu tot felul de scoici. Am scris prin toate locurile ***INSULA AEPYORNIS,*** cu litere mari, ca acelea pe care le vezi făcute cu pietre colorate prin gările de ţară, şi în plus o mulţime de calcule matematice şi desene de tot soiul. Şi obişnuiam să stau şi să mă uit la pasărea asta, la felul cum umbla ţanţoş în jurul meu şi cum creştea, creştea într-una; şi, desigur, să mă gîndesc cum aş putea cîştiga nişte bani de pe urma ei, expunînd-o, dacă voi mai putea vreodată să scap de-aici. După prima năpîrlire, pasărea începu să arate mai frumoasă, îi crescuse o creastă cu

moţ albastru şi un mănunchi de pene verzi în coadă. Şi apoi obişnuiam să mă întreb dacă cei de la Dawson aveau s-au nu vreun drept asupra ei. Pe vreme de furtună şi în anotimpul ploios stăteam instalaţi sub adăpostul pe care-l făcusem din vechea barcă, şi obişnuiam să-i povestesc tot felul de minciuni despre prietenii mei de acasă. Şi după fiecare furtună făceam împreună ocolul insulei, ca să vedem dacă nu rămăsese pe undeva vreo epavă. Era un fel de idilă, s-ar putea spune. Dacă aş fi avut nişte tutun, ar fi fost pur şi simplu ca în paradis.

Cam pe la sfîrşitul celui de-al doilea an, micul nostru paradis începu să meargă prost. Vineri măsura atunci cam paisprezece picioare înălţime şi avea un cap mare şi lat ce semăna cu o cazma, cum şi doi ochi imenşi, căprui, tiviţi cu galben, aşezaţi ca la om, nu pe de lături ca la găini. Penele îi erau fine, nu ca penele pe jumătate îndoliate ale struţului, ci semănînd cu ale casuarului, ca rînduială şi culoare. Şi atunci a început să-şi foiască moţul spre mine şi să-şi dea aere, prevestindu-şi lipsa de caracter...

În cele din urmă, a venit un timp cînd pescuitul meu n-a mai fost norocos, şi pasărea începu sa se învîrtească pe lîngă mine într-un chip ciudat, meditativ. M-am gîndit că poate mîncase castraveţi de mare sau altceva asemănător, dar nu era de fapt decît nemulţumită. Eram flămînd şi eu şi cînd în cele din urmă am prins un peşte, am vrut să-l mănînc singur. Amîndoi eram nervoşi în dimineaţa aceea. A dat cu ciocul şi a apucat peştele, iar eu i-am dat o palmă peste cap ca să-i dea drumul. Şi atunci s-a repezit la mine. Doamne!...

Uite ce mi-a făcut pe faţă! Şi omul îşi arătă cicatricea. Apoi a izbit cu piciorul. Era cît un cal. M-am sculat şi, văzînd că nu terminase, am fugit cît am putut mai aplecat, cu braţele încrucişate peste obraz. Dar pasărea alerga cu picioarele ei stîngace mai repede ca un cal de curse şi se ţinea după mine izbindu-mă cu picioarele ei ca nişte ciocane, sau lovindu-mă în cap şi în ceafă cu ciocul ascuţit. M-am îndreptat spre lagună şi am intrat în apă pînă la gît. Ea se opri la marginea apei, fiindcă nu-i plăcea să-şi ude picioarele, şi începu să ţipe aproape ca păunul, poate ceva mai răguşit. Se porni apoi să umble ţanţoşă încolo şi încoace pe ţărm. Trebuie să recunosc că m-am simţit umilit să asist la aerele de dominaţie ce şi le dădea această

blestemată fosilă. Capul şi faţa îmi sîngerau, iar trupul îmi era tot numai vînătăi.

M-am hotărît să trec laguna înot şi s-o las singură cîtva timp, pînă cînd lucrurile se vor mai linişti. M-am căţărat în cel mai înalt palmier şi am stat acolo gîndindu-mă la cele întîmplate. Cred că niciodată nu m-am simţit atît de jignit. De vină era ingratitudinea grosolană a acestei creaturi. Fusesem mai mult decît un frate pentru ea. Eu o scosesem din găoace şi o educasem. Pasăre uriaşă, stîngace şi anacronică! Pe cîtă vreme eu, o fiinţă umană, stăpînul pămîntului şi aşa mai departe...

Mă gîndeam că după cîtva timp va începe şi ea să vadă lucrurile în această lumină, şi îi va părea niţeluş rău de purtarea ei. Mă gîndeam că dacă aveam să prind, ştiu eu, cîţiva peştişori şi să mă duc aşa, într-o doară, să-i ofer prada, poate că i-ar fi revenit bunul simţ. Mi-a trebuit cîtăva vreme pînă să învăţ cît de neiertătoare şi ranchiunoasă poate să fie o pasăre dintr-o rasă dispărută. Vai, cîtă răutate.

N-am să-ţi povestesc toate micile viclenii pe care le-am încercat, ca să mă apropii din nou de pasărea asta. Pur şi simplu nu pot. Îmi ard şi acum obrajii de ruşine, cînd mă gîndesc la sfidările şi bobîrnacele pe care le-am căpătat din partea acestei infernale făpturi. Am încercat şi violenţa. Am aruncat în ea cu bucăţi de coral, de la distanţă, dar nu făcea altceva decît să le înghită. Am azvîrlit cu briceagul deschis în ea şi era cît pe ce să mi-l pierd, deşi era prea mare pentru înghiţitoarea ei. Am încercat s-o înfometez şi am curmat pescuitul, dar ea s-a apucat să ciugulească viermii de pe mal, pe unde apa era mai mică şi s-a descurcat destul de bine. Jumătate din timp mi-l petreceam vîrît pînă la gît în lagună, iar restul căţărat în palmier. Unul din aceştia nu era destul de înalt, şi cînd pasărea m-a prins în el a avut o adevărată sărbătoare distrîndu-se cu pulpele mele. Devenise de nesuportat. Nu ştiu dacă ai încercat vreodată să dormi într-un palmier. Asta îmi stîrnea cele mai oribile coşmaruri. Şi mai gîndeşte-te şi la ruşinea pe care trebuia s-o îndur. Acest animal dispărut se plimba nepăsător prin insula mea ca un duce îmbufnat, iar eu nu aveam voie nici măcar să pun piciorul pe locul acela. Uneori plîngeam de oboseală şi umilinţă. I-am spus verde în faţă că nu am de gînd să mă las hăituit într-o insulă pustie de nici un anacronism blestemat ca acesta. I-am spus să

se ducă şi să găsească un navigator de aceeaşi vîrstă cu ea. Dar ea nu făcea decît să mă ameninţe cu ciocul. Pasăre uriaşă şi urîtă, toată numai picioare şi gît!

N-aş vrea să spun cît timp au durat toate acestea. Dacă aş fi ştiut cum, aş fi ucis-o îndată. Totuşi, în cele din urmă am găsit un mijloc să mă scap de ea. E un şiretlic sud-american. Am legat la un loc toate sforile mele de undiţă cu nişte tulpini de iarbă de mare şi alte asemenea lucruri, şi am făcut o coardă tare, de vreo doisprezece metri lungime sau chiar mai mult, iar de capete am atîmat două bucăţi de stîncă de coral. Mi-a luat niţel timp treaba asta, pentru că de multe ori am fost nevoit să mă vîr în lagună sau să mă sui în vreun copac, după cum îmi venea mai la-ndemînă. Am învîrtit coarda aceasta repede pe deasupra capului, apoi am aruncat-o spre pasăre. Prima dată n-am nimerit-o, dar a doua oară coarda i-a prins de minune picioarele şi s-a răsucit de mai multe ori în jurul lor. Pasărea a căzut la pămînt. Stînd pînă la piept în lagună, am tras de coardă şi îndată ce pasărea s-a prăvălit la pămînt, am ieşit din apă şi am început s-o izbesc în gît cu briceagul...

Chiar şi acum îmi displace să mă gîndesc la asta. Mă simţeam ca un ucigaş, deşi mînia mea ajunsese la culme. Cînd m-am ridicat deasupra ei şi am văzut-o sîngerînd pe nisipul alb, cu picioarele ei mari şi frumoase şi cu gîtul zvîrcolindu-se în ultima agonie... of!

O dată cu această tragedie, singurătatea s-a aşternut asupra mea ca un blestem. Doamne sfinte! nici nu-ţi poţi închipui cît de mult am simţit lipsa acestei păsări. Şedeam trist lîngă cadavrul ei şi mă înfioram, privind în jur la reciful pustiu şi tăcut. Mă gîndeam ce păsărică voioasă fusese atunci cînd ieşise din găoace, şi cîte feste amuzante îmi jucase înainte ca lucrurile să înceapă să meargă atît de prost. Cugetam că dacă aş fi rănit-o numai, aş fi putut s-o îngrijesc şi s-o fac să devină mai înţelegătoare. Dacă aş fi avut vreun mijloc să sap o groapă în stînca de coral, aş fi înmormîntat-o. Aveam acelaşi sentiment ca şi cînd aş fi omorît o fiinţă omenească. Aşa cum stăteau lucrurile, nu mă puteam gîndi s-o mănînc, de aceea am băgat-o în lagună lăsînd peştii să ciugulească din ea. N-am putut să salvez nici măcar penele. Apoi, într-o zi, unui tip care făcea o croazieră cu un ***yaht*** i-a venit ideea să vadă dacă atolul meu mai există.

A venit tocmai la timp, căci mi se făcuse destul de lehamite de singurătatea aceea şi ezitam între alternativa înecului în mare şi aceea de a mă lăsa pradă făpturilor acelora verzi de pe mal...

Oasele le-am vîndut unui om numit Winslow, un negustor de lîngă British Museum, şi el spune că le-a vîndut bătrînului Havers. Se pare că Havers n-a înţeles că erau de o mărime neobişnuită, şi abia după moartea lui oasele acelea au atras atenţia oamenilor. Au fost numite oase de ***Aepyornis...*** dar ce înseamnă asta?

— ***Aepyornis vastus,*** zisei eu. E curios, acelaşi lucru mi l-a spus şi un prieten al meu. Cînd au găsit un ***Aepyornis*** cu un femur de un metru lungime, au crezut că au atins treapta cea mai mare, şi l-au numit ***Aepyornis maximus.*** Apoi cineva a adus un alt femur, de aproape un metru şi jumătate, şi l-au numit ***Aepyornis titan.*** După aceea a fost găsit acel ***vastus*** al dumitale, după moartea lui Havers, în colecţia lui, iar mai tîrziu a mai fost descoperit unul, căruia i s-a zis ***vastissimus.***

— Winslow mi-a spus şi mie tot aşa, zise omul cu cicatricea. Dacă se vor mai găsi şi alţi ***Aepyornis,*** el crede că va ajunge la o apoplexie. Dar, oricum, a fost o întîmplare ciudată, nu-i aşa?

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

NEOBIŞNUITUL CAZ AL OCHILOR LUI DAVIDSON

Trecătoarea rătăcire mintală a lui Sidney Davidson, destul de neobişnuită în sine, este şi mai neobişnuită dacă ar fi să dăm crezare explicaţiei lui Wade. Aceasta te face să visezi la cele mai ciudate posibilităţi de intercomunicaţie în viitor, la putinţa de a petrece un răstimp de cinci minute de cealaltă parte a pămîntului sau de a fi observat în cele mai intime acţiuni de către nişte ochi nebănuiţi. S-a întîmplat să fiu martorul nemijlocit al crizei lui Davidson, aşa că în chip firesc mie mi se cuvine să aştern povestirea pe hîrtîe.

Cînd spun că am fost martorul nemijlocit al crizei lui, înţeleg prin aceasta că am fost primul om venit la faţa locului. Lucrurile s-au petrecut la Colegiul Tehnic Harlow, chiar dincolo de Highgate Archway. El era singur în laboratorul cel mare cînd s-a întîmplat asta. Eu mă aflam într-o încăpere mai mică, unde sînt ţinute balanţele, şi tocmai scriam nişte însemnări. Furtuna îmi dăduse desigur activitatea peste cap. Tocmai după una din cele mai puternice bubuituri ale trăsnetului mi s-a părut că aud nişte sticle spărgîndu-se în odaia alăturată. M-am oprit din scris şi m-am întors să ascult. În prima clipă n-am auzit nimic; grindina răpăia îndrăcit pe tabla de zinc ondulată a acoperişului. Apoi se auzi alt zgomot, ca o izbitură, de astă dată fără să mai fie o simplă iluzie. Ceva greu se prăbuşise de pe un raft. Sării imediat în picioare şi mă dusei să deschid uşa care dădea în laboratorul cel mare.

Fui surprins să aud un fel de rîs ciudat şi-l văzui pe Davidson stînd în picioare, nesigur, în mijlocul încăperii, cu o expresie de nedumerire pe chip. Prima mea impresie fu că era beat. Nu mă observă. Se agăţa de ceva nevăzut, care s-ar fi aflat cam la un metru în faţa lui. Întinse mîna încet, aproape ezitînd, dar nu reuşi să apuce nimic.

— Ce s-a întîmplat cu asta? zise el şi îşi lipi mîinile de faţă, cu degetele răsfirate. Fir-ar al dracului! Blestemă el. Lucrul acesta s-a petrecut acum vreo trei sau patru ani, pe cînd toată lumea mai drăcuia. Apoi începu să-şi ridice picioarele cu greutate, ca şi cum s-ar fi aşteptat să şi le descopere lipite de podea.

— Davidson! strigai eu. Ce ţi s-a întîmplat?

Se întoarse spre mine şi mă căută cu privirea. Privi pe deasupra mea şi în acelaşi timp spre mine şi pe lîngă mine, fără să dea nici cel mai mic semn că mă vedea.

— Valuri, zise el. Şi o goeletă care se vede foarte bine. Aş fi jurat că am auzit glasul lui Bellows: ***Heei!*** strigă el deodată din răsputeri.

Am crezut că punea la cale vreo şotie, apoi văzui împrăştiate jos, la picioarele lui, rămăşiţele celui mai bun dintre electrometrele noastre, care se spărsese.

— Ce s-a întîmplat, omule? întrebai eu din nou. Ai spart electrometrul!

— Iar Bellows! zise el. Mi-au rămas prietenii, dacă mîinile mi s-au dus. Aud ceva despre nişte electrometre. Pe unde eşti, Bellows?

Dar deodată începu să vină spre mine, clătinîndu-se.

— Toate se taie ca untul, zise el, apoi se izbi de masa laboratorului şi se dădu înapoi. Asta nu-i ca untul! mai zise el şi se opri, clătinîndu-se.

Simţii că mă cuprinde spaima.

— Davidson, zisei eu, ce naiba ţi s-a întîmplat?

Îşi roti privirea în jur, în toate direcţiile.

— Aş putea să jur că a fost Bellows. De ce nu te arăţi ca omul, Bellows?

Mă gîndii că poate-l cuprinsese pe neaşteptate orbirea. Ocolii masa şi-i pusei mîna pe braţ. În viaţa mea n-am văzut un om mai înspăimîntat. Sări în sus de lîngă mine şi se întoarse numaidecît în poziţie de apărare, cu faţa schimonosită de groază.

— Doamne sfinte! strigă el. Ce-a fost asta?

— Sînt eu... Bellows. La naiba, Davidson!

Tresări cînd auzi că-i răspund şi privi ţintă, cum să spun? de-a dreptul spre mine. Începu să vorbească, nu cu mine, ci cu el însuşi.

— Aici, în plină zi, pe o plajă întinsă. Nu-i nici un ascunziş. Se uită în jur cu un aer răvăşit. S-a sfîrşit cu mine. Apoi se întoarse deodată şi alergă drept spre electromagnetul cel mare, izbindu-se de el atît de violent încît, după cum am constatat mai tîrziu, s-a rănit rău la umăr şi la falcă. Atunci se dădu înapoi un pas şi ţipă aproape scîncind: Ce dracu m-a apucat? Se opri, îngălbenit de groază şi tremurînd violent, apucîndu-şi mîna dreaptă cu cea stîngă, în locul în care se izbise de magnet.

De data aceasta am fost neliniştit şi înspăimîntat de-a binelea.

— Davidson, zisei eu, nu-ţi fie teamă.

Tresări, auzindu-mi glasul, dar nu atît de tare ca mai înainte. Repetai cuvintele cît putui mai limpede şi pe un ton cît mai ferm.

— Bellows, zise el, dumneata eşti?

— Nu poţi să vezi că sînt eu?

Rîse.

— Nu pot să mă văd nici pe mine. Unde naiba sîntem?

— Aici, zisei eu, în laborator.

— În laborator! răspunse el cu voce nedumerită, şi-şi duse mîna la frunte. ***Eram*** în laborator... pînă a venit fulgerul acela, dar să mă ia naiba dacă mai sînt acum acolo. Ce vas e ăsta?

— Nu-i nici un vas, zisei eu. Vino-ţi în fire, prietene.

— Nici un vas! repetă el, şi apoi păru să uite cele spuse de mine. Presupun, zise el încet, că amîndoi sîntem morţi. Dar partea ciudată este că mă simt exact ca şi cum aş mai avea corp. Cred că încă nu m-am obişnuit. Vechiul vas a fost lovit de trăsnet, aşa presupun. E o treabă destul de rapidă, Bellows, nu?

— Nu vorbi prostii. Eşti cît se poate de viu. Te afli în laborator şi bîjbîi prin el. Tocmai ai spart un nou electrometru. Nu te invidiez pentru ce are să se întîmple cînd o să vină Boyce.

Privi ţintă pe lîngă mine, spre diagramele de criohidraţi.

— Probabil că sînt surd, zise el. Au tras cu tunul, fiindcă se mai vede ieşind fum, dar n-am auzit nici un zgomot.

Îmi pusei din nou mîna pe braţul său, şi de astă dată omul se arătă mai puţin alarmat.

— Se pare că avem un fel de trupuri invizibile, zise el. Pe Dumnezeul meu! iată că se apropie o barcă de promontoriu. La urma urmei, totul seamănă foarte mult cu vechea viaţă, numai că acuma e în alt climat.

Îi scuturai braţul.

— Davidson, strigai eu, trezeşte-te!

Chiar în clipa aceea intră Boyce. Şi îndată ce i se auzi glasul, Davidson exclamă:

— Boyce! Mort şi el! Ce amuzant!

Mă grăbii să-i explic că Davidson era într-un fel de transă de somnambulism. Boyce se arătă interesat din prima clipă. Făcurăm amîndoi tot ce eram în stare ca să-l trezim pe omul nostru din starea extraordinară în care se afla. Ne răspundea la întrebări, punea întrebări şi el, dar atenţia părea să-i fie atrasă mai mult de halucinaţiile lui în care vedea nu ştiu ce ţărm şi nu ştiu ce navă. Intervenea într-una cu observaţii în legătură cu o barcă cu nişte vinciuri şi cu pînze umflate de vînt. Te făcea să te simţi nelalocul tău acolo, în laboratorul întunecos, cînd îl auzeai că spune astfel de lucruri.

Era orb şi neputincios. Am fost nevoiţi să-l conducem pe coridor, ţinîndu-l fiecare de cîte un braţ, pînă la camera particulară a lui Boyce, şi în timp ce Boyce îi tot vorbea acolo şi-l asculta pălăvrăgind despre vasul acela, eu ieşii din nou pe coridor şi-l rugai pe bătrînul Wade să vină să-l vadă. Glasul Decanului nostru îl mai dezmetici puţin, dar nu prea mult. Davidson întrebă unde-i sînt mîinile şi de ce e nevoit să umble scufundat pînă la brîu în pămînt. Wade stătu o vreme îngîndurat — ştiţi cum îşi încruntă el sprîncenele! — şi apoi îl făcu pe Davidson să pipăie patul, călăuzindu-i mîinile.

— E un divan, zise Wade. Divanul din camera profesorului Boyce. Umplut cu păr de cal.

Davidson pipăi nedumerit şi răspunse apoi că-l simţea foarte bine, însă că nu putea să-l vadă.

— Dar ce vezi? întrebă Wade.

Davidson spuse că nu putea să vadă nimic altceva decît o întindere de nisip presărat cu scoici sparte. Wade îi mai dădu să pipăie şi alte obiecte, spunîndu-i ce erau şi observîndu-l cu atenţie.

— Vasul aproape s-a scufundat, zise deodată Davidson, fără nici o legătură cu împrejurarea.

— Nu te mai ocupa de vas, zise Wade. Ascultă ce-ţi spun eu, Davidson. Ştii ce-i aia halucinaţie?

— Bineînţeles, zise Davidson.

— Ei, află atunci că tot ce vezi nu-i decît haluci- naţie.

— Aşa cum spunea episcopul Berkeley! zise Davidson.

— Nu mă înţelege greşit, zise Wade. Eşti viu şi te afli în odaia lui Boyce. Dar s-a întîmplat ceva cu ochii dumitale. Nu poţi să vezi; poţi să pipăi şi să auzi, dar nu poţi vedea. Mă urmăreşti?

— Mie mi se pare că văd prea multe. Davidson se frecă la ochi. Ei? făcu el.

— Asta-i tot. Nu te lăsa copleşit. Bellows, care-i aici lîngă noi, şi cu mine te vom duce acasă cu o trăsură.

— Aşteptaţi puţin. Davidson se gîndi. Ajutaţi-mă să mă aşez! spuse el, după aceea. Şi acum, îmi pare rău că vă necăjesc, dar n-aţi vrea să-mi repetaţi totul din nou?

Wade repetă totul cu multă răbdare. Davidson închise ochii şi îşi apăsă mîinile pe frunte.

— Da, zise el. Aveţi dreptate. Acum că stau cu ochii închişi, ştiu că aveţi dreptate. Dumneata, Bellows, stai lîngă mine pe divan. Mă aflu din nou în Anglia. Şi sîntem în întuneric.

Apoi îşi deschise ochii.

— Şi acum, zise el, soarele tocmai răsare, şi iată catargele vasului, marea agitată, şi o pereche de păsări care zboară. Niciodată n-am văzut ceva mai real. Şi stau vîrît pînă în gît într-un banc de nisip.

Se apleca înainte şi-şi acoperi faţa cu mîinile. Apoi îşi deschise ochii din nou.

— O mare întunecată şi un răsărit de soare! Şi totuşi, stau pe un divan în camera amicului Boyce!... Dumnezeu ştie ce-o fi!

Acesta a fost începutul. Trei săptămîni, ciudata afecţiune a ochilor lui Davidson îşi continuă cursul neschimbat. Era mult mai rău decît dacă ar fi fost orb. Rămăsese cu totul neputincios şi trebuia să fie hrănit ca o pasăre de curînd ieşită din găoace şi ajutat să meargă şi să se dezbrace. Dacă încerca să se mişte, se împiedica de lucruri ori se izbea de pereţi şi de uşi. După cîteva zile, începu să se obişnuiască să ne audă glasurile fără să ne vadă şi admise de bună voie ideea că se afla acasă şi că Wade avea dreptate în cele ce-i spunea. Soră-mea, cu care era logodit, insistă să vină să-l vadă, şi stătea zilnic ceasuri întregi lîngă el ascultîndu-i poveştile despre plaja aceea ce i se năzărise. Faptul că o ţinea de mînă pe fată părea să-l consoleze nespus de mult. Ne lămuri că atunci cînd părăsiserăm Colegiul cu trăsura şi ne îndreptam spre locuinţa lui, căci locuia în satul Hampstead, i se părea că am fi trecut printr-o movilă de nisip şi că totul fusese cu desăvîrşire întunecat pînă cînd ieşise iarăşi la

lumină, trecînd prin stînci, prin copaci şi prin alte obstacole solide, iar atunci cînd a fost dus în propria sa odaie, l-a apucat ameţeala şi spaima că va cădea, pentru că, urcînd scările, i se părea că e ridicat cu treizeci sau patruzeci de picioare deasupra stîncilor din insula lui imaginară. Ne spunea într-una că are să spargă toate ouăle. În cele din urmă, a trebuit să fie coborît în camera de consultaţii a tatălui său şi aşezat pe un divan din odaie.

El descrise insula ca pe un loc îndeobşte pustiu, cu foarte puţină vegetaţie, afară doar de nişte turbă şi de cîteva stînci golaşe. Erau acolo o mulţime de pinguini care făceau ca stîncile să pară albe şi neplăcute la vedere. Marea era adesea agitată şi odată s-a produs o furtună, în timp ce el stătea chipurile întins şi striga la fulgerele tăcute. O dată sau de două ori nişte foci s-au urcat pe ţărm, dar numai în primele două sau trei zile. Zicea că e foarte amuzant felul în care pinguinii obişnuiau să treacă de-a dreptul prin el şi cum el părea să stea printre ei fără să-i tulbure.

Îmi amintesc de un lucru ciudat, atunci cînd a simţit nevoia să fumeze. I-am pus o pipă în mînă şi aproape că şi-a scos ochii cu ea; apoi i-am aprins-o. Dar nimic nu mai avea gust pentru el. După aceea mi-am dat seama că acelaşi lucru mi se întîmplă şi mie şi nu ştiu dacă aşa trebuie să fie de obicei, adică să nu simţi gustul tutunului decît dacă vezi fumul.

Dar partea cea mai stranie a viziunii lui a fost atunci cînd Wade l-a trimis într-un cărucior de invalizi ca să ia puţin aer. Familia lui Davidson a închiriat un astfel de cărucior şi l-a pus pe servitorul lor surd şi încăpăţînat, numit Widgery, să-l conducă. Ideile lui Widgery despre plimbările de sănătate erau ciudate. Soră-mea, care se dusese la Dog's Home, i-a întîlnit în Camden Town, lîngă King's Cross, Widgery mergînd nepăsător în trap, şi Davidson, care se arăta grozav de tulburat, încercînd în felul său timid, de om fără vedere, să-l potolească pe Widgery.

Începu să plîngă de-a binelea cînd soră-mea îi vorbi.

— Ah, scoate-mă din întunericul ăsta groaznic! zise el, bîjbîind după mîna ei. Trebuie să ies de aici, fiindcă altminteri am să mor.

Era cu totul incapabil să-i explice ce se întîmplase, dar soră-mea hotărî că trebuie să-l ducă acasă şi, îndată după

aceea, pe cînd urcau dealul către Hampstead, groaza păru să-l părăsească. Zise că era plăcut să vadă din nou stelele, deşi în clipa aceea era pe la amiază şi cerul strălucea albastru.

— Mi se părea atunci, îmi spuse el mai tîrziu, că eram împins spre o apă, fără să mă pot împotrivi. La început n-am fost prea alarmat. Fireşte că acolo era noapte, o noapte minunată.

— Fireşte? îl întrebai eu, fiindcă lucrul mi se păru ciudat.

— Fireşte, zise el. Acolo totdeauna e noapte, cînd aici e ziuă… Ei, şi cum îţi spun, ne îndreptam direct spre apă, care era liniştită şi strălucitoare în lumina lunii… doar cu o hulă vastă care părea că devine tot mai cuprinzătoare şi mai întinsă pe măsură ce coboram în ea. Suprafaţa apei lucea ca o piele… s-ar fi putut ca sub ea să fie un spaţiu gol, ţinînd seama că înţelegeam lucrurile atît de greu. Şi, încet-încet, fiindcă pătrundeam în ea ca de pe un povîrniş, apa mi-a ajuns pînă la ochi. Apoi am intrat dedesubt şi pielea păru să se rupă şi să se închidă din nou peste ochii mei. Luna a făcut un salt pe cer şi s-a colorat într-un verde nelămurit, iar peştii, licărind slab, ţîşneau în jurul meu laolaltă cu tot felul de alte făpturi care păreau din sticlă luminoasă, şi am trecut printr-un desiş de ierburi de mare care străluceau cu un luciu uleios. Şi tot aşa am continuat să cobor în mare, şi stelele se stingeau una cîte una, luna se făcea tot mai verde şi mai întunecată, iar ierburile de mare deveneau de un roşu-purpuriu luminos. Totul era foarte nelămurit şi misterios şi părea că freamătă. Şi în tot acest timp puteam auzi roţile căruciorului scîrţîind, şi paşii oamenilor care treceau pe lîngă noi, şi mersul depărtat al unui ins care vindea o ediţie specială a ziarului ***Pall Mall.*** Continuam să cobor tot mai adînc în apă. În jurul meu totul era negru ca cerneala, nici o rază de soare de deasupra nu mai pătrundea în această întunecime, iar făpturile fosforescente deveneau din ce în ce mai luminoase. Ramurile şerpuitoare ale ierburilor din adîncuri licăreau ca flăcările unei lămpi de spirt; dar, după un timp, ierburile acelea dispărură. Peştii veneau spre mine privindu-mă şi căscînd gura, pătrundeau în mine şi treceau prin mine. Niciodată nu mi-am închipuit că există asemenea peşti. Aveau linii de foc în lungul trupului, ca şi cum ar fi fost desenaţi cu un creion luminos. Şi mai era o fiinţă înspăimîntătoare, care înota pe spate, cu o mulţime de braţe încolăcite. Şi apoi am văzut, venind foarte încet spre mine prin

întuneric, o masă ceţoasă de lumină care, apropiindu-se mai mult, s-a arătat a fi o puzderie de peşti ce se agitau şi se repezeau la ceva care plutea undeva sus. M-am îndreptat într-acolo şi am văzut îndată în mijlocul acelui tumult, la lumina iradiată de peşti, o bucată dintr-o verigă frîntă lunecînd deasupra mea, o carenă întunecoasă care plutea înclinată şi cîteva forme fosforescente ce se smuceau şi se răsuceau în vreme ce peştii muşcau din ele. Atunci a fost momentul cînd am început, să încerc să-i atrag atenţia lui Widgery. Mă cuprinsese groaza. Of! Aş fi trecut drept prin aceste... resturi pe jumătate mîncate. Asta, dacă n-ar fi venit sora dumitale! Aveau găuri mari în ele, Bellows, şi... Dar să lăsăm. A fost însă îngrozitor!

Trei săptămîni a rămas Davidson în această stare neobişnuită, văzînd ceea ce ne închipuiam în momentul acela că era o lume cu totul fantastică şi fiind complet orb la lumea din jurul său. Apoi, într-o marţi, cînd m-am dus să-l vizitez, l-am întîlnit pe bătrînul Wade pe coridor.

— Poate să-şi vadă degetul mare! zise bătrînul, atît de emoţionat, că abia reuşea să-şi pună pardesiul. Poate să-şi vadă degetul mare, Bellows! mai zise el cu lacrimi în ochi. Băiatul are să se facă bine!

Mă repezii în odaia în care se afla Davidson. Ţinea în faţa ochilor o cărticică, se uita la ea şi rîdea încetişor.

— E uluitor, zise el. E un fel de pată în locul acesta! şi arătă cu degetul. Sînt pe nişte stînci, ca de obicei, şi pinguinii umblă legănîndu-se în jurul meu şi bat din aripi ca de obicei, de cîteva ori s-a arătat şi o balenă, însă acum s-a făcut prea întuneric ca s-o mai vad. Dar pune ceva ***aici,*** şi am să văd... văd cu adevărat. E foarte neclar şi întrerupt pe alocuri, însă cu toate astea văd ceva ca o nălucă ştearsă. Am constatat asta azi-dimineaţă, în timp ce mă îmbrăcau. E ca o gaură în această infernală lume fantomatică. Pune-ţi niţel mîna lîngă mîna mea. Nu... nu acolo. Aha! Da! O văd. Baza degetului mare şi o bucată din manşetă! Seamănă cu fantoma unei bucăţi din mîna dumitale, care parcă iese din cerul întunecat. Chiar lîngă ea e un grup de stele care parcă formează o cruce.

Din momentul acela Davidson a început să se vindece. Relatarea sa despre această schimbare, ca şi relatarea despre viziunea pe care o avusese erau ciudat de convingătoare. Pe anumite porţiuni ale cîmpului său vi-

zual lumea imaginară pălea, devenea transparentă parcă, şi prin aceste goluri translucide omul începu să zărească nelămurit lumea reală din jur. Aceste porţiuni crescură ca dimensiune şi număr, se uniră şi se răspîndiră, pînă cînd nu mai rămaseră locuri oarbe pentru ochii săi decît ici-colo. Acum putea să se ridice şi să umble, putea din nou să se hrănească, să citească, să fumeze şi să se poarte ca un cetăţean obişnuit. La început îl încurca foarte mult faptul că avea aceste două imagini care se suprapuneau una peste alta ca imaginile schimbătoare ale unei lanterne magice, dar după puţină vreme a început să deosebească formele reale de cele iluzorii.

La început, se bucură sincer şi păru nespus de dornic să-şi completeze vindecarea prin exerciţii şi întăritoare. Dar pe măsură ce această stranie insulă a sa începu să-i dispară din faţa ochilor, interesul lui faţă de ea crescu ciudat. Îndeosebi, dorea să coboare din nou în adîncul mării, şi-şi petrecea jumătate din timp rătăcind prin părţile de jos ale Londrei, spre a încerca să găsească epava scufundată pe care o văzuse în nălucirea lui. Strălucirea zilei adevărate îl impresiona în scurt timp atît de puternic, încît îi înlătură cu totul lumea fantomatică; însă, nopţile, într-o odaie întunecoasă, putea să mai vadă stîncile albite ale insulei şi pinguinii greoi care mergeau legănîndu-se încoace şi încolo. Totuşi, chiar şi aceste imagini deveniră tot mai palide şi, în cele din urmă, curînd după ce se căsători cu sora mea, le văzu pentru ultima dată.

Şi acum, iată care este lucrul cel mai ciudat din toate. Cam la doi ani după vindecarea lui luam într-o zi masa în familia Davidson, şi după masă a venit în vizită un om numit Atkins. E locotenent în Marina Regală şi este un om plăcut şi vorbăreţ. Era prieten eu cumnatul meu şi în curînd s-a împrietenit şi cu mine. Era logodit cu verişoara lui Davidson şi, întîmplător, a scos un fel de cutie cu fotografii pe care o avea în buzunar, ca să ne arate o nouă poză a logodnicei sale.

— Şi, fiindcă veni vorba, zise el, iată şi bătrînul ***Fulmar.***

Davidson se uită nepăsător la fotografie. Apoi deodată faţa i se aprinse.

— Dumnezeule! strigă el. Aş putea aproape să jur...

— Ce? întrebă Atkins.

— Că am mai văzut vasul ăsta.

— Nu văd cum ai fi putut… De şase ani n-a mai ieşit din mările sudului, şi înainte de asta…

— Dar… începu Davidson şi apoi zise: Da, ăsta-i vasul pe care l-am văzut în vis; sînt sigur că ăsta-i vasul pe care l-am văzut în vis. Se afla lîngă o insulă plină cu pinguini şi a tras o lovitură de tun.

— Dumnezeule! făcu Atkins, care abia acum auzise amănuntele întîmplării. Cum naiba ai putut să visezi asta?

Şi apoi, puţin, treptat, s-a putut deduce cu precizie că exact în ziua cînd Davidson fusese cuprins de criza aceea vasul ***Fulmar*** se aflase într-adevăr lîngă o stîncă mică, la sud de insula Antipozilor. O barcă acostase cu o seară înainte ca să culeagă ouă de pinguin, întîrziase, şi din pricina unei furtuni echipajul bărcii trebuise să-şi amîne pînă dimineaţa întoarcerea, pe vas. Atkins fusese unul din oamenii acestui echipaj, şi el întări cuvînt cu cuvînt amănuntele insulei şi bărcii descrise de Davidson. Nu încape cea mai mică îndoială că Davidson a văzut cu adevărat locul acela. Prin cine ştie ce mijloc inexplicabil, în timp ce el se mişca încoace şi încolo prin Londra, vederea lui se mişca încoace şi încolo într-un chip cu totul real prin insula aceea îndepărtată. ***Cum*** se putea una ca asta? Aici, misterul e absolut!

Astfel se încheie neobişnuita povestire despre ochii lui Davidson. Este, pesemne, cazul cel mai autentic din cîte se tot povestesc despre vederile la distanţă. Nu există nici o explicaţie, decît aceea dată de profesorul Wade. Dar explicaţia lui include teoria celei de-a patra dimensiuni, precum şi o disertaţie asupra spaţiilor de tip teoretic. A spune că există „un nod în spaţiu” mi se pare pur şi simplu un nonsens; poate din cauză că eu nu sînt matematician. Cînd am spus că nimic nu poate schimba faptul că locul acela se afla la o distanţă de opt mii de

mile, el mi-a răspuns că două puncte ar putea să se afle pe o hîrtie la o distanţă de un metru, şi totuşi să fie aduse în acelaşi loc, prin îndoirea hîrtiei. Cititorul poate că va înţelege argumentul lui, eu însă sînt sigur că nu pot. Părerea lui e, cred că intercalîndu-se Davidson între polii electromagnetului celui mare, punctele retinei acestuia au suferit o răsucire extraordinară, prin schimbarea bruscă a cîmpului de forţă, datorită fulgerului.

Ca o consecinţă a acestui fapt, profesorul crede că ar fi cu putinţă să trăieşti vizual într-o parte a lumii, în timp ce corporal ai trăi în alta. El a făcut chiar anumite experienţe în sprijinul părerilor sale; dar, pînă acum, n-a reuşit decît să orbească cu totul cîţiva cîini. Cred că acesta este rezultatul net al muncii sale, cu toate că nu l-am mai văzut de cîteva săptămîni. În ultimul timp am fost atît de ocupat cu instalaţia de la Saint-Pancras, încît mi-a lipsit prilejul să mă mai duc spre a-i face o vizită. Dar întreaga teorie a lui mi se pare fantastică. Faptele în legătură cu Davidson se află pe o bază cu totul diferită, şi pot să depun chiar eu mărturie asupra exactităţii tuturor amănuntelor pe care le-am dat.

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

ARGONAUŢII AERULUI

Maşina zburătoare a lui Monson putu fi văzută de la ferestrele trenurilor care treceau fie de-a lungul liniei principale de sud-vest, fie de-a lungul liniei dintre Wimbledon şi Worcester Park, sau, mai exact, putură fi văzute schelele care limitau zborul aparatului. Acestea se ridicau deasupra copacilor cu o înşiruire masivă de fier şi de scînduri ce se împleteau, şi o plasă enormă de funii şi parîme, întinse pe o distanţă aproape de două mile. De la ramificaţia din Leatherhead, această schelărie era întreruptă şi, în parte, ascunsă de un deal cu căsuţe pe el; dar de pe linia principală se putea vedea în profil această reţea complexă de grinzi şi bare curbate care făceau o impresie puternică asupra excursioniştilor veniţi din Portsmouth, din Southampton şi din West. Monson preluase lucrarea de unde o lăsase Maxim, o continuase la început cu un total dispreţ faţă de ironia şi ignoranţa ziariştilor, care-l iritaseră şi-l stînjeniseră pe predecesorul său, şi cheltuise (se spune) ceva mai mult de jumătate din imensa-i avere în aceste încercări. Rezultatele, pentru o generaţie nerăbdătoare, păreau neînsemnate. După ce trecură vreo cinci ani de la înălţarea colosalei păduri de fier de la Worcester Park, iar Monson încă nu reuşise să facă o demonstraţie de zbor peste Trafalgar Square, pînă şi excursioniştii din insula Wight îşi luară libertatea de a zîmbi. Şi chiar oamenii inteligenţi, ca cei care nu-l considerau pe Monson un nebun atins de mania invenţiilor, îl denunţară ca fiind (fără vreun motiv anume) un şarlatan lăudăros.

Şi totuşi, din cînd în cînd, cîte un tren de dimineaţă, încărcat cu navetişti posesori de abonamente, vedea un monstru alb repezindu-se impetuos prin reţeaua graţioasă de şine şi bare şi auzea suporturile, plasele şi amortizoarele trosnind, scîrţîind şi gemînd de forţa izbiturii. Atunci apărea cîte un buchet de feţe la ferestrele trenului şi ziarele de dimineaţă, abandonate, erau înlocuite cu o viguroasă discuţie despre posibilitatea de a zbura

(în care nu se spunea niciodată ceva nou), pînă cînd trenul ajungea în gara Waterloo, şi încărcătura lui de navetişti se împrăştia în toată Londra. Sau taţii şi mamele din vreun tren aglomerat, plin de excursionişti obosiţi care se întorceau epuizaţi după o zi de odihnă pe ţărmul mării, găseau construcţia întunecată, ce se profila înaltă pe cerul de seară, folositoare pentru a distrage din introspecţia lor pe cîţiva copii nervoşi, şi care tresăreau deodată la trecerea rapidă a unei uriaşe forme negre şi înaripate ce se străduia să se înalţe pe nişte şine. Era un lucru măreţ, fără îndoială, şi excelent pentru conversaţie; dar în acelaşi timp nu era totuşi decît un zbor între nişte corzi de ghidaj, şi cei mai mulţi dintre martori nici nu-l considerau drept zbor adevărat. Majoritatea îl socotea cel mult un fel de tobogan.

Monson, spuneam, nu s-a prea sinchisit la început de părerile presei. Dar poate că şi el îşi făcuse o idee destul de proastă despre timpul care va mai fi necesar pînă cînd să poată stăpîni tactica zborului, ajustarea rapidă a uriaşei forme zburătoare cu fiecare izbucnire şi mişcare întîmplătoare a aerului; şi nici nu socotise prea bine suma de bani pe care această prelungită luptă împotriva gravitaţiei îl va costa. Şi nu era cu pielea atît de groasă pe cît părea. În secret, el primea periodic nişte pachete cu tăieturi din ziare, pe care i le trimitea Romeike, iar bancherul său îi trimitea, tot periodic, conturile; şi dacă la început nu i-a păsat de ridicolul şi scepticismul cu care era întîmpinat, s-a simţit totuşi mereu mai neglijat, pe măsură ce treceau lunile şi banii se împuţinau. A fost un timp cînd Monson îl expediase pe ziaristul întreprinzător, dornic de ştiri interesante, să plece cu mîna goală de la uşa lui. Dar cînd ziaristul întreprinzător încetă de a-l mai tulbura, Monson nu fu nici pe departe satisfăcut în fundul inimii sale. Totuşi, munca continua zi de zi şi

puzderia de subtile dificultăţi ale navigaţiei scădea la număr. Zi de zi, de asemeni, banii se scurgeau, pînă cînd contul său nu mai fu o chestiune de sute de mii, ci doar de zeci. Şi în cele din urmă sosi o aniversare.

Monson, stînd în micul atelier de desen, observă deodată data pe calendarul lui Woodhouse.

— Astăzi sînt cinci ani de cînd am început, îi spuse el pe neaşteptate lui Woodhouse.

— Serios? zise Woodhouse.

— Modificările sînt cele care ne fac figura, zise Monson, muşcînd o clamă.

În timp ce vorbea, desenele noilor palete pentru elicea din spate se aflau în faţa lui, pe masă. Aruncă clama de alamă, strîmbată, în coşul de hîrtii şi bătu darabana cu degetele.

— Modificările astea! Vor fi vreodată matematicienii destul de ageri ca să ne scutească de toate aceste cîr-peli şi încercări? Cinci ani… învăţînd totul pe degete, cînd te gîndeşti că ar fi fost posibil să calculezi totul dinainte. Cît a costat! Aş fi putut să angajez trei matematicieni de frunte pe toată viaţa. Dar ei n-ar fi făcut decît să dezvolte vreo teoremă frumoasă şi inutilă în domeniul pneumaticii. Cît timp a mai trecut, Woodhouse!

— Turnarea acestor piese va lua trei săptămîni, zise Woodhouse. La preţuri speciale.

— Trei săptămîni! zise Monson, continuînd să bată darabana cu degetele.

— Trei săptămîni pe puţin, zise Woodhouse, un inginer excelent, dar care nu se pricepea să încurajeze po altcineva. Trase foile de hîrtie spre el şi începu să haşureze o bară.

Monson încetă să mai bată darabana şi începu să-şi mănînce unghiile, privindu-l fix pe Woodhouse.

— Cît timp e de cînd au numit ei asta Nebunia lui Monson? întrebă el deodată.

— O! cam un an, zise Woodhouse nepăsător, fără să-şi ridice privirea.

Monson trase aer printre dinţi şi se duse la fereastră. Coloanele puternice de fier, care susţineau şinele suspendate, de unde pornea maşina, se înălţau chiar în apropiere, iar maşina era ascunsă de marginea de sus a ferestrei. Prin pădurea de stîlpi de fier, vopsiţi în roşu şi împodobiţi cu şiruri de buloane, se zărea frumoasa privelişte dinspre Esher. Un tren

trecu, lunecînd fără zgomot pe la mijlocul distanţei, zgomotul fiindu-i acoperit de ciocanele muncitorilor care lucrau deasupra. Monson îşi putu imagina feţele care rînjeau la ferestrele vagoanelor. Înjură crunt printre dinţi şi lovi cu necaz o muscă care începuse deodată să bîzîie pe geamul ferestrei.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Woodhouse uitîndu-se mirat la patronul său.

— Mi s-a făcut silă de toate.

Woodhouse se scărpina pe obraz.

— Oh! făcu el după o pauză în care căută să priceapă.

Apoi împinse desenele din faţa sa.

— Nătărăii ăştia... Eu încerc să cuceresc un nou element, încerc să fac un lucru care va revoluţiona întreaga viaţă. Şi în loc să privească cu interes înţelegător, ei rînjesc şi fac glume stupide, şi dau tot felul de porecle, mie şi aparatelor mele.

— Nişte măgari! zise Woodhouse, aruncîndu-şi din nou ochii asupra schiţelor.

Epitetul, lucru destul de curios, îl făcu pe Monson să tresară.

— Oricum mi s-a făcut silă de toate, Woodhouse! zise el după o pauză.

Woodhouse ridică din umeri.

— Nu-i nimic de făcut decît să avem răbdare, aşa cred, zise Monson, vîrîndu-şi mîinile în buzunare. Am pornit. Mi-am aşternut patul, şi trebuie să mă culc în el. Nu pot să dau înapoi. Voi duce lucrurile pînă la capăt şi voi cheltui toţi banii pe care-i mai am şi toţi banii pe care am să-i pot împrumuta. Dar îţi spun, Woodhouse, mi s-a făcut lehamite de tot. Dacă aş fi plătit a zecea parte din bani vreunui trepăduş politic, acum aş fi fost demult baronet.

Monson se opri. Woodhouse privi ţintă în faţa sa, cu o expresie goală, pe care o folosea întotdeauna pentru a-şi arăta simpatia, şi lovi cu cutia de creioane în masă. Monson se uită la el cîteva clipe.

— Ei, la naiba! zise deodată Monson şi ieşi brusc din odaie.

Woodhouse mai rămase vreo jumătate de minut cu expresia sa de simpatie. Apoi suspină şi continuă să haşureze schiţele. Era vădit că ceva îl tulburase pe Monson. Bun băiat şi generos, dar dificil. Aşa se întîmpla cu orice amator care avea de-a face cu tehnica şi dorea ca totul să se sfîrşească dintr-o dată. Dar Monson avea de obicei o răbdare de expert. Era ciudat că putea

să fie atît de irascibil. Ce frumoasă şi rotundă părea acum această bară de aluminiu! Woodhouse îşi dădu capul pe spate, îl aplecă mai întîi într-o parte şi apoi în cealaltă, pentru a aprecia mai bine desenul haşurat.

— Domnule Woodhouse, zise Hooper, şeful lucrătorilor, vîrîndu-şi capul pe uşă.

— Ce-i? întrebă Woodhouse fără să se întoarcă.

— S-a întîmplat ceva, domnule? întrebă Hooper.

— Ce să se întîmple? întrebă Woodhouse.

— Patronul tocmai s-a urcat pe şine şi înjură ca un birjar.

— Ah! făcu Woodhouse.

— Nu-mi place cum arată, domnule.

— Nu?

— Şi mă gîndeam că, poate...

— Nu te mai gîndi, zise Woodhouse continuînd să-şi admire desenele.

Hooper îl ştia bine pe Woodhouse şi închise repede uşa, trîntind-o cu putere. Woodhouse mai privi fix înaintea lui cîteva minute, apoi făcu un efort zadarnic de a-şi curăţa dinţii cu creionul. Renunţă brusc, aruncă unealta aceea veche, uzată şi tocită, drept în mijlocul odăii, se ridică, se întinse, şi îl urmă pe Hooper.

Arăta tulburat, asta o vedea bine orice muncitor pe care îl întîlnea. Cînd un milionar care cheltuise multe mii cu nişte experienţe ce necesită o întreagă armată de oameni arată deodată că i s-a făcut silă de acţiunea întreprinsă, există aproape invariabil o anumită cantitate de frămîntare mintală în rîndurile micii armate pe care o are angajată. Şi chiar înainte de a-şi da pe faţă intenţiile, se fac speculaţii şi murmure, oamenii îl observă şi îl studiază. Sute de oameni ştiau, înainte de a se sfîrşi ziua, că Monson era tulburat, că Woodhouse era tulburat, că Hooper era tulburat. Soţia unui lucră- tor, bunăoară (pe care Monson n-o văzuse niciodată), a hotărît să-şi pună banii la casa de economii, în loc să-şi cumpere o rochie de catifea. Atît de mare este efectul unor înjurături, chiar şi întîmplătoare, ale unui milionar.

Monson găsi oarecare satisfacţie în faptul că se urca pe schele şi căută să se poarte urît cu cît mai mulţi oameni. După cîtva timp se sătură chiar şi de asta, şi coborî pe pămînt, spre

uşurarea celor de sus şi porni pe alei către sud-est, spre nesfîrşita nemulţumire a valetului său de la Cheam.

Şi cauza imediată a tuturor acestora, micul grăunte de supărare care precipitase dintr-o dată toată nemulţumirea asta faţă de opera vieţii lui, a fost — ce lucruri mărunte ne dirijează toate marile hotărîri! — o jumătate de duzină de observaţii lipsite de respect făcute de o fată drăguţă, cu gust îmbrăcată, cu o voce plăcută şi cu ceva mai mult decît drăgălăşenie în ochii ei cenuşii. Şi din această jumătate de duzină de observaţii se desluşeau mai ales trei cuvinte: „Nebunia lui Monson”. Ea simţise că se purtase încîntător faţă de Monson; reflectă a doua zi cît de plină de efect fusese, şi nimeni n-ar fi fost mai uimit ca ea dacă ar fi aflat efectul pe care îl făcuse asupra lui Monson. Ţinînd seama de toate, sper că ea n-a aflat asta niciodată.

„Cum merge cu maşina zburătoare a dumitale?” întrebase ea. („Mă întreb dacă am să mă întîlnesc vreodată cu cineva care să aibă bunul simţ să nu mă întrebe despre asta”, gîndi Monson.) „Are să fie foarte primejdios la început, nu-i aşa?” („Crede că mi-e frică!”) „Acum are să cînte Jorgon; l-ai mai auzit vreodată?” („După ce s-a ocupat de mania mea, revenim acum la o conversaţie raţională”.) Efuziuni despre Jorgon; declin treptat al conversaţiei, sfîrşind cu: „Să mă anunţi cînd maşina zburătoare a dumitale va fi gata, domnule Monson, şi atunci am să mă gîndesc dacă va fi nimerit să cumpăr şi eu un bilet.” („Crede că mă joc încă de-a invenţiile”.) Dar lucrul cel mai amar pe care l-a spus ea n-a fost hărăzit urechilor lui Monson. Faţă de Phlox, romancierul, ea etala întotdeauna o conştientă strălucire. «Tocmai am vorbit cu domnul Monson, şi el nu poate să se gîndească la nimic, dar absolut la nimic, decît la maşina aceea zburătoare a lui. Ştii că toţi muncitorii numesc şantierul acela al lui „Nebunia lui Monson”? E un om cu totul imposibil. E într-adevăr foarte, foarte trist. Eu îl privesc întotdeauna în lumina averii risipite… milionarul pierdut, ştii?»

Era drăguţă şi bine crescută; scrisese într-adevăr o istorioară epigramatică; dar partea tristă era că reprezenta un tip. Ea rezuma ceea ce gîndea lumea despre omul care muncea cinstit, neîncetat şi ferm pentru o revoluţie formidabilă în maşinismul lumii civilizate, pentru o schimbare mult mai profundă în mijloacele umanităţii decît cele care s-au efectuat de la

începutul istoriei. Ei nici nu-l luau măcar în serios. În scurtă vreme va ajunge de pomină.

— ***Trebuie*** să zbor acum, zise el în drum spre casă, chinuit de sentimentul unui total faliment social. Trebuie să zbor cît mai curînd. Dacă nu va fi curînd, pe legea mea! îmi iau lumea-n cap.

Spuse acestea înainte de a-şi arunca privirea prin carnetul de depuneri şi prin mormanul de acte. Oricît ar părea de nepotrivită cauza, glasul fetei aceleia şi expresia ochilor ei fuseseră cele care-i precipitaseră nemulţumirea. Dar, fireşte, descoperirea că toată averea care să-l menţină se reducea la nici o sută de mii de lire fu otrava care-i adînci rana.

A doua zi după asta, a urmat explozia împotriva lui Woodhouse şi a lucrătorilor săi, şi după aceea chipul i-a rămas mereu sumbru timp de trei săptămîni, şi neliniştea a pus stăpînire pe Cheam şi Ewell, Maldon, Morden şi Worcester Park, locurile care prosperaseră masiv de pe urma experienţelor sale.

La patru săptămîni după această primă izbucnire, el stătea împreună cu Woodhouse lîngă maşina reconstruită, care era aşezată pe şinele înălţate, cu ajutorul cărora îşi căpătase din nou impozanţa iniţială. Noul propulsor strălucea într-o albeaţă mai luminoasă decît restul maşinii, şi un aurar, ascultînd de un capriciu al lui Monson, acoperea barele de aluminiu cu aur. Şi privind în jos de-a lungul aleii lungile otgoane (aurite acum de apusul soarelui), puteai zări nişte semnale roşii, iar la două mile depărtare un furnicar de lucrători care erau ocupaţi să modifice ultimele porţiuni ale pistei în pantă ascendentă.

— Am să vin, zise Woodhouse. Am să vin imediat. Dar îţi spun că este o nebunie infernală. Măcar dacă ai mai aştepta încă un an…

— Îţi spun că nu vreau. Îţi spun că treaba va merge. Am aşteptat destui ani…

— Nu-i de asta, zise Woodhouse. Cu maşina e în regulă. Dar e vorba de conducerea ei…

— Nu m-am lansat eu, zi şi noapte, înainte şi înapoi, prin colivia de veveriţă? Dacă lucrurile merg bine aici, or să meargă bine şi pe deasupra Angliei. Nu e decît teama, să ştii, Woodhouse. Am fi putut porni şi acum un an. Şi pe lîngă asta…

— Ce mai e? făcu Woodhouse.

— Banii! i-o trînti Monson peste umăr.

— Dă-i dracului! Nu m-am gîndit niciodată la bani, zise Woodhouse, şi, apoi, vorbind pe un ton cu totul diferit de cel cu care spusese cuvintele de adineauri, repetă: Am să vin. Poţi să te bizui pe mine.

Monson se întoarse brusc şi văzu, sclipindu-i pe chipul luminat de soarele asfinţitului, tot ceea ce Woodhouse nu avea îndemînarea să-i spună. Îl privi o clipă, apoi îi întinse mîna spontan.

— Mulţumesc, zise el.

— În regulă, zise Woodhouse, luîndu-i mîna, şi adăugă cu o expresie mai blajină: Bizuie-te pe mine.

După aceea se întoarseră amîndoi spre marele aparat care stătea aşezat cu aripile lui plate întinse deasupra maşinii de remorcare şi-l priviră duşi pe gînduri. Monson, călăuzit probabil de un studiu fotografic al

zborului păsărilor, şi de metodele lui Lilenthal modificase treptat formele lui Maxim, din nou spre forma unei păsări. Aparatul era totuşi acţionat de o imensă elice în spate, în locul cozii; şi astfel planarea, care necesită o ajustare aproape verticală a unei cozi plate, devenea imposibilă. Corpul maşinii era mic, aproape cilindric şi ascuţit. În faţă şi în spate, la capetele ascuţite, erau două motoare mici cu petrol pentru elice, şi navigatorii stăteau aşezaţi într-o adîncitură în formă de canoe, cel din faţă conducînd şi fiind protejat de un ecran scund, cu două ferestre cu geamuri fixate în metal, împotriva bătăii puternice a aerului. De fiecare parte se afla cîte un monstruos cadru plat, cu o margine curbată în faţă, care putea fi ajustată să stea fie orizontal, fie înclinată în sus sau în jos. Aceste aripi funcţionau rigid împreună, sau, lărgind un pivot, una putea fi înclinată cu un mic unghi, independent de cealaltă. Marginea din faţă a fiecărei aripi putea şi ea să fie mişcată înapoi, pentru a micşora suprafaţa aripei cam cu o şesime. Maşina nu numai că nu era făcută să planeze, dar era şi incapabilă să vibreze în zbor. Ideea lui Monson era să se ridice în aer cu viteza iniţială a aparatului, şi apoi să alunece, cum ar aluneca o carte de joc, menţinîndu-şi viteza cu ajutorul elicei de la spate. Ciorile şi pescăruşii zboară aşa pe distanţe enorme, fără să facă nici o mişcare perceptibilă din aripi. Pasărea parcă ar zbura într-adevăr pe un tobogan aerian. Ea lunecă în coborîş lent, cîtva timp, pînă cînd a cîştigat o iuţeală considerabilă, şi apoi, schimbînd înclinaţia aripilor, alunecă în sus din nou, aproape pînă la altitudinea iniţială. Chiar şi un londonez, care a privit păsările în colivia din Regent's Park, cunoaşte acest lucru.

Dar pasărea practică această artă încă din clipa în care îşi părăseşte cuibul. Ea nu are numai aparatul perfect, dar şi instinctul desăvîrşit de a-l folosi. Un om cînd nu mai stă pe picioarele sale are prea puţină îndemînare de a-şi menţine echilibrul. Chiar şi mecanismul simplu al învăţării mersului cu bicicleta îi ia cîteva ceasuri de strădanie. Ajustarea instantanee a aripilor, replica rapidă faţă de o adiere trecătoare, recăpătarea iute a echilibrului, mişcările ameţitoare ale rotirii, care cer precizie absolută — pe toate acestea el trebuie să le înveţe, să le înveţe cu o strădanie infinită şi cu o infinită primejdie, dacă va fi vreodată să cucerească zborul. Maşina

zburătoare care va porni într-o bună zi, condusă de nişte simple „pîrghii mici”, cu o frumoasă punte deschisă, ca a unui vapor, şi încărcată cu tunuri şi obuze, nu este decît un vis comod de scriitor. În vieţi şi în averi, costul cuceririi imperiului aerian ar putea să depăşească chiar şi tot ce s-a cheltuit în măreaţa cucerire a mărilor de către om. Cu siguranţă că această cucerire va fi mai costisitoare decît cel mai mare război care a devastat vreodată lumea.

Nimeni nu cunoştea mai bine aceste lucruri decît aceşti doi oameni practici. Şi ei ştiau că sînt în primele rînduri ale armatei care va veni. Totuşi, speranţă există chiar şi într-o acţiune disperată. Uneori oamenii sînt ucişi chiar şi în spatele frontului, în timp ce alţii care au fost părăsiţi ca morţi în locul cel mai primejdios reuşesc să scape şi să supravieţuiască.

— Dacă depăşim aceste păşuni... zise Woodhouse, în timp ce mergea încet.

— Dragul meu, zise Monson, al cărui curaj crescuse treptat în timpul ultimelor cîteva zile, nu trebuie să depăşim aceste păşuni. Avem un sfert de milă pătrată pe care putem cădea, unde gardurile au fost îndepărtate şi şanţurile nivelate. Vom coborî în condiţii foarte bune, dacă ne vom asigura de toate. Iar dacă nu...

— Ah! făcu Woodhouse. Dacă nu!

Înainte de ziua pornirii, reporterii ziarelor prinseră de veste despre schimbările făcute la capătul de nord al construcţiei, şi Monson fu bucuros să observe o schimbare hotărîtă în comentariile pe care i le trimise Romeike. „Va porni într-o bună zi”, spuneau ziarele. „Va porni într-o bună zi”, spuneau navetiştii de pe linia de sud-vest, vorbind între ei; excursioniştii care mergeau la mare, călătorii care-şi petreceau acolo sfîrşitul săptămînii venind din Sussex şi Hampshire şi Dorset şi Devon, eminenţii literaţi din Haslemere, toţi vorbeau între ei cu însufleţire, spunînd: „Va porni într-o bună zi”, cînd treceau cu trenul prin faţa schelăriei familiare. Şi într-adevăr, într-o dimineaţă luminoasă, în văzul celor din trenul de zece şi zece de la Basingstoke, maşina zburătoare a lui Monson îşi începu călătoria.

Văzură maşina de remorcare alergînd iute de-a lungul şinelor, şi elicea albă şi aurie răsucindu-se în aer. Auziră rostogolirea rapidă a roţilor şi izbitura din clipa cînd maşina ajunse la

amortizoarele de la capătul cursei ei. Apoi un şuierat, cînd maşina zburătoare fu aruncată înainte în plase. Toate acestea, majoritatea dintre ei le văzuse şi le auzise şi mai înainte. Aparatul trecu într-un zbor înclinat prin cadrul schelăriei şi se ridică din nou, şi atunci fiecare din cei ce priveau strigă, sau gemu, sau ţipă, sau urlă, după cum îi era firea. Căci în locul izbiturii şi opririi obişnuite, maşina zburătoare zbură afară din cuşca unde stătuse cinci ani, ca o săgeată dintr-un arc şi se înălţă oblic în nor, făcu o mică curbă, pentru a trece pe deasupra liniei, şi-şi luă avînt în direcţia comunei Wimbledon.

Păru că atîrnă o clipă în aer şi se face tot mai mică, apoi se scufundă şi dispăru dincolo de vîrfurile copacilor, spre est de Coombe Hill, şi nimeni nu încetă să privească într-acolo cu gura căscată, mult timp după ce ea dispăruse.

Asta fu ceea ce văzură oamenii din trenul de la Basingstoke. Dacă ai fi tras o linie prin mijlocul acestui tren, de la locomotivă pînă la capătul ultimului vagon, n-ai fi găsit ţipenie de om pe partea opusă celei dinspre maşina zburătoare. Se produse o năvală nebună de la o fereastră la alta, în timp ce aparatul trecea peste linie. Mecanicul şi fochistul locomotivei nu-şi luară nici o clipă ochii de pe colinele joase de lîngă Wimbledon, şi nu observară că trecuseră de-a dreptul prin Coombe şi Malden şi Raynes Park, pînă cînd, venindu-şi în fire, se pomeniră intrînd cu viteză nebună în gara Wimbledon.

Din clipa cînd Monson, rostind un simplu ***„Acum!”,*** pornise maşina care-l remorca, nici el şi nici Woodhouse nu mai spuseră o vorbă. Amîndoi stăteau cu dinţii încleştaţi. Monson trecuse peste linie cu o curbă prea mare, şi Woodbouse îşi deschisese şi închisese buzele albe; dar nici unul nu vorbi. Woodhouse se încleşta pur şi simplu de scaunul său, respirînd printre dinţi şi privind regiunea albăstruie dinspre vest, care trecea în goană pe lîngă el, în jos, îndepărtîndu-se. Monson îngenunche la postul său din faţă, iar mîinile îi tremurau pe volanul care acţiona aripile. Nu putea să vadă nimic în faţă, decît o masă de nori albi pe cer.

Maşina se ridică oblic în sus, încă mergînd cu o viteză enormă, dar pierzînd în fiecare clipă din iuţeală. Pămîntul se îndepărta dedesubt cu o iuţeală descrescîndă.

— ***Acum!*** zise Woodhouse în cele din urmă, şi, cu un efort violent, Monson smuci volanul şi schimbă unghiul aripilor.

Maşina păru să atîrne cam jumătate de minut nemişcată în aer, şi apoi el văzu dealurile de un albastru ceţos, acoperite de case, din Kilburn şi Hampstead, repezindu-se în sus în faţa ochilor săi şi ridicîndu-se neîncetat, pînă cînd mica cupolă însorită de la Albert Hall îi apăru prin ferestre. O clipă, el aproape că nu înţelese sensul acestei ridicări rapide a orizontului, dar pe măsură ce casele apăreau din ce în ce mai aproape, îşi dădu seama ce făcuse. Răsucise aripile prea mult, şi aparatul se năpustea acum direct în jos spre Tamisa.

Gîndul, întrebarea şi convingerea, toate se produseră într-o secundă.

— Prea mult! gîfîi Woodhouse.

Monson întoarse volanul pe jumătate înapoi cu o smucitură, şi imediat malul de la Kilburn şi Hampstead coborî din nou în partea inferioară a ferestrelor sale. Fuseseră la o mie de picioare deasupra gării din Coombe şi Malden; cincisprezece secunde după aceea treceau şuierînd, cu o viteză înspăimîntătoare, la nici optzeci de picioare peste gara East Putney, pe linia ferată a Districtului Metropolitan, în uimirea şi ţipetele peronului plin de lume. Monson se năpusti prin văzduh pe deasupra vagoanelor şi de la Fulham încolo porniră să se înalţe din nou în atmosferă, drept, prea drept chiar. Autobuzele treceau încet pe şoseaua din Fulham, oamenii ţipau.

Şi apoi din nou în jos, tot prea abrupt, iar copacii îndepărtaţi şi casele din jurul lui Primrose Hill se repezeau în sus prin fereastra lui Monson, şi atunci el văzu deodată, drept în faţa sa, întinderea verde a grădinilor Kensington şi turnurile Institutului Imperial. Se îndreptau în jos drept spre South Kensington. Turlele Muzeului de Istorie Naturală apărură repezindu-se în sus. Veni o secundă fatală de gîndire rapidă, un moment de ezitare. Să încerce şi să ocolească turnurile, sau să devieze spre est?

Făcu o încercare, ezitînd, să elibereze aripa dreaptă, lăsă frîna pe jumătate desfăcută şi apucă cu putere volanul.

Botul maşinii păru că se ridică în faţa lui. Volanul îi apăsă mîna cu o forţă irezistibilă şi îi scăpă de sub control.

Woodhouse, stînd ghemuit, scoase un ţipăt răguşit şi sări spre Monson.

— Prea mult! strigă el şi apoi se agăţă de marginea bordului cu disperare, iar Monson fusese dat peste cap şi cădea acum pe spate spre el.

Lucrul se întîmplase atît de iute, încît abia dacă un sfert din oamenii care se plimbau încoace şi încolo prin Hyde Park, pe Brompton Boad şi pe Exhibition Road văzură ceva din catastrofa aeriană. O formă înaripată apăruse în depărtare pe deasupra mănunchiului de case dinspre sud, căzuse şi se ridicase, devenind din ce în ce mai mare; se repezise în jos spre Institutul Imperial, ca o formă largă cu aripi întinse, se rotise într-un sfert de cerc, ţîşnise spre est, şi apoi se înălţase brusc vertical în aer. Un obiect negru căzu din ea şi porni în jos răsucindu-se. Un om! Doi oameni încleştaţi unul de altul! Veneau în jos răsucindu-se. Se despărţiră abia lovindu-se de acoperişul Clubului Studenţilor, şi săriră în tufişurile verzi din partea de sud a clădirii.

Vreo jumătate de minut, corpul ascuţit al uriaşei maşini continuă să se înalţe vertical, cu elicea care se învîrtea la disperare. Un scurt interval, care totuşi le păru un veac celor care priveau, atîrnă nemişcat în aer. Apoi o limbă de flăcări galbene se prelinse de-a lungul ei dinspre motor, şi iute, din ce în ce mai iute, şi scoţînd flăcări ca o rachetă, se repezi în jos pe masa solidă de zidărie care fusese cîndva Colegiul Regal de Ştiinţe. Marea elice albă şi aurie atinse parapetul şi sa prăbuşi ca o cîrpă udă. Apoi corpul în formă de fus care ardea se zdrobi şi se sparse, zdrobind şi spărgînd tot ce întîlnea în căderea sa, pe colţul de nord-vest al clădirii.

Dar prăbuşirea, flacăra benzinei aprinse care se ridică spre cer din motoarele sfărîmate ale maşinii, obiectele fărîmiţate care fură găsite în grădina de la Clubul Studenţilor, masele balustradei galbene şi a cărămizilor roşii care căzură de-a dreptul pe stradă, goana încoace şi încolo a oamenilor ca a unor furnici într-un furnicar distrus, sosirea grabnică a pompierilor, adunarea mulţimilor de oameni — toate aceste lucruri nu aparţin acestei povestiri, care a fost scrisă numai pentru a spune cum a fost lansată şi cum a plutit cu succes prin văzduh prima maşină zburătoare. Deşi Monson a eşuat, şi a eşuat dezastruos, însemnările operei lui rămîn un monument îndestulător pentru a călăuzi pe viitorii experimentatori îndrăzneţi care, mai curînd sau mai tîrziu, vor reuşi să pună

stăpînire pe această mare problemă a zborului. Şi între Worcester Park şi Malden se mai înalţă încă acel uimitor bulevard de schelărie de fier, ruginit acum şi pe alocuri primejdios, ca mărturie a primei lupte disperate a omului de a-şi cîştiga dreptul să-şi croiască drum prin aer.

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

ÎN ABIS

Locotenentul stătea în faţa sferei de oţel şi mesteca între dinţi o aşchie de pin.

— Ce crezi despre asta, Steevens? întrebă el.

— Mă rog, e o idee, spuse Steevens cu tonul unuia care îşi rezervă părerea.

— Cred că se va turti complet, insistă locotenentul.

— Se pare că a calculat destul de exact, remarcă Steevens pe acelaşi ton reţinut.

— Dar gîndeşte-te la ce presiune vor fi supuse, nu se dădu bătut locotenentul. La suprafaţa apei presiunea este paisprezece livre[8] pe inci[9] — pătrat, iar cu treizeci de picioare[10] mai jos este dublă; la şaizeci, triplă; la nouăzeci, de patru ori mai mare; la nouă sute, de patruzeci de ori; la cinci mii, trei sute de picioare; aşadar, la o milă, presiunea este de două sute patruzeci de ori patrusprezece livre; adică să vedem — treizeci de chintale[11] — o tonă şi jumătate, Steevens; o tonă şi jumătate pe inci pătrat. Iar oceanul, acolo unde se va scufunda, are cinci mile adîncime. Adică şapte tone şi jumătate...

— Pare foarte mult — spuse Steevens — totuşi sfera este din oţel extrem de gros.

Locotenentul nu răspunse, dar începu din nou să mestece între dinţi aşchia de pin. Obiectul discuţiei lor era o sferă uriaşă de oţel, cu diametrul exterior de aproape nouă picioare. Arăta ca ghiuleaua unui tun gigantic. Era fixată cu grijă într-un eşafodaj monstruos, construit în corpul vasului, iar grinzile uriaşe cu care trebuia să fie aruncată în curînd peste bord dădeau pupei vaporului un aspect care, din portul Londrei pînă la Tropicul Capricornului, stîrnise curiozitatea oricărui marinar cumsecade. În două locuri, unul deasupra celuilalt, oţelul era înlocuit prin cîte o fereastră circulară de sticlă colosal de

---

[8] O livră = 0,373 kg, (n.r.)

[9] Un inci = 2,54 cm. (n.r.)

[10] Un picior = 0,3048 m. (n.r.)

[11] Un chintal englezesc = 50,8 kg. (n.r.)

groasă, iar una dintre ele, montată într-o ramă de oţel foarte solidă, era acum înşurubată numai parţial. Amîndoi văzuseră interiorul acestei sfere pentru prima dată în dimineaţa aceea. Era capitonată bine cu perne pneumatice şi avea cufundate adînc printre ele nişte butoane mici, prin care se putea pune în funcţiune mecanismul simplu al aparatului. Totul era capitonat cu grijă, chiar şi aparatul Myers, care trebuia să absoarbă acidul carbonic şi să furnizeze oxigenul necesar omului, după ce acesta se va strecura prin deschizătură de sticlă şi va fi închis înăuntru. Era capitonat cu atîta grijă, încît chiar dacă ghiuleaua aceasta ar fi fost aruncată cu tunul omul dinăuntru s-ar fi aflat în perfectă siguranţă. Şi trebuia să fie aşa, căci în curînd un om urma să se tîrască prin deschizătură înăuntru, să fie închis ermetic, aruncat peste bord şi coborît în adîncuri, tot mai adînc, tot mai adînc, pînă la cinci mile, întocmai cum spusese locotenentul. Sfera îi stăpînea tiranic imaginaţia; la popotă devenise plictisitor; un noroc neaşteptat i-l adusese pe Steevens, de curînd îmbarcat, cu care să discute iar şi iar despre acelaşi lucru.

— Părerea mea — spuse locotenentul — este că la o astfel de presiune geamul se va încovoia înăuntru, se va bomba şi se va sparge în bucăţi. Daubrée, supunînd la presiuni mari bucăţi de stîncă, le-a făcut să curgă ca apa. Ţine minte cuvintele mele.

— Şi dacă se va sparge geamul — întrebă Steevens — ce se va întîmpla?

— Apa va năvăli ca un torent de fier. Aţi fost vreodată atins de un jet direct de apă aruncat cu mare presiune? Va lovi tot atît de puternic ca un glonte. Îl va zdrobi, îl va turti, îi va sfîşia gîtul şi plămînii; îi va străpunge urechile.

— Ce imaginaţie bogată aveţi! protestă Steevens, care îşi reprezenta limpede întregul tablou.

— Este o simplă expunere a inevitabilului, răspunse locotenentul.

— Dar sfera?

— Va produce numai cîteva băşicuţe şi se va aşeza confortabil pentru vecie în nămolul şi lutul de pe fund, cu bietul Elstead întins peste pernele sale strivit ca untul pe pîine.

Repetă această propoziţiune ca şi cînd i-ar fi plăcut foarte mult.

— Ca untul pe pîine, spuse el.

— Vă uitaţi la jucăria mea? se auzi o voce şi îndată îl zăriră pe Elstead în spatele lor, îmbrăcat în alb, ca scos din cutie, cu o ţigară în gură şi zîmbind din umbra borului larg al pălăriei sale. Ce este cu pîinea şi untul, Weybridge? Bombăni, ca de obicei, împotriva soldei prea mici a ofiţerilor de marină? Nu a mai rămas decît o zi înainte de a începe imersiunea. Astăzi trebuie să fim gata cu parîmele. Cerul acesta limpede şi marea liniştită sînt tocmai potrivite pentru a coborî în mare o duzină de tone de plumb şi fier, nu este aşa?

— Pentru dumneavoastră aceasta n-are prea mare importanţă, spuse Weybridge.

— Nu. La adîncimea de şaptezeci sau optzeci de picioare, unde voi ajunge în vreo douăsprezece secunde, nu se mai mişcă nici o particulă, chiar dacă vîntul urlă cu violenţă deasupra şi apa se ridică pînă în nori. Nu, acolo jos…

Se îndreptă spre coasta vasului şi ceilalţi îl urmară. Toţi trei se aplecară peste bord, sprijinindu-se în coate şi se uitară ţintă în jos, la apa galben-verzuie.

— E linişte, spuse Elstead, terminîndu-şi gîndul.

— Sînteţi absolut sigur că mecanismul acela de ceasornicărie va funcţiona? întrebă Weybridge numaidecît.

— A funcţionat de treizeci şi cinci de ori, spuse Elstead. ***Trebuie*** să funcţioneze.

— Dar dacă nu funcţionează?

— De ce să nu funcţioneze?

— Eu n-aş coborî în drăcia asta nici pentru douăzeci de mii de lire, spuse Weybridge.

— Sînteţi un om glumeţ, observă Elstead şi scuipă amabil în jos în direcţia unei băşici.

— Încă nu înţeleg cum aveţi de gînd să faceţi să funcţioneze aparatul, spuse Steevens.

— În primul rînd, voi fi închis ermetic în interiorul sferei — explică Elstead — iar după ce voi stinge şi aprinde de trei ori lumina pentru a semnaliza că totul e în regulă, voi fi aruncat peste bord cu macaraua, împreună cu greutăţile acelea mari de plumb. Greutatea de plumb de deasupra are un tambur pe care este înfăşurată o funie solidă de o sută de stînjeni marini[12], care constituie singura legătură dintre balast şi sferă, în afară de parîmele care vor fi tăiate cînd se va lansa sfera. Am preferat

[12] Un stînjen marin = 1,62 m (n. r.)

să utilizăm funie şi nu un cablu de sîrmă pentru că este mai uşor de tăiat şi mai flotabilă — condiţii necesare, după cum veţi vedea.

Iată, fiecare dintre aceste greutăţi de plumb are o gaură prin care va fi vîrîtă o vergea de fier din care va rămîne în afară, în partea inferioară, o porţiune lungă de şase picioare. Cînd vergeaua este lovită dedesubt, împinge o pîrghie şi pune în mişcare un mecanism de ceasornicărie situat lîngă cilindrul pe care este înfăşurată funia.

Aşa, întregul aparat este coborît încet în apă şi cablurile sînt tăiate. Sfera pluteşte, căci, fiind umplută numai cu aer, este mai uşoară decît apa, dar greutăţile cad direct spre fund şi funia se desfăşoară complet. După ce funia se va desfăşura în întregime, sfera se va cufunda de asemenea, trasă în jos de funie.

— Dar de ce este nevoie de funie? întrebă Steevens. De ce să nu se fixeze greutăţile direct de sferă?

— Din cauza ciocnirii cu fundul. Întregul aparat va cădea mărindu-şi viteza, milă cu milă, ajungînd în cele din urmă la o viteză uriaşă. Dacă nu ar fi funia aceea, s-ar sparge în bucăţi, lovindu-se de fund. Cînd se vor izbi însă greutăţile de fund, intră deîndată în joc flotabilitatea sferei, care va continua să se cufunde din ce în ce mai încet. În cele din urmă se va opri şi va începe să se ridice din nou în sus.

În momentul acesta intră în acţiune mecanismul de ceasornicărie. Cînd greutăţile se vor izbi de fund, vergeaua va fi împinsă în sus, va lovi mecanismul de ceasornicărie şi funia se va înfăşura din nou pe mosor. Voi fi tras în jos, pe fundul mării. Acolo voi rămîne o jumătate de oră cu lumina electrică aprinsă, privind în jurul meu. Apoi mecanismul de ceasornicărie va declanşa un cuţit cu arc, funia va fi tăiată şi mă voi ridica din nou la suprafaţă, ca o băşică de gaz în sifon. Însăşi funia va ajuta plutirea.

— Şi dacă din întîmplare vă veţi ciocni cu un vapor? întrebă Weybridge.

— Mă voi ridica cu o astfel de viteză, încît l-aş străbate ca o ghiulea de tun, spuse Elstead. Nu trebuie să fiţi îngrijorat de asta.

— Dar dacă vreun crustaceu sprinten se va strecura în mecanismul de ceasornic…

— Asta ar fi un fel de invitaţie stăruitoare să mă opresc, spuse Elstead, întorcîndu-se cu spatele spre apă şi uitîndu-se ţintă la sferă.

Elstead a fost aruncat peste bord pe la ora unsprezece. Era o zi luminoasă, senină şi liniştită, cu orizontul pierdut în ceaţă. Lumina electrică orbitoare din micul compartiment de sus străluci vesel de trei ori. Apoi îl coborîră încet la suprafaţa apei şi un marinar prins de lanţurile de la pupă sta gata să taie parîmele cu care erau legate greutăţile şi sfera. Cît păruse sfera de mare pe punte, atît părea de mică sub pupa vaporului. Se rostogoli puţin, şi cele două ferestre întunecate, care pluteau în partea superioară, păreau nişte ochi miraţi, rotindu-se şi privind în jur la lumea îngrămădită pe parapet. O voce se întrebă dacă lui Elstead îi place legănatul.

— Sînteţi gata? strigă comandantul.

— Da, da, domnule!

— Daţi-i drumul!

Lama se apropie de funia întinsă şi o tăie. Un vîrtej se învolbură, grotesc şi slab, deasupra sferei. Cineva flutură o batistă, altcineva încercă fără succes să dea tonul unor aclamaţii. Un aspirant de marină numără rar: „opt, nouă, zece!” O nouă rostogolire şi sfera se smuci împroşcînd apă; după aceea se redresă.

Păru un moment imobilă, apoi începu să se micşoreze rapid, apa se închise deasupra ei şi, sub oglinda mării, nu se mai văzu decît ca o pată întunecoasă, mărită prin refracţie. Cît ai număra pînă la trei, dispăruse. Departe, în adîncimea apei, licări o lumină albă, apoi lumina se reduse la o scînteie şi pieri. Nu se mai vedea în adîncuri decît apa întunecată în care înota un rechin.

Elicea crucişătorului începu deodată să se rotească, apa se învolbură, rechinul dispăru într-un tumult de încreţituri şi un torent de spumă se năpusti asupra limpezimii de cristal care-l înghiţise pe Elstead.

— Ce se întîmplă? întrebă un marinar.

— Vom ancora la vreo două mile distanţă, ca să nu ne lovească cumva, cînd se va ridica la suprafaţă, îi răspunse tovarăşul său.

Vasul se îndrepta încet spre noua sa poziţie. Pe bord, aproape toţi cei fără vreo treabă continuau să urmărească mişcarea

ritmică a valurilor în care se scufundase sfera. În următoarea jumătate de oră, singurele discuţii au fost, direct sau indirect, în legătură cu Elstead. Soarele de decembrie ajunsese sus, în înaltul cerului, şi căldura era foarte mare.

— Acolo jos o să-i fie destul de frig, remarcă Weybridge. Se spune că de la o anumită adîncime temperatura apei mării este totdeauna aproape de punctul de îngheţare.

— Unde va reveni oare la suprafaţă? întrebă Steevens. Am pierdut direcţia.

— Iată, acolo! răspunse comandantul, care se mîndrea că este atotştiutor, şi întinse degetul cu precizie înspre sud-est. De altfel cred că se apropie momentul, adăugă el. A stat treizeci şi cinci de minute.

— Cît durează pînă să ajungi în fundul oceanului? întrebă Steevens.

— Pentru o adîncime de cinci mile, şi socotind — aşa cum s-a stabilit — o acceleraţie de două picioare pe secundă, durează, în amîndouă sensurile, doar cîteva minute.

— Atunci a întîrziat, spuse Weybridge.

— Aşa se pare, recunoscu comandantul. Presupun că mai durează cîteva minute pînă se strînge funia aceea.

— Am uitat de asta, spuse Weybridge, vădit uşurat.

Şi apoi începu aşteptarea. Se scurse anevoie un minut, dar din apă nu ţîşni nici o sfera. Urmă altul şi nimic nu tulbura suprafaţa uleioasă a mării. Marinarii îşi explicau unii altora că şi înfăşurarea funiei durează cîtva timp. Scările de frînghii de la catarge erau presărate cu feţe încordate, în aşteptare.

— Hai sus, Elstead! strigă cu nerăbdare un lup de mare voinic şi păros, iar ceilalţi îl urmară, strigînd în cor, ca şi cînd ar fi aşteptat să se ridice cortina la teatru.

Comandantul le aruncă o privire iritată.

— Desigur, dacă acceleraţia este mai mică de două picioare — spuse el — va întîrzia ceva mai mult. Nu sîntem absolut siguri de această cifră. Nu am încredere oarbă în calcule.

Steevens aprobă concis. Cîteva minute nu vorbi nimeni de pe puntea de comandă. Apoi capacul ceasului lui Steevens ţăcăni.

Cînd, după douăzeci şi unu de minute, soarele ajunse la zenit, aşteptau încă să reapară sfera şi nimeni de pe bord nu îndrăznise să spună nici măcar în şoaptă că nu mai erau speranţe. Primul care exprimă această părere fu Weybridge.

— N-am avut niciodată încredere în geamul acela, îi spuse el brusc lui Steevens în timp ce plutea încă în aer sunetul clopotului care anunţa schimbul cartului.

— Dumnezeule! exclamă Steevens. Nu cumva credeţi…?

— Hm… făcu Weybridge şi lăsă restul în seama imaginaţiei celuilalt.

— Personal nu am prea mare încredere în calcule — insistă nesigur comandantul — aşa că nu am pierdut încă orice speranţă.

La miezul nopţii, navigau încă încet în spirală în jurul locului unde se scufundase globul şi fasciculul alb al reflectorului alerga, se oprea şi, nemulţumit, mătura mai departe pustiul apelor fosforescente sub cerul înstelat.

— Dacă n-a plesnit fereastra şi n-a fost zdrobit — spuse Weybridge — atunci este şi mai rău. Înseamnă că mecanismul de ceasornicărie s-a defectat şi Elstead este în viaţă, la cinci mile sub picioarele noastre, acolo jos în frig şi întuneric, unde, de cînd s-au adunat apele oceanului, n-a strălucit vreodată o rază de lumină şi n-a pătruns privirea omului. Captiv în băşica aceea a lui, fără hrană, chinuit de foame şi sete, se întreabă înspăimîntat dacă va muri de foame sau se va înăbuşi. Ce anume dintre toate astea se va întîmpla? Probabil că aparatul Myers este pe sfîrşite. Cît durează?

— Bunule dumnezeu! exclamă el. Cît de mici sîntem! Ce diavoli cutezători! Jos, sub noi, mile şi mile de apă, numai apă, în jurul nostru o întindere de apă pustie, deasupra cerul! Peste tot abisuri! Îşi azvîrli braţele în lături. În acelaşi timp, o mică dîră albă urcă în sus, fără zgomot, spre cer, îşi încetini mersul, se opri, devenind un punct nemişcat, ca şi cînd o nouă stea ar fi apărut pe bolta cerească. Apoi lunecă din nou în jos şi se pierdu printre imaginile stelelor reflectate şi fosforescenţa nebuloasă a mării.

Cînd văzu toate acestea, Weybridge se opri cu mîna întinsă şi cu gura deschisă. Închise gura, o deschise din nou şi dădu din mîini, parcă nerăbdător. Apoi se întoarse către marinarul de cart şi strigă:

— Elstead, ura! Peste o clipă o luă la fugă spre Lindley şi reflector. L-am văzut! strigă el. La tribord! Lampa este aprinsă şi a ţîşnit chiar acum din apă. Roteşte reflectorul. Îl vom vedea plutind, cînd va fi ridicat de valuri.

Dar nu reuşiră să-l găsească pe explorator decît în zori. Aproape că se ciocniră de el. Lanţul macaralei fu desprins şi echipajul unei bărci fixă de sferă un cîrlig. După ce încărcară pe bord sfera, deşurubară geamul prin care se pătrundea înăuntru şi scrutară întunericul din interior (deoarece despărţitura iluminată electric servea la iluminarea apei din jurul sferei şi era complet izolată de cavitatea principală).

În cavitate aerul era foarte înfierbîntat, iar cauciucul de pe marginea ferestrei se muiase. Nu răspunse nimeni la întrebările lor nerăbdătoare şi nici nu se auzi vreo mişcare. Elstead părea să zacă nemişcat, ghemuit în fundul sferei. Doctorul vasului se tîrî înăuntru şi, ridicîn-du-l, îl trecu oamenilor de afară. Nu ştiură la început dacă era viu sau mort. În lumina galbenă a lămpilor de pe vas i se vedea faţa sclipind din cauza transpiraţiei, îl duseră jos, în cabina sa.

Descoperiră că nu era mort, ci într-o stare de colaps nervos, şi, în afară de asta, plin de vînătăi groaznice. Cîteva zile trebui să stea culcat în linişte perfectă. De-abia după o săptămînă putu să povestească întîmplările prin care trecuse.

Primele sale cuvinte fură că va coborî din nou în adîncuri. Sfera trebuia însă modificată, după cum spunea, pentru a-i permite să se elibereze de funie la nevoie. Restul era în ordine. Trăise momente uimitoare.

— Credeaţi că nu voi găsi nimic altceva decît nămol! exclamă el. Rîdeaţi de explorările mele, dar am descoperit o lume nouă!

Îşi povesti peripeţiile fragmentate în episoade şi începu cu sfîrşitul, aşa că nu e nimerit a-i reproduce propriile cuvinte. Iată cum s-a petrecut totul:

Îndată după lansare, lucrurile au mers cam prost. Pînă a se desfăşura funia complet, sfera se rostogolea încet. Se simţea ca o broască într-o minge de fotbal. Nu vedea decît macaraua şi cerul deasupra capului şi, din cînd în cînd, oamenii aplecaţi peste parapetul vasului. Îi era imposibil să ghicească în ce direcţie se va roti sfera în momentul următor. Cînd se pomenea cu picioarele în sus, cînd se dădea peste cap ori se rostogolea într-o parte şi într-alta pe căptuşeala sferei. Orice altă formă geometrică ar fi fost mai confortabilă, dar mai puţin sigură, avînd în vedere presiunea uriaşă a formidabilului abis.

Clătinarea încetă însă brusc; sfera se redresă, şi cînd Elstead se ridică în picioare, văzu apa de jur împrejurul său

verde-albăstruie, străbătută de o lumină slabă, venită de sus, către sursa căreia se năpusteau parcă o mulţime de obiecte plutitoare. Între timp apa se întuneca însă din ce în ce mai mult, pînă cînd o văzu deasupra lui de culoarea cerului la miezul nopţii, cu o nuanţă verzuie, iar dedesubt, neagră de-a binelea. Mici obiecte transparente răspîndeau o lumină slabă, ca o aureolă, şi ţîşneau în urma sa ca nişte dîre verzui.

Apoi, senzaţia de cădere! Ca în ascensor, la pornire, spunea el, numai că dura neîncetat. Cu greu se poate imagina ce va să zică o astfel de senzaţie permanentă. Doar în acele momente şi-a regretat Elstead aventura. Şi posibilitatea unui accident o aprecia acum diferit. Se gîndi la uriaşele sepii, despre care se ştie că există la adîncimi mijlocii, găsite uneori în balene, pe jumătate digerate, sau plutind moarte, putrezite şi pe jumătate mîncate de peşti. Dacă vreuna dintre ele l-ar prinde şi nu i-ar da drumul? Apoi, mecanismul de ceasornicărie o fi fost suficient verificat? Toate acestea nu mai aveau însă nici o importanţă, de vreme ce nu era în puterea lui să se întoarcă sau să continue imersiunea.

În cincizeci de secunde totul în jur era negru ca noaptea, în afară de locurile în care străbătea prin apă fascicolul de raze al lămpii sale şi lumina din cînd în cînd vreun peşte sau cine ştie ce rămăşiţă care se scufunda. Fulgerau pe lîngă el prea repede pentru a vedea ce erau. Credea o dată că a trecut pe lîngă un rechin. Şi apoi sfera începu să se înfierbînte din cauza frecării cu apa. Se pare că subestimaseră acest lucru.

Primul lucru pe care îl observă era că transpira. Auzi apoi un şuierat din ce în ce mai tare răsunînd de jos şi văzu prin apă o mulţime de băşici mici — foarte mici — repezindu-se în sus ca un evantai. Vapori! Pipăi fereastra. Era fierbinte. Aprinse mica lampă cu incandescenţă, care lumina încăperea şi-şi privi ceasul de mînă, căptuşit şi el. Trecuseră două minute de la lansare. Se gîndi că fereastra va crăpa din cauza diferenţei de temperatură, căci ştia că apa de la fund era aproape de punctul de îngheţare.

Apoi, deodată, podeaua sferei păru că apasă asupra picioarelor sale, afară agitaţia băşicilor se încetini din ce în ce şi şuieratul slăbi. Sfera se rostogoli puţin. Fereastra nu se crăpase, nimic nu cedase şi înţelese că în orice caz pericolul de a se îneca trecuse.

În aproximativ un minut avea să fie pe fundul abisului. Se gîndea la Steevens şi Weybridge şi la toţi ceilalţi de pe vapor, aflaţi la cinci mile deasupra capului său, o înălţime mai mare decît aceea la care au plutit vreodată deasupra pămîntului chiar cei mai îndepărtaţi, nori. Şi-i închipuia înaintînd încet, privind ţintă în jos şi întrebîndu-se ce i se întîmplase.

Privi pe fereastră. Nu se mai vedeau băşici şi şuieratul încetase. În jur se întindea, ca o catifea neagră, întunecimea adîncă; numai în locurile unde era străpunsă de lumina electrică apa îşi dezvăluia culoarea galben-verzuie. Apoi apărură trei forme de foc, urmărindu-se una pe alta prin apă. N-ar fi putut spune dacă erau mici şi aproape, sau mari şi departe.

Fiecare se contura într-o lumină albăstruie, aproape tot atît de strălucitoare ca luminile unui cuter de pescuit şi se părea că fumegă mult. De-a lungul părţilor lor laterale erau pete de lumină ca sabordurile mai luminoase ale unui vapor. Fosforescenţa lor păru să dispară însă cînd intrară în strălucirea lămpii şi Elstead văzu atunci că erau nişte peştişori de un fel ciudat. Aveau capete uriaşe, chiar mari, iar corpul şi coada se subţiau treptat. Ochii le erau îndreptaţi spre el şi avu impresia că îl însoţesc spre fund. Îşi zise că erau atraşi probabil de lumina puternică a sferei.

În curînd li se asociară alţii de acelaşi fel. În timp ce cobora, observă că apa căpăta o culoare palidă şi că nişte particule mici sclipeau în lumina sferei, ca firele de praf în razele soarelui. Aceasta se datora probabil norilor de nămol şi de noroi stîrniţi de greutăţile de plumb.

Cînd ajunse la fund, se pomeni într-o ceaţă deasă şi albă pe care razele lămpii electrice nu reuşeau s-o străpungă mai mult de cîţiva iarzi. Trecură multe minute înainte ca nămolul răscolit să se aşeze cît de cît. Apoi, la lumina lămpii, mărită de fosforescenţa vremelnică a vreunui banc îndepărtat de peşti, putu să vadă, sub învelişul uriaş de apă neagră, o întindere mişcătoare de noroi alb-cenuşiu, din care răsăreau ici şi colo desişurile încîlcite ale unei vegetaţii de crini de mare cu tentaculele avid întinse.

Mai departe se zăreau contururile diafane ale unui grup de bureţi uriaşi. Pe fund erau împrăştiate nişte mănunchiuri turtite şi zburlite, colorate în purpuriu viu şi negru, probabil un fel de arici de mare, şi nişte fiinţe, unele cu ochi mari, altele

oarbe, ciudat de asemănătoare cu păduchii de plante sau cu homarii, care se tîrau leneş de-a curmezişul fasciculului de lumină şi dispăreau din nou în obscuritate, lăsînd în urma lor nişte urme brăzdate.

Apoi roiul de peştişori viră brusc şi se îndreptă spre el, cum se întîmplă uneori cu un stol de grauri. Trecură pe deasupra, ca o zăpadă fosforescentă, apoi zări în urma lor, înaintînd spre sferă, o creatură mai mare.

La început văzu nedesluşit o siluetă care de-abia se mişca, sugerînd vag un om mergînd; apoi, cînd intră în fasciculul puternic de lumină aruncat de lampă, animalul închise ochii orbit. Elstead înlemni de mirare.

Era un animal vertebrat straniu. Capul său de culoare purpuriu-închis sugera vag un cameleon, dar avea o frunte foarte înaltă şi o cutie craniană cum nu mai văzuse niciodată la o reptilă; linia verticală a feţei îi dădea o asemănare extraordinară cu o fiinţă omenească.

Doi ochi mari şi bulbucaţi îi ieşeau din orbite, ca la cameleon, şi avea o gură lată, de reptilă, cu buze cărnoase sub nişte nări mici. În locul urechilor erau două mari apărători de bronchii, iar din acestea se desfăcea, plutind, un arbore de filamente de coral, aproape ca bronchiile arborescente ale calcanilor şi rechinilor foarte tineri.

Dar nu aspectul omenesc al feţei te uimea la această fiinţă. Era bipedă; corpul său aproape sferic era aşe- zat pe un triped format din două picioare ca de broască şi o coadă lungă şi groasă, iar membrele sale dinainte, care caricaturizau grotesc mîna omenească, aşa cum sînt şi ale broaştei, ţineau o vergea lungă de os cu vîrf de aramă. Culoarea acestei fiinţe nu era uniformă; capul, mîinile şi picioarele le avea purpurii, iar pielea, care îi atîrna pe corp ca nişte haine prea largi, cenuşie şi fosforescentă. De cînd o orbise lumina aruncată de sferă, rămăsese nemişcată.

În cele din urmă, această fiinţă necunoscută a abisului deschise ochii, umbrindu-i cu mîna liberă, căscă gura şi dădu drumul unui strigăt puternic aproape articulat, care pătrunse chiar prin învelişul de oţel şi căptuşeala capitonată a sferei. Elstead nu are pretenţia să explice cum se poate scoate un strigăt fără plămîni. Se trase apoi la o parte din lumina puternică, în umbra misterioasă care mărginea sfera de

amîndouă părţile, şi Elstead mai mult simţi decît văzu că se îndreaptă spre el. Închipuindu-şi că o atrăsese lumina, răsuci comutatorul care întrerupea curentul. În clipa următoare ceva moale se lovi de oţel şi globul se clătină.

Apoi strigătul răsună din nou şi i se păru că un ecou îndepărtat îi răspundea. Ciocnirea uşoară se repetă, iar sfera se clătină şi se lăsă pe tamburul pe care era înfăşurată funia. Rămas în întunecime, Elstead scrută noaptea veşnică a abisului. Deodată zări ca prin ceaţă, în depărtare, alte forme fosforescente, aproape omeneşti, grăbindu-se spre el.

Fără să-şi dea prea bine seama ce face, bîjbîi după butonul lămpii exterioare prin închisoarea lui care se legăna şi aprinse din întîmplare lămpiţa interioară, ascunsă în firida ei capitonată. Sfera se răsuci şi fu trîntit jos; auzi nişte strigăte ca de surpriză şi cînd se ridică în picioare văzu la fereastra inferioară, privind înăuntru, două perechi de ochi pe pedicule, în care se reflecta lumina lămpii.

În momentul următor nişte mîini loveau cu putere în carcasa de oţel şi se auzi un sunet înspăimîntător pentru situaţia în care se afla; nişte ciocănituri puternice în învelişul metalic de protecţie a mecanismului de ceasornicărie. Era cu sufletul la gură; dacă creaturile acelea stranii ar fi reuşit să oprească mecanismul, n-ar mai fi fost eliberat niciodată. De-abia avu timp să se gîndească la asta, cînd simţi că sfera se clatină cu violenţă şi că picioarele îi sînt apăsate puternic de podeaua ei. Stinse lămpiţa care lumina interiorul şi aprinse lampa mare din compartimentul separat. Fundul mării şi creaturile antropomorfe dispărură şi o pereche de peşti, care se urmăreau unul pe celălalt, apărură pe neaşteptate lîngă fereastră.

Se gîndi îndată că acei locuitori stranii ai adîncimii mării îi rupseseră funia şi că scăpase. Se ridica din ce în ce mai repede şi deodată se opri cu o smucitură care îl azvîrli în plafonul capitonat al închisorii sale. De mirare nici nu putea să gîndească măcar.

Apoi simţi că sfera se învîrte încet şi se leagănă. În afară de aceasta i se păru că era trasă prin apă. Ghemuindu-se lîngă fereastră, reuşi să rostogolească sfera cu ferestrele în jos, dar nu putu să vadă nimic altceva decît razele pale ale lămpii bătînd în jos, prin întuneric, fără nici un efect. Îi trecu prin

minte că ar vedea mai mult dacă ar stinge lumina şi şi-ar obişnui ochii cu obscuritatea adîncă.

Aşa s-a şi întîmplat. După cîteva minute întunecimea catifelată deveni o întunecime diafană, iar apoi, în depărtare, şi tot atît de slab ca lumina zodiacală a unei seri de vară în Anglia, văzu nişte forme mişcîndu-se dedesubt. Ajunse la concluzia că fiinţele acelea îi desprinseseră cablul şi îl tîrau după ele pe fundul mării.

Şi apoi zări ceva vag, în depărtare, dincolo de ondulaţiile cîmpiei submarine; un orizont vast de o luminozitate ştearsă, care se întindea într-o parte şi într-alta pînă unde ferestruica sa îi permitea să vadă. Era tras într-acolo, aşa cum ar fi tras un balon de la cîmp deschis în oraş. Se apropia de acest loc foarte încet şi tot atît de încet strălucirea neclară se concentra în forme mai precise.

Se făcuse aproape ora cinci cînd ajunse în regiunea aceea luminoasă şi distinse o îngrămădire de un fel de străzi şi case grupate în jurul unei construcţii vaste, fără acoperiş, care amintea grotesc o mînăstire în ruine. Se întindeau ca o hartă sub el. Casele erau simple împrejmuiri de zid, fără acoperiş, şi deoarece materialul de construcţie, după cum văzu apoi, îl constituiau nişte oase fosforescente, totul părea clădit din clar de lună scufundat.

În spaţiile dintre clădiri îşi întindeau fîlfîind tentaculele crini de mare arborescenţi, iar din strălucirea care învăluia cetatea ţîşneau în sus bureţi sticloşi, înalţi şi subţiri, în formă de minarete strălucitoare şi crini răspîndind o lumină ceţoasă. În spaţiile libere ale aşezării se vedea o forfotă ca aceea a unei mulţimi de oameni, dar era la prea mare înălţime deasupra lor pentru a putea distinge indivizii.

Apoi fu coborît încet şi amănuntele oraşului îi deveniră treptat mai clare. Văzu că zidurile clădirilor acelea ceţoase erau mărginite cu un fel de şiraguri de obiecte rotunde şi zări în difertite puncte sub el, în vaste spaţii deschise, nişte forme avînd înfăţişarea unor vapoare acoperite cu o crustă de mîl.

Era tras în jos încet, dar necontenit şi formele de sub el deveneau mai strălucitoare, mai clare, mai distincte, îşi dădu seama că se îndrepta către clădirea cea mare din centrul oraşului şi din cînd în cînd zărea numeroasele forme care trăgeau de funie. Văzu cu mirare că de pe catargele unuia

dintre vapoarele care constituiau una dintre caracteristicile acestei aşezări îl priveau o mulţime de figuri care gesticulau. Apoi zidurile marii clădiri îl împrejmuiră tăcute, ascunzîndu-i oraşul.

Zidurile acelea erau făcute din lemn saturat de apă legat cu cabluri de sîrmă răsucite, din bucăţi de fier şi cupru, din oase şi cranii de oameni. Craniile se înşirau în linii în zigzag, în spirale, şi formau nişte curbe fantastice pe deasupra clădirii; o mulţime de peştişori argintii se jucau de-a prinselea intrînd şi ieşind prin orbitele lor, şi fugărindu-se pe deasupra întregii pieţe.

Deodată îi pătrunse în urechi un strigăt grav şi un zgomot ca un sunet intens de corn, urmat de o psalmodie fantastică. Sfera coborî, trecu pe lîngă uriaşele ferestre ascuţite, prin care zări vag un număr mare din acele fiinţe stranii, ca nişte fantome, care îl priveau, şi în cele din urmă se opri, după cum i se păru, pe un fel de altar situat în centrul pieţei.

Acum, de la înălţimea la care se afla, Elstead îi putea vedea din nou cu claritate pe straniii locuitori ai abisului. Spre uimirea sa, îşi dădu seama că toţi i se prosternau, cu excepţia unuia, îmbrăcat, după cum se părea, într-o robă din solzi ca nişte plăci, încoronat cu o diademă luminoasă, şi care îşi închidea şi deschidea gura de reptilă, de parcă ar fi condus psalmodia credincioşilor.

Elstead avu fantezia să aprindă din nou lămpiţa şi să se facă văzut de locuitorii abisului, care o dată cu năvălirea luminii pieriră în noapte. La această apariţie neaşteptată a sa, psalmodia fu înlocuită cu un tumult de strigăte triumfătoare. Elstead, dorind să-i observe, stinse din nou lampa, şi se făcu nevăzut ochilor lor. Cîtva timp fu prea orbit ca să-şi dea scama ce făceau, iar cînd putu în cele din urmă să-i distingă, îi văzu din nou îngenuncheaţi. Şi astfel continuară să i se închine, fără odihnă, timp de trei ore.

Elstead a făcut o descriere amănunţită a acestui oraş uluitor şi a locuitorilor săi, fiinţe ale nopţii eterne, care n-au văzut niciodată soarele, luna sau stelele, vegetaţia verde sau vreo vieţuitoare care să trăiască la aer, unde nu se cunoaşte nici focul, nici vreo altă lumină în afară de lumina fosforescentă a vieţuitoarelor.

Oricît de uimitoare ar fi povestirea sa, este şi mai uimitor să afli că oameni de ştiinţă eminenţi ca Adams şi Jenkins nu

găsesc nimic extraordinar în ea. Îmi spun că nu văd nici un motiv pentru care n-ar putea trăi pe fundul mărilor adînci, fără ca noi să bănuim măcar, nişte fiinţe inteligente care să respire prin bronhii, obişnuite cu o temperatură joasă şi o presiune enormă şi avînd o constituţie atît de greoaie, încît să nu poată pluti, nici vii, nici moarte.

Noi le-am fi cunoscuţi acestor creaturi ca nişte stranii fiinţe-meteori, care din cînd în cînd cad moarte, din întunecimea misterioasă a cerului lor de apă. Şi nu numai noi, ci şi vapoarele, metalele şi instrumentele noastre ar cădea ca ploaia în noapte. Uneori obiecte scufundate îi lovesc şi îi strivesc ca şi cînd ar fi vorba de verdictul vreunei puteri nevăzute de deasupra, şi alteori cad lucruri foarte rare sau foarte utile, sau forme în stare să le aprindă imaginaţia. Comportarea acestor fiinţe la coborîrea printre ele a unui om în viaţă e oarecum de înţeles, dacă ne gîndim ce ar fi în stare să facă un popor sălbatic, presupunînd că ar apărea brusc din cer o creatură aureolată, strălucitoare.

Este probabil că Elstead să fi povestit ofiţerilor de pe ***Ptarmigan,*** cu diferite ocazii, fiecare amănunt al peripeţiilor din cele douăsprezece ore stranii petrecute în abis. De asemenea este absolut sigur că intenţiona să le scrie, dar nu a făcut-o niciodată, aşa că, din nefericire, trebuie să ne mulţumim a strînge la un loc diferite fragmente ale povestirii sale, recurgînd la amintirile comandantului Simmons, ale lui Weybridge, Steevens, Linley şi alţii.

Cele întîmplate ne apar nu prea limpede, în imagini fragmentare. Vedem uriaşa clădire fantomatică, mulţimea de fiinţe cu capete întunecoase, ca cele de cameleon, îmbrăcată în veşminte care răspîndeau o lumină slabă, prosternîndu-se şi psalmodiind. Elstead, cu lumina aprinsă, încerca în zadar să-i facă a înţelege că trebuie să taie funia cu care ţineau sfera captivă. Trecea minut după minut şi Elstead era înspăimîntat. Uitîndu-se la ceas, văzu că nu mai avea oxigen decît pentru patru ore. Dar psalmodia în cinstea sa continua fără milă, ca şi cînd ar fi fost un marş funebru, prevestitor al apropiatei sale morţi.

Cum a fost eliberat, nu ştie, dar judecînd după capătul care atîrna de sferă, funia se tăiase în urma frecării ei de muchea altarului. Sfera se rostogoli brusc şi ieşi repede din lumea lor,

aşa cum o creatură eterică, aflată într-un înveliş în care ar fi vid, ar străbate vertiginos atmosfera noastră, întorcîndu-se în eterul său originar. Trebuie să fi dispărut din ochii lor cum se înalţă o băşică cu hidrogen prin atmosfera noastră. Desigur că această ascensiune i-a uimit.

Sfera ţîşni în sus cu o viteză şi mai mare decît atunci cînd, trasă de greutăţile de plumb, se prăvălise în jos. Deveni extrem de fierbinte. Urca rapid, cu ferestrele în sus, şi Elstead îşi amintea de torentul de băşici care spumega în dreptul lor. Îi era teamă să nu se facă ţăndări dintr-o clipă în alta. Deodată, ceva ca o roată uriaşă păru că i se rostogoleşte prin cap. Cînd compartimentul capitonat începu apoi să se învîrtească în jurul lui, leşină. Amintirea următoare este aceea a cabinei şi a vocii doctorului.

Aceasta este în esenţă întîmplarea extraordinară pe care Elstead a relatat-o fragmentar ofiţerilor de pe ***Ptarmigan,*** făgăduind că va expune totul în scris mai tîrziu. În primul rînd îl preocupa însă îmbunătăţirea aparatului său, care s-a realizat la Rio.

Mai rămîne de spus că la 2 februarie 1896 a coborît a doua oară în abisul oceanului cu aparatul perfecţionat după sugestiile pe care i le-a prilejuit prima sa experienţă. Nu a mai revenit însă, şi probabil că nu vom şti niciodată ce s-a întîmplat cu el. Vasul ***Ptarmigan*** s-a rotit în jurul punctului de imersiune treisprezece zile, căutîndu-l în zadar. Apoi s-a întors la Rio şi ştirea a fost telegrafiată prietenilor săi. Aşa stau lucrurile pînă în prezent. Dar este puţin probabil că nu se va face o nouă încercare de a verifica relatarea sa uluitoare despre oraşele, pînă acum nebănuite, din adîncurile oceanului.

În româneşte de
B. BEREANU

NĂVĂLITORII DIN ADÎNCURI

1

Pînă la întîmplarea extraordinară de la Bidmouth, specia deosebită de ***Haploteuthis ferox*** nu era cunoscută ştiinţei decît în mod generic, graţie unui tentacul pe jumătate digerat, obţinut de lîngă Azore, şi unui corp putred, ciugulit de păsări şi muşcat de peşti, găsit pe la începutul anului 1896 de către domnul Jennings, lîngă Finister.

Într-adevăr, în nici o ramură a zoologiei nu plutim atît de mult în necunoscut ca în aceea privitoare la cefalopodele din adîncul mărilor. O simplă întîmplare, de exemplu, a fost aceea care a dus la descoperirea, făcută de prinţul de Monaco, aproape a unei duzini de noi forme în vara anului 1895, descoperire în care se cuprinde şi tentaculul menţionat mai sus. S-a întîmplat că un caşalot a fost ucis dincolo de Terceira de nişte baleniere, şi în ultimele sale zvîrcoliri aproape că s-a năpustit spre iahtul prinţului, nu l-a nimerit, s-a rostogolit dedesubt şi a murit la vreo douăzeci de metri în spatele cîrmei. În agonia lui a aruncat la suprafaţă un număr de obiecte mari, pe care prinţul, părîndu-i-se că erau ciudate şi importante, a reuşit, datorită unei feri-cite împrejurări, să le prindă înainte de scufundarea lor. A pus elicea în mişcare şi le-a făcut să se învîrtească, în vîrtejul creat astfel, pînă cînd a putut fi coborîtă o barcă. Aceste specimene erau cefalopode întregi şi fragmente de cefalopode, unele de proporţii gigantice, şi aproape toate necunoscute ştiinţei!

Se pare că într-adevăr aceste creaturi mari şi agile, care trăiesc în adîncimile mijlocii ale mării, vor trebui, în mare măsură, să ne rămînă necunoscute pentru totdeauna, deoarece sub apă ele sînt prea agere ca să poată fi prinse în plasă, şi nu pot fi obţinute specimene decît rareori numai prin asemenea accidente neprevăzute, în cazul lui ***Haploteuthis ferox,*** de

exemplu, încă sîntem cu totul ignoranţi în privinţa locului său de baştină, tot astfel cum nu ştim nimic nici despre locul de înmulţire al heringilor sau despre drumul pe care îl parcurge somonul. Nici zoologii nu-şi pot explica cîtuşi de puţin apariţia sa neaşteptată pe coastele noastre. S-ar putea ca o migraţie din cauza foamei să-l fi împins din adîncuri încoace. Ar fi însă poate mai bine să evităm o discuţie inutilă şi neconcludentă şi să purcedem de îndată la povestirea noastră.

Prima fiinţă omenească ce şi-a pus ochii pe un ***Haploteuthis*** viu — prima fiinţă omenească ce a supravieţuit, cu alte cuvinte, căci acum nu mai încape nici o îndoială că valul de înecuri şi de accidente de bărci care a bîntuit de-a lungul coastei din Cornwall şi Davon la începutul lui mai s-a datorat acestei cauze — a fost un negustor de ceai, retras din afaceri, cu numele de Fison, care trăsese la o pensiune din Sidmouth. Era într-o după-amiază şi el se plimba în lungul cărării de pe faleză, între Sidmouth şi Ladram Bay. În această direcţie, faleza este foarte înaltă, dar într-un loc, pe faţa ei roşie, fusese construită un fel de scară. Era tocmai lîngă scara asta cînd atenţia i-a fost atrasă de ceva care la început a crezut că este un stol de păsări ce se bat pe nişte resturi de mîncare, pe care le ardea soarele, dîndu-le o strălucitoare culoare albă-trandafirie. Refluxul se sfîrşise şi obiectul acela nu numai că era departe sub el, dar şi la mare distanţă, peste o întindere largă de stînci acoperite cu iarbă de mare şi întretăiate de băltoace argintii şi strălucitoare. Şi, în plus, omul era orbit de sclipirea mării din depărtare.

După cîteva clipe, privind mai bine, îşi dădu seama că greşise, căci pe deasupra locului acestor bătălii se roteau un număr de păsări, ciori şi pescăruşi în cea mai mare parte, aceştia din urmă lucind orbitor cînd soarele cădea pe aripile lor, şi ele păreau minuscule în comparaţie cu acel obiect. Curiozitatea sa a fost, poate, trezită şi mai mult din cauza falsei impresii iniţiale.

Cum nu avea nimic mai bun de făcut decît să se amuze, se hotărî să facă din acest obiect, oricare ar fi fost el, ţinta plimbării sale de după-amiază, în loc să se ducă la Landram Bay, fiindcă se gîndea că ar putea să fie vorba de vreun peşte mare, aruncat din întîmplare pe ţărm şi care se zbate acolo neputincios. Aşa că porni să coboare în grabă scara lungă şi

abruptă, oprindu-se la intervale de vreo zece metri ca să-şi tragă răsuflarea şi să examineze mişcările acelea misterioase.

La piciorul falezei el se afla, bineînţeles, mai aproape de ţintă decît fusese dincolo, dar, pe de altă parte, obiectul era acum în dreptul cerului incandescent, în bătaia soarelui, astfel încît părea negru şi nedesluşit. Partea lui trandafirie era acum ascunsă de un şir de bolovani acoperiţi cu ierburi. Totuşi se putea distinge că era alcătuit din şapte corpuri rotunde, fie deosebite, fie legate între ele, şi că păsările croncăneau şi ţipau neîncetat, cu toate că parcă le-ar fi fost teamă să se apropie prea mult de el.

Arzînd de curiozitate, domnul Fison începu să-şi croiască drum peste stîncile roase de valuri şi văzînd că stratul gros de iarbă umedă care le acoperea le făcea foarte alunecoase, el se opri, îşi scoase pantofii şi ciorapii, şi îşi suflecă pantalonii pînă deasupra genunchilor. Scopul său era, desigur, pur şi simplu de a evita să cadă în băltoacele stîncoase din jur, şi, ca orice om era probabil destul de bucuros că găsise o scuză pentru a retrăi chiar şi numai cîteva clipe senzaţiile copilăriei. În orice caz, îşi datorează viaţa, fără îndoială, numai acestui fapt.

Se apropie de ţinta sa cu toată încrederea pe care securitatea absolută din această ţară împotriva tuturor formelor de viaţă animală o dă locuitorilor ei. Corpurile rotunde se mişcau încoace şi încolo, dar abia cînd trecu de şirul de bolovani, pe care l-am pomenit mai înainte, îşi dete seama de natura oribilă a descoperirii. Descoperirea asta venise cam prea pe neaşteptate.

Corpurile acelea rotunde se dădură la o parte cînd el ajunse pe marginea stîncilor, şi lăsară să se vadă că obiectul de culoare roz era trupul în parte devorat al unei fiinţe omeneşti, dar era greu să-ţi dai seama dacă era bărbat sau femeie. Şi corpurile rotunde erau nişte creaturi necunoscute, cu înfăţişare îngrozitoare, semănînd puţin ca formă cu caracatiţele, poate fiindcă aveau nişte tentacule uriaşe, foarte lungi şi elastice, răsucite din belşug pe pămînt. Pielea era lucioasă, cu o înfăţişare dezgustătoare. Curbura inferioară a gurii înconjurată de tentacule, excrescenţa curioasă a acestei curburi, tentaculele înseşi, ca şi ochii mari, inteligenţi, le dădeau acestor creaturi aspectul grotesc al unei feţe omeneşti. Erau fiecare de mărimea unui porc gras, iar tentaculele păreau să aibă o lungime de

cîteva picioare. El crede că erau cel puţin şapte sau opt asemenea făpturi. La douăzeci de metri mai jos de ele, în mijlocul apei înspumate a fluxului care acum revenea, mai ieşeau din mare altele două.

Trupurile lor stăteau întinse pe stînci, şi ochii lor îl priveau cu un interes duşmănos; dar domnul Fison nu părea înfricoşat şi nici nu-şi dădea seama că s-ar afla în pericol. Probabil că încrederea aceasta a lui se datorează numai atitudinii molatice a făpturilor. Îl îngrozea, şi, fireşte, îl irita pînă la indignare numai faptul că revoltătoarele creaturi se înfruptau cu carne omenească. Se gîndi că dăduseră poate peste trapul vreunui înecat. Strigă la ele cu gînd să le gonească, însă văzîndu-le că nici nu se clintesc, căută în jur, ridică o piatră mare, rotundă, şi o azvîrli spre una din acele făpturi.

Şi atunci, descolăcindu-şi încet tentaculele, ele începură să se îndrepte toate spre el, tîrîndu-se întîi cu grijă şi scoţînd nişte sunete slabe, sforăitoare, ca şi cînd s-ar fi sfătuit între ele.

Numaidecît, domnul Fison îşi dădu seama că era în primejdie. Strigă din nou, aruncă amîndouă ghetele şi se depărtă în grabă, făcînd un salt. După douăzeci de metri se opri şi se întoarse, socotind că fiinţele acelea se mişcă încet, însă, iată, tentaculele căpeteniei lor se şi revărsau peste malul stîncos pe care stătuse el adineauri.

Văzînd aceasta, el strigă din nou, dar de astă dată nu ameninţător, ci mai degrabă cu glas de spaimă, şi începu să sară, să se caţere, să alunece, să se tîrască pe terenul accidentat care-l despărţea de ţărm. Faleza înaltă şi roşie i se păru deodată de o lungime uriaşă şi văzu, ca pe nişte fiinţe din altă lume, doi muncitori minusculi ocupaţi cu repararea scării şi care nici nu bănuiau goana pentru viaţă care se dezlănţuire dedesubtul lor. La un moment dat, putu să audă cum creaturile acelea plescăiau prin bălţile aflate la nici patru metri în spatele său, iar ceva mai tîrziu alunecă şi fu cît pe ce să cadă. Făpturile îl goniră chiar pînă la piciorul falezei şi nu se opriră decît în clipa cînd lîngă domnul Fison se iviră muncitorii din capul scării ce ducea spre vîrful falezei. Tustrei oamenii aruncară cîtva timp în ele cu pietre, apoi porniră în grabă spre creasta falezei, după aceea pe cărarea dinspre Sidmouth, ca să aducă nişte ajutoare şi o barcă, pentru a salva trupul pîngărit de ghearele acestor creaturi abominabile.

2

Şi, ca şi cum n-ar fi trecut printr-un pericol destul de mare în ziua aceea, domnul Fison se duse cu barca să arate locul exact al aventurii sale.

Fiind vremea refluxului, fu nevoie de un ocol considerabil pentru a ajunge la locul cu pricina, şi, cînd ajunseră în cele din urmă în dreptul scării de pe faleză, trupul sfîşiat nu mai era. Apa începea să năvălească, acoperind stîncile nămoloase una după alta, iar cei patru oameni din barcă — adică muncitorii, barcagiul şi domnul Fison — îşi îndreptară acum atenţia nu spre ţărm, ci către apa de sub barcă.

La început nu putură vedea prea mult sub ei, afară de o junglă întunecoasă de laminaria, cu cîte un peşte care ţîşnea la răstimpuri din ea. Erau puşi pe aventură, dar se arătară cu toţii dezamăgiţi. Văzură însă apoi unul din acei monştri înotînd prin apă spre larg, cu o curioasă mişcare de rostogolire, care-i amintea domnului Fison de rotirea unui balon captiv. Aproape imediat după aceea mănunchiurile unduitoare de laminaria începură să se tulbure teribil, se desfăcură o clipă lăsînd să se zărească vag trei dintre animalele acelea, bătîndu-se pe ceea ce era probabil vreo rămăşiţă a omului înecat. După încă o secundă, panglicile abundente ale plantelor de culoare verde măslinie se revărsară din nou, acoperind grupul care se zvîrcolea.

Văzînd asta, cei patru oameni, acum grozav de aţîţaţi, începură să strige şi să lovească apa cu vîslele şi văzură imediat o mişcare tumultuoasă printre ierburile de sub apă. Se opriră ca să vadă mai limpede şi, îndată ce apa se linişti, băgară de seamă că tot fundul mării parcă era presărat cu ochi.

— Ce scîrboşenii! strigă unul dintre ei. Sînt cu zecile!

Şi numaidecît aceste fiinţe începură să se ridice prin apă în jurul lor. Domnul Fison i-a înfăţişat mai tîrziu scriitorului această erupţie uimitoare din pădurea fremătînd de laminaria. Atunci însă i se păruse că lu-crurile durau o veşnicie, dar pesemne că în realitate nu a fost decît o treabă de cîteva secunde. Cîtva timp nimic nu se văzu decît ochii aceia, apoi se putea vorbi şi de nişte tentacule care începeau să iasă ici-colo din desişul de ierburi. În sfîrşit, fiinţele astea deveniră tot

mai mari, pînă cînd fundul ajunse să fie acoperit de formele lor încolăcite, iar vîrfurile tentaculelor să se ridice peste tot, sumbre, prin aerul de deasupra apei învolburate.

Una dintre făpturi se apropie cu îndrăzneală de marginea bărcii şi, agăţîndu-se de ea cu trei din tentaculele sale care aveau şi ventuze, îşi aruncă pe celelalte patru pe deasupra copastiei, ca şi cum ar fi avut de gînd fie să răstoarne barca, fie să se caţere în ea. Domnul Fison apucă într-o clipită cangea şi, lovind cu furie tentaculele moi, le sili să se descleşteze. Fu lovit în spate şi aproape aruncat peste bord de barcagiu, care se folosea de vîslă ca să reziste unui atac similar în cealaltă parte a bărcii. Dar tentaculele din ambele borduri se desprinseră, se retraseră şi pătrunseră cu un plescăit în apă.

— Am face mai bine să plecăm de aici! zise domnul Fison, care tremura groaznic.

Se duse la cîrmă, în timp ce barcagiul şi unul din- tre muncitori se aşezară şi începură să vîslească. Celălalt muncitor stătea în picioare la prova bărcii, cu cangea, gata să lovească orice alte tentacule care ar mai fi apărut. Nimeni nu mai scoase o vorbă. Domnul Fison exprimase exact simţămintele tuturor. Tăcuţi, înspăimîntaţi, cu feţele albe şi crispate, se apucară să încerce a scăpa din situaţia în care intraseră cu atîta nesăbuinţă.

Dar abia scufundară vîslele în apă, şi nişte funii negre şi subţiri ca nişte serpentine le apucară şi le traseră spre cîrmă; ventuzele apărură din nou, furişîndu-se pe marginile bărcii într-o mişcare ondulatorie. Oamenii apucară strîns vîslele şi traseră de ele, dar era tot aşa ca şi cînd ai fi vrut să pluteşti cu barca pe iarbă.

— Ajutor, aici! strigă barcagiul, iar domnul Fison şi cel de-al doilea muncitor se repeziră să-l ajute să tragă vîsla.

Atunci omul cu cangea, pe care-l chema Ewan sau Ewen, sări înjurînd şi începu să izbească în jos peste cele două borduri, cît putea să ajungă mai departe, spre bancul de tentacule ce se îngrămădiseră acum pe fundul bărcii. În acelaşi timp, cei doi vîslaşi se ridicaseră în picioare pentru a avea o poziţie mai bună ca să-şi poată trage vîslele înapoi. Barcagiul i-o dădu pe a sa domnului Fison, care trase cu putere de ea şi, totodată, barcagiul scoase un cuţit şi aplecîndu-se peste copastie începu să ciopîrţească braţele încleştate pe vîslă.

Clătinîndu-se din cauza balansului bărcii, cu dinţii încleştaţi, cu răsuflarea tăiată şi cu vinele de la mîini umflate, în timp ce trăgea de vîslă, domnul Fison îşi aruncă deodată ochii spre largul mării. Acolo, la nici cincizeci de metri distanţă, pe valurile lungi ale flu-xului care creştea, se afla o barcă mare care se în- drepta spre ei, cu trei femei şi un copilaş. Un barcagiu vîslea şi un bărbat mărunţel, cu o pălărie de paie cu panglică roz şi în haine albe stătea la pupă, strigînd încoace. O clipă, desigur, domnul Fison se gîndi să ceară ajutor, dar apoi îşi aminti de copil. Lăsă imediat vîsla, ridică braţele într-un gest sălbatic şi ţipă spre grupul din barca să se ţină, „pentru Dumnezeu”, la distanţă. Era o mare dovadă de modestie şi curaj din partea domnului Fison, care se pare că nici nu-şi dă scama cu cît eroism s-a purtat în această împrejurare. Vîsla pe care o abandonase fu trasă imediat în apă şi apăru apoi din nou, plutind cam la douăzeci de metri depărtare.

În aceeaşi clipă, domnul Fison simţi barca clătinîn-du-se sub el violent şi auzi un strigăt răguşit, un ţipăt prelung de spaimă. Era Hill, barcagiul, care-l făcu să uite cu totul de grupul de excursionişti. Se întoarse şi-l văzu pe Hill ghemuit lîngă strapazanul de la prova, cu faţa schimonosită de groază şi cu braţul drept apucat de cineva care i-l trăgea cu putere în jos, peste marginea bărcii. „Vai, vai! Vai!” ţipă scurt şi pătrunzător barcagiul. Domnul Fison crede că lovind pesemne tentaculele cu cuţitul fusese apucat de ele, deşi acum e cu neputinţă să mai ştie cum se petrecuseră lucrurile. Barca se înclina într-o parte, aşa încît copastia ajunsese la vreo douăzeci de centimetri de apă şi atît Ewan, cît şi celălalt muncitor izbeau în apă cu vîsla şi cangea, de fiecare parte a braţului lui Hill. Domnul Fison se aşeză instinctiv în partea cealaltă ca să menţină echilibrul bărcii.

Apoi Hill, care era un om masiv şi puternic, făcu o sforţare violentă şi aproape se ridică în picioare. Îşi trase braţul afară din apă. Dar de braţ i se agăţase o mulţime de funii brune, încîlcite; şi ochii uneia din creaturile care se prinseseră de el, privind fix şi dîrz, se arătară o clipă deasupra apei. Barca se înclina tot mai mult şi apa verde-brună începu să se reverse spre ea. Atunci Hill alunecă şi căzu cu coastele peste marginea bărcii, iar braţul lui şi masa de tentacule din jur se scufundară din nou, plescăind. El se rostogoli în jos; gheata lui izbi

genunchiul domnului Fison, tocmai cînd el se repezea înainte să-l apuce, şi în clipa următoare alte tentacule se năpustiră în jurul pieptului şi gîtului său, şi după o luptă scurtă, convulsivă, în care barca fu aproape răsturnată, izbutiră să-l tragă pe Hill înapoi. Barca se redresă cu o smucitură violentă, care fu gata să-l arunce pe domnul Fison peste celălalt bord în partea cealaltă şi astfel ascunse privirilor lui lupta care se dădea în apă.

Domnul Fison stătu o clipă să-şi recapete echilibrul şi între timp îşi dete seama că lupta şi fluxul care venea îi apropiaseră din nou de stîncile acoperite cu ierburi. La nici patru metri distanţă, o platformă stîncoasă încă se mai ridica în mişcări ritmice peste invazia fluxului. Într-o clipită, domnul Fison apucă vîsla din mîinile lui Ewan, trase o dată cu putere de ea şi apoi, dîndu-i drumul, alergă la prova şi sări jos. Simţi că piciorul îi alunecă pe stîncă şi, cu un efort disperat, sări din nou ceva mai departe. Se împiedică, căzu în genunchi şi se ridică din nou.

— Atenţie! strigă cineva şi un trup mare îl izbi. Fu aruncat pe burtă într-o băltoacă de unul din muncitori, şi în timp ce cădea auzi ţipete înăbuşite, sugrumate, care crezu atunci că sînt ale lui Hill. Apoi se minună de stridenţa şi varietatea presupuselor ţipete ale lui Hill. Cineva sări asupră-i şi un val de apă înspumată se revărsă peste el şi trecu mai departe. Omul se ridică cu greu în picioare, ud leoarcă, şi, fără să mai privească în larg, porni în fugă spre ţărm, alergînd cît putea de repede. În faţa lui, pe întinderea de stînci risipite alergau poticnindu-se cei doi muncitori — unul cu vreo zece metri în faţa celuilalt.

În cele din urmă, domnul Fison aruncă o privire peste umăr şi, nemaivăzîndu-se urmărit, se întoarse. Stătu locului, uluit. Din clipa în care văzuse unul din cefalopode ieşind afară din apă, acţionase prea repede ca să-i mai poată înţelege pe deplin acţiunile. Acum avea numai senzaţia că se trezise dintr-un coşmar.

Căci iată cerul fără nori, strălucind în soarele după-amiezii, iată marea care licăreşte în bătaia nemiloasă a razelor soarelui, spuma moale şi albă a valurilor ce se sparg şi vîrfurile stîncilor scunde, întunecate şi lungi. Barca redresată plutea acum, ridicîndu-se şi coborînd uşor pe valuri, cam la zece metri de ţărm. Hill şi monştrii, toată încordarea şi tumultul acelei lupte sălbatice pe viaţă şi pe moarte dispăruseră ca prin farmec.

Inima domnului Fison bătea cu putere; îi fremăta tot trupul şi pieptul lui respira adînc.

Lipsea însă ceva. Cîteva clipe el nu-şi putu da seama prea bine ce anume. Soarele, cerul, marea, stîncile — ce putea fi oare? Apoi îşi aminti de barca plină de excursionişti. Dispăruse. El se întrebă dacă nu fusese cumva doar o închipuire. Se întoarse şi-i zări pe cei doi muncitori stînd unul lîngă altul sub peretele înalt al falezei trandafirii. Ezită dacă să mai facă o ultimă încercare de a-l salva pe Hill, însufleţirea fizică păru să-l părăsească deodată, lăsîndu-l istovit şi neputincios. Domnul Fison se întoarse spre ţărm, poticnindu-se şi trecînd prin băltoace spre cei doi tovarăşi ai săi.

Se mai uită o dată înapoi, dar acum văzu două bărci care pluteau, cea din largul mării fiind răsturnată însă cu fundul în sus.

3

Astfel şi-a făcut apariţia ***Haploteuthis ferox*** pe coasta din Devonshire. Pînă acum, acesta a fost cel mai serios act de agresiune. Relatarea domnului Fison, pusă în legătură cu valul de accidente petrecute cu bărcile şi de înecuri, despre care am pomenit mai înainte, cum şi lipsa de peşti anul acesta pe coastele din Cornwall, arată clar că o mulţime din aceşti monştri lacomi ai adîncurilor au bîntuit de-a lungul coastelor. Migraţia pricinuită de foame a fost explicaţia ce s-a dat năvălirii lor încoace; dar, în ce mă priveşte, prefer să cred teoria lui Hemsley. Hemsley susţine că un grup de asemenea creaturi au aflat din întîmplare gustul cărnii omeneşti de pe vreun vas care se va fi scufundat în mijlocul lor şi apoi au pornit în căutarea ei, dincolo de zona lor obişnuită, mai întîi luîndu-se pe urmele vaselor, apoi ajungînd pînă la ţărmurile noastre, aşezate în calea traficului din Atlantic. Dar nu este locul aici să discutăm argumentele convingătoare şi admirabil întemeiate ale lui Hemsley.

Se pare că poftele monştrilor au fost satisfăcute de prinderea a unsprezece oameni, căci, după cît s-a aflat, au fost zece oameni în cealaltă barcă, şi făpturile astea n-au mai dat nici un semn prin care să-şi arate prezenţa pe coastele din Sidmouth în ziua amintită. Pe coasta dintre Seaton şi Budleigh Salterton au patrulat toată seara şi toată noaptea aceea patru bărci ale

Serviciului de Pază, ai căror oameni erau înarmaţi cu harpoane şi cuţite, şi pe măsură ce se lăsa seara, se alăturau alte expediţii organizate de particulari şi echipate mai mult sau mai puţin similar. Domnul Fison n-a luat parte la nici una din aceste expediţii.

Pe la miezul nopţii, se auziră nişte apeluri însufleţite dintr-o barcă ce se afla cam la două mile în larg, spre sud-est de Sidmouth, şi un felinar fu văzut mişcîndu-se într-un chip ciudat, dintr-o parte în alta şi de sus în jos. Bărcile mai apropiate porniră în grabă spre locul în care se dăduse alarma. Cutezătorii pasageri ai bărcii, un marinar, un vicar şi doi băieţi de şcoală, văzuseră nişte monştri trecînd pe sub barca lor. Creaturile, se pare, ca şi cele mai multe animale din adîncuri, erau fosforescente, şi pluteau la vreo zece metri sub apă, ca nişte pete de lumină selenară prin întunecimea apei, cu tentaculele strînse, adormite parcă, rostogolindu-se într-una şi mişcîndu-se încet în formaţie unghiulară spre sud-est.

Oamenii aceştia povestesc întîmplarea în crîmpeie însoţite de gesturi. Bărcile se alăturau una alteia şi pînă la urmă s-a alcătuit o mică flotă de vreo opt sau nouă bărci adunate laolaltă, care răspîndeau un vacarm, la fel cu larma unei pieţe, sfîşiind liniştea nopţii. Nimeni nu era prea dispus să urmărească grupul de monştri, oamenii nu aveau nici armele şi nici experienţa care le-ar fi trebuit pentru o astfel de vînătoare îndoielnică, aşa că puţin mai tîrziu, poate niţel bucuroase, echipajele bărcilor se întoarseră la ţărm.

Şi acum să spunem ceea ce constituie probabil faptul cel mai uimitor al acestei uluitoare năvale. Nu aveam nici cea mai mică cunoştinţă despre mişcările următoare ale acestui grup de monştri, deşi întreaga coastă de sud-vest era acum în stare de alarmă. Poate că totuşi e semnificativ faptul că un caşalot a fost aruncat pe ţărmul din Sark, în ziua de 3 iunie. La două săptămîni şi trei zile după întîmplarea aceasta din Sidmouth, un ***Haploteuthis*** viu a venit pe ţărm, pe plaja nisipoasă din Calais. Era viu, pentru că mai mulţi martori i-au văzut tentaculele mişcîndu-se spasmodic. Dar probabil era muribund. Un individ numit Pouchet a făcut rost de o puşcă şi l-a împuşcat.

Aceasta a fost ultima apariţie a unui ***Haploteuthis*** viu. Altul n-a mai fost văzut pe coasta franceză. La 15 iunie, un cadavru aproape întreg a fost aruncat pe ţărm lîngă Torquay şi, cîteva

zile mai tîrziu, o barcă a staţiunii biologice marine, care draga lîngă Plymouth, a cules un specimen putrezit, spintecat adînc de o lamă de cuţit. Cum murise primul specimen, nu putem şti. Şi în ultima zi a lui iunie, domnul Egbert Caine, un pictor, scăldîndu-se lîngă Newlyn, a ridicat mîinile în sus, ţipînd şi a fost tras la fund. Un prieten care se scălda cu el n-a făcut nici o încercare să-l salveze, ci a înotat îndată spre mal. Iată cel din urmă fapt care poate fi relatat asupra extraordinarei năvăliri din adîncul mărilor. Dacă asta e într-adevăr ultima apariţie a acestor oribile creaturi e încă prematur să spunem. Dar se crede, şi fără îndoială putem spera, că ele s-au şi întors, odată pentru totdeauna, în adîncurile lipsite de lumina soarelui ale mărilor de mijloc, din care ieşiseră atît de straniu, atît de misterios.

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

OUL DE CRISTAL

Pînă acum un an exista o prăvălie mică şi foarte murdară lîngă Seven Dials, deasupra căreia era înscris cu litere galbene, şterse de vreme, numele lui „C. Cave, Naturalist şi Negustor de Antichităţi”. Conţinutul vitrinelor sale era ciudat de variat: cîţiva colţi de elefant, un joc de şah incomplet, mătănii şi arme, o cutie cu ochi, două cranii de tigru şi unul omenesc, cîteva maimuţe împăiate mîncate de molii (una cu o lampă în mînă), un scrin demodat, un ou de struţ sau aşa ceva, pătat de muşte, nişte unelte de pescuit şi un acvariu de sticlă gol, extraordinar de murdar. Exista, de asemenea, în momentul cînd începe această povestire, un bloc de cristal lucrat în forma unui ou şi şlefuit ca un briliant. La el priveau doi oameni care stăteau afară, în faţa vitrinei: unul dintre ei, un pastor înalt şi subţire, celălalt un tînăr cu barba neagră, oacheş la faţă, îmbrăcat într-un costum modest. Tînărul cel oacheş vorbea cu gesturi vii şi părea nerăbdător ca tovarăşul său să cumpere obiectul.

Stăteau încă uitîndu-se la vitrină cînd domnul Cave intră în prăvălie, cu barba tresăltînd, căci tocmai îşi luase ceaiul şi termina de mestecat pîinea cu unt. Cînd îi văzu pe cei doi oameni şi obiectul atenţiei lor, îşi pierdu cumpătul. Aruncă o privire vinovată peste umăr şi închise încet uşa. Era un bătrînel cu faţa palidă şi ochi albaştri, deosebit de umezi: avea părul cenuşiu-murdar şi purta o redingotă albastră, jerpelită, un joben vechi şi nişte papuci de pîslă cu tocurile foarte scîlciate. Rămase cu ochii ţintă la cei doi bărbaţi care discutau. Pastorul îşi băgă mîna adînc în buzunarul pantalonului, cercetă un pumn de bani şi un zîmbet plăcut îi dezgoli dinţii. Domnul Cave păru şi mai deprimat cînd intrară în prăvălie.

Pastorul, fără nici un fel de introducere, întrebă care era preţul oului de cristal. Domnul Cave aruncă nervos o privire spre uşa care dădea în salon şi spuse: „cinci lire”. Pastorul, adresîndu-se în acelaşi timp tovarăşului său şi domnului Cave,

obiectă că preţul e prea mare — domnul Cave ceruse fără îndoială mult mai mult decît intenţionase cînd a achiziţionat obiectul — apoi urmă o încercare de tocmeală. Domnul Cave se îndreptă spre uşă, o deschise şi spuse: „Preţul este cinci lire”, ca şi cînd ar fi vrut să fie scutit de deranjul unei discuţii inutile. În acest timp, partea superioară a unei feţe de femeie răsări la geamul de deasupra panelului de sus al uşii care dădea în salon şi ochii erau îndreptaţi, plini de curiozitate, spre cei doi clienţi.

— Preţul este cinci lire, repetă domnul Cave, cu un tremur în voce.

Tînărul cel oacheş, care tăcuse pînă atunci, observîndu-l doar cu atenţie pe domnul Cave spuse, în sfîrşit:

— Dă-i cinci lire.

Pastorul îi aruncă o privire, să vadă dacă vorbeşte serios, apoi, cînd se îndreptă din nou spre domnul Cave, constată că faţa acestuia era albă.

— E o grămadă de bani, spuse pastorul şi, scotocindu-se prin buzunare, începu să-şi numere banii.

Avea doar vreo treizeci de şilingi şi ceva, aşa că făcu apel la tovarăşul său cu care părea să fie prieten intim. Acest fapt îi dădu domnului Cave posibilitatea să se reculeagă şi începu să explice agitat că de fapt nu avea dreptul să vîndă cristalul.

Cei doi clienţi fură, fireşte, surprinşi şi îl întrebară de ce nu se gîndise la aceasta înainte de a începe să se tocmească. Domnul Cave se zăpăci, dar îşi menţinu spusele, declarînd că în după-amiaza aceea cristalul nu era de vînzare, deoarece se prezentase înaintea lor un cumpărător probabil al cristalului. Cei doi clienţi, considerînd aceasta ca o încercare de a ridica preţul, se prefăcură că părăsesc prăvălia. În momentul acela însă uşa salonului se deschise şi apăru posesoarea bretonului de culoare închisă şi a perechii de ochi mici.

Era o femeie corpolentă, cu trăsături grosolane, tînără şi mult mai voluminoasă decît domnul Cave; se mişca greoi şi se înroşise la faţă.

— Cristalul acesta e de vînzare, spuse ea. Iar cinci lire este un preţ destul de bun. Nu înţeleg ce intenţii ai, Cave, de nu vrei să accepţi oferta domnului!

Domnul Cave, foarte tulburat de această irumpţie, o privi furios pe deasupra ochelarilor şi, fără prea multă siguranţă, îşi revendică dreptul de a-şi conduce afacerile după voia sa.

Începu o ceartă. Cei doi clienţi urmăreau scena cu interes şi cu oarecare amuzament, ajutînd din cînd în cînd pe doamna Cave cu unele sugestii. Domnul Cave, încolţit, persistă în povestirea aceea confuză şi imposibil de crezut despre cineva care se interesase chiar atunci, dimineaţa, de cristal; agitaţia sa deveni penibilă. Totuşi se menţinu pe poziţie cu o stăruinţă extraordinară. Cel care puse capăt acestei discuţii neobişnuite fu tînărul oriental. Propuse să revină în cursul următoarelor două zile, pentru ca interesele amatorului menţionat să nu fie lezate.

— Dar apoi vom insista, adăugă preotul. Cinci lire, nu mai mult!

Doamna Cave luă asupra sa sarcina de a cere scuze în numele domnului Cave, explicînd că uneori este „puţin ciudat”, iar după plecarea clienţilor, perechea începu să discute deschis incidentul, sub toate raporturile.

Doamna Cave îi vorbea soţului său cu o sinceritate deosebită. Bietul omuleţ, tremurînd de emoţie, se încurcă singur în poveştile sale, susţinînd pe de o parte că avea în vedere un alt client şi pe de alta afirmînd că cristalul valora, la drept vorbind, zece lire.

— Atunci de ce i-ai cerut cinci? întrebă soţia.

— Să mă laşi să-mi administrez afacerile aşa cum cred eu! răspunse domnul Cave.

Domnul Cave locuia împreună cu o fiică şi un fiu, amîndoi vitregi, şi în seara aceea, la cină, discuţia a fost reluată. Nici unul dintre ei nu avea o impresie prea bună despre metodele domnului Cave în afaceri, dar ultima sa acţiune părea culmea neghiobiei.

— Părerea mea este că a mai refuzat şi înainte oferte pentru cristalul acesta, spuse fiul cel vitreg, un mitocan lung şi bleg în vîrstă de optsprezece ani.

— Dar cînd i s-au oferit cinci lire! strigă fiica vi-tregă, o tînără vorbăreaţă, în vîrstă de douăzeci şi şase de ani.

Răspunsurile domnului Cave erau dureros de inconsistente; bombănea numai slab că îşi cunoştea mai bine decît oricine propriile sale afaceri. Pînă la urmă l-au făcut să-şi părăsească cina numai pe jumătate mîncată şi să se ducă, cu urechile roşii şi cu lacrimi de jignire în ochi, lunecînd pe după ochelari, să închidă prăvălia pe timpul nopţii. De ce lăsase atît de mult

cristalul în vitrină? Ce nebunie! Asta-i tulbura cel mai mult gîndurile. Pentru moment nu vedea vreun mijloc de a evita vînzarea.

După cină, fiica şi fiul său vitreg se gătiră şi ieşiră în oraş, iar soţia se retrase sus să reflecteze asupra aspectelor comerciale ale cristalului, ajutată de o ceaşcă cu apă fierbinte, puţin zahăr, lămîie şi încă un ingredient. Domnul Cave s-a dus în prăvălie şi a rămas acolo pînă tîrziu sub pretext că ornamentează cu pietre interioarele unor acvarii pentru peşti aurii, în realitate însă în cu totul alt scop, care va fi explicat pe larg mai tîrziu. A doua zi doamna Cave descoperi că cristalul fusese luat din vitrină şi aşezat în spatele unor cărţi vechi, într-un colţ. Îl puse la loc vizibil. Dar nu mai discută despre el, deoarece o durere de cap nervoasă o făcea să n-aibă dispoziţie pentru discuţie. În ceea ce-l priveşte pe domnul Cave, n-avea niciodată dispoziţie să discute cu soţia sa. Ziua trecu neplăcut. Domnul Cave era chiar mai distrat decît de obicei şi în afară de asta neobişnuit de iritat. După masă, cînd soţia era ocupată cu somnul obişnuit, scoase din nou cristalul din vitrină.

A doua zi domnul Cave trebuia să livreze o cantitate de cîini-de-mare uneia dintre clinici unde erau utilizaţi pentru lucrările de anatomie. În lipsa sa, gîndurile doamnei Cave reveniră la chestiunea cristalului şi la modul cel mai potrivit de a cheltui o pleaşcă de cinci lire. Şi născocise cîteva modalităţi foarte plăcute, printre care cumpărarea unei rochii de mătase verde pentru ea şi o călătorie la Richmound, cînd zîngănitul clopotului de la intrare o chemă în prăvălie. Clientul era un laborant de la clinică, venit să se plîngă că nu i se livraseră nişte broaşte comandate în ziua precedentă. Doamna Cave nu aproba acest sector special al afacerilor domnului Cave şi domnul care intrase într-o dispoziţie cam agresivă se retrase după un scurt schimb de cuvinte — cu totul politicos, în măsura în care depindea de el. Ochii doamnei Cave se îndreptară apoi, fireşte, spre vitrină; căci vederea cristalului însemna garanţia celor cinci lire şi realizarea visurilor ei. Mare-i fu surpriza cînd descoperi că dispăruse!

Se duse la locul din spatele tejghelei unde îl descoperise în ziua precedentă. Nu era acolo; imediat începu să caute cu înfrigurare prin prăvălie.

Cînd domnul Cave se întoarse de la treburile cu cîinii-de-mare, pe la două fără un sfert după-amiază, găsi oarecare dezordine în prăvălie şi pe soţia sa exasperată, stînd în genunchi, după tejghea, şi răscolind prin materialele de împăiat. Femeia, înfierbîntată şi furioasă, ridică faţa deasupra tejghelei, cînd zîngănitul clopotului îi anunţă întoarcerea soţului ei şi îl acuză imediat că „l-a ascuns”.

— Ce anume? întrebă domnul Cave.

— Cristalul!

La aceasta, domnul Cave, în aparenţă foarte surprins, se repezi la vitrină.

— Nu este aici? strigă el. Dumnezeule mare! Ce s-o fi întîmplat cu el?

Chiar atunci fiul vitreg al domnului Cave veni în prăvălie din camera din fund — sosise acasă cu vreun minut înaintea domnului Cave — blestemînd în gura mare. Era ucenic la un negustor de mobile vechi, în josul străzii, dar lua mesele acasă şi era fireşte enervat că nu găsise prînzul gata.

Dar, cînd auzi de pierderea cristalului, uită de masă şi supărarea împotriva mamei şi-o abătu asupra tatălui vitreg. Fireşte, prima lor idee a fost că l-a ascuns. Dar domnul Cave negă cu hotărîre că ar şti ceva despre soarta cristalului. Îşi însoţi asigurările, cam îndoielnice, cu jurăminte repetate şi, în cele din urmă, ajunse să-şi acuze mai întîi soţia şi apoi fiul vitreg de a-l fi luat pentru a-l vinde pe ascuns. Astfel începu o discuţie foarte caustică şi aprinsă, care sfîrşi pentru doamna Cave cu o stare specială a nervilor, între isterie şi amoc, şi-l făcu pe fiul cel vitreg să întîrzie în după-amiaza aceea o jumătate de oră de la prăvălia de mobile. Domnul Cave se adăposti de nervii soţiei sale în prăvălie.

Seara chestiunea fu reluată cu mai puţină patimă, sub conducerea fiicei vitrege şi semăna mai mult cu o anchetă judecătorească. Cina fu neplăcută şi culmină cu o scenă penibilă. Domnul Cave se lăsă în cele din urmă pradă unei exasperări exagerate şi ieşi trîntind cu violenţă uşa din faţă.

Restul familiei, după ce-l forfecă în voie, profitînd de absenţa lui, scotoci prin casă, din pod pînă în pivniţă, sperînd să descopere cristalul.

Ziua următoare cei doi clienţi veniră din nou. Fură primiţi de doamna Cave aproape în lacrimi. Aflară că nimeni nu şi-ar

putea imagina tot ce suferise ea din partea domnului Cave în diferite ocazii în timpul calvarului căsniciei sale... Dădu şi o versiune denaturată despre dispariţia cristalului. Pastorul şi orientalul rîseră în tăcere unul la altul şi spuseră că este ceva extraordinar. Deoarece doamna Cave părea dispusă să le istorisească povestea completă a vieţii sale, se îndreptară spre uşă, gata să părăsească prăvălia. Atunci, doamna Cave, agăţîndu-se de o ultimă speranţă, ceru adresa pastorului pentru ca să-l poată informa în cazul că va putea obţine ceva de la domnul Cave. Adresa i-a fost dată prompt, dar se pare că ulterior a fost rătăcită. Doamna Cave nu-şi poate aminti nimic despre ea!

În seara acelei zile familia Cave părea să-şi fi epuizat emoţiile şi domnul Cave, care fusese plecat de acasă după-amiaza, cină într-o singurătate deplină ce contrasta plăcut cu polemica pasionată din zilele precedente. Pentru cîtva timp atmosfera rămase foarte încordată în gospodăria Cave, dar nici cristalul, nici clientul nu reapărură.

Acum, spunînd lucrurilor pe nume, trebuie să recunoaştem că domnul Cave era un mincinos. Ştia perfect de bine unde se află cristalul. În apartamentul domnului Jacob Wace, asistent-preparator la spitalul St. Catherine din Westbourne Street. Era pe bufet, acoperit parţial cu o catifea neagră, lîngă o garafă de whisky american. De fapt, amănuntele acestei expuneri au fost obţinute de la domnul Wace. Cave dusese obiectul la spital, ascuns în sacul cu cîinii-de-mare, şi acolo insistase ca tînărul cercetător să i-l păstreze. La început domnul Wace a şovăit puţin. Legăturile sale cu domnul Cave erau ciudate. Cum avea predilecţie pentru personaje originale, îl invitase de mai multe ori pe bătrîn la el să fumeze, să bea un pahar împreună şi să-şi exprime vederile destul de amuzante asupra vieţii în general şi asupra soţiei sale în particular. Domnul Wace o văzuse pe doamna Cave cu diferite prilejuri, cînd domnul Cave nu era acasă ca să-l servească. Ştia că familia se amesteca necontenit în treburile sale, aşa că, după ce cîntări chestiunea cu grijă, hotărî să-i pună la adăpost cristalul. Domnul Cave a promis să-i explice mai pe larg cauzele slăbiciunii sale pentru acest cristal, cu altă ocazie, dar a spus lămurit că vede în el anumite imagini. În aceeaşi seară i-a făcut domnului Wace o vizită.

I-a povestit o istorie complicată. Cristalul, după cum spunea, intrase în posesia sa împreună cu alte lucruri disparate rămase de la o licitaţie impusă unui alt negustor de curiozităţi şi, necunoscînd ce valoare avea, îl etichetase la zece şilingi. I-a zăcut în prăvălie la acest preţ cîteva luni şi tocmai se gîndea să-i „reducă preţul”, cînd a făcut o descoperire neobişnuită.

În această perioadă starea sănătăţii sale era foarte proastă şi trebuie să se ţină seama că de-a lungul tuturor acestor întîmplări se înrăutăţea. Apoi, era foarte nefericit din cauza neglijenţei, ba chiar a unei proaste comportări intenţionate a soţiei sale şi a copiilor vitregi faţă de el. Soţia sa era vanitoasă, risipitoare, fără inimă şi cu o înclinare crescîndă spre beţie; fiica vitregă era meschină şi arogantă, iar fiul său vitreg nutrea o antipatie violentă faţă de el şi nu pierdea nici o ocazie ca să i-o arate. Treburile prăvăliei îl copleşeau din greu şi domnul Wace credea că se mai întîmpla să şi bea din cînd în cînd. În tinereţe avusese o situaţie bună, era un om destul de instruit şi, acum, din cauza vieţii sale nefericite, suferea cîteodată săptămîni întregi de melancolie şi insomnie. Speriat ca nu cumva să-şi deranjeze familia, cînd gîndurile deveneau de nesuportat, se strecura în linişte de lîngă soţie şi rătăcea prin casă. Într-o dimineaţă, la orele trei, cam pe la sfîrşitul lui august, întîmplarea făcu să se ducă în prăvălie.

În cămăruţa murdară era întuneric de nepătruns, cu excepţia unui loc unde zări o strălucire neobişnuită. Apropiindu-se, descoperi că era oul de cristal care se găsea în colţul tejghelei, lîngă fereastră. O rază subţire străbătea printr-o crăpătură a oblonului, cădea pe obiectul de cristal şi părea că îl umple în întregime de lumină.

Domnului Cave îi trecu prin minte că aceasta contravenea legilor opticii, aşa cum le cunoscuse el în tinereţe. Putea înţelege că razele erau refractate în cristal şi că se strîngeau într-un focar interior, dar iradiaţia aceasta venea în dezacord cu noţiunile sale de fizică. Se apropie mai mult de cristal, privind atent înăuntrul şi în jurul său. Curiozitatea sa ştiinţifică care-l determinase în tinereţe să-şi aleagă profesiunea i se redeşteptă pentru scurt timp. Fu surprins să descopere că lumina nu rămînea fixă, ci se răsucea în interiorul cristalului ca şi cînd obiectul ar fi fost o sferă scobită, conţinînd un gaz luminos, învîrtindu-se în jurul lui pentru a-l vedea din diferite

poziţii, descoperi deodată că ajunsese între cristal şi rază, şi că totuşi cristalul rămînea luminos. Foarte mirat, îl luă din calea razei luminoase şi îl duse în colţul cel mai întunecat al prăvăliei. Rămase strălucitor patru sau cinci minute, apoi păli încet şi se stinse. Îl aşeză din nou în dreptul razei şi luminozitatea sa fu restabilită imediat.

Pînă aici, cel puţin, domnul Wace a fost în stare să verifice această povestire remarcabilă a domnului Cave. El însuşi a ţinut în repetate rînduri cristalul în drumul unui fascicul de raze (care trebuia să aibă un diametru mai mic de un milimetru). Şi apoi în întunericul perfect, care se putea obţine învelindu-l în catifea neagră, cristalul apărea neîndoielnic foarte slab fosforescent. Se părea, totuşi, că luminozitatea sa era de un fel neobişnuit şi nu o puteau percepe în egală măsură toţi ochii: aşa, de exemplu, domnul Harbiger — nume cunoscut tuturor cititorilor de literatură ştiinţifică interesaţi de activitatea Institutului Pasteur — era complet incapabil să vadă vreo lumină. Iar capacitatea domnului Wace însuşi de a o aprecia era comparativ mai mică decît cea a domnului Cave. Chiar la domnul Cave puterea de percepere varia considerabil, fiind mai puternică în timpul stărilor de slăbiciune extremă şi de oboseală.

De la început, lumina aceasta din cristal a stîrnit o curiozitate fascinantă la domnul Cave. Faptul că nu a povestit nici unei fiinţe omeneşti despre observaţiile sale neobişnuite dovedeşte izolarea sa spirituală mai mult decît ar putea-o face un volum întreg de descrieri patetice. Se pare că trăia într-o asemenea atmosferă de răutate meschină, încît, dacă ar fi recunoscut existenţa unei plăceri, ar fi riscat s-o piardă. Descoperi că pe măsură ce lumina zilei şi cantitatea de lumină difuză creştea, cristalul devenea, după toate aparenţele, neluminos. Cîtva timp n-a putut să-şi facă observaţiile decît în timpul nopţii, în colţurile întunecoase ale prăvăliei.

Dar îi trecu prin minte să utilizeze catifeaua veche pe care o întrebuinţa ca fundal pentru o colecţie de minerale. Punînd-o deasupra capului şi mîinilor sale reuşi să capete o imagine a mişcării luminoase din cristal chiar în timpul zilei. Era foarte precaut ca nu cumva să fie descoperit de soţie şi îşi vedea de cercetări numai după-amiezele, cînd ea dormea, la etaj, şi chiar şi atunci cu prudenţă, într-un colţ, sub tejghea. Într-o zi,

învîrtind cristalul în mîini, zări ceva. Apăru şi dispăru ca o licărire. Totuşi avu impresia că i se dezvăluise pentru un moment imaginea unui ţinut întins şi ciudat: rotindu-l, văzu din nou, tocmai cînd lumina pălea, aceeaşi apariţie.

Ar fi plictisitor şi inutil de înşirat acum toate fazele descoperirii domnului Cave. Este de ajuns să comunicăm rezultatul: privind cu atenţie cristalul sub un unghi de aproape 137° cu direcţia razei luminoase, se obţinea o imagine clară şi persistentă a unui ţinut vast şi bizar. Nu era de loc ca în vis; producea o impresie precisă de realitate şi cu cît lumina era mai bună, cu atît imaginea părea mai reală şi mai persistentă. Era un tablou mişcător; adică, anumite obiecte se mişcau, dar încet şi ordonat, ca în realitate, iar imaginea se schimba potrivit direcţiei luminii şi a unghiului sub care era privită. Trebuie să fi fost ca atunci cînd priveşti o vedere printr-o oglindă convexă şi roteşti oglinda pentru a prinde diferite aspecte.

După cum m-a asigurat domnul Wace, descrierile domnului Cave erau foarte amănunţite şi complet lipsite de trăsătura emotivă care colorează halucinaţiile. Dar trebuie amintit că toate eforturile domnului Wace de a vedea ceva în opalescenţa clară a cristalului au rămas fără succes. Senzaţiile celor doi oameni se deosebeau mult în privinţa intensităţii şi este cu totul de înţeles că ceea ce pentru domnul Cave era o privelişte, pentru domnul Wace rămînea doar o pată neclară.

După descripţia domnului Cave priveliştea rămînea mereu o cîmpie întinsă şi părea totdeauna văzută de la o înălţime considerabilă, ca dintr-un turn sau de pe un catarg. La răsărit şi la apus cîmpia era mărginită în depărtare de nişte stînci roşietice, care-i aminteau de o pictură pe care o văzuse; dar ce pictură anume, domnul Cave nu putea stabili. Aceste stînci se îndreptau spre nord şi sud (putea recunoaşte punctele cardinale după stelele vizibile cîteodată noaptea), îndepărtîndu-se parcă spre infinit şi ştergîndu-se în negura depărtărilor înainte de a se întîlni. El se afla mai aproape de şirul de stînci răsăritean; cînd avu loc prima sa observaţie, văzu o mulţime de forme care se avîntau în zbor, negre, pe cerul luminat de soarele ce se înălţa deasupra stîncilor lucind pe fundalul umbrei lor. Domnul Cave le luă drept păsări. Sub el se întindea un şir întins de clădiri, pe care părea că le priveşte de sus şi care, pe măsură ce se apropiau de marginea neclară şi

refractată a imaginii, deveneau şterse. Se vedeau, de asemenea, lîngă un canal larg şi strălucitor, nişte copaci neobişnuiţi ca formă şi colorit — cînd de un verde-închis ca al muşchiului de pădure, cînd de un cenuşiu minunat. Prima dată aceste imagini i-au apărut domnului Cave numai ca nişte licăriri. Mîinile îi tremurau, a început să i se învîrtă capul, imaginea a apărut şi a dispărut înnegurîndu-se şi devenind neclară. La început i-a fost foarte greu să regăsească unghiul sub care trebuia să privească pentru a putea vedea din nou imaginea.

Cam după o săptămînă, după ce în acest interval de timp se părea că speranţele sale sînt înşelate, căci nu obţinuse altceva decît unele licăriri şi o oarecare experienţă utilă în mînuirea cristalului, avu din nou succes. De data aceasta apăru o vedere a văii în lungul ei. Vederea era diferită, dar avea convingerea ciudată, confirmată din plin de observaţiile sale ulterioare, că privea lumea aceea neobişnuită din exact acelaşi loc, deşi într-altă direcţie. Faţada întinsă a clădirii impunătoare de pe al cărei acoperiş privise în jos înainte se îndepărtase acum în perspectivă. Cave o recunoscu după acoperiş. În faţa clădirii era o terasă solidă, de o lungime neobişnuită, în mijlocul căreia, la anumite intervale, se înălţau nişte catarge uriaşe, dar foarte graţioase, cu nişte obiecte mici, strălucitoare, care reflectau soarele pe cale să apună. Domnul Cave n-a înţeles însemnătatea acestor mici obiecte decît ceva mai tîrziu, în timp ce-i descria domnului Wace scena. Terasa era situată deasupra unui desiş cu o vegetaţie extrem de abundentă şi delicată, iar dincolo de ea era o poiană verde, întinsă, unde se odihneau nişte vietăţi late, asemănătoare ca formă cu nişte cărăbuşi, dar incomparabil mai mari. Dincolo de poiană se întindea un trotuar bogat decorat, din piatră roşiatică deschisă, iar mai departe, mărginită de nişte buruieni dese, roşii, şi străbătînd valea paralel cu stîncile îndepărtate, se vedea o întindere mare de apă, ca o oglindă. Aerul părea plin de stoluri de păsări uriaşe, care zburau în ocoluri falnice; dincolo de rîu, printre copacii ca nişte muşchi şi licheni giganţi, se întindeau o mulţime de clădiri splendide, bogat colorate, care sclipeau în soare din cauza ornamentelor şi faţetelor metalice. Deodată ceva flutură de cîteva ori prin faţa lui Cave, ca un evantai împodobit cu pietre preţioase sau ca bătaia unei aripi, şi o faţă,

sau mai curînd partea superioară a unei feţe cu nişte ochi foarte mari apăru lîngă obrazul său ca şi cînd ar fi fost de cealaltă parte a cristalului. Domnul Cave fu atît de speriat şi impresionat de aspectul categoric de realitate al acestor ochi, încît îşi trase capul înapoi şi se uită în spatele cristalului. Ajunsese atît de absorbit de observaţiile sale, încît fu foarte surprins să se regăsească în întunericul rece al prăvălioarei cu mirosul obişnuit de metil, mucegai şi putregai. Şi, în timp ce-şi roti ochii în jur, cristalul strălucitor păli şi se stinse.

Acestea erau primele impresii generale ale domnului Cave. Relatările sale sînt deosebit de clare şi amănunţite. De la început, valea aceea care-i fulgeră pentru o clipă prin faţa ochilor avu un efect straniu asupra imaginaţiei sale şi cînd începu să înţeleagă amănuntele scenei pe care o vedea, mirarea îi crescu, devenind o adevărată pasiune. Îşi vedea de negoţ la întîmplare, distrat, gîndindu-se tot timpul cum să se întoarcă la observaţiile sale. Şi iată că, la cîteva săptămîni după ce zărise pentru prima dată valea, apărură cei doi clienţi cu oferta lor şi, aşa cum v-am povestit, de-abia reuşi cu multă greutate şi emoţie să evite vînzarea cristalului.

Cît timp domnul Cave păstră în secret descoperirea sa, ea rămase numai un fel de minunăţie pe care trebuia s-o privească pe furiş, cum priveşte un copil într-o grădină străină. Dar domnul Wace, deşi este un cercetător ştiinţific încă tînăr, are o minte deosebit de lucidă şi metodică. De îndată ce cristalul ajunse la el şi se convinse, văzînd cu propriii săi ochi fosforescenţa, că există într-adevăr anumite dovezi în sprijinul afirmaţiilor domnului Cave, începu să cerceteze chestiunea în mod sistematic. Domnul Cave era plin de dorinţa de a-şi desfăta ochii cu priveliştea ţinutului acela minunat pe care-l vedea şi venea în fiecare seară de la opt şi jumătate pînă la zece şi jumătate, uneori chiar şi în timpul zilei, cînd domnul Wace nu era acasă. Nu lipsea nici duminicile după-amiază. De la început domnul Wace a luat note amănunţite şi, mulţumită metodei sale ştiinţifice, a putut dovedi legătura dintre direcţia din care pătrundea în cristal raza de lumină şi orientarea imaginii. De asemenea, el a îmbunătăţit mult condiţiile de observaţie, închizînd cristalul într-o cutie cu o mică deschizătură prin care intra raza de lumină şi înlocuind storurile sale gălbui cu olandă

neagră, aşa că, după puţin timp, putură contempla valea în orice direcţie doreau.

Acum, după ce lucrurile au fost clarificate, putem da o scurtă descriere a lumii care se vedea în cristal. Totdeauna domnul Cave era acela care vedea imaginile şi metoda de lucru rămînea neschimbată: el observa cristalul şi raporta cele văzute, în timp ce domnul Wace (care învăţase să scrie pe întuneric în timpul studenţiei) scria o notă scurtă asupra celor raportate. Cînd cristalul pălea, era aşezat în cutia sa în poziţia cuvenită şi se aprindea lumina. Domnul Wace punea întrebări şi sugera observaţii pentru a clarifica punctele dificile. Desigur că această activitate nu avea nimic fantastic, păstrînd un caracter ştiinţific.

Domnul Wace îndreptă curînd atenţia domnului Cave spre fiinţele asemănătoare cu nişte păsări prezente în număr atît de mare cu ocazia fiecăreia dintre observaţiile anterioare. Prima sa impresie a fost corectată în curînd şi cîtva timp a considerat că ar fi o specie diurnă de lilieci. Apoi se gîndi, oricît ar părea de grotesc, că ar putea fi heruvimi. Capetele lor erau rotunde şi ciudat de umane şi ochii, care îl înspăimîntaseră atît de mult cu ocazia celei de-a doua observaţii, aparţineau uneia dintre aceste fiinţe. Aveau nişte aripi late, argintii, fără pene, dar sclipind aproape tot atît de strălucitor ca peştele abia scos din apă, şi cu un joc de culori tot atît de fin. După cum a aflat domnul Wace, aceste aripi nu erau ca cele de pasăre sau de liliac, ci se sprijineau pe nişte coaste curbate, care se resfirau din corp. (Un fel de aripă de fluture cu nişte nervuri curbe pare să redea cel mai bine aspectul lor.) Corpul era mic, dar dispunea de două mănunchiuri de organe de apucat, ca nişte tentacule lungi, situate imediat sub gură. Oricît de necrezut îi păru domnului Wace, totuşi în cele din urmă fu obligat să admită că acestor creaturi le aparţineau clădirile acelea mari, asemănătoare celor omeneşti, şi grădinile grandioase care împodobeau valea aceea. Domnul Cave a observat că clădirile, printre alte particularităţi, nu aveau uşi, iar locuitorii lor ieşeau şi intrau prin nişte ferestre mari, circulare, deschise. Coborau pe tentacule, îşi strîngeau aripile pînă ce le reduceau aproape la dimensiunile unei nuiele şi săreau înăuntru. Mai erau o mulţime de fiinţe înaripate mai mici, ca nişte libelule uriaşe, molii şi gîndaci zburători, iar pe pajişti se tîrau leneş încoace şi

în colo nişte cărăbuşi gigantici, cu culori strălucitoare. Pe trotuare şi pe terase se vedeau nişte creaturi cu capete mari, asemănătoare unor libelule, dar fără aripi, care ţopăiau aferate pe tentaculele lor încîlcite.

Au mai fost menţionate obiectele strălucitoare de pe catargele situate pe terasa clădirii celei mai apropiate. După ce a privit foarte intens unul dintre aceste catarge, într-o zi deosebit de luminoasă, domnului Cave i-a trecut prin minte că obiectul strălucitor de acolo era un cristal la fel ca acela pe care-l scruta cu privirea. Iar o examinare şi mai atentă l-a convins că fiecare dintre cele aproape douăzeci de catarge purta cîte un obiect asemănător.

Din cînd în cînd una dintre marile zburătoare fîlfîia spre cîte un catarg, îşi strîngea aripile, îşi încolăcea tentaculele în jurul catargului şi privea intens cristalul cîtva timp — uneori pînă la cincisprezece minute. Iar cît priveşte cristalul prin care Cave privea în lumea aceea neobişnuită, o serie de observaţii făcute la propunerea domnului Wace i-au convins pe amîndoi că se afla de fapt în vîrful catargului situat la extremitatea terasei şi că cel puţin o dată unul dintre locuitorii celeilalte lumi privise în faţa domnului Cave în timp ce făcea aceste observaţii.

Iată elementele esenţiale ale acestei povestiri foarte ciudate. În afară de cazul că am respinge-o în întregime, ca fiind o născocire a domnului Wace, trebuie să credem una din două: ori cristalul domnului Cave era în acelaşi timp în două lumi şi, pe cînd era deplasat într-una, rămînea fix într-alta, ceea ce pare cu desăvîrşire absurd; ori erau două cristale într-o anumită legătură specială unul cu altul, astfel încît ceea ce se vedea în interiorul unuia era, în anumite condiţii, vizibil în cristalul corespunzător pentru un observator din lumea cealaltă; şi viceversa. În prezent, desigur, nu cunoaştem vreun mijloc prin care două cristale ar putea să se găsească într-o astfel de legătură, dar în zilele noastre cunoaştem suficient de mult ca să înţelegem că aşa ceva nu este pe deplin imposibil. Această concepţie asupra cristalelor, ca fiind în legătură, este presupunerea făcută de domnul Wace, şi mie cel puţin mi se pare extrem de plauzibilă...

Dar unde se află cealaltă lume? Şi asupra acestui lucru inteligenţa vie a domnului Wace aruncă repede lumină. După apusul soarelui cerul se întuneca rapid — desigur că era şi un

foarte scurt amurg — şi stelele începeau să strălucească. Se cunoştea că erau aceleaşi ca cele pe care le vedem şi noi, aranjate în aceleaşi constelaţii. Domnul Cave a identificat Ursele, Pleiadele, Aldebaran şi Sirius; aşa că cealaltă lume trebuia să fie undeva în sistemul nostru solar şi cel mult la cîteva sute de milioane de mile de lumea noastră. Urmărind acest fir, domnul Wace a stabilit că cerul era la miezul nopţii de un albastru mai închis chiar decît cerul nostru la solstiţiul de iarnă şi că soarele părea puţin mai mic. Iar pe cer mai erau două luni mici! „Ca propria noastră lună, dar mai mici şi de aspect cu totul diferit”. Una dintre ele se mişca atît de rapid, încît mişcarea ei era vizibilă cu ochiul liber. Lunile nu se vedeau niciodată în înaltul cerului, ci dispăreau îndată ce răsăreau. Aceasta se explică prin faptul că, fiind foarte aproape de planeta lor, erau curînd eclipsate din cauza rotaţiei. Toate acestea corespund în întregime, deşi domnul Cave nu o ştia, condiţiilor ce se presupun a fi pe Marte.

Într-adevăr, de ce să nu admitem că domnul Cave, privind atent în interiorul cristalului, vedea în realitate planeta Marte şi pe locuitorii săi? Şi, dacă era aşa, atunci steaua care lucea atît de strălucitor noaptea pe cerul acelei apariţii îndepărtate nu putea fi altceva decît Pămîntul nostru.

Cîtva timp marţienii — dacă într-adevăr erau marţieni — nu şi-au dat se pare seama că sînt supravegheaţi de domnul Cave. O dată sau de două ori s-a întîmplat ca unul să vină să se uite şi apoi să se îndepărteze după scurt timp spre alt catarg, ca şi cînd imaginea nu era mulţumitoare. În tot acest timp, domnul Cave a putut să observe ce se întîmplă cu fiinţele înaripate, fără să fie tulburat de atenţia lor şi, deşi descrierea sa ne pare vagă şi fragmentară, este totuşi foarte sugestivă. Imaginaţi-vă impresia pe care şi-ar face-o despre omenire un observator de pe Marte, care, după o pregătire dificilă şi obosindu-şi mult ochii, ar fi fost în stare să privească Londra, din clopotniţa bisericii St. Martin, cel mult patru minute fără întrerupere! Domnul Cave nu era în stare să precizeze dacă marţienii înaripaţi erau aceiaşi cu marţienii care ţopăiau pe trotuare şi terase şi dacă aceştia din urmă îşi puteau pune aripi după dorinţă. Văzu de cîteva ori nişte bipezi greoi, evocînd vag chipul unor maimuţe albe, în parte transparenţi, hrănindu-se printre un fel de copaci acoperiţi cu licheni, iar o dată cum

cîţiva dintre aceştia o luară la fugă din faţa unuia dintre marţienii cu cap rotund care ţopăia. Acesta îl prinse pe unul în tentacule, apoi imaginea păli brusc şi domnul Cave rămase în întuneric într-o aşteptare foarte chinuitoare. Altă dacă ceva mare, pe care domnul Cave l-a luat la început drept vreo insectă gigantică, apăru înaintînd extraordinar de rapid de-a lungul trotuarului din apropierea canalului. Cînd se apropie mai mult, domnul Cave îşi dădu seama că era un mecanism din metale sclipitoare şi extraordinar de complex. Apoi, cînd se uită din nou, dispăruse din vedere.

După cîtva timp domnul Wace dori să atragă atenţia marţienilor şi cînd ochii ciudaţi ai unuia dintre ei apărură în cristal, domnul Cave începu să strige, sări în lături şi imediat aprinse lumina, începînd să semnalizeze prin gesturi. Dar cînd în cele din urmă, examină din nou cristalul, marţianul dispăruse.

Pînă aici progresaseră aceste observaţii la începutul lui noiembrie, cînd domnul Cave, dîndu-şi seama că bănuielile familiei sale în legătură cu cristalul se domoliseră, începu să-l ia cu el acasă, pentru ca să se poată consola cînd avea ocazie, ziua sau noaptea, cu ceea ce devenise repede lucrul cel mai real în viaţa sa.

În decembrie, munca domnului Wace în legătură cu un nou examen se intensifică, şedinţele lor fură fără voie suspendate şi zece sau unsprezece zile, nu se ştie precis, nu l-a mai văzut de loc pe domnul Cave. Dorinţa de a relua cercetările puse însă stăpînire pe el şi, cum sesiunea de examene nu mai cerea eforturi prea mari, se duse la Seven Dials. În colţ observă un oblon ridicat la vitrina unui negustor de păsări, apoi un altul la cea a unui cizmar. Prăvălia domnului Cave era închisă.

Bătu, şi uşa îi fu deschisă de către fiul vitreg, îmbrăcat în negru. Acesta o chemă îndată pe doamna Cave, şi domnul Wace nu putu să nu observe veşmintele sale de doliu ieftine, dar abundente şi foarte impunătoare. Fără a fi prea surprins, domnul Wace află că domnul Cave murise şi fusese îngropat. Doamna Cave lăcrima şi vocea ei era puţin îngroşată. Tocmai se întorsese de la cimitirul Highgate. Era în întregime preocupată de planurile sale de viitor şi de înmormîntarea onorabilă pe care i-o făcuse. Totuşi, în cele din urmă, domnul Wace reuşi să afle amănuntele morţii domnului Cave. Fusese găsit mort în

zori, în prăvălie, a doua zi după ultima sa vizită la domnul Wace, cu cristalul strîns în mîinile reci ca piatra şi cu faţa surîzătoare. Catifeaua cutiei cu minerale era pe podea, la picioarele sale. Trebuie să fi murit cu cinci sau şase ore înainte de a fi fost găsit.

Aceasta fu o lovitură puternică pentru domnul Wace şi începu să-şi facă reproşuri amare că nu dăduse atenţie simptomelor clare ale bolii bătrînului. Totuşi, primul său gînd se îndreptă la cristal. Abordă acest subiect cu foarte mare prudenţă, căci cunoştea ciudăţeniile doamnei Cave. Amuţi cînd află că fusese vîndut.

Primul impuls al doamnei Cave, de îndată ce corpul domnului Cave fusese ridicat, a fost să-i scrie zăpăcitului aceluia de pastor care oferise cinci lire pentru cristal şi să-l informeze că îl găsiseră; dar după o vînătoare intensă, împreună cu fiica ei, se convinseră că adresa se pierduse. Neavînd mijloacele necesare pentru a putea ţine doliul şi a-l înmormînta pe domnul Cave cu toată pompa pe care o cerea demnitatea unui vechi locuitor de pe Seven Dials, apelaseră la un coleg de branşă prieten, din Great Portland Street. Acesta fusese foarte amabil şi preluase o parte din obiecte cu un preţ pe care el însuşi îl stabilise, iar oul de cristal se găsea printre ele. Domnul Wace, după condoleanţele de rigoare exprimate poate cu prea multă dezinvoltură, se grăbi să se ducă în Great Portland Street. Acolo află că oul de cristal fusese vîndut unui bărbat înalt, oacheş, îmbrăcat în gri. Şi cu asta se şi termină, abrupt, elementele mai importante ale acestei povestiri ciudate şi, după mine, cel puţin foarte interesante prin ipotezele pe care le sugerează. Negustorul din Great Portland Street nu ştia cine era bărbatul înalt şi oacheş îmbrăcat în gri şi nici nu-l observase cu suficientă atenţie pentru a-l putea descrie în amănunţime. Nu ştia nici măcar în ce direcţie o luase, după ce părăsise prăvălia. Domnul Wace rămase cîtva timp în prăvălie, punînd la încercare răbdarea negustorului cu întrebări deşarte, prin care îşi revărsa propria sa supărare. În cele din urmă, dîndu-şi brusc seama că întreaga chestiune i-a scăpat din mîini, dispăru ca o nălucă, se reîntoarse acasă, puţin mirat să-şi regăsească notele pe care le făcuse, palpabile şi vizibile încă, pe masa în dezordine.

Enervarea şi dezamăgirea sa erau desigur foarte mari. Făcu o a doua vizită (tot atît de zadarnică) negustorului din Great Portland Street şi recurse la anunţuri în periodice care era probabil să cadă în mîinile unui colecţionar de bibelouri. Scrise de asemenea scrisori la ***Daily Chronicle*** şi ***Nature,*** dar amîndouă aceste periodice, suspectînd o farsă, îi cerură să se mai gîndească o dată înainte de a le da publicităţii şi îi atraseră atenţia că o poveste atît de neobişnuită, din nefericire atît de lipsită de dovezi, ar putea să-i pericliteze reputaţia de cercetător. În afară de aceasta, era foarte ocupat cu propriile sale treburi. Aşa că, după vreo lună, cu excepţia unor vizite întîmplătoare pe la unii negustori de antichităţi, ca să le reamintească rugămintea lui, abandonă căutarea oului de cristal, care a rămas pînă astăzi nedescoperit. Din cînd în cînd, îmi spuse el — şi îl cred în întregime — pasiunea îl cuprinde din nou şi îşi lasă ocupaţiile urgente ca să reia cercetările.

Dacă cristalul va rămîne sau nu pierdut pentru totdeauna, dacă se va cunoaşte sau nu materia din care era făcut şi originea sa, sînt probleme asupra cărora în prezent nu se pot face decît supoziţii. Presupunînd că posesorul lui actual este un colecţionar, era de aşteptat să afle de cercetările domnului Wace prin intermediul negustorilor. Domnul Wace reuşi să descopere că pastorul şi „orientalul” domnului Cave nu erau alţii decît pastorul James Parker şi tînărul prinţ de Bosso-Kuni din Java. Le este de altfel recunoscător pentru unele amănunte. Prinţul fusese mînat de curiozitate şi extravaganţă. Dorea atît de mult să cumpere cristalul, deoarece domnul Cave dovedea o bizară dorinţă de a nu-l vinde. Este foarte posibil că cel de al doilea cumpărător să-l fi luat întîmplător, fără ca să fie de loc colecţionar. N-ar fi de mirare ca oul de cristal să se găsească în prezent la mai puţin de o milă depărtare de locul unde mă aflu, împodobind vreun salon sau servind drept ***presse-papier,*** fără ca să i se cunoască însuşirile excepţionale. Tocmai acest gînd m-a îndemnat într-o oarecare măsură să dau istoriei oului de cristal forma unei povestiri, dimpreună cu dorinţa de a o aduce şi la cunoştinţa amatorului obişnuit de literatură.

Părerea mea asupra acestei chestiuni e efectiv aceeaşi cu a domnului Wace. Cred că între cristalul de pe catargul din Marte şi oul de cristal al domnului Cave există o legătură fizică oarecare, în prezent cu totul inexplicabilă. Amîndoi credem, de

asemenea, că oul de cristal de pe Pămînt trebuie să fi fost trimis aici de pe planeta Marte — poate într-un trecut îndepărtat, pentru a da marţienilor o imagine clară a vieţii noastre. Se poate ca perechile cristalelor de pe celelalte catarge să fie de asemenea pe globul nostru. Oricum, faptele de mai sus nu se pot explica îndeajuns numai prin admiterea unui caz de halucinaţie.

În româneşte de
B. BEREANU

STEAUA

În prima zi a Anului nou, trei observatoare au anunţat aproape simultan că s-au ivit mari perturbări în mişcarea planetei Neptun, cea mai îndepărtată dintre toate planetele care se rotesc în jurul soarelui. Ogilvy atrăsese de altfel atenţia asupra unei prezumtive încetiniri a vitezei sale încă din decembrie. Dar o astfel de ştire cu greu putea interesa omenirea, care în cea mai mare parte nu avea cunoştinţă despre existenţa planetei Neptun. Nici descoperirea ulterioară a unei pete slabe de lumină foarte îndepărtate în regiunea planetei aberante nu a trezit prea mare interes decît printre astronomi. Oamenii de ştiinţă, însă, au găsit această informaţie destul de importantă, chiar înainte de a fi larg cunoscută: că noul corp ceresc devenea cu repeziciune din ce în ce mai mare şi mai strălucitor, că mişcarea sa se deosebea în întregime de mişcarea ordonată a planetelor şi că tulburările observate la Neptun şi sateliţii săi ajunseseră fără precedent.

Puţini oameni fără o pregătire ştiinţifică îşi pot da seama cît de izolat este sistemul solar. Soarele, cu pata din jurul său formată din planete, praful planetoizilor şi cometelor nebuloase pluteşte într-un gol imens, care întrece aproape orice închipuire. Dincolo de orbita lui Neptun, potrivit observaţiilor omului, este un gol lipsit de lumină şi de sunet, un gol întunecat care se întinde pe o distanţă egală cu de douăzeci de milioane de ori cîte un milion de mile. Aceasta este evaluarea

minimă a distanţei care trebuie străbătută pentru a ajunge la steaua cea mai apropiată. Şi, cu excepţia cîtorva comete mai diafane decît flacăra cea mai slabă, potrivit cunoştinţelor omeneşti, nici un fel de materie nu traversase vreodată acest abis spaţial, pînă cînd, la începutul secolului al douăzecilea, a aparut un pribeag ciudat. Era o masă enormă de materie voluminoasă, grea, care se năpustea năprasnic din misterul negru al cerului spre strălucirea soarelui. A doua zi deveni perfect vizibilă cu orice instrument mai bun, sub forma unei pete cu diametrul abia perceptibil, în constelaţia Leului, lîngă Regulus. După puţin timp se putea distinge chiar cu un binoclu de teatru.

În cea de a treia zi a noului an, cititorii ziarelor din cele două emisfere au fost pentru prima dată informaţi despre importanţa reală a acestei neobişnuite apariţii în spaţiul cosmic. „O ciocnire planetară” şi-a intitulat unul dintre ziarele londoneze ştirea şi a publicat părerea lui Duchaine, după care această ciudată planetă nouă avea să se ciocnească probabil cu Neptun. Articole de fond au dezbătut pe larg chestiunea. Aşa că în cele mai multe dintre capitalele lumii, la 3 ianuarie se aştepta, deşi fără să se ştie ceva precis, un fenomen ceresc iminent: şi, de jur împrejurul globului, cînd se lăsa noaptea, după asfinţit, mii de ochi se îndreptau spre cer, unde vedeau bătrînele şi obişnuitele stele, exact aşa cum fuseseră totdeauna.

La Londra apărură zorile, Pollux asfinţi, iar stelele păliră pe cer. În dimineaţa aceea de iarnă, lumina zilei mijea bolnăvicios, iar lumina gazului şi a lumînărilor, sclipind galbenă pe la ferestre, arăta că locatarii nu mai dormeau. Dar iată că pe cer, spre apus, apăru o stea mare, albă. O văzu poliţaiul somnoros, o văzură mulţimile agitate din pieţe, care rămaseră cu gura căscată la ea. O văzură muncitorii porniţi devreme la lucru, lăptarii, vizitiii de pe cotigele cu ziare, desfrînaţii care se întorceau acasă palizi şi istoviţi, hoinarii fără locuinţă, sentinelele din post, iar la ţară, plugarii, în timp ce călcau apăsat pe ogoare, braconierii pe cînd se furişau spre casă. Se vedea de pe tot întinsul ţării întunecate care se trezea la viaţă, se vedea şi de pe mare unde marinarii pîndeau lumina zilei.

Era mai strălucitoare decît oricare stea de pe cer; mai strălucitoare decît luceafărul de seară în culmea strălucirii lui. Iar la o oră după ce se făcu ziuă, continuă să strălucească albă

şi mare, nu ca o simplă pată de lumină, ci ca un mic disc rotund strălucitor. Acolo unde ştiinţa nu pătrunsese, oamenii o priveau ţintă, înfricoşaţi, discutînd despre războaiele şi molimele pe care le preziceau aceste semne de foc de pe cer. Buri viguroşi, hotentoţi întunecaţi, negri de pe Coasta de Aur, francezi, spanioli, portughezi stăteau în căldura răsăritului de soare urmărind apusul acestei stele noi şi ciudate.

Şi în sute de observatoare, emoţia stăpînită a astronomilor ajunse la culme cînd cele două corpuri îndepărtate se năspustiră unul spre altul. Începură să se agite încoace şi încolo după aparate fotografice, spectroscoape, căutînd un instrument sau altul pentru a înregistra această imagine nouă, uimitoare, distrugerea unei lumi. Căci o lume, o planetă, soră a Pămîntului nostru, dar mult mai mare decît Pămîntul, pierise brusc în flăcări mistuitoare. Era vorba de Neptun, care fusese izbit direct de către planeta necunoscută din spaţiul cosmic. Căldura produsă prin ciocnire transformase îndată două globuri solide într-o singură masă uriaşă incandescentă. Şi în ziua aceea, cu două ore înaintea zorilor, uriaşa stea albicioasă începu să se învîrtească în jurul lumii şi păli de-abia cînd începu să dispară spre apus, iar soarele se ridică deasupra ei. Pretutindeni oamenii se minunau privind-o, dar dintre toţi, cel mai mult se minunară marinarii, obişnuiţii observatori ai stelelor, care fiind departe, în largul mării, nu auziseră nimic despre apariţia ei şi o văzură ridicîndu-se fără veste, ca o lună pitică, evoluînd spre zenit, atîrnînd deasupra capului, apoi dispărînd spre apus o dată cu trecerea nopţii.

Cînd se înălţă a doua oară deasupra Europei, pretutindeni şedeau o mulţime de oameni pe povîrnişurile dealurilor, pe acoperişurile caselor, în pieţe, şi priveau ţintă spre est, aşteptînd răsăritul noii stele uriaşe. Răsări proiectînd o aureolă albă ca lumina orbitoare a unui foc, iar cei care o văzuseră şi noaptea precedentă, strigau: „E mai mare!”, „E mai strălucitoare!” Şi într-adevăr, luna în primul pătrar, care tocmai dispărea spre apus, deşi mult mai mare, nu răspîndea atîta strălucire ca micul disc al stelei celei noi şi ciudate.

„Este mai strălucitoare!” striga lumea îmbulzindu-se pe străzi. Iar în observatoarele întunecoase astronomii îşi ţineau respiraţia şi se uitau ţintă unul la altul. „E mai strălucitoare!” spuseră ei. „E mai aproape!”

Şi, unul după altul, repetară: „E mai aproape”. Telegraful reluă ţăcănind acest strigăt şi vestea se transmise de-a lungul firelor de telefon. În mii de oraşe zeţari mînjiţi cu cerneală culeseră cuvintele: „E mai aproape”. Funcţionarii care scriau prin birouri, trecîndu-le prin minte un lucru ciudat, îşi aruncară tocurile. De altfel, în mii de locuri oamenii îşi dădură deodată seama în timpul discuţiilor de posibilitatea absurdă sugerată de cuvintele „e mai aproape”. Ştirea se răspîndi rapid de-a lungul străzilor care se deşteptau, fu strigată de-a lungul drumurilor îngheţate, a satelor liniştite. Oamenii care citiseră vestea pe banda zvîcnitoare a telegrafului stăteau în uşile luminate în galben, strigînd ştirea trecătorilor: „E mai aproape!” Femei frumoase, îmbujorate şi strălucitoare, auziră vestea spusă în glumă între două dansuri şi simulară un interes inteligent pe care nu-l simţeau. „Mai aproape? Aşa! Ce curios! Colosal de deştepţi trebuie să fie oamenii care pot descoperi astfel de lucruri!”

Vagabonzii, rătăcind singuratici prin, noaptea glacială, murmurau aceste cuvinte pentru a se consola, privind spre cer. „Bine ar fi să se apropie, căci noaptea este tot atît de rece ca milostenia. Auzi vorbă: «mai aproape!» Ei şi?! Cu ce mă-ncălzeşte?”

„Ce importanţă mai are pentru mine o nouă stea?” striga plîngînd femeia îngenuncheată lîngă mortul ei.

Şcolarul sculat devreme ca să înveţe pentru examen căuta să-şi lămurească singur cum stăteau lucrurile cu steaua aceea mare şi albă care strălucea puternic printre florile de gheaţă din fereastra sa. „Centrifugă, centripetă”, spunea cu bărbia rezemată în pumn. „Opreşte o planetă din zborul ei, lipseşte-o de forţa centrifugă. Ce va urma? Forţa centripetă acţionează asupra ei şi cade în jos, spre soare! Şi asta...!

Oare noi sîntem în calea ei? Mă întreb...”

Lumina acelei zile se stinse, ca de obicei, iar mai tîrziu, din întunecimea îngheţată, răsări din nou steaua cea necunoscută. Şi strălucea atît de puternic, încît luna în creştere apărea ca o fantomă palidă şi galbenă spînzurînd uriaşă spre soare-apune. Într-un oraş din Africa de Sud un mare potentat se căsătorise şi străzile erau luminate în cinstea lui şi a miresei. „Pînă şi cerul s-a împodobit!”‘ îi spuse un linguşitor. Sub Capricorn, doi negri amorezaţi, înfruntînd din dragoste fiarele sălbatice şi spiritele

rele, stăteau ghemuiţi împreună într-un tufiş de trestie, printre licurici. „E steaua noastră”, şoptiră ei şi strălucirea plăcută li se păru un sprijin minunat.

Profesorul de matematici, în cabinetul său, împinse hîrtiile la o parte. Terminase în fine calculele la care lucra. Într-o fiolă mică, albă, mai rămăsese puţin din medicamentul care-l menţinuse treaz şi activ patru nopţi lungi. În fiecare zi îşi ţinuse lecţia ca totdeauna, în faţa studenţilor, senin, clar, cu răbdare, apoi se întorsese în grabă la aceste calcule foarte importante. Faţa îi era gravă, cu trăsăturile puţin contractate şi congestionată din cauza drogurilor. Păru pentru cîtva timp dus pe gînduri. Se îndreptă apoi spre fereastră, şi storul zbură în sus cu un pocnet. Deasupra îngrămădirii de acoperişuri, coşuri şi clopotniţe atîrna pe bolta cerească steaua, la jumătate drum.

O privi cum s-ar uita cineva în ochii unui duşman curajos. „Poate că mă vei omorî, spuse el după o pauză. Dar te pot cuprinde pe tine şi întreg universul în creierul acesta mic. Nici chiar acum nu mă voi schimba,”

Privi la fiola cea mică. „Nu va mai fi nevoie de somn.” A doua zi, la ora douăsprezece, intră punctual în amfiteatru, îşi puse pălăria la capătul mesei, cum îi era obiceiul, şi alese cu grijă o bucată mare de cretă. Circula o glumă printre studenţii săi: că nu putea ţine lecţia fără o bucată de cretă pe care s-o simtă între degete, şi odată l-au redus la neputinţă ascunzîndu-i creta. Se apropie şi se uită pe sub sprîncenele sale cenuşii la rîndurile de feţe tinere şi proaspete care se înălţau în amfiteatru şi vorbi cu obişnuitul său mod de a se exprima, de o banalitate studiată: „S-au creat condiţii, condiţii independente de voinţa mea — spuse el şi făcu o pauză — care mă împiedică să termin cursul pe care l-am proiectat. S-ar părea, domnilor, ca să mă exprim clar şi pe scurt, că omul a trăit în zadar”.

Studenţii se priviră unul pe altul. Auziseră bine? Unii ridicară din sprîncene, alţii zîmbeau larg, dar unul sau doi rămaseră atenţi la faţa sa calmă, încadrată de păr cărunt. „Ar fi interesant — spuse el — să dedicăm această dimineaţă unei expuneri, pe măsura înţelegerii dumneavoastră, a calculelor care m-au condus la această concluzie. Să presupunem…”

Se întoarse spre tablă, gîndindu-se la vreun grafic, aşa cum obişnuia. „Ce-i cu acel «trăit în zadar»?” şopti un student altuia. „Fii atent!” spuse celălalt dînd din cap spre profesor.

Şi îndată începură să înţeleagă.

În acea noapte steaua răsări mai tîrziu, căci mişcarea sa proprie spre răsărit o dusese undeva, dincolo de constelaţia Leului, spre constelaţia Fecioarei. Strălucea atît de puternic, încît cerul deveni de un albastru luminos cînd răsări, iar stelele dispărură rînd pe rînd, în afară de Jupiter, care era aproape de zenit, de Capella, Aldebaran, Sirius şi stelele **α** şi **β** ale Carului Mare. Strălucea foarte albă şi frumoasă. În multe părţi ale lumii apăruse în noaptea aceea încercuită de un nimb palid. Era vizibil mai mare: pe cerul limpede şi refractant al tropicelor părea cît un sfert de lună. În Anglia, pămîntul, deşi îngheţat încă, era luminat tot atît de puternic ca în toiul verii. Puteai citi cu uşurinţă la lumina aceea limpede, rece. În oraşe lămpile ardeau cu o lumină galbenă, ştearsă.

Peste tot lumea era trează în noaptea aceea. Deasupra întregii creştinătăţi, la ţară plutea în aerul înţepător un murmur trist, ca zumzetul albinelor în buruieni, iar la oraş freamătul creştea printr-un dangăt prelung. Era graiul clopotelor dintr-un milion de clopotniţe şi turnuri de biserică, chemînd oamenii să nu mai doarmă, să nu

mai păcătuiască, ci să se adune în biserici şi să se roage. Şi pe deasupra capului, devenind din ce în ce mai mare şi mai strălucitoare, pe măsură ce pămîntul se rostogolea pe drumul său şi noaptea trecea, se înălţa steaua orbitoare.

Iar străzile şi casele erau iluminate în toate oraşele, şantierele navale străluceau, toate drumurile care duceau spre locuri mai înalte rămîneau luminate şi aglomerate toată noaptea. Pe toate mările din jurul ţărilor civilizate vapoare cu maşinile trepidînd şi corăbii cu pînzele umflate, pline de oameni şi de diferite vieţuitoare, se îndreptau spre ocean şi spre nord. Căci avertismentul savantului matematician şi fusese telegrafiat în toată lumea şi tradus într-o sută de limbi. Noua planetă şi Neptun, strînse într-o îmbrăţişare de foc, se năpusteau spre soare. În fiecare secundă această masă de foc zbura o sută de mile şi cu fiecare secundă viteza sa înspăimîntătoare creştea. Aşa cum zbura acum, urma să treacă fără îndoială la o distanţă de o sută de milione de mile de Pămînt şi deci să nu-i dăuneze aproape de loc. Dar în apropierea traiectoriei, pînă acum doar puţin perturbată, se rotea marea planetă Jupiter cu sateliţii săi, mişcîndu-se falnică în jurul soarelui. Cu fiecare moment, atracţia dintre steaua de foc şi cea mai mare dintre planete devenea mai puternică. Şi care va fi rezultatul acestei atracţii? Jupiter va fi inevitabil abătut de pe orbita sa pe o traiectorie eliptică, iar steaua de foc, smulsă departe de drumul de-a lungul căruia se năpustea spre soare, „va descrie o traiectorie curbă” şi se va ciocni poate de Pămîntul nostru. În orice caz, va trece foarte aproape de el. „Cutremure, erupţii vulcanice, cicloane, furtuni pe mare, inundaţii şi o creştere continuă a temperaturii pînă la o limită necunoscută”, acestea erau profeţiile savantului matematician.

Şi deasupra capului, pentru a-i îndeplini cuvintele, strălucea singuratică şi rece steaua catastrofei viitoare.

Multora care au privit-o ţintă în noaptea aceea pînă i-au durut ochii li s-a părut că se apropie vizibil. Şi tot în noaptea aceea vremea s-a schimbat şi îngheţul care pusese stăpînire pe toată Europa Centrală, Franţa şi Anglia se transformă în moină.

Dar fiindcă am vorbit despre oamenii care se rugau toată noaptea, despre oamenii care se îmbarcau pe vapoare şi despre cei care se refugiau în regiunile muntoase, nu trebuie să vă închipuiţi că omenirea întreagă era înspăimîntată din cauza

astrului. De fapt profitul şi mizeria stăpîneau încă lumea şi, cu excepţia discuţiilor din momentele libere şi strălucirea orbitoare a nopţii, nouă fiinţe omeneşti din zece erau ocupate încă cu treburile lor de toate zilele, în toate oraşele, prăvăliile, în afară de una ici şi colo, se deschideau şi se închideau la orele obişnuite, doctorul şi antrepenorul de pompe funebre îşi vedeau de meseriile lor, muncitorii se adunau în fabrici, soldaţii făceau instrucţie, elevii studiau, îndrăgostiţii se căutau unul pe altul, hoţii stăteau ascunşi sau fugeau, politicienii continuau să plănuiască diferite maşinaţii. Tipografiile ziarelor uruiau toată noaptea şi în multe cazuri preoţii unor biserici refuzau să deschidă lăcaşul lor de rugăciuni pentru a provoca ceea ce considerau că era o panică prostească. Ziarele insistau asupra învăţămintelor anului 1000, cînd de asemenea se crezuse că va fi sfîrşitul lumii. Astrul nu era un astru, scriau ziarele, era numai o masă gazoasă, o cometă; şi chiar dacă ar fi o stea, nu s-ar putea să lovească Pămîntul. Nu există un astfel de precedent. Bunul simţ era puternic peste tot, dispreţuitor, batjocoritor, dispus să persecute puţin pe fricosul încăpăţînat. În noaptea aceea, la ora şapte şi cincisprezece după meridianul Greenwich, steaua avea să fie la distanţa cea mai mică de Jupiter. Se va vedea întorsătura pe care o vor lua lucrurile. Avertismentele înspăimîntătoare ale savantului matematician erau socotite de mulţi ca o simplă autoreclamă bine făcută. Omul cu bun simţ, în cele din urmă, încălzit puţin de discuţie, îşi exprima convingerile sale ferme, ducîndu-se la culcare. Sălbaticii, plictisiţi şi ei de această ciudăţenie, îşi vedeau de treburile lor nocturne, iar cu excepţia vreunui cîine care urla ici, colo, lumea animalelor nici nu lua în seamă astrul.

Cînd, în cele din urmă, observatorii din ţările europene văzură răsărind steaua, e drept o oră mai tîrziu, dar nu mai mare decît fusese cu o noapte înainte, se găsiră destui deştepţi care să rîdă de marele matematician, să considere că pericolul trecuse.

Dar apoi rîsul încetă. Astrul creştea, creştea cu o regularitate înspăimîntătoare, ceva mai mare în fiecare oră, ceva mai aproape de zenit, şi din ce în ce mai strălucitor, pînă cînd noaptea se transformă într-o a doua zi. Dacă în loc să urmeze o traiectorie curbă ar fi venit în linie dreaptă, spre Pămînt, dacă n-ar fi pierdut din viteză datorită lui Jupiter, ar fi trebuit să

sară, peste prăpastia care ne despărţea, într-o singură zi; dar aşa avu nevoie în total de cinci zile pentru a ajunge în apropierea planetei noastre. Noaptea următoare, înainte de a apune deasupra Angliei, ajunsese cît a treia parte din mărimea lunii şi dezgheţul fu asigurat. Cînd răsări deasupra Americii, era aproape de mărimea lunii, dar orbitor de albă şi fierbinte; pe măsură ce se înălţa şi creştea, începu să adie un vînt fierbinte: iar în Virginia, Brazilia şi de-a lungul văii Sf. Laurenţiu strălucea din cînd în cînd prin aburii norilor aducători de furtună, printre fulgere violete care licăreau şi o grindină fără precedent. În Manitoba se produse dezgheţ şi inundaţii pustiitoare. În noaptea aceea pe toţi munţii de pe Pămînt începură să se topească zăpezile şi gheaţa, iar apele tuturor rîurilor, care veneau din munţi, se tulburară şi în curînd pe cursul lor superior pluteau copaci dezrădăcinaţi şi cadavre de animale şi de oameni. La lumina aceea strălucitoare, fantomatică, se vedeau apele crescînd fără întrerupere, pînă cînd ajunseră să se reverse peste maluri, în urma populaţiei din văile lor, care fugea.

Şi, de-a lungul coastei Argentinei, pe Atlanticul de Sud, mareele erau mai înalte decît fuseseră vreodată, iar în multe cazuri furtunile împinseră apele zeci de mile în interior, înecînd oraşe întregi. Fierbinţeala deveni atît de mare în timpul nopţii, încît parcă se făcu umbră cînd răsări soarele. Începură cutremure şi crescură în intensitate pînă cînd de-a lungul întregii Americi, de la Cercul Polar pînă la Capul Horn, coastele dealurilor porniră să alunece, pămîntul crăpa, iar zidurile caselor se dărîmau. Întreaga coastă a lui Cotopaxi[13] dispăru dintr-o singură zguduire uriaşă şi valul de lavă ţîşni atît de înalt şi de lat şi înainta atît de rapid, încît într-o singură zi ajunse la mare.

Astfel străbătu Pacificul astrul urmat de luna palidă, tivind după sine vijeliile, ca poala unei robe. Valul crescînd al mareelor, care venea năvalnic în spatele său spumegînd, acoperi cu înverşunare insulă după insulă, măturînd pe locuitori. În cele din urmă valul acela luminat, orbitor şi dogorind ca un furnal, impetuos şi îngrozitor, un perete de apă de cincizeci de picioare înălţime, mugind flămînd, ajunse pe coastele întinse ale Asiei şi năvăli în interior peste cîmpiile

[13] ***Cotopaxi,*** vulcan din Anzii Cordilieri (5897 m). (n.r.).

Chinei. Un răstimp, steaua, mai fierbinte, mai mare şi mai strălucitoare acum decît soarele în toată puterea sa, lumină cu o strălucire nemiloasă această ţară vastă şi populată; oraşe şi sate cu pagodele şi copacii lor, străzi, cîmpuri întinse cultivate, milioane de oameni, nedormiţi, cuprinşi de o spaimă neputincioasă, cu privirile aţintite spre cerul incandescent; şi apoi se auzi grav şi intensificîndu-se vuietul valurilor. În acea noapte milioane de oameni avură aceeaşi soartă: o goană fără ţintă, gîfîind din greu, cu picioarele ca plumbul din cauza căldurii, iar în spate, înaintînd rapid, ca un perete alb, potopul. Şi apoi moartea.

Peste China strălucea intens o lumină albă, dar deasupra Japoniei şi Javei şi a tuturor insulelor din răsă-ritul Asiei astrul cel mare părea un glob de foc roşu întunecat, din cauza aburului, fumului şi cenuşii aruncate de vulcani, pentru a-i saluta sosirea. Deasupra lavă, gaze înfierbîntate şi cenuşă, iar dedesubt, valurile clocotitoare. Întreg pămîntul se clătina şi bubuia din cauza cutremurelor. În curînd străvechile zăpezi ale Tibetului şi ale Himalaiei începură să se topească şi să se reverse prin zeci de milioane de canale convergente, din ce în ce mai adînci, asupra cîmpiilor Birmaniei şi Industanului. Creştetul încîlcit al junglelor indiene era în flăcări în mii de locuri, iar sub apele, care se năpusteau printre copaci, pete întunecate se mai zvîrcoleau încă slab, reflectînd limbile sîngerii ale focului de deasupra. De-a lungul fluviilor largi, mulţimi de bărbaţi şi femei se scurgeau, într-un tumult dezordonat, către ultima speranţă a omenirii: largul mării.

Astrul devenea, cu o rapiditate îngrozitoare, din ce în ce mai mare, mai fierbinte şi mai strălucitor. Oceanul tropical îşi pierduse fosforescenţa, şi aburul se ridica învîrtindu-se în spirale fantomatice din valurile negre care se năpusteau fără încetare, presărate cu vase aruncate de furtună.

Şi atunci se produse o minune. Acelora care în Europa pîndeau răsăritul stelei li se păru că Pămîntul şi-a întrerupt rotaţia. În mii de locuri deschise, la şes şi la munte, lumea care se refugiase acolo, alungată de inundaţii, de cutremurele care le dărîmaseră casele, şi de surpările de teren, aştepta în zadar răsăritul. Trecu oră după oră, într-o groaznică aşteptare, şi astrul nu apăru. Din nou oamenii priviră bătrînele constelaţii pe care le consideraseră pierdute pentru totdeauna. În Anglia

aerul era fierbinte, cerul senin, şi pămîntul tremura continuu, iar la tropice, Sirius, Capella şi Aldebaran se vedeau printr-un văl de aburi. Cînd Steaua cea mare apăru, în sfîrşit, cu zece ore mai tîrziu, soarele răsări lîngă ea, cu un disc negru în centrul său alb.

Deasupra Asiei astrul începuse să rămînă în urma mişcării bolţii cereşti şi apoi brusc, în timp ce atîrna deasupra Indiei, strălucirea sa se voala. Toată cîmpia Indiei, de la gura Indului pînă la gura Gangelui, era în noaptea aceea o boltă pustie, strălucitoare, din care se ridicau temple şi palate, movile şi dealuri negre de oameni. Fiecare minaret era un ciorchine de oameni care cădeau unul cîte unul în apa tulbure cînd căldura şi frica îi copleşeau. Întreaga ţară părea că se vaită şi, deodată, peste acest cuptor al disperării, se întinse o umbră, suflă un vînt rece şi se îngrămădiră nori. Oamenii care priveau în sus la stea, aproape orbiţi, văzură un disc negru care se furişa acoperindu-i strălucirea. Era luna, situată între stea şi Pămînt. Şi chiar în timp ce oamenii mulţumeau domnului pentru acest răgaz, din răsărit se avîntă soarele cu o repeziciune neobişnuită, inexplicabilă. Şi apoi astrul, soarele şi luna se repeziră împreună de-a curmezişul cerului.

Îndată, pentru observatorii din Europa astrul şi soarele răsăriră unul după celălalt, înaintară repede un răstimp, apoi mai încet şi în cele din urmă se uniră într-o văpaie orbitoare la zenit. Luna nu mai eclipsa steaua, dar se pierdu în strălucirea cerului. Şi, deşi cea mai mare parte dintre cei care mai erau încă în viaţă o priveau cuprinşi de amorţeala stupidă generată de foame, oboseală, căldură şi desperare, mai erau încă oameni în stare să înţeleagă sensul acestor semne. Astrul şi Pămîntul fuseseră la cea mai mică distanţa unul de celălalt şi astrul trecuse. Acum se îndepărta din ce în ce mai repede, parcurgînd ultima etapă a călătoriei sale impetuoase spre soare.

Şi apoi norii se adunară, ştergînd imaginea cerului. Trăsnetele şi fulgerele îmbrăcară Pămîntul în ţesătura lor; pe toata faţa Pămîntului se dezlănţui o ploaie torenţială, cum nu mai văzuse omenirea şi acolo unde vulcanii izbucniră înroşind acoperişul norilor curgeau acum torente de noroi. Peste tot apele se scurgeau lăsînd în urmă ruini împotmolite în noroi şi întreg Pămîntul, acoperit de tot ceea ce pluteşte pe ape, de cadavrele vieţuitoarelor sale, oameni şi animale, părea o plajă

devastată de furtună. Zile în şir apa se scurse în rîuri, măturînd în cale pămîntul, copacii şi casele, îngrămădind diguri uriaşe, scobind rîpe titanice pe cîmpii. Aşa au fost zilele întunecoase care au urmat după apariţia astrului şi arşiţa care a cuprins Pămîntul. În acest timp şi încă multe săptămîni şi luni cutremurele s-au ţinut lanţ.

Dar astrul trecuse şi oamenii, înfometaţi şi căpătînd treptat curaj, începură să se furişeze înapoi spre oraşele lor ruinate, spre grînarele îngropate şi cîmpurile îmbibate cu apă. Puţinele vase care scăpaseră de furtunile din vremea aceea apărură avariate, înaintînd ca năuce, croindu-şi cu grijă cale printre noile semne şi bancuri din porturile bine cunoscute altădată. Şi cînd furtunile se potoliră, oamenii observară că pretutindeni zilele erau mai călduroase decît altădată şi soarele mai mare, iar luna, redusă la o treime din mărimea ei din trecut, avea nevoie de optzeci de zile pentru a trece prin toate fazele.

Nu este aici locul să pomenim despre relaţiile noi care se dezvoltară imediat între oameni, despre lupta pentru salvarea cărţilor şi maşinilor, despre schimbarea ciudată produsă în Islanda şi Groenlanda şi pe ţărmurile golfului Baffin, pe care marinarii le găsiră verzi şi primitoare, de nu le venea să-şi creadă ochilor. Nici despre deplasarea omenirii acum, cînd Pămintul devenise mai cald, spre nord şi sud, spre polii Pămîntului. În povestirea aceasta e vorba numai de apariţia şi dispariţia astrului.

Astronomii marţieni, căci există astronomi şi pe planeta Marte, deşi sînt fiinţe care se deosebesc foarte mult de oameni, au fost, fireşte, deosebit de interesaţi de aceste lucruri. Desigur că le-au considerat din punctul lor de vedere. „Ţinînd seama de masa şi temperatura proiectilului care a fost azvîrlit prin sistemul nostru solar în soare — scrie unul — este de mirare că Pămîntul, pe lîngă care a trecut atît de aproape, a avut de suferit atît de puţin. Toate contururile bine cunoscute ale continentelor şi mărilor au rămas intacte şi se pare că într-adevăr singura deosebire este o contractare a petelor albe din jurul celor doi poli (presupuse a fi apă îngheţată).” Aceasta arată cît de măruntă poate părea cea mai uriaşă catastrofă omenească de la o distanţă de cîteva milioane de mile.

În româneşte de

O POVESTE A ZILELOR CE VOR VENI

I. Leacuri de dragoste

Minunatul domn Morris era englez şi a trăit în zilele Reginei Victoria cea Bună. Era un om prosper şi foarte sensibil; citea ***The Times*** şi se ducea la biserică şi pe măsură ce înainta spre vîrsta mijlocie, i se aşternea pe faţă o expresie de dispreţ liniştit şi satisfăcut faţă de toţi cei care nu erau ca el. Era unul din acei oameni care făceau, cu regularitate inevitabilă, tot ce era drept, bun şi înţelept. Purta totdeauna hainele cele potrivite, alegînd calea de mijloc dintre înfăţişarea elegantă şi cea jerpelită, subscria mereu la actele de caritate chibzuite, făcînd un compromis judicios între ostentaţie şi josnicie, şi niciodată nu-şi tundea părul cu un milimetru mai puţin sau mai mult.

El avea tot ceea ce era drept şi potrivit să aibă un om cu situaţia lui, şi nu avea tot ce nu era drept şi nici potrivit să aibă un om cu situaţia lui.

Şi între alte avuţii drepte şi potrivite, acest domn Morris avea o soţie şi nişte copii. Fireşte, genul potrivit de soţie, şi tot aşa genul şi numărul potrivit de copii. Nici unul din ei nu avea prea multă imaginaţie sau prea multă personalitate, după cît putea să-şi dea seama domnul Morris; purtau haine corecte, nici prea elegante sau prea igienice sau extravagante, ci numai croite cu bun simţ; locuiau într-o casă frumoasă şi plină de bun simţ, construită în stilul victorian, imitînd stilul Reginei Ana, cu faţada făcută din ipsos vopsit în culoarea ciocolatei care imita grinzile de lemn, căptuşită cu panel care imita stejarul sculptat, avînd o terasă de teracotă care imita piatra şi un geam de catedrală la uşa de intrare. Băieţii lui se duceau la şcoli bune şi solide şi li se alegeau profesiuni respectabile; fetele, în ciuda unor proteste fanteziste, erau toate măritate cu flăcăi tomnatici, potriviţi, solizi, cu bune perspective. Şi cînd veni

momentul potrivit să moară, domnul Morris muri. Mormîntul lui era de marmoră şi lipsit de orice nerozie artistică sau de vreo inscripţie de laudă — era liniştit şi impunător, după cum cerea moda vremii.

Domnul Morris suferi diferite transformări potrivit uzanţelor încetăţenite în asemenea cazuri şi, cu mult înainte de a începe povestirea aceasta, oasele se făcură pulbere, răspîndindu-se în cele patru vînturi. Şi fiii şi nepoţii şi strănepoţii şi stră-strănepoţii săi erau şi ei praf şi pulbere şi erau risipiţi în cele patru vînturi. Era un lucru pe care el nu şi l-ar fi putut închipui, că va veni o zi cînd chiar şi stră-strănepoţii săi se vor fi risipit în cele patru vînturi. Dacă cineva i-ar fi sugerat acest lucru, l-ar fi cuprins indignarea. Era unul din acei oameni respectabili care nu manifestă nici un fel de interes pentru viitorul omenirii. De fapt, el avea îndoieli profunde că omenirea ar mai avea vreun viitor după moartea lui.

I se părea cu totul imposibil şi cu totul neinteresant să-şi închipuie că s-ar mai putea întîmpla ceva după moartea lui. Şi totuşi aşa era, şi chiar cînd stră-strănepotul său a murit şi i-au putrezit oasele şi a fost uitat, cînd casa cu grinzi false a luat calea tuturor lucrurilor false şi dispăruse pînă şi ziarul ***The Times,*** iar pălăria de mătase a devenit o antichitate ridicolă şi piatra modestă şi impunătoare care-i fusese consacrată domnului Morris a fost prefăcută demult în var şi tot ceea ce domnul Morris găsise că este real şi important se vestejise murind, lumea tot mai continua să meargă înainte şi oamenii treceau încă prin ea, tot atît de nepăsători şi intoleranţi faţă de viitor, ca şi faţă de orice altceva în afară de propria lor persoană şi avere, întocmai cum făcuse şi domnul Morris.

Şi, lucru ciudat, ei ar fi fost tot atît de supăraţi ca şi domnul Morris dacă cineva le-ar fi prorocit că în toată lumea erau răspîndiţi o mulţime de oameni, plini

de suflul vieţii, în ale căror vine curge sîngele domnului Morris. Tot astfel cum viaţa, care acum e adunată în cititorul acestei povestiri, ar putea şi ea să se risipească într-o bună zi prin lumea largă, amestecîndu-se în o mie de alte rubedenii străine, cu neputinţă de identificat.

Şi printre descedenţii acestui domn Morris se afla unul tot atît de raţional şi plin de chibzuinţă ca şi strămoşul său. Avea aceeaşi constituţie robustă şi era scund la statură ca şi strămoşul său din secolul al nouăsprezecelea, de la care îşi trăgea numele de Morris, pronunţat acum Mwres; avea aceeaşi expresie pe jumătate dispreţuitoare a feţei. Era o persoană tot atît de prosperă şi dispreţuia grijile de viitor şi clasele de jos, tot atît de mult ca şi ancestralul Morris. El nu citea ***The Times.*** De fapt, nici nu ştia că existase vreodată un ***Times,*** căci instituţia aceea se năruise cîndva în intervalul uriaş de timp scurs de atunci; dar fonograful care-i vorbea în timp ce-şi făcea toaleta de dimineaţă ar fi putut să fie glasul unui Blowitz reîncarnat, ocupîndu-se de mersul lucrurile în lume. Acest fonograf era de dimensiunile şi forma unei pendule olandeze şi avea în faţă barometre electrice, un ceas şi un calendar electric, aparate automate care să-ţi amintească de orele cînd aveai întîlniri, iar în locul în care ar fi trebuit să fie ceasul era gura unei trompete. Cînd avea ştiri, trompeta făcea ca un curcan, „glu, glu”, şi apoi îşi trîmbiţa mesajul întocmai ca o trîmbiţă. În timp ce Mwres se îmbrăca, ea îi vorbea cu voce plină, puternică şi guturală despre accidentele din seara precedentă ale omnibuzelor zburătoare care circulau în toată lumea, despre ultimii sosiţi în staţiunile climaterice la modă din Tibet, cum şi despre toate întrunirile din ajun ale marilor companii de monopoluri din ziua precedentă. Dacă lui Mwres nu-i plăcea să audă ce spunea trompeta, n-avea decît să atingă un buton, şi ea se oprea puţin, ca apoi să înceapă a-i vorbi altceva.

Desigur, toaleta lui se deosebea foarte mult de aceea a strămoşului său. Nu se ştie care din ei ar fi fost mai uluit ori mai indignat să se pomenească în veşmintele

celuilalt. Cu siguranţă că Mwres ar fi apărut mai curînd gol în faţa lumii, decît cu pălăria de mătase, în redingotă, pantaloni cenuşii şi cu lanţul de aur care îl împodobiseră odinioară pe domnul Morris, în spiritul severului său respect faţă de sine. Pentru Mwres nu exista nevoia de a se rade: un operator dibaci îi îndepărtase demult orice rădăcină de păr de pe faţă. Picioarele şi le înfăşură într-o îmbrăcăminte plăcută, de culoare roz şi gălbuie, dintr-un material impermeabil, pe care, cu ajutorul unei mici pompe ingenioase, o umfla astfel încît să dea impresia unor muşchi enormi. Peste asta, purta tot nişte haine pneumatice, pe sub o tunică de mătase de culoarea chihlimbarului, astfel încît era îmbrăcat cu aer şi admirabil protejat împotriva schimbărilor bruşte de temperatură. Pe deasupra îşi arunca o manta roşie, cu marginea fantastic curbată. Pe capul care fusese cu îndemînare privat de orice urmă de păr îşi potrivea o bonetă mică şi plăcută, de culoare roşie aprinsă, umflată cu hidrogen, aducînd ciudat de bine cu o creastă de cocoş. Cu aceasta, toaleta îi era completă; şi, conştient că era îmbrăcat sobru şi potrivit, era gata să se înfăţişeze semenilor săi cu privirea senină.

Acest Mwres — titlul de „domn” dispăruse cu veacuri în urmă — era unul din funcţionarii Trustului Morilor de Vînt şi Căderilor de Apă, marea companie care poseda toate morile de vînt şi căderile de apă din lume şi care pompa toată apa şi furniza toată energia electrică de care aveau nevoie oamenii din zilele acelea. Locuia într-un vast hotel de lîngă un cartier al Londrei, care se numea Calea a Şaptea, şi avea un apartament foarte mare şi confortabil la etajul al şaptesprezecelea. Gospodăriile şi viaţa de familie dispăruseră demult, o dată cu rafinarea progresivă a obiceiurilor; şi, într-adevăr, neîncetata creştere a chiriilor şi a preţului pămînturilor, dispariţia servitorilor, complicarea bucătăriei făcuseră imposibilă existenţa domiciliului separat din timpurile victoriene, chiar dacă cineva ar fi dorit o astfel de sălbatică izolare. Cînd toaleta îi fu terminată, el se îndreptă spre una din cele două uşi ale apartamen-

tului său — uşile erau în capetele opuse, fiecare din ele însemnată cu o săgeată imensă care arăta una într-o parte şi alta în sens invers — apăsă un buton ca s-o deschidă şi ieşi pe un coridor larg, în centrul căruia se aflau scaune ce se mişcau neîncetat spre stînga. Pe unele din aceste scaune şedeau bărbaţi şi femei, frumos îmbrăcaţi. Salută cu o înclinare a capului pe cineva cunoscut — în vremea aceea eticheta cerea să nu vorbeşti înainte de micul dejun — şi se aşeză pe unul din aceste scaune, iar după cîteva secunde fu dus la uşile unui lift, care-l coborî în holul cel mare şi splendid unde micul dejun era servit automat.

Era o masă foarte diferită de micul dejun din epoca victoriană. Bucăţile primitive de pîine care trebuiau tăiate şi mînjite cu grăsime animală, ca să li se poată administra un anume gust, fragmentele în care se puteau încă recunoaşte animalele de curînd ucise, ciopîrţite şi prăjite în chip hidos, ouăle smulse fără milă de sub găina care protesta, toate lucrurile acestea, deşi tocmai ele constituiseră hrana obişnuită din epoca victoriană, ar fi trezit numai oroare şi dezgust în minţile rafinate ale oamenilor din zilele acestea. În locul acestor alimente erau acum paste şi prăjituri de forme plăcute şi variate, fără a aminti cîtuşi de puţin prin culoare ori formă de nefericitele animale de la care proveneau substanţele şi zeama lor. Apăreau pe mici farfurii care alunecau pe o şină dintr-o mică cutie aflată într-o parte a mesei. Suprafaţa mesei, judecînd după aspect şi pipăit, unei persoane din secolul al nouăsprezecelea i s-ar fi părut acoperită cu damasc fin şi alb, deşi nu era de fapt decît o suprafaţă metalică oxidată, ce putea fi curăţată după masă într-o clipă. Erau sute de astfel de mese mici în sală şi la multe din ele şe- deau alţi cetăţeni din zilele acelea, singuri sau în grupuri. Şi în timp ce Mwres se aşeză în faţa elegantului său ospăţ, orchestra invizibilă, care se odihnise o bucată de vreme, începu din nou să cînte şi umplu atmosfera cu muzică.

Dar Mwres nu manifesta un interes prea mare faţă de micul dejun sau faţă de muzică; ochiul său rătăcea neîncetat prin sală, ca şi cum ar fi aşteptat un oaspete întîrziat. În cele din urmă se ridică iute în picioare şi făcu semn cu mîna, şi în acelaşi timp apăru în cealaltă parte a sălii o siluetă înaltă şi brună, într-un costum galben şi verde-măsliniu. Pe măsură ce

această persoană se apropia de el, trecînd cu paşi măsuraţi printre mese, nerăbdarea şi paloarea de pe faţă şi intensitatea neobişnuită a ochilor lui erau din ce în ce mai vădite. Mwres se aşeză din nou şi făcu semn spre un scaun de lîngă el.

— Mă temeam că n-ai să vii, zise el. În ciuda timpului care trecuse, limba engleză era aproape la fel cum fusese în Anglia sub Victoria cea Bună. Invenţia fonografului şi a altor asemenea mijloace de înregistrare a sunetului şi înlocuirea treptată a cărţilor prin astfel de aparate nu numai că salvase vederea oamenilor de slăbire, dar oprise, prin stabilirea unui standard sigur, şi procesul de schimbare a accentului care păruse pînă atunci inevitabil.

— Am fost reţinut de un caz interesant, zise omul în verde şi galben. Un om politic de frunte... hm!... care suferă de surmenaj. Oaspetele aruncă o privire spre micul dejun şi se aşeză adăugînd: Am stat treaz patruzeci de ore.

— Ei, poftim! zise Mwres. Voi hipnotiştii aveţi mult de lucru.

Hipnotistul se servi cu nişte jeleu atrăgător, de culoarea chihlimbarului.

— Se pare că sînt solicitat destul de mult, zise el cu modestie.

— Dumnezeu ştie ce ne-am face fără voi.

— Oh! nu sîntem chiar atît de indispensabili, zise hipnotistul savurînd aroma jeleului. Lumea s-a descurcat foarte bine fără noi vreo cîteva mii de ani. Acum două secole nu exista nici unul! Practic vorbind. Medici existau, fireşte, cu miile, dar în cea mai mare parte erau nişte brute îngrozitor de neîndemînatice, care se luau unii după alţii ca oile, însă doctori ai minţii, cu excepţia cîtorva nepricepuţi empirici, nu existau de loc.

Îşi concentra atenţia asupra jeleului.

— Dar erau oare oamenii atît de sănătoşi la minte?... începu Mwres.

Hipnotistul clătină din cap.

— Nu avea importanţă atunci dacă erau niţel cam proşti sau cam suciţi. Viaţa se scurgea pe atunci liniştită. Nu exista o competiţie propriu-zisă, nici presiune. O fiinţă omenească trebuia să se plece în faţa întîmplării. Ştii, în vremurile acelea îi închideau în ceea ce numeau ei case de nebuni.

— Ştiu, zise Mwres. În aceste blestemate romane istorice, pe care le ascultă oricine, ei salvează mereu cîte o fată frumoasă

din vreun azil sau ceva de soiul ăsta. Nu ştiu dacă ai ascultat vreodată asemenea fleacuri.

— Trebuie să mărturisesc că da, zise hipnotistul. Îţi ieşi din sărite cînd auzi de acele vremuri stranii, aventuroase, pe jumătate sălbatice, din secolul al nouăsprezecelea, cînd bărbaţii erau puternici şi femeile simple. Îmi place mai degrabă o bună povestire senzaţională. Curioase timpuri au fost acelea, cu căile lor ferate pline de funingine şi cu zgomotoasele lor trenuri de fier, cu căsuţele lor ciudate şi vehiculele lor cu cai. Presupun că nu citeşti cărţi!

— Oh, nici vorbă! zise Mwres. Am învăţat într-o şcoală modernă şi n-am avut nici una din prostiile acelea desuete. Fonograful e destul de bun pentru mine.

— Desigur, zise hipnotistul. Bineînţeles! şi cercetă masa ca să-şi aleagă următorul fel. Ştii, zise el servindu-se cu o prăjitură de un albastru-închis, care promitea să fie bună, în vremurile acelea aproape nimeni nu se gîndea la meseria noastră. Aş putea să spun că dacă cineva le-ar fi prezis că în două sute de ani o clasă de oameni va fi în întregime ocupată să impregneze memoria cu tot ce se întîmplă, ştergînd ideile neplăcute, controlînd şi suprimînd imboldurile instinctive dar indezirabile şi aşa mai departe, cu ajutorul hipnotismului, ei ar fi refuzat să creadă că aşa ceva ar fi vreodată cu putinţă. Puţini oameni ştiau că un ordin dat în timpul unei transe magnetice, chiar şi un ordin de a uita sau un ordin de a dori, poate fi dat astfel încît să fie ascultat şi după terminarea transei. Şi totuşi existau pe atunci oameni care ar fi putut să le spună că lucru acesta era tot atît de sigur ca, să spunem, trecerea planetei Venus pe cer.

— Deci, ei cunoşteau hipnotismul?

— O, sigur că da! Îl foloseau însă… pentru scoaterea dinţilor fără durere şi la alte lucruri de acest gen! Chestia asta albastră este extrem de bună; nu ştii ce e?

— Habar n-am, zise Mwres, dar recunosc şi eu că e foarte bună. Mai ia puţin.

Hipnotistul îşi repetă laudele şi amîndoi făcură o pauză ca să savureze delicatesa.

— Vorbind de romanele acelea istorice, zise Mwres cu un aer care se voia degajat, mi-am adus aminte… ăă… de problema pe

care... ăă... o aveam în gînd cînd ţi-am cerut... cînd mi-am exprimat dorinţa să te văd...

Se opri şi răsuflă adînc.

Hipnotistul se uita la el cu o privire atentă, continuînd să mănînce.

— Adevărul e, zise Mwres, că vezi... de fapt... am o fiică. Ei bine, ştii că i-am dat... ăă... toată educaţia cuvenită. Lecţii... nu numai lecţii de abilitate în lume, dar a avut şi o îndrumare prin telefon, pentru dans, maniere, conversaţie, filozofie, critică de artă... El sugeră cu un gest larg cultura universală. Intenţionam s-a mărit cu un foarte bun prieten al meu, Bindon, de la Comisia de iluminare, ştii, un om mărunt şi simplu, şi puţin cam neplăcut în anumite privinţe, dar în realitate un băiat excelent... un băiat excelent.

— Da, zise hipnotistul. Spune mai departe. Ce vîrstă are fata?

— Optsprezece.

— O vîrstă periculoasă. Ei, şi?

— Vezi, se pare că ea s-a hrănit prea mult cu aceste romane istorice. Peste măsură de mult. Chiar pînă acolo încît să neglijeze filozofia. Şi-a umplut mintea cu tot felul de prostii despre soldaţi care luptă, cum se spune?... cu etruscii?

— Egiptenii.

— Egiptenii, foarte probabil că aşa e. Se ciopîrţesc cu săbiile, cu revolverele şi cu alte asemenea lucruri... vărsări de sînge... oribil!... şi despre tineri pe contra-torpiloare, care trag... în spanioli, îmi închipui, şi tot felul de aventurieri bizari. Şi şi-a băgat în cap că trebuie să se mărite din dragoste şi că sărmanul Bindon...

— Am mai întîlnit cazuri similare, zise hipnotistul. Cine este celălalt tînăr?

Mwres îşi păstră aparenţa de resemnare şi calm.

— Ai dreptate să întrebi, zise el. Este — şi glasul i se făcu mai slab de ruşine — un simplu îngrijitor pe platforma pe care îşi iau zborul maşinile zburătoare de la Paris. E însă, după cum se spune în romane, chipeş. Este foarte tînăr şi foarte excentric. Imită pe cei antici... ştie să citească şi să scrie! La fel şi ea. Şi în loc să comunice prin telefon, ca orice om respectabil, ei îşi scriu şi îşi trimit... cum se cheamă astea?

— Scrisori?

— Nu... nu scrisori... A, da... poeme.

Hipnotistul ridică din sprîncene.

— Cum l-a cunoscut?

— S-a împiedicat dîndu-se jos dintr-o maşină zburătoare, la Paris şi i-a căzut în braţe. Răul s-a produs într-o clipă!

— Da?

— Ei, asta-i tot. Lucrurile trebuie curmate. Despre asta doream să te consult. Ce trebuie să facem? Ce se ***poate*** face? Desigur, eu nu sînt hipnotist; cunoştinţele mele sînt limitate. Dar dumneata?...

— Hipnotismul nu e magie, zise omul în verde, punîndu-şi amîndouă mîinile pe masă.

— O, desigur! Şi totuşi...

— Oamenii nu pot fi hipnotizaţi fără consimţămîntul lor. Dacă ea poate să se opună căsătoriei cu Bindon, probabil că se va opune să fie şi hipnotizată. Dar dacă poate fi hipnotizată, chiar de altcineva, lucrul e ca şi făcut.

— Dumneata poţi?...

— A, fireşte. Îndată ce o putem convinge să se supună, îi putem sugera că ***trebuie*** să se căsătorească cu Bindon, că aceasta este soarta ei; sau că tînărul acela e respingător şi că atunci cînd o să-l vadă, va avea ameţeli şi va leşina sau altceva similar. Sau, dacă o putem aduce într-o transă suficient de adîncă, îi putem sugera că trebuie să uite cu totul de el...

— Exact.

— Dar problema este s-o putem convinge să se lase hipnotizată. Desigur, nici un fel de propunere sau sugestie nu trebuie să vină din partea dumitale, pentru că, fără îndoială, ea n-are nici o încredere în dumneata în privinţa asta.

Hipnotistul îşi rezemă capul în palmă, meditînd.

— E rău că un om nu poate să dispună de propria sa fiică, zise Mwres fără nici o legătură cu cele de mai înainte.

— Trebuie să-mi dai numele şi adresa tinerei, zise hipnotistul şi, la fel, orice altă informaţie care ar avea legătură cu problema. Dar, ia spune-mi, există ceva bani în această afacere?

Mwres ezită.

— Există o sumă... de fapt, o sumă considerabilă... investită în Compania de Drumuri Patente. De mama ei. Tocmai de aceea lucrul e atît de exasperant.

— Fireşte! zise hipnotistul. Şi continuă să-i pună întrebări lui Mwres despre întreaga afacere.

A fost un interviu cam lung.

Iar în acest timp, „Elizebe Mwres”, cum îşi pronunţa ea numele, sau „Elizabeth Morris”, cum ar fi spus o persoană din secolul al nouăsprezecelea, şedea într-o sală de aşteptare, liniştită, de sub marea platformă pe care cobora maşina zburătoare venind de la Paris. Şi lîngă ea se afla iubitul ei, zvelt, frumos, citindu-i poemul pe care i-l scrisese în dimineaţa aceea în timp ce era de serviciu pe platformă. După ce isprăvi, rămaseră tăcuţi cîtva timp şi apoi, ca şi cum ar fi făcut-o anume ca să-i distragă, marea maşină care sosise în zbor din America în dimineaţa aceea coborî cu iuţeală din văzduh.

La început, păru să fie un mic dreptunghi, şters, albăstrui printre albii nori diafani; apoi dreptunghiul se mări în grabă, devenind mai alb, pînă cînd se putură zări şirurile separate de pînze, fiecare avînd sute de picioare lărgime, şi corpul subţire pe care-l susţineau, iar în cele din urmă se văzu pînă şi tot şirul de scaune-balansoare pentru pasageri. Deşi maşina cobora, celor doi li se părea că se înalţă spre cer, şi pe deasupra acoperişurilor oraşului de jos umbra maşinii se năpustea asupra lor. Auziră şuieratul aerului în jur şi urletul sirenei, ascuţit şi tot mai pătrunzător, prevenindu-i pe cei aflaţi pe platforma de aterizare. Şi deodată sunetul căzu cu cîteva octave, apoi se opri, şi cerul era iar limpede şi gol, şi fata îşi putu întoarce din nou privirea ochilor ei dulci spre Denton, aşezat alături.

Tăcerea lor luă sfîrşit; şi Denton, vorbind într-un soi de jargon englezesc care era, credeau ei, numai al lor — deşi îndrăgostiţii au folosit de cînd lumea asemenea graiuri secrete — îi spuse cum se vor ridica în aer într-o bună zi, scăpînd de toate obstacolele şi greutăţile care-i înconjurau, şi cum vor zbura spre un oraş încîntător şi însorit pe care-l cunoştea el în Japonia, în jumătatea cealaltă a lumii.

Ei îi plăcea visul, dar se temea să se avînte. De aceea îl amîna mereu cu acelaşi „cîndva, iubitule, cîndva”, ori de cîte ori el pleda pentru o mai grabnică înfăptuire; şi în cele din urmă se auzi şuierul unei sirene, şi veni ora cînd el trebuia să se întoarcă la slujba lui, acolo, pe platformă. Se despărţiră — aşa cum obişnuiesc să se despartă de mii de ani toţi îndrăgostiţii.

Ea străbătu un coridor pînă la lift, şi ajunse astfel pe una din străzile Londrei acelor vremuri, apărată toată cu sticlă împotriva intemperiilor, şi cu platforme care se mişcau neîncetat şi purtînd pe oameni în toate părţile oraşului. Cu una din acestea ea se întoarse în apartamentul ei din Hotelul pentru Femei în care locuia, apartament aflat în legătură telefonică directă cu cei mai buni profesori din lume. Dar lumina însorită a platformei de zbor era în inima ei, şi înţelepciunea tuturor profesorilor din lume părea nerozie în această lumină.

Îşi petrecu partea de mijloc a acelei zile la gimnaziu şi prînzi cu încă două fete şi cu doamna de companie pe care o aveau tustrele — căci mai era obiceiul ca fetele fără mamă din clasele mai înstărite să aibă cîte o doamnă de companie. Această doamnă avea în ziua aceea un musafir, un bărbat în verde şi galben, cu faţă albă şi ochi vii, care vorbea într-un chip uimitor. Printre alte lucruri, el începu să laude un nou roman istoric pe care tocmai îl scosese unul din marii povestitori populari ai zilei. Se vorbea în el, desigur, despre vremurile Reginei Victoria; şi autorul, printre alte noutăţi plăcute, făcea un mic rezumat înainte de fiecare capitol al povestirii, imitînd titlurile capitolelor din cărţile de demult, bunăoară „Cum vizitiii din Pimlico au oprit omnibuzele din gara Victoria, şi despre marea luptă din curtea Palatului”, sau „Cum poliţistul din Piccadilly a fost ucis în timp ce-şi făcea datoria”. Bărbatul acela în verde şi galben lăuda această inovaţie.

— Aceste fraze condensate, zise el, sînt admirabile. Ele arată dintr-o singură privire cum erau timpurile acelea impetuoase, pline de tumult, cînd oamenii şi animalele se îmbrînceau pe străzile murdare şi moartea putea să te aştepte la orice colţ. Viaţa era pe-atunci viaţă adevărată. Cît de mare trebuie să fi părut pe atunci lumea! Şi ce minunată! Erau încă părţi din lume cu totul neexplorate. Astăzi, noi aproape că nu ne mai minunăm de nimic, ducem o viaţă atît de aşezată şi rînduită, încît curajul, suferinţa, credinţa, toate virtuţile nobile parcă au dispărut din omenire.

Şi vorbi tot astfel, izbutind să captiveze gîndurile fetelor, pînă cînd viaţa pe care o duceau, viaţa în vasta şi complicata Londră din secolul al douăzeci şi doilea, o viaţă presărată cu excursii avîntate în toate părţile globului, li se păru o mizerie monotonă în comparaţie cu trecutul acela misterios.

La început, Elizabeth nu luă parte la conversaţie, dar după cîtva timp subiectul deveni atît de interesant, încît ea făcu cîteva intervenţii timide. Dar el aproape că nici n-o luă în seamă. Continuă să descrie o nouă metodă de a distra pe oameni. Oamenii erau hipnotizaţi, apoi li se dădeau sugestii cu atîta abilitate, încît li se părea că trăiesc din nou în vremurile străvechi. Trăiau un mic roman din trecut şi atît de viu încît parcă ar fi fost în realitate, iar cînd se trezeau în cele din urmă, îşi aminteau toate prin cîte trecuseră, parcă le-ar fi trăit aievea.

— E un lucru pe care de ani de zile am căutat să-l realizăm, zise hipnotistul. E de fapt un vis artificial. Şi acum am aflat, în sfîrşit, calea. Gîndiţi-vă la toate cîte ni se deschid în faţa ochilor: îmbogăţirea experienţei noastre, regăsirea aventurii, refugiul pe care-l oferă metoda asta faţă de traiul nostru sordid, bizuit pe competiţii pe care-l trăim! Gîndiţi-vă!

— Şi dumneata poţi face asta? zise doamna de companie, arătînd un viu interes.

— Lucrul este, în sfîrşit, posibil, zise hipnotistul. Poţi comanda un vis după plac.

Doamna de companie fu prima care se lăsă hipnotizată, şi visul, spuse ea, după ce se trezi, fusese minunat.

Celelalte două fete, încurajate de entuziasmul ei, se dădură şi ele pe mîna hipnotistului şi se scufundară în trecutul romantic. Nimeni nu-i sugeră Elizabethei să încerce această nouă distracţie; la propria ei cerere, fu dusă şi ea în cele din urmă în ţara aceea de vise, unde nu există nici libertate de alegere şi nici voinţă,..

Şi astfel răul fu înfăptuit.

Într-o zi, cînd Denton coborî în locul acela liniştit de sub platforma de zbor, Elizabeth nu se mai afla, ca de obicei, acolo. El rămase dezamăgit şi cam supărat. Ea nu veni nici a doua zi şi nici în cea următoare. Lui începu să-i fie teamă. Şi ca să-şi ascundă teama, se apucă să-i scrie sonete pentru clipa cînd va veni din nou...

Timp de trei zile, el se luptă cu propria sa spaimă pe calea acestei îndeletniciri amuzante, însă după aceea, adevărul îi apăru în faţă rece şi clar, fără putinţă de tăgadă. Se gîndea că poate e bolnavă, poate chiar moartă; însă nu voia să creadă în ruptul capului că îl trădase. Urmă o săptămînă în care tînărul se simţi nenorocit. Apoi îşi dădu seama că ea era pentru el

singurul lucru pe care-l dorea pe pămînt şi că trebuia s-o caute, oricît de lipsită de speranţă i-ar fi fost căutarea, pînă cînd o va găsi din nou.

Avea ceva economii puse deoparte, aşa că putu să renunţe la slujba sa de pe platforma de zbor şi se apucă s-o caute pe fata asta care devenise totul în lume pentru el. Nu ştia unde locuieşte, şi nici nu cunoştea prea multe amănunte despre ea; căci şi faptul că el să nu ştie nimic despre ea, nimic despre diferenţa dintre situaţiile lor, făcuse parte din plăcerea romantismului ei copilăros. Drumurile oraşului se deschideau în faţa lui spre est şi vest, spre nord şi sud. Chiar şi în vremurile victoriene Londra era un labirint, Londra aceea mică, cu abia patru milioane de oameni; dar Londra pe care o explora el, Londra secolului al douăzeci şi doilea, era o Londră de treizeci de milioane de suflete. La început el fu energic şi impetuos, nelăsîndu-şi timp nici pentru mîncare sau somn. Căută săptămîni şi luni în şir, trecu prin toate fazele imaginabile ale oboselii şi deznădejdii, ale surescitării şi mîniei. Mult timp după ce speranţa murise, prin simpla inerţie a dorinţei lui, el continuase să meargă încoace şi încolo, cercetînd feţele oamenilor şi privind într-o parte şi în alta, prin nenumăratele străzi, lifturi şi coridoare ale acelui furnicar nesfîrşit de oameni.

În cele din urmă întîmplarea se îndură de el şi izbuti să vadă fata.

Asta se petrecu în timpul unei serbări. Era flămînd. Plătise taxa cuvenită şi intrase într-unul din restaurantele gigantice ale oraşului. Îşi croia drum printre mese şi cerceta din simplă obişnuinţă toate grupurile de oameni pe lîngă care trecea.

Se opri în loc, nemaiputînd să facă nici o mişcare, cu ochii holbaţi, cu buzele întredeschise. Elizabeth şedea la nici douăzeci de metri de el şi se uita la el. Ochii ei i se păreau tot atît de duri, de lipsiţi de expresie şi fără cel mai mic semn că l-ar fi recunoscut, ca ochii unei statui.

Ea îl privi o clipă, apoi ochii ei se îndreptară în altă direcţie.

Dacă ar fi judecat-o numai după ochii ei, s-ar fi putut îndoi că e cu adevărat Elizabeth, dar o cunoscu după un gest, după graţia unei mici bucle capricioase, care-i atîrna pe deasupra urechii legănîndu-se la fiece mişcare a capului. Cineva îi spuse ceva, şi ea se întoarse cu un zîmbet îngăduitor spre bărbatul de

alături, un om mărunţel, în veşminte ridicole, cu bumbi şi cu ţinte, ca cine ştie ce reptilă ciudată cu coarne pneumatice; era tocmai acel Bindon pe care i-l alesese tatăl ei.

O clipă, Denton rămase nemişcat, alb la faţă şi cu ochii ficşi. Apoi îl cuprinse o slăbiciune grozavă şi el se aşeză la o măsuţă. Căută să stea cu spatele spre ea şi cîtva timp nici nu îndrăzni s-o mai privească. Iar în cele din urmă, cînd se întoarse ea şi Bindon, împreună cu alte două persoane, tocmai se ridicau să plece. Ceilalţi doi erau tatăl ei şi doamna de companie.

Denton rămase acolo, incapabil să se mai mişte, pînă cînd cele patru siluete nu se mai zăriră aproape de loc şi abia atunci se sculă şi el cu gînd să-i urmărească. Un timp se temu că-i pierduse, apoi dădu din nou peste Elizabeth şi doamna ei de companie, pe una din străzile cu platforme mişcătoare care intersectau oraşul. Bindon şi Mwres însă dispăruseră.

Nu putu să-şi impună răbdare. Simţi că trebuie să-i vorbească imediat sau să moară. Înainta spre locul unde şedeau ele şi se aşeză alături. Faţa lui palidă era crispată de o emoţie aproape isterică.

Îi puse o mînă pe braţ.

— Elizabeth? zise el.

Ea se întoarse cu o uimire neprefăcută. Pe faţa ei nu se vedea nimic altceva decît teama de un om străin.

— Elizabeth, strigă el şi glasul său i se păru străin. Iubito, nu mă recunoşti?

Faţa Elizabethei nu trăda altceva decît tulburare şi nedumerire. Se trase mai departe de el. Doamna de companie, o femeie scundă, cu părul cărunt şi faţă mobilă, se aplecă spre el să intervină. Ochii ei vii şi hotărîţi îl examinară pe Denton.

— Ce tot spui? Întrebă ea.

— Această domnişoară, zise Denton, mă cunoaşte.

— Îl cunoşti, draga mea?

— Nu, zise Elizabeth, cu un glas ciudat şi cu mîna pe frunte, vorbind aproape la fel ca cineva care repetă o lecţie. Nu, nu-l cunosc. ***Ştiu...*** că nu-l cunosc.

— Da... dar... Nu mă cunoşti? Sînt eu... Denton! Denton! Cu care obişnuiai să stai de vorbă. Nu-ţi aminteşti de platformele de zbor? Băncuţa în aer liber? Versurile...

— Nu, strigă Elizabeth, nu. Nu-l cunosc. Nu-l cunosc. E ceva... Dar nu ştiu. Tot ce ştiu e că nu-l cunosc!... Şi pe faţa ei se zugrăvise o nesfîrşită tristeţe.

Ochii tăioşi ai doamnei de companie treceau de la unul la celălalt.

— Vezi? zise ea cu umbra unui zîmbet. Nu te cunoaşte.

— Nu te cunosc, zise Elizabeth. De asta sînt sigură.

— Dar, iubito... cîntecele, poeziile...

— Nu te cunoaşte, zise doamna de companie. Nu trebuie să... Ai făcut o greşeală. Nu trebuie să mai vorbeşti cu noi. Nu te mai lega de noi pe drumurile publice.

— Dar!... făcu Denton şi o clipă faţa lui tristă şi răvăşită făcu apel la destin.

— Nu trebuie să mai insişti, tinere! protestă doamna de companie.

— ***Elizabeth!*** strigă el.

Fata avea chipul unui om chinuit.

— Nu te cunosc, strigă ea cu mîna la frunte. Vai, nu te cunosc.

O clipă Denton rămase împietrit. Apoi se ridică şi scoase un geamăt puternic.

Făcu un gest ciudat de disperare spre îndepărtatul acoperiş de sticlă al străzii publice, apoi se întoarse, aruncîndu-se nesăbuit de pe o platformă mişcătoare pe alta, şi dispăru în mijlocul furnicarului de oameni care treceau într-o parte şi-n alta. Ochii doamnei de companie îl urmăriră, apoi ea se uită la feţele curioase din jurul lor.

— Draga mea, o întrebă Elizabeth, apucînd-o de mînă, prea adînc mişcată ca să-i mai pese că o vede lumea; spune-mi cine era omul ăsta? Cine ***era?***

Doamna de companie ridică din sprîncene. Vorbi cu voce limpede, ca să se facă auzită.

— Vreo fiinţă care nu are mintea întreagă. Nu l-am mai văzut niciodată.

— Niciodată?

— Niciodată, draga mea. Nu-ţi mai necăji mintea cu un lucru ca ăsta.

Şi curînd după aceea, faimosul hipnotist, care se îmbrăca în verde şi galben avu încă un client. Tînărul se plimba încoace şi încolo prin sala de consultaţie; palid şi răvăşit.

— Vreau să uit, strigă el. ***Trebuie*** să uit.

Hipnotistul îl privi cu ochi liniştiţi, studiindu-i faţa, hainele şi purtarea.

— A uita ceva, plăcere sau durere, înseamnă, tocmai prin asta, să devii mai mic. În orice caz, asta-i treaba dumitale. Taxa e însă foarte mare.

— Numai de-aş putea să uit…

— Cu dumneata e destul de uşor. Fiindcă vrei. Am făcut şi lucruri mult mai grele. Chiar de curînd. Aproape că nici nu mă aşteptam să-mi reuşească: lucrul a fost făcut împotriva voinţei persoanei hipnotizae. Tot o chestiune de iubire, ca şi la dumneata. O fată. Aşa că fii liniştit.

Tînărul veni şi se aşeză lîngă hipnotist. Înfăţişarea lui trăda o linişte silnică. Se uită în ochii hipnotistului şi zise:

— Am să-ţi spun tot. Probabil ai dori să ştii amănuntele exacte ale întîmplării. A fost o fată. O chema Elizabeta Mwres. Şi…

El se opri. Văzuse surpriza bruscă de pe faţa hipnotistului. În clipa aceea îşi dădu seama. Se ridică. Păru că domină silueta aşezată din faţă-i. Apucă umărul celui îmbrăcat în verde şi auriu. O clipă nu putu să găsească cuvintele.

— Dă-mi-o înapoi! zise el în cele din urmă. Dă-mi-o înapoi!

— Ce vrei să spui? gîfîi hipnotistul.

— Dă-mi-o înapoi.

— Să-ţi dau, pe cine?

— Elizabeth Mwres… fata…

Hipnotistul încercă să se elibereze; se ridică în picioare. Strînsoarea lui Denton deveni mai puternică.

— Dă-mi drumul! strigă hipnotistul, repezindu-şi pumnul în pieptul lui Denton.

Într-o clipă, cei doi oameni fură înlănţuiţi într-o încleştare stîngace. Nici unul din ei nu avea nici cel mai mic antrenament, căci atletismul, în afara spectacolelor şi pretextelor pentru pariuri, dispăruse de pe faţa pămîntului; însă Denton nu numai că era mai tînăr, dar şi mai puternic decît celălalt. Se tîrîră împreună prin toată odaia, apoi hipnotistul căzu sub strînsoarea adversarului său. Se prăbuşiră odată…

Denton sări în picioare, înspăimîntat de propria sa furie; dar hipnotistul rămase nemişcat, şi deodată, dintr-un mic semn alb, în locul în care fruntea i se izbise de un scaun, ţîşni o şuviţă de

sînge. Denton rămase cîtva timp deasupra lui nehotărît, tremurînd.

Teama de consecinţă pătrunse în mintea sa educată în spiritul blîndeţei. Se întoarse spre uşă.

— Nu, zise el cu glas tare şi veni înapoi în mijlocul încăperii.

Dominîndu-şi repulsia instinctivă a celui care nu văzuse niciodată în viaţa lui vreun act de violenţă, îngenunche lîngă adversarul său şi îi pipăi inima. Apoi cercetă rana. Se ridică repede şi privi în jurul său. Începu să-şi dea seama mai bine de situaţie.

Cînd, îndată după aceea, hipnotistul îşi veni în simţire, capul îl durea violent, spatele îi era rezemat de genunchii lui Denton care îi tampona faţa.

Hipnotistul nu scoase o vorbă. Însă, apoi îi arătă cu un gest că, după părerea sa, fusese tamponat de-ajuns.

— Lasă-mă să mă ridic, zise el.

— Nu încă, zise Denton.

— Te-ai năpustit asupra mea, canalie!

— Sîntem singuri, zise Denton, şi uşa e încuiată.

Amîndoi făcură o pauză, ca să se gîndească.

— Dacă n-o tamponezi, zise Denton, pe fruntea dumitale are să rămînă o vînătaie groaznică.

— Poţi să continui s-o tamponezi, zise hipnotistul îmbufnat.

Se făcu din nou tăcere.

— Parcă am fi în Epoca de Piatră, zise hipnotistul. Violenţă! Luptă!

— În Epoca de Piatră nimeni nu îndrăznea să se bage între un bărbat şi o femeie, zise Denton.

Hipnotistul căzu din nou pe gînduri.

— Ce ai de gînd să faci? întrebă el.

— În timp ce erai în nesimţire, am găsit adresa fetei în carnetul dumitale. N-o ştiam înainte. Am telefonat. Are să vină numaidecît aici. Şi atunci...

— O s-o aducă şi pe doamna de companie.

— Asta-i foarte bine.

— Dar, ce?... Nu înţeleg. Ce vrei să faci?

— Am mai căutat şi o armă. E uimitor cît de puţine arme sînt azi. Dacă te gîndeşti că în Epoca de Piatră oamenii nu aveau aproape nimic altceva decît arme. În cele din urmă am dat de lampa asta. I-am smuls firele şi toate celelalte şi acum o ţin aşa.

O întinse peste umerii hipnotistului. Cu asta pot foarte uşor să-ţi zdrobesc ţeasta. Şi am s-o fac, dacă nu procedezi cum îţi spun.

— Violenţa nu este un remediu, zise hipnotistul citind din „Cartea de Maxime Morale ale Omului Modern”.

— E o boală indezirabilă, zise Denton.

— Da, şi?...

— Ai să-i spui acelei doamne de companie că ai de gînd să-i comanzi fetei să se căsătorească cu bruta aceea mică şi noduroasă, cu părul roşu şi cu ochi de dihor. Cred că aşa stau lucrurile?

— Da... aşa stau lucrurile.

— Şi, pretextînd că faci asta, o vei face să-şi amintească din nou de mine.

— Nu este un principiu profesional.

— Ascultă aici! Dacă nu pot s-o am pe fata asta, mai bine mor. N-am de gînd să ţin seama de micile dumitale fantezii. Dacă lucrurile nu merg cum trebuie, n-ai să mai trăieşti nici cinci minute. Arma asta e o

improvizaţie destul de grosolană şi poate că te va ucide destul de dureros. Dar am s-o fac. E neobişnuit, ştiu, să faci în zilele noastre lucruri dintr-astea, mai ales din cauză că sînt prea puţine lucruri în viaţă pentru care să merite să fii violent.

— Doamna de companie are să te vadă imediat ce va veni…

— Am să stau ascuns aici. La spatele dumitale.

Hipnotistul rămase pe gînduri.

— Eşti un tînăr hotărît, zise el, şi numai pe jumătate civilizat. Am încercat să-mi fac datoria faţă de clientul meu, dar în această afacere dumneata pari decis să faci cum ştii…

— Vrei să spui că procedez cinstit.

— N-am de gînd să risc să mă aleg cu capul spart într-o afacere măruntă ca asta.

— Şi apoi?

— Un hipnotist sau un doctor nu urăşte nimic mai mult decît scandalul. Eu, cel puţin, nu sînt sălbatic. Sînt numai supărat… Dar după o zi sau două n-am să-ţi mai port pică…

— Mulţumesc. Şi acum, că ne-am înţeles, nu mai este nevoie să te ţin pe duşumea.

II. Un ţinut rural nelocuit

Se spune că lumea s-a schimbat între anul 1800 şi anul 1900 mai mult decît în cei cinci sute de ani precedenţi. Acel secol, secolul al nouăsprezecelea, a fost începutul unei noi epoci în istoria omenirii — epoca marilor oraşe, şi sfîrşitul vechii orînduiri a vieţii de la ţară.

La începutul secolului al nouăsprezecelea majoritatea oamenilor mai trăiau încă la ţară, aşa cum le fusese felul de viaţă de nenumărate generaţii. Ei trăiau în întreaga lume pe atunci prin tîrguri mărunte şi sate, şi erau angajaţi fie direct în agricultură, fie în alte îndeletniciri care-l ajutau tot pe agricultor. Călătoreau rar şi locuiau aproape de locul lor de muncă, pentru că mijloacele rapide de transport nu apăruseră încă. Puţinii oameni care călătoreau trebuiau să se deplaseze fie pe jos, fie în corăbii domoale cu pînze, sau cu ajutorul cailor care mergeau la trap şi erau incapabili să facă mai mult de şaizeci de mile pe zi. Gîndiţi-vă, şaizeci de mile pe zi! Ici-colo, în vremurile acelea lente, cîte un oraş creştea ceva mai mare decît cele din vecinătatea lui, fiind un port sau un centru de guvernămînt; dar toate oraşele din lume, cu peste o sută de mii de locuitori puteau fi numărate pe degete. Aşa era la începutul secolului al nouăsprezecelea. Spre sfîrşitul lui, inventarea căilor ferate, a telegrafului, a vapoarelor şi a maşinilor agricole complexe a schimbat cu totul stările de lucruri; şi le-a schimbat fără speranţă de revenire. Magazinele uriaşe, distracţiile variate, nesfîrşitul confort al oraşelor mai mari deveniră pe neaşteptate posibile, şi existau tocmai în contrast cu resursele simple din centrele rurale. Omenirea fu atrasă, într-o năvală copleşitoare, spre oraşe. Cererea de braţe de muncă scăzu o dată cu dezvoltarea maşinismului, pieţele locale fură înlăturate cu totul, şi se produse o creştere rapidă a centrelor mai mari în pofida regiunilor rurale.

Scurgerea populaţiei spre oraşe a fost preocuparea constantă a scriitorilor din epoca victoriană. În Marea Britanie şi Noua Anglie, în India şi China se observa acelaşi lucru: pretutindeni cîteva oraşe mari înlocuiau în mod vădit vechea orînduire. Puţini au fost cei care şi-au dat seama că acesta era un rezultat inevitabil al perfecţionării mijloacelor de comunicaţie şi transport, adică o urmare a accelerării acestor mijloace de transport; şi au fost născocite cele mai puerile planuri pentru a stăvili această misterioasă atracţie magnetică spre centrele urbane şi pentru a-i ţine pe oameni la ţară.

Totuşi, dezvoltarea din secolul al nouăsprezecelea n-a fost decît începutul noii orînduiri. Primele oraşe mari ale noii epoci erau îngrozitor de incomode, înnegrite de fum, insalubre şi zgomotoase; dar descoperirea noilor metode de construcţie, a noilor metode de încălzire a schimbat toate acestea. Între 1900 şi 2000 mersul schimbărilor a fost şi mai rapid; iar între 2000 şi 2100, progresul tot mai accelerat al invenţiilor omeneşti a făcut ca domnia reginei Victoria cea Bună să pară în cele din urmă o nălucă aproape neverosimilă unor vremuri liniştite şi idilice.

Introducerea căilor ferate a fost doar primul pas în dezvoltarea acelor mijloace de locomoţie care pînă la urmă au revoluţionat viaţa oamenilor. Pe la anul 2000 căile ferate şi şoselele dispăruseră. Căile ferate, private de şinele lor, deveniseră ridicături şi şanţuri acoperite de buruieni pe faţa pămîntului; vechile şosele, nişte panglici stranii şi barbare de piatră şi pămînt, bătute cu maiul sau netezite cu tăvălugul de fier, presărate cu tot felul de gunoaie şi tăiate de copite şi roţi de fier, care lăsau făgaşuri şi băltoace adesea foarte adînci, fuseseră înlocuite de drumuri ingenioase, făcute dintr-o substanţă numită eadhamită. Această eadhamită — numită după inventatorul ei — stă alături de invenţia tiparului şi a maşinii cu aburi, socotindu-se una din descoperirile epocale ale istoriei omenirii.

Cînd Eadham a descoperit această substanţă, probabil că s-a gîndit la ea ca la un înlocuitor ieftin al cauciucului; costă doar cîţiva şilingi tona. Dar nu poţi şti niciodată ce se poate face cu o invenţie. Geniul unui om numit Warming a fost cel care a arătat posibilitatea de a o folosi, nu numai pentru cauciucuri de roţi, dar şi ca material pentru construcţia drumurilor şi el a fost cel

ce a organizat enorma reţea de drumuri publice care, în scurt timp, a acoperit întreaga lume.

Aceste drumuri publice erau făcute cu diviziuni longitudinale. Pe porţiunile exterioare ale fiecărei părţi mergeau cicliştii şi vehiculele care călătoreau cu o viteză mai mică de douăzeci şi cinci de mile pe oră; mai la mijloc, motoare capabile de o viteză pînă la o sută de mile; iar pe cele din centru, Warming (fiind luat în rîs de toţi) le-a rezervat vehiculelor care să meargă cu viteze mai mari de o sută de mile pe oră.

Timp de zece ani aceste fîşii centrale au rămas neîntrebuinţate. Înainte de moartea lui, ele au devenit cele mai aglomerate din toate, şi vehicule uriaşe şi uşoare, cu roţi de douăzeci şi de treizeci de picioare diametru, alergau pe ele cu viteze care an de an se sporeau neîncetat, atingînd două sute de mile pe oră. Şi în timp ce se înfăptuia această revoluţie, o revoluţie paralelă transforma oraşele, făcîndu-le din ce în ce mai mari. În faţa dezvoltării ştiinţelor aplicate, ceaţa şi murdăria din vremurile victoriene dispărură definitiv, încălzitul electric a înlocuit focul (în anul 2013 aprinderea unui foc care nu consuma în întregime propriul său fum a devenit pasibilă de pedeapsă), şi toate drumurile oraşului, toate pieţele şi locurile publice erau acoperite cu o substanţă de curînd inventată, asemănătoare cu sticla. Londra se afla, de fapt, sub un acoperiş permanent. O anumită legislaţie mioapă şi prostească împotriva clădirilor înalte a fost abolită, iar Londra, dintr-o întindere scundă de case mărunte, cu un stil cam arhaic, a început

să se înalţe neîncetat spre cer. Responsabilităţilor municipale pentru apă, lumină şi canalizare li s-a mai adăugat încă una, şi aceasta a fost ventilaţia.

Dar ca să vorbim de toate schimbările din confortul oamenilor pe care le-au adus aceste două sute de ani, să spunem despre invenţia, de mult prevestită, a zborului, să descriem felul cum viaţa în gospodării izolate a fost înlocuită tot mai larg cu viaţa în hoteluri imense, cum în cele din urmă chiar şi cei care se mai ocupau cu agricultura veniră să locuiască în oraşe, ducîndu-se la lucru şi întorcîndu-se în fiecare zi, ori să descriem cum într-o bună zi n-au mai rămas în toată Anglia decît patru oraşe, fiecare cu mai multe milioane de oameni, şi cum nu s-a mai păstrat nici o casă locuită la ţară — în fine, ca să spunem toate acestea ar însemna să ne îndepărtăm prea mult de povestirea noastră despre Denton şi Elizabeth. Cum cei doi fuseseră despărţiţi şi se regăsiseră, şi totuşi încă nu se puteau căsători. Căci Denton — aceasta era singura sa vină — nu avea bani. Şi nici Elizabeth nu avea pînă cînd nu va fi împlinit douăzeci şi unu de ani, iar acum avea abia optsprezece. La douăzeci şi unu de ani, toată averea mamei sale avea să fie a sa, căci acesta era obiceiul timpului. Ea nu ştia că era posibil să intre mai devreme în posesia averii, iar Denton era mult prea delicat ca să-i sugereze aşa ceva. Aşa că lucrurile stăteau în loc, fără nici o speranţă. Elizabeth spunea că e foarte nefericită şi că nimeni în afară de Denton n-o înţelege, şi că atunci cînd e departe de el se simte nenorocită; iar Denton zicea că inima lui tînieşte după ea zi şi noapte. Şi se întîlneau cît puteau de des, ca să discute despre necazurile lor.

Într-o zi se întîlniră pe băncuţa lor de pe platforma de zbor. Locul fix al acestei întîlniri se afla acolo unde, în epoca victoriană, şoseaua de la Wimbledon ieşea pe izlazul comunal. Ei se aflau, totuşi, la cinci sute de picioare deasupra acestui punct. Banca lor oferea o privelişte vastă a Londrei. Ne-ar fi greu să redăm cititorului din secolul al nouăsprezecelea această privelişte. Ar trebui să-l facem să se gîndească la Palatul de

Cristal, la noile hoteluri „mamut”! — cum erau numite aceste mici clădiri — la gările mai mari din vremea lui şi să-şi imagineze aceste clădiri mărite la proporţii vaste, care să se întindă fără sfîrşit pe întreaga suprafaţă a metropolei. Dacă i se va spune apoi că acest spaţiu continuu avea o pădure imensă de mori de vînt ale căror aripi se învîrteau într-una, el va începe să înţeleagă foarte vag priveliştea care pentru aceşti doi tineri era lucrul cel mai obişnuit.

În ochii lor, asta semăna cu o închisoare, şi amîndoi vorbeau, cum vorbiseră de sute de ori mai înainte, despre felul cum ar putea să scape din ea şi să fie în sfîrşit fericiţi împreună: să scape adică din ea înainte de trecerea celor trei ani. Erau amîndoi de părere că a aştepta trei ani nu era numai un lucru imposibil, dar aproape un adevărat păcat.

— Pînă atunci, zise Denton şi vocea lui vibra de emoţie, ***o să fim morţi amîndoi!***

Mîinile lor tinere şi viguroase se strîngeau în clipele acelea şi apoi Elizabeth se gîndea la un lucru şi mai dureros, care-i stoarse lacrimi din ochii ei curaţi şi lacrimile îi curseră din belşug pe obrajii rumeni.

— ***Unul*** dintre noi, zise ea, poate că ***unul*** dintre noi…

Se opri; nu putu rosti cuvîntul atît de groaznic pentru cei tineri şi fericiţi.

Şi totuşi a se căsători şi a trăi în sărăcie în oraşele din vremea aceea era — pentru cineva care dusese o viaţă plăcută — un lucru cît se poate de îngrozitor. În vechile zile ale agriculturii, care se sfîrşiseră în secolul al optsprezecelea, exista un proverb frumos despre o iubire dintr-o colibă; şi într-adevăr, în zilele acelea oamenii săraci de la ţară locuiau în căsuţe de nuiele şi lut înconjurate de flori şi cu ferestre rombice, cu aerul şi pămîntul plin de miresme în jur, împrejmuite de garduri vii şi de cîntecul păsărelelor, şi avînd deasupra cerul în necontenită schimbare. Dar toate acestea se transformaseră (fenomenul începuse încă din secolul al nouă-sprezecelea), şi un nou fel de viaţă li se deschidea celor săraci în cartierele de jos ale oraşului.

În secolul al nouăsprezecelea, cartierele acestea se mai aflau sub cerul liber; erau suprafeţe de pămînt argilos sau de alt pămînt neroditor, supuse inundaţiilor sau expuse fumului venit din districtele mai norocoase, erau insuficient aprovizionate cu

apă şi atît de insalubre cît le îngăduia să fie teama de boli infecţioase a claselor bogate. În secolul al douăzeci şi doilea totuşi, creşterea oraşului, etaj după etaj, şi contopirea clădirilor, a dus la un aranjament diferit. Oamenii înstăriţi trăiau într-o serie vastă de hoteluri somptuoase, la etajele şi în sălile urbane superioare, iar populaţia industrială locuia dedesubt, la parterul şi în subsolurile, ca să spunem aşa, teribile ale oraşului.

Prin rafinamentul de viaţă şi de maniere, aceste clase de jos se deosebeau prea puţin de strămoşii lor, locuitorii din cartierul răsăritean al Londrei din vremea reginei Victoria; dar ei îşi dezvoltaseră un dialect diferit, propriu lor. În aceste străzi subterane ei trăiau şi mureau, ridicîndu-se rareori la suprafaţă, numai atunci cînd munca îi chema acolo. Fiindcă, pentru cei mai mulţi din lumea lor, acesta era felul de viaţă în care se născuseră, ei nu considerau că lucrul acesta e drept o nenorocire; dar pentru oameni ca Denton şi Elizabeth, o astfel de coborîre ar fi însemnat ceva mai groaznic decît moartea.

— Şi, totuşi, ce altceva ar mai fi de făcut? întrebă Elizabeth.

Denton mărturisi că nu ştia. Afară de faptul că era o fire delicată, el nici nu era sigur de felul cum ar primi Elizabeth ideea de a face împrumuturi în contul moştenirii ei viitoare.

Chiar şi drumul de la Londra la Paris, spunea Elizabeth, depăşea posibilităţile lor; iar la Paris, ca în orice alt oraş din lume, viaţa ar fi fost tot atît de costisitoare şi imposibilă ca şi la Londra.

Denton era îndreptăţit să exclame:

— Dacă am fi trăit în vremurile acelea, iubita mea! Dacă am fi trăit în trecut!

Căci în ochii lor chiar şi Whitechapel din secolul al nouăsprezecelea era văzut printr-o perdea romantică.

— Şi chiar nu ne rămîne nimic de făcut? strigă Elizabeth, începînd deodată să plîngă. Trebuie să aşteptăm într-adevăr aceşti trei ani lungi? Închipuie-ţi, ***trei*** ani... treizeci şi şase de luni!

Capacitatea de răbdare a oamenilor nu crescuse o dată cu trecerea timpului.

Apoi Denton se pomeni pe neaşteptate vorbind despre ceva care-i trecuse adineauri prin minte. Era o idee de ultimă oră. I se păru atît de năstruşnică, încît o rosti cu jumătate de gură. Dar a spune un lucru în cuvinte înseamnă totdeauna să-l faci să pară mai real şi mai posibil decît părea el pînă atunci. Şi acelaşi fenomen se petrecu şi cu el.

— Ce-ai zice, spuse el, să mergem la ţară?

Ea îl cercetă să vadă dacă vorbea serios, propunîn-du-i o astfel de aventură.

— La ţară?

— Da... acolo. Dincolo de dealuri.

— Dar cum am putea trăi? întrebă ea. ***Unde*** am putea trăi?

— Nu-i imposibil, zise el. Altădată oamenii obişnuiau să trăiască şi la ţară.

— Dar atunci erau acolo case.

— Sînt şi acum ruine de sate şi oraşe. Pe pămînturile argiloase ele au dispărut, desigur. Dar au mai rămas încă prin ţinuturile cu păşuni, fiindcă pentru Compania Alimentară dărîmarea lor nu rentează. Ştiu asta în mod sigur. Şi pe lîngă asta pot fi văzute din maşinile zburătoare. Aşa că, vezi, am putea să ne adăpostim într-una din aceste case şi s-o reparăm cu mîinile noastre. Ştii că lucrul nu este chiar atît de absurd pe cît pare. Unii din oamenii care ies în fiecare zi să îngrijească de recolte şi de cirezi ar putea fi plătiţi să ne aducă hrană...

Ea se ridică în picioare în faţa lui.

— Ce ciudat ar fi dacă s-ar putea cu adevărat...

— De ce nu?

— Dar nu îndrăzneşte nimeni.

— Ăsta nu-i un motiv.

— Ar fi... Vai! ar fi atît de romantic şi straniu. Numai de-ar fi posibil.

— De ce să nu fie posibil?

— Sînt atîtea lucruri. Gîndeşte-te la toate lucrurile pe care le avem, acum, şi cărora le-am simţi lipsa.

— Oare le vom simţi lipsa? La urma urmei, viaţa pe care o ducem este foarte ireală, foarte nefirească.

Începu să-şi expună ideea mai pe larg, şi pe măsură ce se înfierbînta, aspectul fantastic de la început al propunerii sale dispăru.

Ea rămase pe gînduri.

— Dar am auzit de bandiţi… de criminali evadaţi.

El încuviinţă din cap. Şovăi să răspundă, pentru că se gîndea că va părea copilăros. Roşi.

— Aş putea să mă duc la cineva pe care-l cunosc, ca să-mi facă o sabie.

Ea îl privi cu un entuziasm fără margini. Auzise de săbii, văzuse una într-un muzeu; se gîndi la timpurile acelea străvechi cînd oamenii le purtau ca pe ceva obişnuit. Ideea lui i se păru un vis imposibil, şi poate că tocmai din această cauză era mai dornică să audă mai multe amănunte. Şi născocind aproape tot ce vorbea, el îi spuse cum vor putea să trăiască la ţară, adică tot aşa cum trăiseră oamenii de demult. Interesul ei creştea cu fiecare amănunt, căci era una din fetele acelea pentru care spiritul romantic şi aventura oferă o adevărată fascinaţie.

În ziua aceea, dînsa găsi ideea lui, cum spuneam, un vis imposibil. Dar a doua zi, cînd reluară discuţia i se păru mult mai puţin imposibilă.

— Mai întîi, va trebui să luăm cu noi ceva hrană, zise Denton. Am putea să luăm hrană pentru zece sau douăsprezece zile.

Era o epocă de alimentaţie artificială compactă, şi o astfel de provizie nu era ceva atît de greu de dus cum s-ar fi părut în secolul al nouăsprezecelea.

— Dar… pînă cînd casa noastră… — întrebă ea — pînă cînd casa noastră va fi gata, unde o să dormim?

— E vară.

— Şi… Ce vrei să spui?

— A fost o vreme cînd nu existau case în lume; cînd toată omenirea dormea mereu în aer liber.

— Dar noi! În aer liber? Fără pereţi… nici plafon!

— Draga mea, zise el, în Londra ai multe plafoane frumoase. Pictorii le pictează şi le împodobesc cu lumini.. Dar eu am văzut un plafon mult mai frumos decît oricare altul din Londra…

— Unde?
— Este plafonul sub care vom fi numai noi doi…
— Vrei să spui că…?
— Draga mea, zise el, e ceva pe care lumea l-a uitat. Este cerul cu puzderia lui de stele.
De fiecare dată cînd vorbeau, lucrul li se părea tot mai posibil, şi tot mai de dorit. După vreo săptămînă deveni foarte posibil. Încă o săptămînă, şi ajunse un lucru inevitabil pe care trebuiau negreşit să-l facă. Un mare entuziasm pentru viaţa la ţară îi cuprinse punînd stăpînire pe ei. Tumultul sordid al oraşului spuneau ei, îi copleşea. Se minunau că nu se gîndiseră mai înainte la această cale simplă de a scăpa de griji.
Într-o dimineaţă, aproape de solstiţiul de vară un nou funcţionar inferior apăru pe platforma de zbor, şi Denton se despărţi pentru totdeauna de postul său.
Cei doi tineri ai noştri se căsătoriră pe ascuns şi porniră bărbăteşte afară din oraşul în care ei şi strămoşii lor îşi trăiseră toată viaţa. Ea purta o rochie nouă de culoare albă, croită după o modă veche, iar el avea o legătură cu provizii atîrnată de-a curmezişul pe spate, şi în mînă ducea — cam ruşinat, e drept, şi ţinînd-o sub mantaua sa purpurie — o unealtă de formă arhaică, un obiect din oţel călit şi cu mînerul ca o cruce.
Închipuiţi-vă această plecare a lor! În zilele acelea suburbiile întinse din timpurile victoriene, cu drumurile lor păcătoase, cu casele mărunte, cu grădiniţele pline de arbuşti şi muşcate, şi toată intimitatea lor inutilă şi pretenţioasă dispăruseră: clădirile înalte ale noii epoci, drumurile mecanice, cablurile electrice şi conductele de apă, toate se împreunau, ca un zid, ca un perete înalt, ridicîndu-se cu aproape patru sute de picioare, vertical şi abrupt. În jurul oraşului se întindeau cîmpurile de morcovi, gulii şi napi ale Companiei Alimentare, legume care se aflau la baza miilor de alimente felurite, iar ierburile şi tufişurile fuseseră stîrpite cu totul. Cheltuielile neîncetate pentru plivirea buruienilor care, an de an creşteau tot mai mult în fermele mărunte, costisitoare şi barbare din vremurile vechi, Compania Alimentară le economisise pentru totdeauna printr-o campanie de exterminare. Ici-colo, totuşi, şiruri drepte de rugi de mure şi meri cu tulpinele văruite străbăteau cîmpurile şi pe alocuri pîlcuri de ciulini sălbatici uriaşi îşi înălţau spinii drepţi. Ici-colo, gigantice, maşini

agricole stăteau ghemuite sub prelate impermeabile. Apele unite ale rîurilor Wey, Mole şi Wandle curgeau prin canaluri dreptunghiulare. Şi pretutindeni, unde exista o uşoară ridicătură de pămînt, cîte o fîntînă de apă ţîşnitoare îşi împrăştia binefacerile asupra pămîntului, zvîcnindu-şi în lumina soarelui largile curcubee.

Printr-o mare arcadă din acel perete enorm al oraşului ieşea drumul de eadhamită care ducea spre Portmouth, înţesat în soarele dimineţii de un enorm trafic, purtîndu-i spre locul de muncă pe salariaţii în haine albastre ai Companiei Alimentare. Un trafic rapid, pe lîngă care ei păreau două puncte ce abia se mişcau. De-a lungul porţiunilor exterioare treceau huruind maşinile mici şi încete, de modă veche, ale celor care aveau treburi la distanţe de pînă la douăzeci de mile de oraş; porţiunile centrale ale drumului erau pline de maşini mult mai mari — velocipede rapide, care duceau cîte douăzeci de oameni, vehicule lungi cu mai multe roţi, vehicule cu patru roţi, împovărate cu încărcături grele, camioane uriaşe, goale, care se vor întoarce încărcate cu produse, înainte de apusul soarelui, toate cu motoare care duduiau şi cu roţi fără zgomot, şi pretutindeni răsuna o neîncetată melodie stranie de claxoane şi clopote.

De-a lungul marginii drumului exterior tinerii noştri mergeau în tăcere, proaspăt căsătoriţi şi sfioşi unul faţă de celălalt. Li se strigară tot felul de vorbe în timp ce păşeau înainte, căci în anul 2100 un pieton pe un drum din Anglia era aproape tot atît de ciudat, cum ar fi fost un automobil prin anul 1800. Dar ei mergeau mai departe, cu ochii aţintiţi spre cîmpiile rustice, şi nedînd nici o atenţie celor care strigau la ei.

În faţa lor, spre sud, se ridicau dunele care, albastre la început, şi pe măsura apropierii colorîndu-se în verde, erau împînzite cu şiruri de uriaşe mori de vînt ce luau locul morilor de vînt de pe acoperişul oraşului; aceste mori se agitau neîncetat în umbrele lungi ale dimineţii proiectate de aripile lor ce se învîrteau. Către prînz, cei doi ajunseră atît de aproape, încît putură vedea ici-colo mici grupuri de puncte palide. Erau oile Departamentului Cărnii din Compania Alimentară. După încă o oră, trecură de regiunile argiloase şi de recoltele strînse, ca şi de unicul gard ce le împrejmuia, iar acum trecerea nu mai era interzisă: Şoseaua netedă cu tot traficul ei pătrunse într-o

trecătoare dintre două dealuri, şi tinerii putură să se abată de la ea, trecînd peste pajişte şi apoi suindu-se spre vîrful dealului.

Aceşti doi copii ai acelor vremuri nu fuseseră niciodată împreună într-un loc atît de însingurat.

Erau amîndoi foarte flămînzi şi-i dureau picioarele — căci mersul pe jos era în vremea aceea un exerciţiu rar — şi se aşezară numaidecît pe iarba tunsă şi plivită, uitîndu-se pentru întîia dată înapoi spre oraşul din care plecaseră şi care strălucea vast şi splendid în ceaţa albăstruie din valea Tamisei. Elizabeth se cam speriase de oile ce păşteau libere pe coasta dealului, fiindcă nu mai stătuse niciodată pe lîngă nişte animale mari care să nu fie închise, dar Denton o linişti. Şi deasupra capului o pasăre cu aripi albe se rotea în albastrul ceresc.

Stătură puţin de vorbă pînă să mănînce, apoi limba li se dezlegă. El vorbi despre fericirea care, fără îndoială, îi aştepta, despre prostia lor de a nu fi scăpat mai curînd din măreaţa închisoare în care trăiseră, despre vechile vremuri romantice care dispăruseră de pe pămînt pentru totdeauna. Şi apoi începu să se grozăvească. Ridică sabia care stătea pe pămînt lîngă el, iar fata i-o luă din mînă şi îşi trecu un deget tremurător pe lama ei.

— Şi ai putea, zise ea, ***tu...*** ai putea să ridici asta şi să loveşti un om?

— De ce nu? Dacă va fi nevoie!

— Dar, zise ea, mi se pare ceva atît de groaznic! Asta taie... Şi o să curgă... — vocea ei coborî — ***sînge!***

— În vechile romane ai citit destul de des...

— A, ştiu; atunci... da. Dar asta-i altceva. Se ştie că nu este sînge, ci doar un fel de cerneală roşie... Dar ***tu...*** să ucizi?

Îl privi cu îndoială, apoi îi dădu sabia înapoi.

După ce se odihniră şi mîncară ceva, se ridicară ca să-şi urmeze drumul peste dealuri. Trecură foarte aproape de o imensă turmă de oi, care se uitau, behăind, la figurile lor neobişnuite. Ea nu mai văzuse oi niciodată, şi se înfiora gîndindu-se că asemenea animale blajine trebuie ucise pentru hrană. Un cîine ciobănesc lătra de la distanţă, apoi un păstor apăru printre suporturile morilor de vînt şi coborî spre ei.

Cînd ajunse mai aproape, îi strigă, întrebîndu-i încotro se duc.

Denton ezită, apoi îi spuse pe scurt că erau în căutarea vreunei case ruinate printre dune, unde să poată locui împreună. Încercă să vorbească pe un ton degajat, ca şi cum ar fi fost ceva obişnuit pentru el. Omul îi privi cu neîncredere.

— Aţi ***făcut*** ceva? îi întrebă el.

— Nimic, zise Denton. Doar că nu mai vrem să trăim în oraş. De ce am trăi în oraşe?

Păstorul îi privi cu şi mai mare neîncredere.

— Nu puteţi trăi aici, zise el.

— Vrem să încercăm.

Păstorul îşi mută privirea de la unul la celălalt.

— O să vă întoarceţi chiar mîine, zise el. Pare destul de plăcut aici în lumina soarelui... Sînteţi siguri că n-aţi făcut nimic? Noi, păstorii, nu sîntem prieteni prea buni cu poliţia.

Denton îl privi drept în faţă.

— Nu, zise el. Dar sîntem prea săraci ca să trăim în oraş, şi nu putem suporta gîndul să purtăm haine de pînză albastră şi să muncim din greu. Avem de gînd să ducem aici o viaţă simplă, ca oamenii din vechime.

Păstorul era un om bărbos, cu faţa îngîndurată.

Aruncă o privire la frumuseţea fragilă a Elizabethei.

— Dar ***ei*** erau simpli la minte, zise el.

— Şi noi sîntem la fel, zise Denton.

Păstorul zîmbi.

— Dacă mergeţi pe-acolo, zise el, pe creastă, pe sub morile de vînt, o să vedeţi o grămadă de măguri şi ruine pe mîna dreaptă. Acolo a fost cîndva un oraş numit Epsom. N-a rămas din el nici o casă, dar cărămizile s-au folosit la un ţarc pentru oi. Mergeţi mai departe, şi o altă grămadă pe marginea văii este Leatherhead: şi apoi dealul coteşte pe la marginea unei văi; acolo este o pădure de fag. Mergeţi mai departe de-a lungul crestei. O să daţi de locuri foarte sălbatice. În unele părţi, cu toată plivirea care se face, ferigile şi clopoţeii şi alte asemenea plante nefolositoare cresc încă nestînjenite. Şi pe toată distanţa, mai jos de morile de vînt, se întinde un drum drept, pavat cu pietre, o şosea a romanilor de acum două mii de ani. Apucaţi la dreapta, jos în vale, şi urmaţi-vă drumul de-a lungul rîului. O să daţi numaidecît de un şir de case, multe din ele cu acoperişul încă întreg. Acolo o să vă puteţi găsi adăpost.

Tinerii îi mulţumiră.

— E un loc liniştit. Nu există nici un fel de lumină după căderea nopţii, şi am auzit vorbindu-se de hoţi. E un loc singuratic. Nimic nu se întîmplă acolo. Fonografe care spun poveşti, distracţii cinematografice, maşini noi… nu veţi găsi acolo nimic din toate astea. Dacă sînteţi flămînzi nu găsiţi de mîncare, dacă sînteţi bolnavi, nici un doctor… păstorul se opri.

— O să încercăm, zise Denton, arătîndu-se nerăbdător să pornească. Apoi îi veni o idee, şi se înţelese cu păstorul, află unde puteau să-l găsească, ca să le cumpere şi să le aducă din oraş lucrurile de care ar avea nevoie.

Către seară ajunseră în satul pustiu, cu casele lui care li se păreau atît de mici şi ciudate: îl găsiră auriu în strălucirea asfinţitului; era un sat liniştit şi gol. Umblară de la o casă pustie la alta, minunîndu-se de ciudata lor simplitate şi sfătuindu-se pe care s-o aleagă. Şi, în cele din urmă, într-un ungher însorit al unei camere, care-şi pierduse peretele exterior, dădură peste o floare sălbatică, o floricică albastră pe care plivitorii de buruieni ai Companiei Alimentare o trecuseră cu vederea.

Se hotărîră pentru casa aceea, dar nu rămaseră prea mult în ea în prima noapte pentru că voiau să şi-o petreacă în mijlocul naturii. Şi pe lîngă asta, casele deveniră foarte triste şi sumbre după ce soarele dispăru de pe cer. Aşa încît, după ce se

odihniră puţin, se duseră din nou pe creasta dealului să vadă cu propriii lor ochi liniştea cerului presărat cu stele, despre care vechii poeţi avuseseră atîtea lucruri de spus. Era o privelişte minunată, şi Denton vorbi tot atît de minunat ca şi stelele, iar cînd în cele din urmă coborîră dealul, cerul pălea în lumina zorilor. Dormiră puţin şi dimineaţa, cînd se treziră, un sturz cînta într-un copac.

Astfel îşi începură exilul aceşti tineri din secolul al douăzeci şi doilea. În dimineaţa aceea fură foarte ocupaţi să cerceteze încăperile acestei locuinţe noi în care aveau să-şi ducă viaţa lor, simplă. N-o putură explora prea repede sau prea adînc, fiindcă mergeau peste tot mînă în mînă; dar găsiră nişte rămăşiţe de mobile. Dincolo de sat se afla o magazie de iarnă cu nutreţ pentru oile Companiei Alimentare, şi Denton cără cîteva braţe din care să încropească în casă un aşternut, iar în mai multe case mai erau scaune şi mese vechi, roase de mucegai, dar era o mobilă grosolană, barbară, greoaie, cel puţin aşa li se păru lor, şi mai cu seamă era făcută din lemn. Îşi repetară multe din lucrurile pe care le spuseseră în ajun, iar spre seară găsiră încă o floare, o zambilă. Tîrziu, în amurg, cîţiva păstori ai Companiei coborîră spre valea rîului, într-un vehicul mare cu mai multe roţi; dar cei doi tineri se ascunseră de ei, pentru că prezenţa lor, zicea Elizabeth, ar fi putut să strice tot romantismul acestui loc din lumea veche.

În chipul acesta trecu o săptămînă. În toată această săptămînă zilele au fost senine, iar nopţile nişte nopţi pline de stele, şi fiecare noapte mai luminoasă decît cealaltă datorită lunii în creştere.

Şi totuşi, ceva din splendoarea de la început a venirii lor aici dispăru, se irosi treptat, zi după zi; elocvenţa lui Denton deveni mai rară şi mai lipsită de noi subiecte de inspiraţie; oboseala drumului lung pe care-l făcuseră din Londra încoace se prefăcu într-o anume înţepenire a membrelor, şi fiecare din ei suferea de o răceală uşoară, dar inexplicabilă. Pe lîngă asta, Denton simţea nevoia să lucreze ceva. Într-un loc, într-o grămadă de vechituri demult aruncate la întîmplare, el găsi o sapă ruginită, şi cu ea atacă furios grădina părăginită şi plină de bălării, cu toate că n-avea nimic de plantat ori de semănat. Se întoarse la Elizabeth, cu faţa scăldată de sudoare, după o jumătate de oră de asemenea trudă.

— Probabil că oamenii erau uriaşi în vremurile acelea, zise el, neînţelegînd ce înseamnă obişnuinţa şi antrenamentul. Şi plimbarea lor din ziua aceea îi duse de-a lungul dealurilor, pînă cînd putură vedea oraşul licărind departe în vale. Mă întreb, zise Denton iarăşi, cum or fi mergînd lucrurile acolo?

Şi atunci vremea se schimbă.

— Vino să vezi norii, strigă ea. Şi iată-i: erau de un purpuriu întunecat spre nord şi spre est, revărsîndu-şi horbota zdrenţuită spre zenit. Pe măsură ce se ridicau deasupra dealului, perdeaua lor acoperea asfinţitul. Pe neaşteptate, vîntul începu să clatine fagii, făcîndu-i să freamăte, şi Elizabeth se înfioră. Apoi, în depărtare, izbucni fulgerul, un fulger ca o sabie scoasă brusc din teacă, şi tunetul îndepărtat străbătu cerul, şi tocmai cînd ei stăteau uimiţi primele picături de ploaie ale furtunii începură să cadă asupră-le. Într-o clipă, chiar şi ultima fîşie de cer senin fu ascunsă de o perdea de grindină, şi fulgerul izbucni din nou, glasul tunetului mugi şi mai tare, şi totul în jurul lor deveni întunecat şi straniu.

Apucîndu-se de mînă, aceşti doi copii ai oraşului alergară la vale pe coasta dealului, spre casă, într-o uimire nesfîrşită. Şi înainte de a ajunge acolo, Elizabeth începu să plîngă de spaimă, căci pămîntul întunecat din jurul lor era alb şi fremăta de grindină.

Apoi începu pentru ei o ciudată noapte de groază. Pentru întîia oară în viaţa lor de oameni civilizaţi se aflau într-un întuneric absolut; erau uzi, îngheţaţi şi tremurau, pretutindeni în jurul lor răpăia grindina, şi prin tavanele demult lăsate în paragină ale casei pustii curgeau şiroaie zgomotoase de apă, alcătuind băltoace şi pîrîiaşe pe podelele şubrede. Cînd izbucnirile furtunii loveau clădirea părăginită, ea gemea şi se cutremura, şi din cînd în cînd cîte o bucată de tencuială aluneca de pe perete şi se spărgea, sau cîte o ţiglă se desprindea şi cădea cu zgomot de pe acoperiş, sfărîmîndu-se în sera goală de dedesubt. Elizabeth se înfioră, dar stătu liniştită; Denton o înfăşură în pelerina lui viu colorată şi subţire, şi rămase astfel ghemuiţi unul într-altul, pe întuneric. Iar tunetul bubuia tot mai puternic şi mai aproape, şi fulgerul izbucnea cu o lumină tot mai lividă, aruncînd cîte o clipă o lumină palidă în odaia umedă în care se adăpostiseră.

Nu mai fuseseră niciodată în aer liber, decît doar atunci cînd strălucea soarele. Toată viaţa şi-o petrecuseră pe străzile şi în încăperile calde şi spaţioase ale oraşului din acele vremuri. Pentru ei, noaptea asta era ca o prezenţă dintr-altă lume, de haos dezordonat, dezlănţuit şi tumultuos, aproape fără speranţă că vor mai putea să vadă vreodată străzile oraşului.

Furtuna părea să dureze la nesfîrşit, şi în cele din urmă ei aţipiră printre izbucnirile tunetelor, şi apoi furtuna scăzu repede şi se curmă. Cînd ultimul răpăit al ploii se stinse, auziră un zgomot neobişnuit.

— Ce-i asta? strigă Elizabeth.

Auziră acelaşi zgomot din nou. Era un lătrat de cîini. Trecu de-a lungul străzii pustii şi se pierdu în depărtare; prin fereastră, văzură albind peretele din faţa lor şi, aruncînd asupra lui umbra pervazului ferestrei şi silueta neagră a unui copac, străluci lumina lunii pline.

Tocmai cînd lumina palidă a zorilor începea să contureze lucrurile din jurul lor, lătratul cîinilor se auzi din nou, şi apoi încetă. Ascultară. Peste puţin timp auziră un tropăit repede al unor paşi în jurul casei şi cîteva lătrături scurte, pe jumătate înăbuşite. Apoi se aşternu din nou tăcerea.

— Ssst! şopti Elizabeth, arătînd spre uşa camerei lor.

Denton se îndreptă pînă la jumătatea drumului spre uşă, şi se opri să asculte. Se întoarse, prefăcîndu-se nepăsător.

— Probabil că sînt cîinii ciobăneşti ai Companiei Alimentare, zise el. N-or să ne facă nici un rău.

Se aşeză din nou lîngă ea.

— Ce noapte a fost asta! zise el ca să-şi mascheze încordarea cu care asculta.

— Mie nu-mi plac cîinii, răspunse Elizabeth după o lungă tăcere.

— Cîinii nu fac niciodată rău nimănui, zise Denton. În vremurile vechi, în secolul al nouăsprezecelea, fiecare om avea un cîine.

— Am auzit odată un roman. Despre un cîine care a ucis un om.

— Nu era cîine ca ăştia, zise Denton cu un aer convins. Unele din romanele astea sînt cam... exagerate.

Deodată se auzi alt lătrat scurt şi un tropăit urcînd scara; apoi cineva gîfîi. Denton sări în picioare şi luă sabia de pe

salteaua de paie ude pe care stătuseră întinşi. Atunci apăru în pragul uşii un cîine ciobănesc deşirat, care se opri acolo. În spatele lui se ivi altul. O clipă, omul şi animalul se priviră ochi în ochi, ezitînd.

Apoi Denton, neştiind prea multe despre cîini, făcu un pas înainte.

— Pleacă, zise el, mişcîndu-şi sabia cu stîngăcie.

Cîinele tresări şi mîrîi. Denton se opri brusc.

— Cîine bun! zise el.

Mîrîitul se prefăcu în lătrătură.

— Cîine bun! zise Denton.

Al doilea cîine mîrîi şi lătră şi el. Un al treilea, nevăzut, de pe scări, începu şi el să latre. Alţii de afară le ţinură isonul şi, cum i se păru lui Denton, erau mulţi la număr.

— Asta-i plictisitor, zise Denton, fără să-şi ia ochii de la animalele din faţa lui. Bineînţeles că păstorii n-or să iasă din oraş decît peste cîteva ceasuri. Şi nu mă mir că aceşti cîini nu pricep ce-i cu noi.

— Nu pot să te aud, strigă Elizabeth. Apoi se opri şi veni lîngă el.

Denton încercă din nou, dar lătratul continua să-i acopere glasul. Sunetul acela avea un efect curios asupra sîngelui său. Vechi emoţii uitate începură să se agite; faţa lui îşi schimbă expresia pe măsură ce gura lui striga. Încercă din nou; lătrăturile păreau să-şi bată joc de el, şi un cîine făcu un pas înainte, zbîrlindu-se. Deodată el se întoarse şi, rostind cîteva vorbe în dialectul drumurilor subterane, vorbe neînţelese pentru Elizabeth, se îndreptă spre cîini. Lătratul încetă o clipă, se auzi un mîrîit şi o plesnitură. Elizabedi văzu capul furios al cîinelui din faţă, cu dinţii albi şi urechile date pe spate, şi fulgerul lamei care izbea. Animalul sări în aer şi fu aruncat pe spate.

Apoi Denton, cu un strigăt, începu să gonească cîinii din faţa lui. Sabia fulgera deasupra capului său într-o mişcare nouă şi avîntată, şi apoi el dispăru în jos pe scări. Ea făcu cîţiva paşi ca să-l urmeze, şi văzu sînge în faţa uşii. Se opri şi, auzind de-afară larma cîinilor şi strigătele lui Denton, alergă la fereastră.

Nouă cîini ciobăneşti erau împrăştiaţi, iar unul se zvîrcolea în faţa portalului; Denton, dînd de gustul acelei stranii plăceri de

luptă, care zace adormită chiar şi în sîngele celui mai civilizat om, răcnea alergînd prin grădină. Şi apoi ea văzu ceva ce nu văzuse în prima clipă. Cîinii dădeau roată într-o parte şi în alta, şi apoi se repezeau din nou. Îl prinseseră acum la loc deschis.

Într-o clipă, ea îşi dădu seama de situaţie. Vru să-l strige. În primul moment, se simţi slabă şi neputincioasă, şi apoi, ascultînd de un imbold straniu, îşi ridică poalele rochiei albe şi alergă pe scări în jos. În hol se afla sapa ruginită. Asta îi trebuia. O apucă şi alergă afară.

Venise tocmai la timp. Un cîine se rostogolea în faţa lui, aproape tăiat în două; dar al doilea îl apucase de coapsă, în timp ce al treilea îl înşfăcase de gulerul din spate, şi al patrulea ţinea lama săbiei între dinţi, gustînd din propriul său sînge. Denton tocmai parase cu braţul stîng atacul celui de al cincilea cîine.

În ce o priveşte pe ea, ar fi putut să fie din secolul întîi şi nu din al douăzeci şi doilea. Toată blîndeţea celor optsprezece ani ai vieţii ei petrecute la oraş dispăru în faţa acestui imperativ imediat. Sapa izbi tare şi sigur, spărgînd ţeasta unui cîine. Un altul, pregătindu-se să sară, urlă de spaimă în faţa acestui adversar neaşteptat şi fugi în lături. Doi din ei pierdură clipe preţioase cu panglicile din poalele rochiei.

Gulerul pelerinei lui Denton se sfîşie şi se desfăcu, în timp ce el însuşi se clătina pe spate; cîinele din spatele lui simţi şi el lovitura sapei şi încetă să-l mai atace. Atunci Denton îşi înfipse sabia în animalul care-l apucase de coapsă.

— La perete! strigă Elizabeth; şi în trei secunde lupta se sfîrşi, iar tinerii noştri rămaseră unul lîngă altul, în care timp ceilalţi cîini fugiră cu coada între picioare de pe cîmpul de luptă.

O clipă, cei doi tineri rămaseră în picioare, gîfîind însă biruitori, şi apoi Elizabeth, aruncînd sapa, îşi acoperi faţa şi se prăbuşi la pămînt izbucnind în hohote de plîns. Denton se uită în jur, înfipse vîrful săbiei în pămînt ca să-i fie la-ndemînă, şi se aplecă spre fată s-o liniştească.

În cele din urmă, emoţiile tumultuoase li se potoliră şi ei putură să stea de vorbă din nou liniştiţi. Ea se rezemase de zid, iar el se urcase pe parapetul zidului, ca să poată cerceta cu privirea dacă nu cumva cîinii aveau de gînd să se întoarcă. Doi

din ei se aflau în orice caz pe coasta dealului şi continuau să latre supărător.

Fata avea faţa scăldată în lacrimi, dar nu se mai simţea nenorocită, pentru că de jumătate de oră el îi repeta că a fost curajoasă şi i-a salvat viaţa. Totuşi începea s-o cuprindă o temere nouă.

— Sînt cîinii Companiei Alimentare, zise ea. O să avem neplăceri.

— Mi-e teamă că da. Aproape sigur că ne vor urmări pentru contravenţie.

Se făcu o pauză.

— În vremurile vechi, zise el, lucruri din astea se întîmplau zilnic.

— Noaptea trecută! zise ea. N-aş putea să mai trec printr-o astfel de noapte.

El o privi. Faţa ei era palidă de nesomn, suptă şi răvăşită. Bărbatul luă deodată o hotărîre.

— Trebuie să ne întoarcem, zise el.

Ea se uită la cîinii morţi şi se înfioră.

— Nu putem rămîne aici, zise ea.

— Trebuie să ne întoarcem, repetă el aruncînd o privire peste umăr să vadă dacă duşmanul se ţinea la distanţă. Am fost cîtva timp... Dar lumea e prea civilizată. Epoca noastră este epoca oraşelor. O viaţă ca asta de aici ne-ar ucide.

— Dar ce să facem? Cum putem trăi acolo?

Denton ezită. Izbi cu călcîiul în zidul pe care şedea.

— E un lucru de care n-am pomenit înainte, zise el şi tuşi. Dar...

— Dar?...

— Ai putea să capeţi bani în contul moştenirii, zise el.

— Aş putea? zise ea cu interes.

— Sigur că da. Ce copil eşti!

Ea se ridică, cu faţa strălucitoare.

— De ce nu mi-ai spus pînă acum? întrebă ea. Şi noi care stăteam aici!...

El o privi o clipă, apoi zîmbi. Dar numaidecît zîmbetul îi pieri de pe faţă.

— Am crezut că trebuie să vină de la tine, zise el. Nu-mi place să-ţi cer bani. Şi pe lîngă asta, întîi am crezut că are să fie frumos aici.

Se făcu tăcere.

— De fapt a şi fost frumos, zise el şi mai privi o dată înapoi peste umăr. Pînă cînd au început toate astea…

— Da, zise ea, primele zile. Primele trei zile.

Se priviră cîtva timp în faţă, apoi Denton sări jos de pe zid şi o luă de mînă.

— Fiecare generaţie, zise el, cu felul ei de viaţă. Abia acum înţeleg limpede. La oraş… asta-i viaţa pentru care ne-am născut noi. Să trăieşti în orice alt mod… Venirea noastră aici a fost un vis, şi acum e… deşteptarea.

— A fost un vis plăcut, zise ea; la început!

O lungă tăcere se aşternu între ei.

— Dacă vrem să ajungem în oraş pînă n-au venit păstorii, trebuie să pornim la drum, zise Denton. Trebuie să ne luăm mîncarea din casă şi să mîncăm în mers.

Denton aruncă din nou o privire în jurul său şi, dînd un larg ocol cîinilor morţi, cei doi străbătură teritoriul grădinii şi intrară împreună în casă. Găsiră raniţa cu mîncare şi coborîră din nou treptele pătate de sînge. În hol, Elizabeth se opri.

— O clipă, zise ea. Mai este ceva aici.

Se îndreptă spre odaia în care înflorise floricica albastră. Se aplecă asupra ei şi o atinse cu mîna.

— O vreau, zise ea şi adăugă: Dar n-o pot lua…

Într-un impuls, se aplecă şi îi sărută petalele.

Apoi în tăcere, unul lîngă altul, trecură prin grădina goală, pe vechea şosea, şi îşi îndreptară feţele hotărîte spre oraşul îndepărtat — spre complexul oraş mecanizat din zilele acelea, oraşul care înghiţise omenirea.

III. Străzile oraşului

Printre invenţiile din istoria omenirii, care au schimbat faţa lumii, una proeminentă, dacă nu chiar cea mai de frunte, este seria aceea de născociri din domeniul locomoţiei care a început cu calea ferată şi a sfîrşit după un secol şi mai bine cu drumurile mobile rulante. Faptul că aceste invenţii, împreună cu mecanismul societăţilor anonime pe acţiuni şi înlocuirea muncitorilor agricoli prin oameni calificaţi şi maşini ingenioase, vor concentra în mod obligatoriu omenirea în oraşe de o mărime nemaipomenită şi vor produce o întreagă revoluţie în viaţa oamenilor, a devenit, după aceea, un lucru atît de vădit, încît este uimitor cum de nu a fost prevăzut mai dinainte. Şi, totuşi, se pare că nimeni nu s-a gîndit să ia vreo măsură pentru preîntîmpinarea nenorocirilor pe care o astfel de revoluţie le-ar putea aduce după ea; iar ideea că prohibiţiile morale şi sancţiunile, privilegiile şi concesiile, concepţiile asupra moralităţii şi răspunderii, asupra confortului şi frumosului, care făcuseră ca principalele state agricole din trecut să fie prospere şi fericite, se vor topi în torentul impetuos al noilor condiţii şi impulsuri, se pare că nu a pătruns niciodată în mintea secolului al nouăsprezecelea. Faptul că un cetăţean, blînd şi cinstit în viaţa lui obişnuită, ar putea, ca acţionar, să devină de o lăcomie aproape criminală; că metodele comerciale care erau rezonabile şi vrednice de respect în vechile ţinuturi rurale, pe o scară lărgită ar fi putut să devină groaznice şi sufocante; că vechea filantropie însemna acum pauperizare, iar vechiul serviciu era acum exploatare; şi, în fine, de fapt o revizuire şi o lărgire a datoriilor şi drepturilor omului devenise urgent necesară — toate aceste lucruri secolul acela nu le putea înţelege, nutrit cum era de un sistem arhaic de educaţie şi profund conservator şi legalist în felul său de a gîndi. Se ştia că aglomerararea oamenilor în oraşe ivea primejdii nemaiîntîlnite de

epidemie. Se înregistra o dezvoltare energică a salubrităţii, dar faptul că bolile jocurilor de noroc şi ale cametei, ale necumpătării şi tiraniei ar putea să devină endemice şi să producă consecinţe îngrozitoare, depăşea puterea de înţelegere a secolului al nouăsprezecela. Şi astfel, ca şi cînd ar fi fost un proces anorganic neîmpiedicat practic de voinţa creatoare a omului, s-a realizat dezvoltarea oraşelor imense şi nefericite, care marchează cel de al douăzeci şi unulea secol.

Noua societate era împărţită în trei clase principale. În vîrful ei dormita proprietarul de averi, enorm de bogat, mai mult din accidente decît din intenţie, puternic dar fără voinţă şi scop, ultimul ***avatar*** al lui Hamlet în lume. Dedesubt se afla mulţimea enormă de muncitori angajaţi de Companiile gigantice care monopolizau totul; şi între aceste două clase se afla clasa de mijloc, care se împuţina tot mai mult, cuprinzînd funcţionari de tot felul, supraveghetori, directori, medici, jurişti, artişti, profesori, şi pe cei cu averi mai mici, o clasă mijlocie ai cărei membri duceau o viaţă de lux nesigur şi speculaţii precare în mijlocul acţiunilor marilor diriguitori.

Aţi văzut acum povestea de dragoste şi căsătoria dintre două persoane din această clasă de mijloc; aţi putut vedea cum şi-au înlăturat obstacolele dintre ei şi cum au încercat să retrăiască vechiul mod de viaţa rustică, întorcîndu-se însă destul de repede înapoi la Londra. Denton nu avea mijloace materiale, aşa că Elizabeth a împrumutat bani pe baza valorilor pe care tatăl ei, Mwres, le ţinea în custodie pentru ea, pînă cînd fata avea să împlinească douăzeci şi unu de ani.

Procentul de dobînzi pe care-l plătea ea era, desigur, foarte mare, din cauza nesiguranţei ei, iar aritmetica îndrăgostiţilor este adesea superficială şi optimistă. Şi

totuşi, au petrecut timpuri foarte frumoase după întoarcerea lor. Au hotărît să nu se ducă într-un Oraş al Plăcerii, nici să-şi risipească zilele zburînd dintr-o parte a lumii în alta, căci, în ciuda dezamăgirii lor, aveau încă gusturi demodate. Şi-au mobilat mica lor odaie cu mobile victoriene, vechi şi ciudate şi au găsit un magazin la etajul patruzeci şi doi de pe Strada a Şaptea unde se mai puteau cumpăra cărţi tipărite demult. Plăcerea lor favorită era să citească cărţi tipărite, în loc să asculte la fonograf. Şi cînd mai apoi a venit pe lume o fetiţă dulce, ca să-i unească şi mai mult, dacă mai era cu putinţă aşa ceva, Elizabeth n-a vrut s-o trimită la creşă, cum era obiceiul, ci a insistat s-o crească acasă. Chiria apartamentului a sporit din pricina acestui procedeu neobişnuit, dar lor nu le păsa. Nu însemna pentru ei altceva decît să împrumute ceva mai mulţi bani.

Curînd Elizabeth deveni majoră, şi Denton avu o întrevedere de afaceri cu tatăl ei, care nu fu de loc agreabilă. Urmă o întrevedere extrem de neplăcută cu cel care le împrumuta bani, de la care el se întoarse acasă palid. Cînd veni acasă, Elizabeth îi spuse despre o nouă şi minunată intonaţie din gunguritul fetiţei lor, dar Denton nu-i dădu nici o atenţie. În mijlocul descrierii ei, el o întrerupse.

— Cîţi bani crezi că ne-au mai rămas, acum cînd am achitat totul?

Ea se uită ţintă la el, oprindu-se din imitarea gunguritului cu care îşi însoţise descrierea.

— Nu cumva vrei să spui...?

— Da, răspunse el, chiar atît. Am fost necugetaţi. Asta-i din cauza dobînzilor. Sau aşa ceva. Şi acţiunile pe care le aveai s-au prăbuşit. Tatălui tău nu-i pasă. Zice că nu-i treaba lui, după tot ce s-a întîmplat. Are de gînd să se căsătorească din nou... Ei bine, abia dacă ne-a mai rămas o mie!

— Numai o mie?

— Numai o mie.

Elizabeth se aşeză. O clipă, îl privi albă la faţă, apoi ochii ei trecură peste odaia ciudată, cu mobilă

de modă veche, din epoca victoriana şi cu cromolitografiile ei autentice, şi în cele din urmă se opriră pe mica fiinţă omenească din braţele ei.

Denton, în picioare, o privi abătut. Apoi se răsuci pe călcîie şi începu să se plimbe grăbit de colo pînă colo prin odaie.

— Trebuie să găsesc ceva de făcut, izbucni el deodată. Sînt un ticălos leneş. Ar fi trebuit să mă gîndesc la asta mai demult. Am fost un nebun egoist. Doream să fiu cu tine toată ziua…

Se întrerupse, văzîndu-i faţa palidă. Brusc, se apropie şi o sărută pe ea şi obrăjorul cuibărit la pieptul ei.

— Nu-i nimic, draga mea, zise el aplecat spre dînsa; acum n-ai să mai fii singură… acum Dings începe să-ţi vorbească. Şi eu pot să găsesc curînd ceva de făcut, ştii. Curînd… Uşor… E un şoc numai la început. Dar se va aranja. Cu siguranţă că are să se aranjeze. După ce mă odihnesc puţin, am să ies din nou să văd ce se poate face. Deocamdată e greu să mă gîndesc la ceva…

— Ne va fi greu să părăsim odăile astea, zise Elizabeth. Dar…

— Nu va fi nevoie de aşa ceva, crede-mă.

— Sînt prea costisitoare.

Denton îndepărtă cu un gest această obiecţie. Începu să vorbească despre munca pe care ar putea-o face. Nu spunea prea limpede despre ce era vorba; dar era convins că va fi ceva care să-i menţină confortabil în cadrul fericit al clasei mijlocii, al cărei fel de viaţă era singurul pe care îl cunoşteau.

— Sînt treizeci şi trei de milioane de oameni în Londra, zise el; unii din ei cu siguranţă că au nevoie de mine.

— Cu siguranţă.

— Partea proastă este… Ei bine, Bindon, omul acela mărunt şi brunet cu care tatăl tău dorea să te căsătorească! E o persoană importantă… Nu pot să mă întorc la slujba mea de pe platforma de zbor, pentru

că el este acum reprezentantul conducerii Platformelor de Zbor.

— Nu ştiam asta, zise Elizabeth.

— A fost numit în ultimele săptămîni... căci altfel lucrurile ar fi fost destul de uşoare, pentru că cei de la platforma de zbor erau mulţumiţi de mine. Dar sînt zeci de alte lucruri care se pot face... zeci. Nu fii îngrijorată, draga mea. Mă odihnesc puţin, apoi ne ducem să luăm masa, şi după aceea pornesc să caut. Cunosc o mulţime de oameni... o mulţime.

Şi după ce se odihniră, se duseră la restaurantul public şi mîncară, apoi el plecă să-şi caute slujbă. Dar îşi dădură curînd seama că într-o anume privinţă lumea era tot atît de defectuoasă cum fusese dintotdeauna, şi această privinţă era posibilitatea de a găsi o slujbă bună, sigură, corectă, bine plătită, care să-ţi lase destul timp liber pentru viaţa particulară şi care să nu-ţi ceară nici o abilitate specială, nici un efort violent sau risc, şi nici un sacrificiu de nici un fel. El puse la cale o mulţime de proiecte strălucite şi îşi petrecu multe zile alergînd dintr-o parte în alta a oraşului enorm în căutarea unor prieteni influenţi; şi toţi aceşti prieteni influenţi erau bucuroşi să-l vadă şi foarte bine dispuşi, pînă cînd discuţia ajungea la propuneri precise, şi atunci ei deveneau circumspecţi şi vagi. Se despărţea de ei cu răceală, se gîndea la purtarea lor, se înfuria pe drumul spre casă şi se oprea la vreun oficiu telefonic cheltuind bani pe o ceartă însufleţită, dar care nu-i aducea nici un folos. Şi pe măsură ce zilele treceau, el deveni atît de obosit şi iritat, încît făcea eforturi mari ca să pară blînd şi nepăsător în faţa Elizabethei, iar dînsa fiind o femeie iubitoare, observa foarte bine acest lucru.

Într-o zi, după o introducere lungă şi complicată, ea îi făcu o propunere dureroasă. El se aşteptase ca femeia să plîngă şi să se lase pradă disperării cînd vor fi nevoiţi să-şi vîndă toate comorile victoriene cumpărate cu atîta bucurie, ciudatele lor obiecte de artă, husele, preşurile, perdelele de rips, mobila furniruită, gravurile şi desenele în rame aurii, florile de ceară sub sticlă, păsările

împăiate, şi toate obiectele lor vechi; şi totuşi ea a fost aceea care a făcut propunerea. Sacrificiul părea că-i face multă plăcere, şi tot astfel ideea de a se muta într-un apartament din alt hotel, cu vreo zece sau douăsprezece etaje mai jos.

— Atîta timp cît Dings este cu noi, nimic nu mai contează, zise ea. E doar o experienţă.

Şi atunci el o sărută, îi spuse că e mai vitează decît atunci cînd se luptase cu cîinii ciobăneşti, o numi Boadicea, şi se abţinu cu grijă să-i aducă aminte că vor fi nevoiţi să plătească o chirie mult mai mare, din cauza glăsciorului cu care Dings întîmpina vacarmul neîncetat al oraşului.

Ideea lui fusese s-o îndepărteze pe Elizabeth cînd va trebui să vîndă mobilele absurde de care se legau afecţiunile lor; dar cînd se ajunse la vînzare, Elizabeth fu cea care se tocmi cu negustorul, în timp ce Denton o porni pe străzile mişcătoare ale oraşului, palid la faţă şi copleşit de durere şi de teama de cele ce vor urma. Cînd se mutară în apartamentul lor dintr-un hotel ieftin, cu mobilă sărăcăcioasă de culoare alb şi roz, îl apucă o criză de energie furioasă, după care urmă aproape o săptămînă de letargie, în timpul căreia stătu îmbufnat acasă. În aceste zile, Elizabeth străluci ca o stea, iar la sfîrşit suferinţa lui Denton se revărsă în lacrimi. Şi apoi el porni din nou pe străzile oraşului şi — spre marea sa uimire — obţinu ceva de lucru.

Pretenţiile lui faţă de slujbă scăzuseră neîncetat, pînă cînd în cele din urmă ajunseră la nivelul cel mai de jos al muncitorilor independenţi. Mai întîi, el aspirase la un post de funcţionar superior în marile Companii de Zbor, de Mori de Vînt sau de Apă, sau să fie numit într-una din Organizaţiile Generale ale Inteligenţei, care înlocuiseră ziarele, ori în vreo asociaţie profesională, dar acestea au fost doar visurile începutului. De la ele, trecuse la speculaţii, şi trei sute de „lioni” de aur din mia Elizabethei dispărură într-o seară la bursa acţiunilor. Acum, era bucuros că înfăţişarea sa atrăgătoare îl făcu să fie

ales în postul de vînzător la Consorţiul de Pălării Suzannah, un consorţiu care se ocupa cu bonetele, podoabele capilare, şi pălării pentru doamne, căci, deşi oraşul era în întregime acoperit, doamnele continuau încă să poarte pălării extrem de complicate şi frumoase, la teatre, şi în adunările publice.

Ar fi fost amuzant dacă cineva ar fi confruntat prăvălia unui negustor din Regent Street din secolul al nouăsprezecelea cu treapta de dezvoltare a acestui magazin la care era angajat Denton. Strada a Nouăsprezecea era încă numită uneori Regent Street, dar acum era o stradă cu platforme mişcătoare, avînd aproape opt sute de picioare lărgime. Spaţiul din mijloc era imobil şi dădea acces, prin scările care coborau către străzile subterane, spre casele de pe fiecare latură. La dreapta şi la stînga era o serie ascendentă de platforme continue, fiecare din ele mergînd cam cu cinci mile pe oră mai repede decît cea alăturată dinspre interior, aşa că omul putea să păşească de pe o platformă pe alta, pînă cînd ajungea la cea mai rapidă din exterior, şi putea astfel să meargă prin tot oraşul. Localul Consorţiului de Pălării Suzannah îşi arăta faţada vastă din marginea drumului exterior, arborînd pe deasupra capului, de fiecare parte, o serie de ecrane imense de sticlă albă care se suprapuneau, şi pe care erau proiectate gigantice imagini animate ale chipurilor unor binecunoscute femei frumoase ce purtau ultimele noutăţi în materie de pălării. O mulţime deasă era strînsă întotdeauna pe strada centrală staţionară, privind un vast ecran cinematografic ce prezenta ultimele modele. Întreaga faţadă a clădirii era într-o neîncetată schimbare de culori, şi de-a lungul întregii faţade — care măsura patru sute de picioare — ca şi de-a curmezişul străzii cu platforme mişcătoare, se înşirau, clipeau şi străluceau într-o mie de nuanţe şi caractere reclamele:

SUZANA! PĂLĂRII! SUZANA! PĂLĂRII!

Un panou cu difuzoare uriaşe acoperea întreaga conversaţie de pe platformele mişcătoare şi mugea spre trecători, răcnind cuvîntul „pălării”, în timp ce de la un capăt la altul al străzii alte baterii întregi sfătuiau publicul „să intre la Suzannah”, şi-l întrebau; „De ce nu-i cumperi fetei o pălărie?”

Pentru a veni în ajutorul surzilor, şi surzenia nu era un lucru prea neobişnuit în Londra pe vremea aceea — inscripţii de toate mărimile erau proiectate de pe acoperiş pe platformele mişcătoare, şi un deget mobil îţi scria pe mînă sau pe capul chel al omului din faţa ta, sau pe umerii unei doamne, sau într-o izbucnire de flăcări din faţa picioarelor, cu neaşteptate litere de foc: „pălării ieftine”, sau pur şi simplu „pălării”. Şi în ciuda tuturor acestor sforţări, ritmul vieţii din oraş era atît de trepidant, ochii şi urechile oamenilor se obişnuiseră atît de mult să ignoreze tot soiul de reclame, încît mulţi dintre cetăţenii care trecuseră de mii de ori prin locul acela nici nu observaseră existenţa Consorţiului de Pălării Suzannah.

Pentru a pătrunde în clădire coborai scara din mijlocul străzii şi treceai printr-un pasaj public, prin care se plimbau fete drăguţe, fete care doreau să poarte o pălărie pusă în vînzare cu un preţ mic. Camera de la intrare era o sală mare în care capete de ceară, împodobite cu pălării la modă, se roteau graţios pe piedestale, iar de-acolo treceai printr-un birou de plăţi spre o serie nesfîrşită de încăperi mici, fiecare încăpere cu vînzătorul ei, cu trei sau patrii pălării şi ace, oglinzi, cinematografe, telefoane şi benzi rulante în comunicaţie cu depozitul central, fotolii confortabile şi răcoritoare ispititoare. Un astfel de vînzător deveni acum Denton. Ocupaţia lui era să servească pe oricare doamnă din şirul neîncetat care se oprea la el, să se poarte cît mai curtenitor, să-i ofere răcoritoare, să converseze despre orice subiect pe care ar fi vrut să-l aleagă clienta, şi să îndrepte conversaţia cu dibăcie, dar nu cu insistenţă, spre pălării. Trebuia să-i sugereze să încerce diferite modele de pălării şi să-i arate prin atitudinea sa şi prin felul său de a se purta, dar fără linguşiri grosolane, impresia excelentă ce o făceau pălăriile pe care dorea să

le vîndă. Avea multe oglinzi, adaptate prin diferite subtilităţi de curbură şi de nuanţă la diferitele tipuri de faţă şi înfăţişare, şi de folosirea oglinzii potrivite depindea foarte mult.

Denton se dedică acestor îndatoriri curioase, şi nu prea potrivite cu firea sa, cu o bunăvoinţă şi o energie care cu un an mai înainte l-ar fi uimit, dar totul fu în zadar. Directoarea, care-l alesese pentru această slujbă şi-i dăduse cîteva mici semne de bunăvoinţă, îşi schimbă brusc atitudinea, declară fără nici un motiv precis că era un prost şi îl concedie după şase săptămîni. Şi astfel Denton fu nevoit să-şi reia alergătura ineficace după o slujbă.

Această a doua căutare nu dură prea mult. Banii lor erau pe sfîrşite. Pentru a-i face să ţină mai mult, se hotărîră să se despartă de scumpa lor Dings şi duseră această fiinţă mititică într-una din creşele publice de care era plin oraşul. Acesta era obiceiul timpului. Emanciparea industrială a femeilor, dezorganizarea căminului izolat care a urmat făcuseră din creşă o necesitate pentru toţi, în afară de cei foarte bogaţi sau cu o minte excepţională. În ele, copiii găseau avantaje igienice şi educative care ar fi fost imposibile fără o astfel de organizare. Creşele erau de toate tipurile şi categoriile de lux, pînă la acelea ale Companiei Muncii, unde copiii erau luaţi pe credit, urmînd să fie răscumpăraţi prin muncă, atunci cînd se făceau mari.

Dar atît Denton cît şi Elizabeth, care erau, cum am mai explicat, nişte tineri ciudaţi şi de modă veche, plini de ideile secolului al nouăsprezecelea, urau nespus de mult aceste creşe comode, şi în cele din urmă îşi duseră fetiţa într-una din ele, călcîndu-şi tare pe inimă. Fură primiţi de o persoană maternă, în uniformă, care avea un fel de a fi foarte activ şi repezit, pînă cînd Elizabeth începu să plîngă la gîndul că se va despărţi de copilul ei. Persoana maternă, după o scurtă uimire faţă de această emoţie neobişnuită, se schimbă brusc într-o fiinţă mîn-gîietoare şi plină de îmbărbătare, făcînd-o pe Elizabeth să-şi recapete încrederea în viaţă. Fură conduşi într-o

sală vastă în care prezidau cîteva îngrijitoare şi unde se aflau cîteva sute de fetiţe de doi ani, grupate pe podeaua acoperită cu jucării. Aceasta era sala copiilor de doi ani. Două îngrijitoare se apropiară, şi Elizabeth privi cu ochiii geloşi purtarea lor faţă de Dings. Erau binevoitoare — se vedea limpede că sînt binevoitoare, şi totuşi...

Îndată după aceea veni timpul plecării. Între timp Dings se aşezase fericită într-un colţ, stînd pe podea cu braţele pline de o grămadă de jucării neobişnuite care aproape o îngropau. Părea că nu-i mai pasă de nimeni, cînd părinţii ei se îndepărtară.

Li se interzise s-o tulbure spunîndu-i „la revedere”.

La uşă, Elizabeth mai aruncă o privire pentru ultima oară, şi, iată, Dings lepădase noua ei avuţie şi stătea acum în picioare, nehotărîtă. Elizabeth deschise gura să spună ceva, dar îngrijitoarea cu aer matern o împinse înainte şi închise uşa.

— Poţi să vii curînd din nou, draga mea, zise ea cu o neaşteptată duioşie în ochi. O clipă, Elizabeth se uită la ea fără nici o expresie. Poţi să vii din nou în curînd! repetă îngrijitoarea.

Apoi deodată Elizabeth izbucni în plîns la pieptul îngrijitoarei. Lucrul acesta turbură şi inima lui Denton.

După trei săptămîni, tinerii noştri rămaseră absolut fără nici un ban, şi nu mai aveau decît o singură cale. Trebuiau să se ducă la Compania Muncii. Îndată ce chiria rămase neplătită de o săptămînă, li se luară lucrurile care le mai rămăseseră şi cu politeţe sumară li se arătă uşa hotelului. Elizabeth porni pe coridorul ce ducea spre scara pe unde se putea ajunge la strada fixă de mijloc, însă era prea nenorocită ca să poată gîndi la ceva. Denton rămase în urmă să sfîrşească o discuţie aprinsă şi fără rezultat cu portarul hotelului, apoi veni în grabă după ea, roşu la faţă şi înfierbîntat. Îşi încetini paşii cînd o ajunse, şi urcară împreună tăcuţi spre drumul de centru. Găsiră două bănci libere şi se aşezară.

— N-ar trebui să ne ducem încă… acolo? Întrebă Elizabeth.

— Nu… nu, pînă ce nu ni se face foame! zise Denton.
Nu-şi mai spuseră nimic.
Elizabeth căută cu privirea un loc liniştit şi nu găsi nici unul. În dreapta mugeau drumurile care lunecau spre răsărit, în stînga — cele cu direcţie opusă, toate înţesate de oameni. În spate şi în faţă, în lungul unui cablu atîrnat deasupra capetelor, trecea un şir de oameni gesticulînd, îmbrăcaţi ca nişte clowni, fiecare avînd în spate şi pe piept cîte o literă uriaşă, care alcătuiau toate laolaltă textul:

„PILULELE DIGESTIVE P U R K I N J E”

O femeie scundă şi anemică, îmbrăcată cu o rochie de pînză albastră, grosolană şi oribilă, îi arătă unei fetiţe unul din şirurile acestea de reclame mobile.
— Uite! zise femeia anemică, acolo-i taică-tu.
— Care? întrebă fetiţa.
— Ăla cu nasul vopsit în roşu, zise femeia anemică.
Fetiţa începu să plîngă şi Elizabethei îi dădură lacrimile.
— Uite-l cum dă din picioare! zise femeia anemică în albastru, încercînd s-o înveselească. Uite… acum!
Pe faţada din dreaptă, un imens disc puternic lumina într-o culoare ciudată, se rotea într-una, iar pe el se aprindeau şi se stingeau litere de foc care spuneau:

„SIMŢIŢI O AMEŢEALĂ?”

Apoi, după o pauză:

„LUAŢI O PILULĂ DIGESTIVĂ PURKINJE”

Izbucni deodată un răcnet imens şi dezolant. „Dacă vă place Literatura frumoasă, daţi-i un telefon lui Bruggles, Cel mai Mare Autor din toate Timpurile. Cel mai Mare Gînditor din toate Timpurile. Vă învaţă Morala, din tălpi pînă în creştet! Este imaginea fidelă a lui Socrate, afară de ceafă, care seamănă cu ceafa lui Shakespeare. Are şase degete la picioare, se îmbracă în

roşu, şi nu se spală niciodată pe dinţi. Ascultaţi-l!”.

Glasul lui Denton răsună dintr-o dată într-o pauză a vacarmului.

— N-ar fi trebuit să mă însor niciodată cu tine! zise el. Ţi-am risipit banii, te-am ruinat, te-am adus în mizerie. Sînt un ticălos... Of, blestemata asta de lume!

Încercă şi ea să vorbească, dar cîteva clipe nu izbuti să scoată o vorbă. Îl apucă de mînă.

— Nu, zise ea într-un tîrziu.

O dorinţă pe jumătate înfiripată se transforma brusc în hotărîre. Se ridică în picioare.

— Vrei să vii?

Se ridică şi el.

— Încă nu-i nevoie să ne ducem acolo.

— Nu asta. Vreau să mergem pe platforma de zbor... unde ne-am cunoscut. Ştii? Băncuţa aceea.

El ezită.

— Poţi să faci tu asta? întrebă el cu îndoială.

— Trebuie, răspunse ea.

El mai stătu o clipă în cumpănă, apoi porni ca să-i îndeplinească dorinţa.

Şi astfel îşi petrecură ultima jumătate de zi de libertate sub cer deschis, pe băncuţa de sub platforma de zbor unde obişnuiau să se întîlnească cinci ani îndărăt. Acolo ea îi spuse ceea ce n-ar fi putut să-i spună pe gălăgioasele drumuri publice, îi spuse că nu se căia nici acum de căsătoria lor şi că oricîte neajunsuri sau nenorociri le-ar mai fi rezervat viaţa ea era mulţumită de tot ce se petrecuse între ei doi. Vremea era îngăduitoare cu ei, banca era însorită şi caldă, iar deasupra capetelor aeroplanele strălucitoare treceau ba într-o parte, ba într-alta.

În cele din urmă, pe la ceasul asfinţitului, vremea libertăţii se isprăvi şi ei îşi făcură jurăminte şi se strînseră de mîini, apoi se sculară să plece iarăşi pe străzile oraşului — o pereche de oameni cu înfăţişare sărăcăcioasă, cu inima grea, obosiţi şi flămînzi. Ajunseră curînd la una din firmele scrise cu albastru, care indicau unul din birourile Companiei Muncii. Cîtva timp rămaseră în mijlocul străzii, privind, şi coborînd în cele din urmă intrară în sala de aşteptare.

Compania Muncii fusese la început o organizaţie filantropică; scopul ei era să ofere hrană, adăpost şi muncă tuturor celor care veneau cu asemenea intenţii. Acestea le făcea cu condiţia ca oamenii să adere ca membri ai ei, şi procura hrană, adăpost şi asistenţă medicală celor incapabili de a munci care îi cereau ajutorul. În schimb, aceşti incapabili de muncă plăteau prin note de muncă, pe care trebuiau să le răscumpere după însănătoşire. Semnau aceste note de muncă prin aplicarea degetului, şi acestea erau apoi fotografiate şi clasate aşa încît Compania Muncii, care se întinsese în toată lumea, putea să identifice în mai puţin de o oră pe oricare din cei două sau trei sute de milioane de clienţi ai săi. Munca zilnică era săvîrşită de două schimburi, într-o moară care producea energie electrică, sau într-un echivalent al acesteia, şi îndeplinirea ei corectă putea fi impusă prin lege. Practic, Compania Muncii găsea nimerit să adauge la obligaţiile ei statutare de hrană şi adăpost şi cîţiva bănuţi pe zi, ca stimulent pentru efortul depus, şi întreprinderea ei nu numai că desfiinţase complet pauperizarea, dar de fapt procurase pretutindeni în lume tot felul de munci, afară de cele superioare şi de mare răspundere. Aproape o treime din populaţia lumii era alcătuită din sclavi şi debitori, de la leagăn pînă la mormînt.

În acest mod practic, lipsit de sentimentalism, fusese rezolvată, înlăturîndu-se cu totul, problema şomajului. Nimeni nu murea de foame pe străzile publice, şi nici o zdreanţă, nici o haină mai puţin salubră decît pînza albastră, igienică şi neelegantă, a Companiei Muncii, nu izbea neplăcut ochiul. Tema constantă a ziarelor fonografice era marele progres pe care-l făcuse lumea faţă de secolul al nouăsprezecelea, cînd cadavrele celor ucişi de vehiculele traficului sau ale celor morţi de foame ar fi fost, cum pretindeau aceste ziare, un fenomen curent pe străzile mai aglomerate.

Pînă să le vie rîndul, Denton şi Elizabeth statură într-un colţ al sălii de aşteptare. Mulţi din cei strînşi aici păreau epuizaţi şi tăcuţi, dar trei sau patru tineri, îmbrăcaţi elegant, compensau liniştea tovarăşilor lor. Erau clienţi pe viaţă ai Companiei, născuţi în creşele Companiei şi destinaţi să moară în spitalele ei, şi ieşiseră să facă un chef cu cei cîţiva şilingi cîştigaţi în plus. Vorbeau tare, în dialectul londonez al timpului şi păreau foarte mîndri de ei.

Ochii Elizabethei se îndreptară de la aceşti oameni spre figurile mai potolite. Una din ele îi făcu o impresie foarte jalnică. Era o femeie de vreo patruzeci şi cinci de ani, cu părul vopsit auriu şi faţa fardată, pe care se scurseseră lacrimi din belşug; avea nasul ciupit, ochii flămînzi, mîini şi umeri subţiri, iar hainele ei roase şi prăfuite îi istoriseau desluşit povestea vieţii. Alt ins dintre aceste figuri era un bătrîn cu barba sură, în veşminte de episcop aparţinînd uneia din înaltele secte episcopale, fiindcă religia era şi ea acum o afacere, cu succesele şi prăbuşirile ei. Iar alături de el şedea un tînăr bolnăvicios, cu faţa răvăşită, de vreo douăzeci şi doi de ani, venit acolo să-şi întîmpine destinul.

Puţin mai tîrziu, Elizabeth şi apoi şi Denton stătură de vorbă cu directoarea — căci Compania prefera femei în această funcţie — şi-i observară chipul energic, ţinuta trufaşă şi vocea foarte neplăcută. Li se făcură diferite controale, inclusiv unul prin care se certifica că nu aveau nevoie să fie tunşi; şi după ce li se luară amprentele digitale, aflîndu-li-se numărul corespunzător, le fură date, în locul hainelor sărăcăcioase ale clasei de mijloc, nişte costume de pînză albastră numerotate, şi apoi fură îndreptaţi spre imensa sală de mese ca să-şi ia întîiul prînz în noile condiţii. După aceea urmau să se întoarcă la directoare ca să capete instrucţiuni asupra muncii pe care o aveau de făcut.

După ce-şi schimbară hainele, Elizabeth nu fu în stare, la început, să se mai uite la Denton; dar el o privi şi văzu cu uimire că şi în ordinara pînză albastră ea rămînea tot atît de frumoasă. Apoi supa şi pîinea veniră lunecînd de-a lungul mesei pe o şină şi se opriră în faţa lor cu o smucitură. Dar Denton nu luă în seamă felul cum erau serviţi, căci de trei zile nu mai avuseseră o masă ca lumea.

După mîncare, se odihniră cîtva timp. Nu vorbea nici unul: nu aveau acum să-şi spună nimic. Apoi se ridicară şi se întoarseră la directoare ca să afle ce aveau de făcut.

Directoarea cercetă un tabel.

— Camerele voastre nu vor fi aicea, ci în Sectorul Highbury, pe strada Nouăzeci şi şapte, numărul două mii şaptesprezece. Mai bine v-aţi însemna pe fişa voastră. ***Tu,*** zero, zero, zero, şapte, şaizeci şi patru, b.c.d., ***gama*** patruzeci şi unu, sex feminin — ai să te duci la Compania de ciocănit metal şi ai să

încerci o zi cu o bonificaţie de patru penny dacă dai rezultate satisfăcătoare; iar ***tu,*** zero, şapte, unu, patru, şapte sute nouă, g.f.b., ***pi*** nouăzeci şi cinci, sex masculin — ai să te duci la Compania Fotografică de pe strada Optzeci şi unu, să înveţi o meserie oarecare, nu ştiu care anume, şi vei primi trei penny. Iată-vă fişele. Asta-i tot. Următorul! ***Ce?*** N-aţi înţeles tot? Ia te uită! Trebuie să vă repet totul din nou. De ce nu ascultaţi? Ce oameni nepăsători şi neatenţi! S-ar părea că lucrurile astea nici nu vă interesează.

Drumurile lor spre locul de muncă duceau împreună pînă la un punct. Şi acum putură să stea de vorbă. Lucru curios, partea cea mai grea a depresiunii lor trecuse acum, după ce se îmbrăcaseră în albastru. Denton se trezi vorbind chiar cu interes despre munca ce îl aştepta.

— Orice ar fi, zise el, nu poate fi atît de îngrozitoare ca magazinul acela de pălării. Şi după ce o să plătim pentru Dings, vom mai avea chiar de pe acum cîte un penny pe zi. Mai tîrziu, cînd vom munci mai bine, o să căpătăm mai mulţi bani.

Elizabeth era mai puţin înclinată spre conversaţie.

— Mă întreb de ce munca pare atît de odioasă, zise ea.

— Ciudat, zise Denton. Cred că n-ar părea aşa dacă n-ar fi gîndul că ţi se comandă... Sper că vom avea şefi cumsecade.

Elizabeth nu-i răspunse. Nu se gîndea la asta. Îşi urmărea alt gînd.

— Bineînţeles, zise ea, apoi, toată viaţa ne-am folosit de munca altora. Aşa că cinstit...

Se opri. Era prea complicat.

— Dar am plătit pentru ea! zise Denton, pe care pînă atunci nu-l preocupaseră aceste lucruri complicate.

— N-am făcut nimic rău... şi totuşi am ispăşit. Uite ce nu pot înţelege! zise Elizabeth. Poate că trebuia să mai ispăşim şi acum, adăugă ea, fiindcă teologia ei era simplă şi de modă veche.

Apoi veni pentru ei clipa despărţirii şi fiecare se duse la munca lui. Denton trebuia să se îngrijească de o presă hidraulică complicată ce părea aproape o fiinţă inteligentă. Această presă funcţiona cu apă de mare, destinată pînă la urmă să umple conductele oraşului, căci lumea părăsise demult nebunia de a folosi conductele pentru apă potabilă. Această apă era adusă pînă la marginea de răsărit a oraşului printr-un canal

uriaş, iar apoi ridicată printr-o staţie enormă de pompare în rezervoare aşezate la un nivel de patru sute de picioare deasupra mării, de unde se răspîndea prin milioane de ramificaţii în tot oraşul. Acolo, ea se scurgea în jos, curăţind oraşul, umplînd ecluzele, punînd în mişcare maşini de tot felul, de unde, printr-o reţea nesfîrşită de canale capilare, trecea în marile conducte, ***cloacae maximae,*** şi apoi, prin alte conducte, era mînată pe suprafeţele agricole care înconjurau Londra.

Presa hidraulică era folosită într-unul din procesele industriei fotografice, dar natura procesului nu-l privea pe Denton. Lucrul de căpetenie pe care trebuia să-l ţină minte era obligaţia de a lucra la lumina roşie, şi drept consecinţă încăperea în care lucra era luminată de un glob colorat ce răspîndea o lumină sumbră şi supărătoare pentru ochi. În colţul cel mai întunecat se afla presa al cărei servant devenise acum Denton; presa asta era un obiect uriaş, întunecat, lucitor, cu o capotă ieşită în afară, care semăna vag cu un cap plecat şi, ghemuită ca un Budha metalic în această lumină lividă ce îi slujea

nevoile, ea îi apărea lui Denton ca un idol obscur, căruia omenirea, printr-o stranie aberaţie, îi oferise viaţa lui Denton. Îndatoririle lui aveau o diversitate totuşi monotonă. Cele de mai jos vor da o idee de felul cum funcţiona presa. Maşina funcţiona cu un ţăcănit rapid atîta timp cît lucrurile mergeau bine; dar dacă pasta, ce se revărsa printr-o conductă dintr-o altă încăpere şi pe care ea o comprima neîncetat în plăci subţiri, îşi schimba calitatea, atunci ritmul ţăcănitului se modifica şi Denton se grăbea să facă anumite ajustări. Cea mai mică întîrziere însemna o risipă de pastă şi reducerea salariului cu unul sau mai mulţi penny. Dacă alimentarea cu pastă scădea — în prepararea ei erau anumite procese manuale speciale, şi uneori în faţa muncitorilor se iveau anumite piedici care deranjau producţia — Denton trebuia să întrerupă funcţionarea presei. Cu supravegherea asta, care cerea o mulţime de asemenea atenţii mărunte, penibilă din cauza efortului neîncetat cerut de o astfel de îndeletnicire lipsită de interes, Denton era obligat acum să-şi consume o treime de viaţă. În afară de vizitele ocazionale ale şefului său, un om binevoitor dar deosebit de spurcat la gură, Denton îşi petrecea orele de muncă în singurătate.

Munca Elizabethei avea un caracter mai social. Exista atunci moda ca apartamentele particulare ale celor bogaţi să fie căptuşite cu plăci de metal încrustate frumos cu modele repetate. Gustul vremii cerea, totuşi, ca repetiţia modelelor să nu fie exactă, adică nu mecanică, ci „naturală”, şi s-a constatat că cel mai plăcut aranjament al neregularităţii modelelor era obţinut dacă se foloseau femei cu gust rafinat care să imprime modelele cu mici matriţe. Elizabethei i se cerea un anumit număr minimal de metri pătraţi de plăci, iar pentru cantitatea pe care o făcea în plus primea o mică răsplată. Sala, ca şi cele mai multe săli pentru muncitoare, era condusă de o şefă; Compania Muncii găsise că bărbaţii nu numai că sînt mai puţin exigenţi, dar sînt şi înclinaţi să scutească pe anumite femei favorite de partea lor cuvenită de

muncă. Supraveghetoarea aceasta era o persoană taciturnă, destul de binevoitoare, cu rămăşiţele înăsprite ale unei frumuseţi de tip brun; iar celelalte muncitoare, care fireşte o urau, puneau situaţia ei pe seama unor legături scandaloase pe care le-ar fi avut cu unul din directorii fabricii.

Doar două sau trei din tovarăşele de muncă ale Elizabethei se născuseră în mediul muncitorilor; erau fete simple, posomorîte, dar cele mai multe din ele corespundeau cu ceea ce secolul al nouăsprezecelea ar fi numit o femeie de condiţie modestă. Noţiunea de femeie simplă se schimbase însă; virtutea firavă, ştearsă, negativă, glasul modulat şi gestul reţinut al femeii de modă veche dispăruse de pe pămînt. Cele mai multe din tovarăşele Elizabethei, prin părul lor decolorat, îşi trădau ruina, iar conţinutul rămăşiţelor de conversaţii mărturiseau gloria dispărută a unei tinereţi cuceritoare. Toate aceste lucrătoare de combinaţii artistice erau mult mai bătrîne decît Elizabeth, iar două din ele îşi exprimară pe faţă surpriza că o femeie atît de tînără şi cu înfăţişare plăcută a putut veni să le împărtăşească soarta lor. Elizabeth nu le sîcîi însă cu ideile ei morale învechite.

Lucrătoarelor li se îngăduia, ba chiar erau încurajate, să stea de vorbă între ele, căci directorii socoteau pe bună dreptate că orice lucru care stîrneşte schimbări de dispoziţie sufletească se traduce în fluctuaţia plăcută a modelelor; şi Elizabeth aproape că a fost silită să asculte povestea acestor vieţi cu care propria ei viaţă se întreţesea acum: erau nişte poveşti destul de lesne de înţeles, chiar dacă le înflorea şi le denatura vanitatea. Şi în curînd Elizabeth începu să-şi dea seama de micile duşmănii şi clici, de micile neînţelegeri şi alianţe care se ţeseau în jurul ei. O femeie era nespus de vorbăreaţă şi lăudăroasă cînd povestea despre un fiu minunat al ei; alta îşi cultivase o grosolănie a limbajului pe care părea să o considere drept cea mai spirituală expresie a originalităţii; a treia visa tot timpul la rochii şi-i mărturisea Elizabethei în şoaptă cum strînge bani zi cu zi şi cum în

curînd are să aibă o minunată zi de libertate în care o să poarte... şi aşa se scurgeau ore întregi de palavre; alte două femei stăteau mereu împreună, spunîndu-şi una alteia vorbe de alintare, pînă cînd într-o zi s-a întîmplat un lucru mărunt, după care s-au despărţit brusc, rămînînd oarbe şi surde una faţa de alta. Şi aşa într-una, ţaca-ţaca, ţaca-ţaca, treceau zilele lor, iar supraveghetoarea asculta necontenit ritmul vocilor şi al muncii, ca să vadă dacă vreuna din lucrătoare se oprea. Ţaca-ţaca — se scurgeau zilele, şi toată viaţa acestor femei trebuia să se scurgă la fel. Elizabeth stătea printre ele, blîndă şi liniştită, cu inima întunecată, minunîndu-se de soarta asta a ei; ţaca-ţaca, ţaca-ţaca...

Şi în chipul acesta veni pentru Denton şi Elizabeth un şir lung de zile de trudă care le înăspri mîinile, le întreţesu fire stranii dintr-o substanţă nouă şi mai rezistentă, peste drăgălăşenia blîndă a vieţilor lor, desenîndu-le linii şi umbre grave pe faţă. Viaţa lor uşoară şi comodă de mai înainte se retrăsese la o depărtare inaccesibilă; treptat, ei învăţară sumbra şi trudnica, larga şi apăsătoarea lecţie a lumii subterane. Se întîmplau prea puţine lucruri, iar acestea erau prea mizere şi monotone ca să le mai povestim, căci erau lucruri amare, dureroase, greu de îndurat, precum ofensele sau tirania, fiind dintre acelea care condimentează întotdeauna pîinea săracilor de la oraşe; iar singurul lucru care, de loc mărunt, dimpotrivă, le-a întunecat traiul cu totul, a fost îmbolnăvirea şi apoi moartea copilului căruia ei doi îi dăduseră viaţă. Dar povestea asta, poveste străveche şi nesfîrşit repetată a fost istorisită de atîtea ori, a fost înfăţişată cu atîta măiestrie, încît nu mai e nevoie s-o repetăm şi aici. S-au succedat, ca de obicei, aceeaşi teamă cumplită, aceeaşi îndelungată nelinişte şi, apoi, lovitura amînată, însă inevitabilă, iar în cele din urmă tăcerea opacă. Totdeauna a fost la fel; totdeauna va fi la fel. Moartea e unul din lucrurile fireşti.

Şi Elizabeth fu prima care vorbi, după un răstimp de zile de durere şi de întuneric; şi nu vorbi de numele

acela micuţ care nu mai era acum nume, ci de bezna ce i se aşternuse pe suflet. Veniseră împreună pe străzile gălăgioase şi pline de tumult ale oraşului; strigătele reclamelor, ale sectelor religioase care se concurau, ale apelurilor politice le loviseră zadarnic urechile surde; lumina reflectoarelor, a literelor care dansau şi a anunţurilor de văpaie căzuse pe feţele lor supte şi amărîte fără să fie luate în seamă. Mîncară într-un colţişor izolat al restaurantului.

— Aş vrea, zise Elizabeth cu greutate, să mergem pe platforma de zbor… la băncuţa aceea. Aici nu pot spune nimic…

Denton se uită la ea.

— Cred că s-a făcut noapte, zise el.

— Am întrebat… e o noapte frumoasă… zise ea şi se opri.

El îşi dete seama că femeia lui nu poate găsi cuvintele necesare. Şi deodată pricepu că ea dorea să vadă încă o dată stelele, stelele acelea pe care le contemplaseră amîndoi de pe dealul neîmpădurit, în luna lor de miere petrecută cu cinci ani îndărăt. Simţi un nod în gît şi o cuprinse cu privirea.

— O să avem destul timp să ne ducem şi acolo, zise el, vrînd să pară indiferent.

Dar în cele din urmă ieşiră şi se duseră la băncuţa lor de sub platforma de zbor şi statură acolo mult timp în tăcere. Băncuţa era în umbră, dar zenitul era luminat în albastru palid de strălucirea platformei de deasupra capului, şi întreg oraşul se întindea dedesubtul lor, cu scuaruri, pieţe şi pete fosforescente prinse într-o reţea de lumină. Stelele păreau foarte mici şi parcă abia pîlpîiau: păreau acum mult mai depărtate decît fuseseră vreodată pentru ochii privitorilor din lumea veche. Şi totuşi puteau fi zărite în petele de umbră dintre lumini, mai ales pe cerul de miazănoapte, unde vechile constelaţii lunecau neîncetat şi cu răbdare în jurul polului.

Mult timp cei doi tineri ai noştri stătură tăcuţi, şi abia într-un tîrziu Elizabeth suspină.

— Dacă aş înţelege, zise ea, dacă aş putea înţelege! Cînd eşti acolo jos, oraşul pare să fie totul... zgomotul, goana, vocile... trebuie să trăieşti, trebuie să lupţi. Pe cînd aici nu mai înseamnă nimic... nu e decît un lucru trecător ca toate celelalte. Poţi să stai şi să cugeti în pace.

— Da, zise Denton. Cît de şubrede sînt toate! De-aici ţi se pare că mai mult de jumătate din oraş e înghiţit de noapte... Dar are să treacă totul.

— O să ne trecem noi mai întîi, zise Elizabeth.

— Ştiu, zise Denton. Dacă viaţa n-ar fi decît o clipă, toată istoria ar putea să pară ca şirul de întîmplări dintr-o singură zi... Da, o să ne ducem şi noi. Şi oraşul o să se ducă, şi toate lucrurile care vor mai veni. Omul, şi Supraomul, şi minunile încă neînchipuite. Şi, totuşi...

Se întrerupse o clipă, apoi începu din nou:

— Ştiu ce simţi. Sau cel puţin îmi închipui... Acolo jos omul se gîndeşte la munca lui, la micile necazuri şi plăceri, la mîncare şi băutură, la tihnă şi durere. Trăieşti şi trebuie să mori. Acolo jos, în fiecare zi, suferinţa noastră părea sfîrşitul vieţii... Aici, altfel. De exemplu, acolo jos ar fi aproape imposibil să continui să trăieşti dacă ai fi desfigurat cumva groaznic sau schilodit cumplit sau lovit de altă nenorocire. Pe cînd aici, sub stelele astea, nimic din toate n-ar mai avea vreo importanţă... Toate lucrurile acelea sînt o parte dintr-un întreg. Parcă ai tot fi gata să pui mîna pe întregul acela, aici, sub stele...

Se întrerupse iar. Gîndurile vagi, impalpabile, din mintea lui, emoţiile turburi cuprinse doar pe jumătate în idei dispăruseră în faţa greutăţii de a le prinde în cuvinte.

— E greu de exprimat! zise el neputincios.

Se aşternu o lungă tăcere.

— E bine să venim aici, zise el într-un tîrziu. Ne oprim... minţile noastre sînt foarte limitate. La urma urmei, nu sîntem decît nişte biete animale care abia începem să avem o minte, un biet început de minte. Sîntem atît de proşti. Atîtea dureri... Şi totuşi...

— Ştiu, ştiu... şi într-o zi o să ***înţelegem.***

— Toate sforţările astea înspăimîntătoare, toată discordia asta o să se rezolve, supuse armoniei. Şi noi avem s-o cunoaştem. Totul se îndreaptă spre asta. Absolut totul. Toate eşecurile, toate lucrurile mărunte se îndreaptă spre armonia asta. Ei îi este necesar totul, şi o să aflăm asta. O să aflăm negreşit. Nimic, nici lucrul cel mai îngrozitor, nu poate fi lăsat în afară. Nici lucrul cel mai mărunt. Fiecare bătaie a ciocanului tău pe alamă, fiecare secundă de muncă, chiar şi lenevia mea... Iubita mea! fiece mişcare a sărmanei noastre micuţe... Toate lucrurile astea continuă la nesfîrşit. Ca şi toate lucrurile impalpabile. Noi, care stăm aici împreună. Totul... Pasiunea care ne-a unit şi tot ce a venit după aceea. Acum nu mai e pasiune. Mai mult decît orice altceva e suferinţa. Vai, iubite...

Nu putu să mai spuie nimic, nu-şi putu urmări gîndurile mai departe.

Elizabeth nu răspunse. Stătu foarte tăcută. Însă apoi mîna ei o căută pe a lui şi o găsi.

IV. Dedesubt

Sub stele poţi să te înalţi şi să atingi resemnarea, oricare ar fi răul care te paşte, dar în dogoarea şi încordarea muncii zilnice, în care cădem din nou, apar dezgustul, mînia şi stările sufleteşti care nu se pot îndura. Cît de măruntă e toată mărinimia noastră! Un accident, o fază, atît. Pînă şi sfinţii din vechime au fost nevoiţi la început să fugă de lume. Dar Denton şi Elizabeth nu putură fugi din lumea lor, căci nu mai existau drumuri deschise spre pămînturi nedisputate, unde oamenii să poată trăi liberi, fie oricît de greu, şi să-şi păstreze pacea sufletească. Oraşul înghiţise întreaga omenire.

Cîtva timp, aceşti doi Servi ai Muncii fură ţinuţi la îndeletnicirile lor de la început, ea la imprimeria în alamă, iar Denton la presa lui. Şi apoi în munca bărbatului se produse o schimbare care aduse cu ea experienţe de viaţă mai noi şi mai amare în subteranele marelui oraş. Fu transferat la îngrijirea unei prese ceva mai complicate din fabrica centrala a Trustului de Tagle din Londra.

În această nouă situaţie, el era nevoit să muncească într-o sală lungă şi boltită, împreună cu alţi oameni, în cea mai mare parte născuţi ca Servi ai Muncii. Această apropiere îi făcea silă. Educaţia lui fusese mai rafinată şi, pînă cînd nenorocul nu-l făcuse să poarte asemenea haine, el nu vorbise niciodată în viaţă altfel decît pe ton poruncitor sau pentru cine ştie ce nevoie imediată cu oamenii aceştia palizi la faţă şi îmbrăcaţi cu grosolana pînză albastră. Dar acum venise în sfîrşit timpul contactului cu dînşii, trebuia să muncească alături de ei, să împartă cu ei uneltele, să mănînce împreună cu ei. Atît lui cît şi Elizabethei lucrul acesta li s-a părut o degradare şi mai cumplită.

Un om din secolul al nouăsprezecelea ar fi socotit exagerată asemenea atitudine. Însă în anii care trecuseră, o prăpastie se deschisese încet şi inevitabil între purtătorii de haine albastre

şi clasele de sus, accentuînd o diferenţă nu numai de împrejurări şi deprinderi de viaţă, ci şi în felul de a gîndi ori chiar şi în limbă. Oamenii din subteran îşi dezvoltaseră un dialect propriu: dar şi deasupra luase naştere un dialect, un mod de gîndire, un limbaj „cultivat” care, căutînd stăruitor noi distincţii, ţinea să lărgească necontenit distanţa dintre ei şi „vulg”. În plus, omenirea nu mai era ţinută la un loc nici de legătura unei credinţe comune. Ultimii ani din secolul al nouăsprezecelea s-au deosebit printr-o rapidă dezvoltare în sînul claselor înstărite a pervertirii asoterice a religiei populare: felurite comentarii şi interpretări au redus învăţăturile largi ale fiului de dulgher din Nazaret la îngustimea meschină a opticii lor de viaţă. Şi, cu toată înclinaţia lor spre modul vechi de viaţă, nici Elizabeth şi nici Denton nu fuseseră destul de originali pentru a scăpa de influenţa mediului înconjurător. În problemele de comportare obişnuită ei urmaseră căile clasei lor, şi atunci cînd deveniră în cele din urmă Servi ai Muncii se crezură picaţi în mijlocul unor animale inferioare şi primejdioase; se simţeau ca un duce şi o ducesă din secolul al nouăsprezecelea care ar fi fost siliţi să locuiască împreună cu Iago.

Impulsul lor firesc a fost de a păstra o anume distanţă faţă de ceilalţi. Dar întîia idee a lui Denton de a se menţine într-o izolare demnă faţă de acest mediu nou a fost curînd risipită în chipul cel mai brutal. El îşi închipuise că decăderea sa în situaţia de Serv al Muncii era sfîrşitul lecţiei ce i se administra şi că o dată cu moartea fetiţei lor ajunsese la fundul paharului, pe cînd de fapt toate acestea nu erau decît începutul. Viaţa ne cere ceva mai mult decît o simplă acceptare. Şi acum, într-o sală plină de oameni care îngrijeau de maşini, el avea să

încerce o experienţă mai mare, să facă cunoştinţă cu încă un factor al vieţii, cu un factor tot atît de esenţial ca pierderea fiinţelor sau lucrurilor care-i erau dragi, mai esenţial chiar decît munca.

Calma lui descurajare în faţa conversaţiei a devenit o pricină imediată de insultă şi a fost interpretată, mă tem că pe bună dreptate, drept dispreţ. Faptul că ignora dialectul vulgar, cu necunoaşterea căruia pînă atunci se mîndrise, luă deodată o altă întorsătură. El nu reuşi să observe la timp că felul în care primise observaţiile acelea grosolane şi stupide, chiar dacă făcute cu bună intenţie, cu care-l întîmpinaseră oamenii a lovit pe cei care făceau aceste avansuri, ca nişte lovituri de bici.

— Nu înţeleg! zise el cu anume răceală, şi adaogă la întîmplare: Nu, mulţumesc.

Omul care i se adresase îl privi ţintă, se încruntă şi-i întoarse spatele.

Al doilea ins, care nici el nu reuşi să se facă înţeles de urechea nedeprinsă a lui Denton, se strădui să repete cele spuse şi Denton descoperi că i se oferea să se folosească de o cană de ulei. Îi mulţumi politicos, iar omul acela începu o conversaţie mai de amănunt. Denton, observă acesta, fusese probabil un tip bine, şi el dorea să ştie cum ajunsese să poarte haina albastră. Se vedea că aşteaptă o poveste interesantă despre vicii şi extravaganţe. Fusese vreodată Denton într-un Oraş al Plăcerii? Denton avea să descopere în curînd că existenţa minunatelor locuri ale plăcerii obseda şi pîngărea gîndurile şi cinstea acestor lucrători lipsiţi de voinţă şi de nădejdi ai lumii subterane.

Firea lui aristocratică se indignă de aceste întrebări. Răspunse cu un „nu” scurt. Omul mai insistă cu alte cîteva întrebări mai personale, însă de astă dată Denton fu cel care-i întoarse spatele:

— Ei, drăcie! zise interlocutorul său, foarte uimit.

Denton îşi dădu seama curînd că această conversaţie notabilă era repetată pe un ton indignat unor ascultători mai binevoitori şi că producea uimire şi rîsete ironice. Lucrătorii se uitau la Denton cu vădit interes.

O ciudată senzaţie de izolare puse stăpînire pe el. Încercă să se gîndească la presa lui şi la dispozitivele ei neobişnuite…

Maşinile îi ţineau pe oameni destul de ocupaţi în timpul primei ture şi apoi venea o pauză. Era doar un scurt interval pentru o gustare, în care nu aveau timp să se ducă în vreuna din sălile de mese ale Companiei Muncii. Denton îşi urmă tovarăşii de muncă într-o galerie scurtă. În care se afla un număr de lăzi şi gunoaie de la presă.

Fiecare om scoase cîte un pachet cu mîncare. Denton nu avea nici un pachet. Supraveghetorul, un tînăr neglijent, care se menţinea în funcţia lui numai prin influenţă, omisese să-l prevină pe Denton că era dator să se îngrijească şi de acest lucru. Denton stătu deoparte, dar i se făcu foame. Ceilalţi se adunară în grup, vorbind cu glas scăzut şi aruncîndu-i din cînd în cînd cîte o privire. Începu să se simtă stingherit. Aerul său de nepăsare îl costa un efort enorm. Încercă să se gîndească la pîrghiile noii sale prese.

Apoi unul din ei, un om mai scund, dar mult mai lat în umeri şi mai zdravăn decît Denton, se apropie de el. Denton se întoarse spre el cu un aer cît mai nepăsător.

— Ţine! zise delegatul, după cum socoti Denton că trebuie să fie, şi îi întinse o bucată de pîine într-o mînă nu prea curată. Avea o faţă negricioasă, cu nasul turtit, iar un colţ al gurii îi atîrna în jos.

În clipa aceea Denton nu-şi dete seama dacă gestul acesta era o politeţă sau o insulă. Se simţi ispitit să refuze.

— Nu, mulţumesc, zise el; şi, văzînd schimbarea de expresie a omului, adăugă: Nu mi-e foame.

Se auzi un rîs pornind de la grupul din fund.

— Ţi-am spus eu, zise omul care se oferise să-i împrumute lui Denton o cană de ulei. Ăsta e boier! Nu eşti destul de bun pentru el.

Faţa negricioasă se întunecă şi mai mult.

— Ţine, zise el continuînd să-i întindă pîinea şi vorbi cu glas mai scăzut: Trebuie să mănînci asta, înţelegi?

Denton privi faţa ameninţătoare a omului, şi un curent ciudat de energie păru că începe să-i curgă prin membre şi prin trup.

— Nu-mi trebuie, zise el încercînd un zîmbet amabil, care se schimonosi şi i se şterse numaidecît de pe buze.

Omul robust îşi apropie obrazul de el, iar pîinea deveni în mîna lui o ameninţare fizică. Gîndul lui Denton se concentra asupra intenţiilor din ochii adversarului.

— Mănînc-o, zise omul cel negricios.

Se făcu o pauză şi îndată după aceea amîndoi acţionară rapid. Bucata de pîine descrise un drum complicat, o curbă care ar fi trebuit să se sfîrşească în obrazul lui Denton; şi apoi pumnul acestuia izbi încheietura mîinii care o ţinea, şi bucata de pîine zbură în sus, dincolo de aria conflictului, încheindu-şi rolul.

Denton se dădu repede înapoi, cu pumnii încleştaţi şi braţele încordate. Faţa sumbră şi iritată a celuilalt se îndepărtă, deveni duşmănoasă şi atentă, pîndind momentul. Denton se simţi pentru o clipă încrezător în sine, ciudat de optimist şi senin. Inima îi bătea cu putere. Îşi simţi trupul plin de vigoare înflăcărată.

— Încăieraţi-vă, băieţi! strigă cineva, şi atunci omul cu faţa sumbră sări înainte, se feri înapoi şi în lături şi apăru din nou.

Denton îl lovi, însă fu lovit şi el.

I se păru că un ochi îi este distrus şi simţi o buză moale sub pumnul său tocmai în clipa cînd era lovit iarăşi — de astă dată sub bărbie. Stele verzi începură să-i joace în faţa ochilor. În clipa aceea avu senzaţia că tot capul îi e spart în bucăţi, apoi ceva îl izbi în ceafă, iar lupta dintre ei ajunse ceva neinteresant, impersonal.

Îşi dădea seama că trecuseră nişte secunde sau minute de timp abstract în oare nu se întîmplă nimic. Zăcea cu capul pe o grămadă de cenuşă, iar ceva umed şi cald îi curgea repede prin gît. Primul şoc se fărîmiţă

în senzaţii izolate. Tot capul îi zvîcnea; ochiul şi bărbia îl dureau tare, iar în gură avea gust de sînge.

— E în regulă! zise un glas. Uite-l că deschide ochii.

— Are să-i prindă bine, zise altul.

Tovarăşii săi de muncă stăteau în juru-i. Făcu o sforţare şi se sculă. Îşi duse mîna la ceafă şi văzu că părul îi este umed şi plin de cenuşă. Gestul său fu întîmpinat cu rîsete. Ţinea ochii pe jumătate închişi. Pricepu ce s-a petrecut. Speranţa lui de o clipă a unei victorii finale se risipise.

— Pare mirat, zise cineva.

— Mai vrei puţin? zise altul, mai spiritual; apoi, imitînd accentul rafinat al lui Denton, adăugă: Nu, mulţumesc.

Denton îl observă pe omul sumbru stînd ceva mai la o parte, cu o batistă mînjită de sînge pe faţă.

— Unde-i bucata aia de pîine pe care trebuia s-o mănînce? întrebă un ins mărunţel, cu mutră de dihor şi căută cu piciorul prin cenuşa din lada de lîngă el.

Denton se zbătu o clipă într-o luptă interioară. Ştia că legile onoarei cer ca un bărbat să ducă pînă la capăt lupta pe care a început-o, dar acum era prima dată cînd dădea de gustul amar al înfrîngerii. Era hotărît să se ridice din nou, dar nu simţea prea multă tragere de inimă. Se gîndi — şi gîndul nu-l duru prea tare — că poate la urma urmei era un laş. Cîteva clipe îşi simţi voinţa grea, ca pe o bucată de plumb.

— Uite-o! zise omul cel mărunţel şi cu mutră de dihor, aplecîndu-se să ridice bucata de pîine din cenuşă.

Se uită la Denton, apoi la ceilalţi.

Încet, cam fără voie, Denton făcu un pas înainte. Un albinos cu faţa murdară întinse mîna spre omul cu mutră de dihor.

— Dă-mi mie pîinea aia, zise el. Înainta ameninţător, cu pîinea în mînă, spre Denton. Aşadar încă nu te-ai săturat, zise el. Nu?

Acum era momentul.

— Nu, încă nu, zise Denton ţinîndu-şi respiraţia şi hotărît să lovească bruta aceasta în dosul urechii, înainte de a fi şi el doborît din nou. Ştia că va fi doborît. Se mira cît de greşit se preţuise pe sine adineauri. Cîteva mişcări caraghioase, şi apoi va fi din nou culcat la pămînt. Privi în ochii albinosului. Acesta rînjea, sigur pe el, ca un om care pune la cale o şotie. Lui Denton îi trecu deodată prin gînd perspectiva primejdiei ce-l ameninţa.

— Lasă-l în pace, Jim, zise deodată omul cel sumbru, vorbind peste batista mînjită de sînge. Ţie nu ţi-a făcut nimic.

Rînjetul albinosului pieri. Insul se opri. Îşi mută privirea de la unul la celălalt. Denton avu impresia că omul cu faţa sumbră îşi revendică privilegiul de a-l distruge numai el. Lui Denton însă i-ar fi convenit mai mult albinosul.

— Lasă-l în pace, repetă omul cel sumbru. Pricepi? A încasat-o destul.

Sunetul unui clopot îi acoperi glasul şi rezolvă situaţia. Albinosul rămase derutat.

— Ai avut noroc, zise el, adăugînd o înjurătură trivială, după care se întoarse împreună cu ceilalţi în sala preselor. Aşteaptă pînă la sfîrşitul schimbului, amice! mai adăugă albinosul, strigîndu-i peste umăr. Omul cu faţa sumbră aşteptă ca albinosul să treacă înainte. Denton îşi dădu seama că obţinuse o amînare.

Oamenii se îndreptară spre uşa deschisă. Denton îşi aminti de datoria sa şi se grăbi să ajungă din urmă şirul de oameni. În pragul uşii, care dădea spre galeria boltită a preselor, se afla un poliţist al muncii, îmbrăcat în uniformă galbenă, pontînd o fişă. El nu observase hemoragia omului cu faţa sumbră.

— Grăbeşte-te! îi spuse el lui Denton. Ei! făcu el văzîndu-i faţa răvăşită. Cine te-a lovit?

— Asta mă priveşte! zise Denton.

— Numai să nu te împiedice la muncă, zise omul în galben. Ţine minte asta.

Denton nu-i răspunse. El nu era decît un umil muncitor, îmbrăcat cu grosolana pînză albastră. Legile atacului şi ale onoarei, îşi dădea seama, nu erau pentru cei de seama lui. Se îndreptă spre presă.

Simţea cum i se umflă cucuiele pe frunte, pe bărbie şi în creştetul capului, simţea durerea şi palpitaţia tuturor

loviturilor. Sistemul său nervos începea să cadă în letargie; la fiecare mişcare pe care o făcea ca să potrivească presa avea senzaţia că ridică o enormă greutate. Iar cît priveşte onoarea lui, şi ea palpita, cu sufletul la gură. Cum de putuse rezista? Ce se întîmplase în ultimele zece minute? Ce se va întîmpla după aceea? El ştia bine că avea multe lucruri la care să se gîndească, totuşi gîndurile lui nu se succedau decît în crîmpeie dezordonate.

Îl cuprinse un fel de uimire molatică. Toate concepţiile sale erau răsturnate. Privise propria securitate în faţa violenţei fizice drept ceva de la sine înţeles, ca pe una din condiţiile existenţei. Şi chiar aşa fusese pe vremea cînd umbla îmbrăcat în hainele clasei de mijloc şi cînd avea şi el o avere de om al acestei clase care să-l apere. Dar cine va interveni între oamenii din mulţimea subterană, cînd se iau la bătaie? Într-adevăr, în vremurile acelea n-ar fi făcut-o nimeni. În lumea subterană nu exista nici o lege care să cîrmuiască relaţiile dintre oameni; legea şi maşina statului devenise ceva care-i ţinea pe oameni jos, îi despărţea de orice avuţie şi plăcere pe care şi-ar fi dorit-o, şi asta era tot. Violenţa, oceanul acesta în care trăiesc veşnic animalele şi din care miile de stavile şi invenţii au izbutit să făurească precara noastră viaţă civilizată, se revărsase din nou peste lumea subterană, inundînd-o. Domnea puterea pumnului. Denton coborîse în cele din urmă pînă la treapta primitivă a pumnului, violenţei, îndîrjirii şi traiului în comun, întocmai ca la începuturi.

Dar ritmul maşinii sale se schimbă şi, astfel, gîndurile îi fură întrerupte.

Îndată după aceea putu să cugete din nou. Era ciudat cît de repede se petrecuse totul! Nu simţea duşmănie împotriva acestor oameni care-l snopiseră în bătaie. Era rănit, însă cu mintea limpezită. Vedea

acum în chipul cel mai imparţial cît de justificată fusese nepopularitatea sa. Se purtase ca un neghiob. Dispreţul şi izolarea alcătuiesc privilegiul celor puternici. Aristocratul decăzut care continuă să se agaţe de distincţia sa lipsită de sens este cu siguranţă cea mai jalnică şi mai prefăcută creatură din întreg acest zgomotos univers. Doamne! ce motiv avea el oare să-i dispreţuiască pe oamenii de-acolo?

Ce păcat că nu-şi dăduse mai bine seama de toate astea cu cinci ore înainte!

Ce are să se întîmple la sfîrşitul lucrului? Nu putea să spună, nu putea să-şi imagineze. Nu putea să-şi închipuie gîndurile acestor oameni. Nu simţea decît ostilitatea lor şi lipsa lor totală de simpatie. Vagi perspective de înfrîngere şi violenţă îi treceau una după alta prin minte. Ar putea să născocească vreo armă? Îşi aminti de atacul său asupra hipnotistului, dar aici nu existau lămpi care să poată fi demontate. Nu vedea nimic pe care ar putea să pună mînă ca să se apere.

Se gîndi cîtva timp s-o ia la goană, pierzîndu-se în mulţimea de pe străzile publice. Îndată ce se va sfîrşi lucrul. Dar pe lîngă faptul că aşa n-ar face decît să-şi bată joc de sine însuşi, înţelese că ar însemna de fapt numai o amînare şi o agravare prostească a situaţiei. Observă că omul cu faţa de dihor şi albinosul vorbeau între ei, cu ochii îndreptaţi spre el. Apoi vorbiră cu omul cel sumbru care stătea cu spatele său lat întors anume spre Denton.

În cele din urmă se isprăviră orele de muncă ale schimbului al doilea. Cel care dorise să-i împrumute cana de ulei îşi opri brusc presa şi se întoarse, ştergîndu-se la gură cu dosul mîinii. Ochii săi exprimau aşteptarea calmă a omului care se aşază într-o sală de teatru.

Acum venea criza şi toţi nervii lui Denton păreau că încep să salte şi să danseze. Se hotărîse să se bată, dacă i se oferea vreo nouă insultă. Îşi opri presa şi se întoarse. Cu o uriaşă nepăsare prefăcută trecu prin sala boltită şi intră în coridorul cu lăzile de cenuşă, însă tocmai atunci descoperi că-şi lăsase dincolo haina pe care şi-o scosese din cauza căldurii, punîndu-şi-o lîngă presă. Se întoarse. Se lovi piept în piept cu albinosul. Auzi pe omul cu mutră de dihor zicînd supărat:

— Trebuia s-o mănînce. Trebuia neapărat!

— Ba nu… lasă-l în pace, zise omul cu chip sumbru.

S-ar fi părut că n-o să i se întîmple nimic în ziua aceea. Ieşi din coridor şi urcă scara care ducea la platformele mişcătoare ale oraşului.

Intră în îmbelşugata lumină lividă şi în agitaţia străzii, îşi dădea seama că avea faţa desfigurată şi îşi pipăi cu mîna moale, grijulie, vînătăile umflate. Urcă pe platforma cea mai rapidă şi se aşeză pe o bancă a Companiei Muncii.

Căzu într-o stare de moleşeală meditativă. Întrevăzu cu un fel de claritate fixă primejdiile şi încordările care-l aşteptau. Ce vor face ei mîine? Nu putea să spună. Ce va gîndi Elizabeth despre felul în care fusese brutalizat? Nu putea să spună nici asta. Era epuizat. Fu trezit îndată după aceea de o mînă care i se aşeză pe braţ.

Ridică privirea şi-l văzu pe omul cel sumbru, care şedea lîngă el. Tresări. Cu siguranţă că străzile publice îl fereau de violenţe!

Faţa negriciosului sumbru nu mai trăda nici o urmă a luptei; avea o expresie lipsită de ostilitate, ba chiar una aproape respectuoasă.

— Scuză-mă, zise el cu o totală absenţă de agresivitate.

Denton îşi dădu seama că nu intenţiona cîtuşi de puţin să-l atace. Îl privi, aşteptînd să vadă ce va urma. Era vădit că fraza următoare era premeditată.

— Uite... hm... ce voiam... să-ţi spun! zise omul sumbru şi tăcu, căutîndu-şi cuvintele. Uite... vezi... asta voiam să-ţi spun repetă el.

În cele din urmă pară jocul.

— Eşti băiat de treabă, exclamă el, punîndu-şi mîna murdară pe mîneca tot aşa de murdară a lui Denton. Eşti băiat cumsecade. Un gentilom. Îmi pare foarte... foarte rău. Asta voiam să-ţi spun.

Denton îşi dădu seama că probabil existau şi alte motive, în afară de un simplu impuls, pentru o asemenea purtare neaşteptată. Se gîndi puţin şi-şi înghiţi pornirea unei nevrednice trufii.

— N-aveam de gînd să te jignesc cînd am refuzat bucata aceea de pîine! zise Denton.

— Ţi-am oferit-o cu prietenie, zise omul sumbru, amintindu-şi scena; dar, în faţa blestematului acela de Whitey şi a rîsetelor lui... vezi... a trebuit să te iau la bătaie.

— Da, zise Denton cu însufleţire spontană. Am fost un nătărău.

— Ei, zise insul cu faţă sumbră, vădit satisfăcut. E-n regulă. Bate palma!

Şi Denton îi strînse mîna.

Platforma mişcătoare trecea pe lîngă un institut de înfrumuseţare, şi în partea de jos a faţadei se afla un şir imens de oglinzi puse acolo cu scopul de a stimula pofta de trăsături mai simetrice. Denton prinse imaginea sa şi a noului său prieten, grozav de schimonosite şi lăbărţate. Faţa lui era umflată într-o parte şi mînjită de sînge; un rînjet de amabilitate naivă şi confuză îi schilodea trăsăturile. Un smoc de păr îi acoperea un ochi. Aceeaşi oglindă îl înfăţişa pe omul cel sumbru cu buzele şi nările lăţite. Erau amîndoi legaţi printr-o strîngere de mînă. Apoi imaginea pieri brusc, ca să revină în amintirile din timpul meditaţiilor sale tulburi de dimineaţă.

În timp ce-i strîngea mîna, omul sumbru făcu o remarcă confuză asupra faptului că ştia oricînd să se poarte cu un gentilom, de i-ar fi ieşit vreunul în cale. Prelungi strîngerea de mînă pînă cînd Denton, sub influenţa oglinzii, şi-o retrase pe a sa. Omul sumbru căzu pe gînduri, scuipă cu sete pe platformă, şi-şi reluă tema.

— Asta a fost ce-am vrut să-ţi spun! zise el încurcat şi clătină din cap uitîndu-se în pămînt.

Denton deveni curios.

— Spune pînă la capăt! îl invită el, atent.

Negriciosul sumbru prinse curaj. Strînse braţul lui Denton şi-şi luă un aer de intimitate.

— Scuză-mă, zise el. De fapt, nu ştii să te baţi. Nu ştii. Vezi… nu ştii cum să ***începi.*** Ai să fii ucis dacă nu iei seama. Nu ştii să-ţi ţii mîinile… ***Aşa*!.**

Îşi întări printr-o înjurătură cele spuse, observînd cu ochi prevăzători efectul fiecărui cuvînt trivial.

— Bunăoară, uite, eşti înalt, cu braţele lungi. Ai un braţ mai lung ca oricare altul din sala aia blestemată. Zău, credeam că am să am de furcă. Şi-n loc de asta… Scuză-mă. Nu te loveam dacă aş fii ştiut. Parcă dădeam într-un sac. Nu-i drept. Mîinile parcă ţi-erau legate. Chiar aşa. Uite!

Denton îl privi cu ochii mari, apoi izbucni în rîs, lucru care-i stîrni o durere cumplită în bărbia umflată. Îi dădură lacrimile.

— Zi-i mai departe! spuse el.

Sumbrul negricios reveni la formula sa. Spuse cu amabilitate că-i plăcea înfăţişarea lui Denton şi socoti că rezistase „cu nespus de mult curaj”. „Numai că — adăuse el — curajul nu face doi bani, dacă nu ştii cum să-ţi ţii mîinile”.

— Uite ce-am vrut să-ţi spun! zise el. Lasă-mă să-ţi arăt cum să te baţi. Lasă-mă să-ţi arăt. Eşti neştiutor, n-ai şcoală; dar ai putea să devii un bătăuş pe cinste... zău aşa! Dacă te-ar învăţa careva. Uite, asta am vrut eu să-ţi spun.

Denton ezită.

— Dar, zise el, nu pot să-ţi dau nimic...

— Ăsta-i gentilom din cap pînă-n picioare, zise negriciosul. Ţi-a cerut cineva ceva?

— Şi timpul pe care l-ai pierde?

— Dacă nu înveţi cum să te baţi ai să fii ucis, fii sigur de asta.

Denton se gîndi o clipă.

— Nu ştiu, zise el.

Privi chipul de lîngă el, şi toată asprimea lui nativă îi sări în ochi. Simţi o schimbare bruscă în prietenia trecătoare pe care i-o manifestase. I se părea de necrezut să fie nevoit să se simtă îndatorat faţă de o astfel de făptură.

— Flăcăii se bat mereu, zise omul sumbru. Într-una! Şi bineînţeles dacă unul se înfurie şi-ţi dă o lovitură mortală...

— Pe Dumnezeul meu! strigă Denton. Aş dori asta.

— Ei, dacă vrei aşa ceva...

— N-ai priceput!

— Poate că nu, zise omul sumbru şi căzu într-o tăcere meditativă.

Cînd vorbi din nou, glasul îi era mai puţin prietenos. Îl îndemnă pe Denton:

— Ascultă! Ai de gînd să mă laşi să-ţi arăt cum să te baţi?

— E foarte amabil din partea dumitale, zise Denton, dar...

Se făcu o pauză. Negriciosul se sculă şi se aplecă deasupra lui Denton.

— Eşti prea gentilom, zise el, nu-i aşa? Eu nu sînt de-o seamă cu tine... Pe legea mea! eşti... eşti un smintit!

Îi întoarse spatele şi în clipa aceea Denton îşi dădu seama de adevărul celor spuse de el.

Sumbrul negricios coborî cu demnitate la o răscruce, iar Denton, după un prim imbold de a-l urma, rămase pe platformă.

Cîtva timp gîndurile îi fură preocupate de cele ce se întîmplaseră. Într-o singură zi, tot sistemul său graţios de resemnare se făcuse ţăndări. Forţa ultimă, brutală, de bază îşi arătase faţa prin toate explicaţiile şi consolările lui, şi rînjea enigmatic. Deşi era flămînd şi obosit, nu se duse direct la Hotelul Muncii, unde ar fi întîlnit-o pe Elizabeth. Observă că începea să gîndească, avea mare nevoie să se gîndească; şi astfel, înfăşurat într-un monstruos nor de meditaţie, făcu de două ori înconjurul oraşului pe platforma mişcătoare. Vi-l puteţi închipui cum trecea prin oraşul strălucitor şi zgomotos cu o viteză de cincizeci de mile pe oră, prin oraşul de pe planeta care se învîrteşte pe drumul ei orbital din spaţiu, neînsemnat pe nici o hartă, cu mai multe mii de mile pe oră, şi cum simţea o spaimă teribilă încercînd să înţeleagă de ce inima şi voinţa sa trebuie să sufere şi totuşi să continue să trăiască.

Cînd în cele din urmă ajunse la Elizabeth, ea era albă la faţă şi neliniştită. De n-ar fi fost gîndurile care-l preocupau, ar fi băgat de seamă turburarea ei. Cel mai mult se temea că ea va dori să afle amănunte despre necazurile lui, că se va arăta plină de simpatie sau de indignare. O văzu ridicînd din sprîncene în timp ce se uita la el.

— Am fost tratat cu brutalitate, zise el gîfîind. E prea proaspăt, prea recent. Nu vreau să vorbesc despre asta.

Se aşeză cu un aer sumbru pe care nu putu să şi-l ascundă.

Ea îl privi cu uimire şi pe măsură ce citi ceva din hieroglifele semnificative de pe faţa lui plină de cucuie, buzele i se făcură livide. Mai subţire acum decît în zilele lor de prosperitate, cu degetul mare puţin schimbat şi el de munca de ciocănire a metalului pe care o făcea, mîna ei se încleşta convulsiv.

— Ah, lumea asta oribilă! zise ea, şi altceva nu mai spuse nimic.

În ultimele zile deveniseră o pereche foarte tăcută; abia dacă îşi spuseră o vorbă în seara aceea, fiecare din ei urmărindu-şi şirul gîndurilor proprii. Tîrziu, cînd Elizabeth stătea culcată şi încă trează, Denton, care pînă atunci stătuse nemişcat ca un mort, se ridică deodată de lîngă ea.

— Nu mai pot să rezist! strigă el. Nu mai vreau să rezist!

Ea îl văzu pe întuneric, cum stătea în capul oaselor; îi văzu braţul întinzîndu-se, ca şi cum ar fi dat cuiva o lovitură furioasă prin noaptea care-i înconjura. Apoi rămase un timp nemişcat.

— E prea mult... este mai mult decît poate îndura un om!

Ea nu găsi nimic de spus. Şi ei i se părea că nu mai poate merge aşa. Aşteptă într-o lungă tăcere. Putea să vadă cum Denton stă cu mîinile în jurul genunchilor şi cu bărbia aproape rezemată de ei.

Şi deodată el începu să rîdă.

— Nu, zise el în cele din urmă, trebuie să rezist! Ăsta e lucrul principal. Nu există nici un impuls de sinucigaş în noi… nici un grăunte. Cred că toţi oamenii au trecut prin asta. O s-o scoatem şi noi la capăt, pînă la urmă.

Elizabeth căzu tristă pe gînduri şi-şi dete seama că şi asta era adevărat.

— O s-o scoatem la capăt. Cînd te gîndeşli la toţi cei care au scos-o la capăt: atîtea generaţii nesfîrşite… da, nesfîrşite. Nişte fiare mărunte muşcînd şi arătîndu-şi colţii şi care au tot muşcat şi şi-au arătat colţii generaţie după generaţie.

Vorba lui monotonă se curmă brusc şi reîncepu după un lung răstimp de tăcere.

— Epoca de piatră a durat nouăzeci de mii de ani. În toţi acei ani a existat pe undeva cîte un Denton. O succesiune apostolică. Şi toţi au avut favoarea s-o scoată la capăt. Ia să vedem! Nouă zeci… două sute… trei ori nouă, douăzeci şi şapte… trei mii de generaţii de oameni!… oameni — mai mult sau mai puţin! Şi fiecare a luptat şi a fost lovit, a fost făcut de rîs, şi a reuşit s-o scoată la capăt… mergînd mai departe… Şi alte mii de inşi care vor mai veni poate… da, mii! Şi care vor merge mai departe. Mă întreb dacă vom fi mulţumiţi de ei?

Glasul lui căpătă un ton de argumentare.

— Dacă cineva ar putea găsi precis… Dacă cineva ar putea spune: „Iată de ce, iată de ce lucrurile merg înainte…”

Rămase tăcut, iar ochii Elizabetbei începură de la o vreme să-l desluşească prin întuneric, pînă cînd în cele din urmă îl putură vedea cum stă cu capul rezemat în palmă. Avu senzaţia unei enorme depărtări între minţile lor; imaginea aceea vagă a unei alte fiinţe i se păru o formă a înţelegerii lor mutuale. La ce se gîndea el oare acum? Ce va mai spune? Încă un veac păru că trece pînă cînd el suspină şi şopti:

Nu. Nu înţeleg. Nu pot!

Apoi se făcu o pauză lungă, după care omul repetă acelaşi lucru. Dar a doua oară vorbi pe un ton ciudat, ca şi cum găsise soluţia.

Femeia observă că el se pregăteşte să se culce din nou. Îi urmări mişcările, văzu cu uimire cum îşi potriveşte perna, ca să se simtă cît mai comod. Şi el se întinse în pat cu un suspin aproape satisfăcut. Criza îi trecuse. Rămase nemişcat, apoi respiraţia îi deveni regulată şi adîncă.

Dar Elizabeth rămase cu ochii larg deschişi în întuneric, pînă cînd dangătul unui clopot şi lumina bruscă a lămpilor electrice îi avertiză că Compania Muncii avea nevoie de ei pentru încă o zi.

În ziua aceea se încăieră cu albinosul Whitey şi cu insul cu mutră de dihor. Blunt, omul sumbru, care era artist în ale bătăii, după ce l-a lăsat mai întîi pe Denton să primească o lecţie, a intervenit, nu fără un oarecare aer protector.

— Nu-l mai ţine de păr, Whitey, dă-i drumul! zise el cu glasul său grosolan, în mijlocul indignării generale. Nu vezi că nu ştie să se bată?

Şi Denton, zăcînd ruşinat în praf, îşi dădu seama că trebuie să accepte pînă la urmă cursul acela de instruire.

Îşi ceru scuze făţiş. Se ridică în picioare şi se duse la Blunt.

— Am fost un prost, şi dumneata ai dreptate, zise el. Dacă nu e prea tîrziu...

În seara aceea, după al doilea schimb, Denton se duse cu Blunt în nişte hrube pustii şi pline de noroi de sub portul Londrei ca să înveţe noţiunile elementare ale înaltei arte a bătăii, aşa cum fusese ea perfecţionată în marea lume din subterane: avea să înveţe, cum trebuie să izbeşti cu mîna sau cu piciorul pe un om, aşa ca să-l răneşti îngrozitor sau să-l ameţeşti cu totul, cum să izbeşti „vital” cu mîna sau cu piciorul, cum să te foloseşti de o sticlă ascunsă sub haină drept măciucă şi să-l umpli de sînge cu diferite ustensile domestice, cum să anticipezi şi să abaţi intenţiile adversarului în alte direcţii; toate procedeele plăcute, care de fapt se dezvoltaseră printre dezmoşteniţii marilor oraşe ale secolelor al douăzecilea şi al douăzeci şi unulea, îi fură predate lui Denton de către un exponent înzestrat al lor.

Sfiala îl părăsi pe Blunt pe măsură ce lecţia înainta, şi insul dădu dovadă de o oarecare demnitate de expert, chiar de un fel de spirit patern. Îl tratǎ pe Denton cu cea mai mare consideraţie, „atingîndu-l numai puţin”, din cînd în cînd, pentru a-i ţine interesul treaz, şi izbucnind în rîs la cîte o lovitură reuşită a lui Denton, care-i umplea gura de sîngele lui, profesorului.

— Mereu uit să-mi feresc gura! zise Blunt, recunoscîndu-şi partea sa slabă. Totdeauna. Nu mă prea sinchisesc dacă sînt lovit în gură, mai ales dacă nu mă atinge la bărbie. Gustul sîngelui îmi face bine. Totdeauna. Ar fi însă mai bine să nu te lovesc iar.

Denton se duse acasă, adormind istovit şi sculîndu-se spre dimineaţă cu membrele îndurerate şi plin de vînătăi. Oare mai merita să trăiască? Ascultă răsuflarea Elizabethei şi, amintindu-şi că o trezise în seara precedentă, rămase foarte liniştit. Era plin de un nesfîrşit dezgust faţă de noile condiţii de viaţă. Ura totul, îl ura chiar şi pe sălbaticul binevoitor care-l protejase cu atîta generozitate. Înşelătoria monstruoasă a civilizaţiei îi apăru goală în faţa ochilor; o văzu ca pe o uriaşă demenţă, care producea un torent tot mai puternic de sălbăticie dedesubt, iar deasupra o aristocraţie tot mai şubredă şi o risipă tot mai absurdă. Nu putu să întrevadă nici un motiv de răscumpărare, nici o urmă de onoare, nici în viaţa pe care o dusese şi nici în această viaţă în care se prăbuşise acum. Civilizaţia se prezenta ca un produs catastrofal, căruia îi păsa tot atît de puţin de oameni — afară doar ca victime — cît unui ciclon sau unei ciocniri planetare. El, ca şi întreaga omenire, părea să trăiască cu total în zadar. Mintea lui căută un mijloc de scăpare, dacă nu pentru el, cel puţin pentru Elizabeth. Dar se gîndi şi la sine. Ce-ar fi dacă l-ar căuta pe Mwres şi i-ar spune despre dezastrul lor? I se păru un lucru uimitor faptul că Mwres şi Bindon dispăruseră cu totul din gîndurile sale. Unde erau? Ce făceau? După aceea, trecu la nişte gînduri cu totul dezonorante. Şi în cele din urmă, fără să scape din tumultul gîndurilar sale, ci punîndu-i capăt aşa cum

zorile pun capăt nopţii, găsi concluzia limpede şi firească a nopţii trecute: convingerea că trebuia să ducă lucrurile pînă la sfîrşit şi că, fără să se mai gîndească la altceva şi folosindu-şi toate gîndurile şi energia, trebuia să reziste şi să lupte printre semenii săi, ca să se achite de datoria sa de om.

Lecţia din seara a doua fu poate mai puţin îngrozitoare decît prima, iar a treia chiar suportabilă, căci Blunt i-a adus şi cîteva laude. A patra zi, Denton descoperi că omul cu mutră de dihor era un laş. Trecură vreo două săptămîni de zile mocnite şi seri pline de lecţii febrile; Blunt, cu multe înjurături, mărturisi că nu întîlnise niciodată un elev atît de dibaci; şi toată noaptea Denton visa lovituri, parări şi tot felul de trucuri şi viclenii. În tot acest timp, nimeni n-a mai încercat să-l atace, de teama lui Blunt; şi apoi sosi a doua criză. Într-o zi Blunt nu veni, recunoscînd mai tîrziu că o făcuse intenţionat, şi întreaga dimineaţă obositoare Whitey aşteptă intervalul dintre schimbări cu o nerăbdare ostentativă. El nu ştia nimic despre lecţiile de bătaie şi-şi petrecu timpul spunîndu-i lui Denton şi îndeobşte tuturor celor din sală toate lucrurile neplăcute pe care avea de gînd să le facă.

Whitey nu era popular şi oamenii priveau fără prea mult interes cum îl sîcîie pe muncitorul cel nou. Dar lucrurile se schimbară cînd încercarea lui Whitey de a deschide ostilităţile, lovindu-l pe Denton în faţă, fu întîmpinată printr-o fentă executată excelent, cu o apucare şi un brînci care completă orbita deschisă de piciorul lui Whitey şi mută capul acestuia pe grămada de cenuşă unde se izbise altădată chiar capul lui Denton. Whitey se ridică ceva mai alb la faţă şi începînd să înjure atacă cu lovituri vitale. Trecură cîteva momente indecise, cu cîteva atacuri respinse, care adînciră uluirea crescîndă a lui Whitey; apoi lucrurile se precipitară într-o încăierare, cu un Denton deasupra, care-l strîngea pe Whitey de gît şi-şi ţinea genunchiul pe pieptul acestuia, şi cu Whitey înlăcrimat şi cu faţa neagră, cu limba scoasă şi cu un deget scrîntit, străduindu-se să explice neînţelegerea cu ajutorul unor sunete mai mult horcăite. Şi, pe lîngă toate, ajunsese vădit lucru că pentru spectatorii de-acolo nu mai existase vreodată o figură mai populară decît Denton.

Cu precauţiile cuvenite, Denton îi dete drumul adversarului său şi se ridică în picioare. Sîngele părea că i se schimbase

într-un fel de foc fluid, îşi simţea membrele uşoare şi nefiresc de puternice. Gîndul că era un martir în maşina civilizaţiei îi dispăru din minte. Era un om într-o lume de oameni.

Insul cel mărunţel, cu mutră de dihor, fu primul care se grăbi să-l bată pe umăr. Cel cu cana de ulei radia ca un soare şi îl felicită din toată inima... Lui Denton i se păru de necrezut că se gîndise vreodată la soluţii deznădăjduite.

Denton era acum convins nu numai că trebuia s-o scoată la capăt, dar şi că putea s-o facă. Şedea pe patul acoperit cu pînză grosolană, expunîndu-i Elizabethei acest nou aspect al lucrurilor. O parte din obrazul lui se învineţise. Dar Elizabeth, care nu se luptase cu nimeni, nu fusese bătută pe umăr prieteneşte, nu avea vînătăi dureroase pe faţă, ci doar o paloare şi cîteva noi cute în jurul gurii, era femeie. Îl privi ţintă pe Denton în timp ce acesta îşi exprima noua sa profeţie.

— Simt că există ceva, spunea el, ceva care merge înainte, o Fiinţă a Vieţii în care trăim şi ne mişcăm şi din care face parte fiinţa noastră, ceva care a început acum cincizeci sau poate o sută de milioane de ani, ceva care merge înainte, crescînd, răspîndindu-se, pînă la lucrurile care sînt mai presus de noi, lucrurile care ne justifică pe noi toţi... Asta are să explice şi să-mi justifice lupta, cu toate vînătăile astea şi cu durerile în-durate. E dalta... da, e dalta Creatorului. Dacă aş putea să te fac să simţi ce simt eu, o, daca aş putea! atunci ai înţelege, draga mea, ştiu bine că ai înţelege.

— Nu, zise ea cu glas scăzut. Nu, n-aş înţelege.

— La fel credeam şi eu...

Ea clătină din cap.

— Nu, zise ea, m-am gîndit şi eu. Ceea ce îmi spui nu mă convinge.

Îl privi cu hotărîre în faţă.

— Urăsc asta, zise ea cu voce sugrumată. Tu nu înţelegi, nu te gîndeşti. A fost un timp cînd spuneai anumite lucruri şi eu le credeam. Acum am devenit mai înţeleaptă. Tu eşti bărbat, poţi să lupţi, să-ţi croieşti drum. Nu-ţi pasă de vînătăi. Poţi să fii brutal şi urît, şi totuşi să rămîi bărbat. Da, asta ţi se potriveşte. Ai dreptate. Numai că o femeie nu e la fel. Sîntem croite altminteri. Ne-am civilizat prea curînd. Lumea asta subterană nu-i pentru noi.

Se întrerupse, apoi urmă din nou:

— Urăsc toate astea! Urăsc pînza asta oribilă! O urăsc mai mult decît... mai mult decît orice. Îmi răneşte degetele cînd o ating. Este groaznică pentru piele. Şi femeile cu care lucrez zi de zi! Stau trează nopţile şi mă gîndesc să n-ajung ca ele...

Se întrerupse iar.

— Încep chiar să devin ca ele, strigă ea pătimaş.

Văzîndu-i turburarea, Denton o privi cu ochi mari.

— Dar... începu el şi se opri.

— Tu nu înţelegi. Ce am eu? Ce am eu, care să mă salveze? Tu poţi să lupţi. Lupta e treaba bărbaţi lor. Dar femeile, femeile sînt diferite... M-am gîndit mult, n-am făcut altceva decît să mă gîndesc zi şi noapte. Uită-te la culoarea feţei mele! Nu pot să mai continui. Nu pot să îndur viaţa asta... Nu mai pot s-o îndur.

Se opri. Ezită.

— Nu ştii totul, zise ea dintr-o dată şi o clipă pe buzele ei flutură un zîmbet amar.

Mi s-a cerut să te părăsesc.

— Să mă părăseşti!

Ea nu răspunse, făcînd doar o mişcare afirmativă cu capul.

Denton se ridică brusc în picioare. Se priviră fix într-o lungă tăcere.

Deodată, ea se întoarse şi se aruncă cu faţa în jos pe patul lor acoperit cu pînză grosolană. Nu suspină, nu scoase nici un sunet. Rămase nemişcată, cu faţa în jos. După un lung răstimp dureros, umerii începură să-i salte într-un plîns liniştit.

— Elizabeth! şopti el. Elizabeth!

Se aşeză încet lîngă ea, se aplecă asupra ei, o cuprinse cu braţul într-o mîngîiere îndoielnică, căutînd în zadar o ieşire din situaţia cu neputinţă de îndurat.

— Elizabeth, îi şopti el la ureche.

Ea îl împinse cu mîna.

— Nu pot să dau naştere unui copil care să fie un sclav! zise ea şi izbucni într-un plîns mai puternic şi mai amar.

Pe faţa lui Denton apăru consternarea. Apoi el se dădu jos din pat şi se ridică în picioare. Toată mulţumirea de sine îi dispăru de pe faţă, făcînd loc unei mînii neputincioase. Începu să vorbească fără şir şi să înjure forţele nemiloase care-l covîrşeau, toate accidentele, dorinţele aprinse şi nepăsările care-şi bat joc de viaţa oamenilor. Acest animal infim al pămîntului îşi înălţă glasul său modest în minuscula încăpere ridicînd pumnul împotriva trecutului şi viitorului şi a întregii vastităţi absurde a imensului oraş.

V. Bindon intervine

În tinereţe, Bindon se ocupase cu diferite speculaţii şi dăduse trei lovituri strălucite. Pentru tot restul vieţii, avusese înţelepciunea să se lase de afacerile riscante şi de părerea că e un om foarte deştept. Era mînat de fapt numai de dorinţa de a avea influenţă şi reputaţie în intrigile de afaceri ale uriaşului oraş în care-şi dăduse loviturile. Deveni în cele din urmă unul dintre cei mai influenţi acţionari în Compania platformelor de zbor din Londra, unde aeroplanele veneau din toate părţile lumii. Atît se poate spune despre activitatea sa publică. În viaţa lui particulară, era un om al plăcerii. Iată acum povestea inimii sale.

Dar, înainte de a porni spre atari profunzimi, trebuie să ne oprim puţin la exteriorul persoanei sale. Aspectul lui fizic era de om slab, scund şi brun; iar faţa, care avea trăsături fine şi era bine pigmentată, varia de la o mulţumire de sine cam incertă pînă la inteligenţa cea mai inconstantă. Faţa şi capul îi fuseseră depilate, conform modei igienice a timpului, aşa că şi culoarea şi conturul părului său variau o dată cu costumul, pe care-l schimba neîncetat.

Uneori, se umfla cu veşminte pneumatice de un gust rococo. Din hainele împopoţonate ale acestui stil şi de sub pălăria luminată şi translucidă ochii săi aşteaptă cu gelozie respectul celor mai puţin eleganţi decît el. Alteori îşi sublinia eleganţa zveltă prin haine de satin negru, strînse pe corp. Pentru a-şi da un aer de mare demnitate, îşi făcea umeri largi pneumatici, de pe care atîrna o robă cu faldurile aranjate cu grijă, din mătase chinezească, iar un Bindon clasic, într-un costum roz strîns pe talie, era şi el un fenomen trecător în eterna paradă a Destinului. În zilele cînd spera să se căsătorească cu Elizabeth a căutat s-o impresioneze, s-o farmece, şi în acelaşi timp să-şi mai scadă ceva din povara celor patruzeci de ani, îmbrăcîndu-se după ultima modă a fantelui contemporan, într-un costum din material elastic, cu proeminente coarne

extensibile, care-şi schimbau culoarea, în mers, printr-un dispozitiv ingenios de cromatofori versatili. Şi fără îndoială, dacă afecţiunea Elizabethei n-ar fi fost dinainte angajată de nevrednicul Denton şi dacă gusturile ei n-ar fi avut înclinaţia ciudată spre lucrurile de modă veche, stilul acesta, atît de şic, fără îndoială că ar fi încîntat-o. Bindon îl consultase pe tatăl Elizabethei înainte de a se prezenta în acest costum, căci era unul din oamenii care ţin seama întotdeauna de critică în privinţa felului de a se îmbrăca, iar Mwres decretase că e tot ce şi-ar putea dori inima unei femei. Însă afacerea cu hipnotistul a dovedit că totuşi cunoştinţele lui în privinţa inimii femeieşti erau incomplete.

Planul lui Bindon de a se căsători se formase cu puţin înainte ca Mwres să-i arunce în cale feminitatea înmugurită a Elizabethei. Unul din secretele păstrate de Bindon cu cea mai mare rîvnă în suflet era credinţa în marea sa capacitate de viaţă pură şi simplă, de un tip cu totul sentimental. Gîndul acesta conferea un soi de gravitate patetică exceselor jignitoare şi cu totul lipsite de sens pe care îi plăcea să le socotească drept un păcat îndrăzneţ, şi pe care destui alţi oameni deopotrivă de neînţelepţi erau în stare să le socotească la fel. Ca o consecinţă a acestor excese, sau poate şi dintr-o înclinaţie ereditară spre îmbolnăvirea timpurie, ficatul său a fost serios afectat şi omul începu să sufere de tot mai multe inconveniente în călătoriile cu aeroplanul. În timpul convalescenţei, de după un atac biliar prelungit, s-a gîndit că în ciuda tuturor fascinaţiilor teribile ale viciului, dacă ar găsi o femeie frumoasă, tînără şi blajină, de un tip nu prea intelectual, care să-i închine viaţa, ar putea să se mai întoarcă pe calea Binelui, ba chiar să-şi întemeieze o familie plină de virtuţi, aşijderea lui, care să-i mîngîie mai tîrziu bătrîneţele. Dar, ca atîţia alţi oameni încercaţi în cele lumeşti, el se îndoia că mai există asemenea femei bune. Pe cele de care mai auzise le privea cu scepticism şi, în sinea lui, chiar înfricoşat.

Cînd Mwres reuşi să-l prezinte Elizabetbei, i se păru că dăduse norocul peste el. Se îndrăgosti de fată numaidecît. Desigur, se mai îndrăgostise el tot aşa, într-una, încă de la şaisprezece ani, potrivit tuturor variatelor formule pe care le descoperea, pe rînd, în literatura acumulată de atîtea secole. Dar acum era altfel. Asta era dragostea lui adevărată. I se păru

că se trezise în el tot ce are mai bun. Simţea că de dragul ei ar putea să renunţe la felul de viaţă care-i produsese leziuni cît se poate de grave la ficat şi în sistemul nervos. Şi se vedea în închipuirea sa ca un desfrînat tămăduit, ce ducea acum o viaţă idilică. N-are să fie niciodată sentimental cu ea sau nerod; totdeauna va fi puţin cinic şi amar, cum îi stătuse bine şi în trecut. Şi totuşi era sigur că ea are să intuiască adevărata lui măreţie şi bunătate. Iar la timpul potrivit îi va mărturisi totul, îi va istorisi versiunea lui despre ceea ce considera el că a fost viaţa lui păcătoasă, arătîndu-i ce sinteză de Goethe, Benvenuto Cellini şi Shelley şi tot felul de tipi din ăştia era el în realitate, şi-i va strecura toate acestea în auzul şocat al foarte frumoaselor ei urechi, care, fără îndoială, or să-l asculte cu simpatie. Şi pregătind toate acestea, el îi făcea curte cu o ne-sfîrşită subtilitate şi cu enorm respect. Iar rezerva cu care-l trata Elizabeth nu i se păru altceva decît o minunată modestie, sporită printr-o tot atît de minunată lipsă de idei.

Bindon nu ştia nimic despre afecţiunea ei îndreptată în altă direcţie, nici despre încercarea făcută de Mwres de a utiliza hipnotismul ca un corectiv la această digresiune a inimii fetei, el îşi închipuia că este în cei mai buni termeni cu Elizabeth, şi îi făcuse cu mult succes cîteva daruri semnificative, constînd din bijuterii şi cosmetice nevinovate, cînd fuga ei cu Denton îl lăsă năucit. Prima sa reacţie a fost o furie născută din vanitatea rănită, şi cum Mwres era persoana cea mai la îndemînă, îşi vărsă primele atacuri asupra lui.

Se duse imediat şi îl insultă grosolan pe dezolatul tată, apoi petrecu o zi agitată, alergînd dîrz prin tot oraşul şi punînd întrebări în dreapta şi-n stînga, într-o încercare insistentă şi în parte reuşită de a-l distruge pe speculantul acela matrimonial. Natura activă a acestor agitaţii îi dădu o stare de veselie temporară, şi se duse la localul pe care obişnuise să-l frecventeze în zilele sale păcătoase, într-o dispoziţie de veselie nepăsătoare, şi luă masa, mult prea abundentă şi plină de voioşie, cu încă doi tineri ca el, în vîrstă de vreo patruzeci de ani. Renunţă la această partidă; nici o femeie nu merita să te porţi frumos cu ea, şi chiar el însuşi se miră de cinismul spiritual de care dădu dovadă. Unul din ceilalţi doi disperaţi, înfierbîntat de vin, făcu o aluzie glumeaţă la dezamăgirea sa, dar în clipa aceea aluzia nu i se păru displăcută.

A doua zi se trezi cu ficatul inflamat şi cu o certă indispoziţie. Izbi cu piciorul în maşina fonografică de ştiri, spărgînd-o ţăndări, îşi concedie valetul şi se hotărî să se răzbune cumplit pe Elizabeth. Sau pe Denton. Sau pe altcineva. Dar, oricum, avea să fie o răzbunare teribilă; şi prietenul care glumise pe socoteala lui nu-l va mai vedea în chip de victimă a unei fete neghioabe. El ştia cîte ceva despre mica avere ce i se cuvenea ei şi despre faptul că aceasta va constitui singurul sprijin al tinerei perechi, pînă cînd Mwres se va îmblînzi. Dacă Mwres nu se va îmblînzi şi dacă se vor întîmpla lucruri nefavorabile în afacerea în care erau investite speranţele Elizabethei, ei vor ajunge într-o situaţie grea şi vor putea fi tentaţi să facă lucruri îngrozitoare. Imaginaţia lui Bindon, părăsindu-şi cu totul idealismul ei frumos, începu să clocească ideea de a le pregăti o soartă sinistră. Se văzu pe sine, omul bogat şi puternic, implacabil şi de nepătruns, urmărind-o pe fata asta care-l dispreţuise. Şi deodată imaginea ei îi reveni în minte, vie şi dominantă, şi pentru prima oară în viaţă Bindon înţelese ceva din adevărata forţă a pasiunii.

Imaginaţia lui se dădu la o parte ca un valet respectuos care-şi făcuse datoria, deschizînd uşa în faţa emoţiei.

— Dumnezeule! strigă Bindon; o voi avea! Chiar dacă va trebui să mă omor ca s-o capăt! Şi tipul acela!…

După o întrevedere cu medicul său şi o penitenţă pentru excesele din noaptea precedentă sub forma unor medicamente amare, un Bindon îmblînzit, dar absolut hotărît, se duse să-l caute pe Mwres. Îl găsi pe Mwres distrus, împovărat de griji şi umil, într-o dispoziţie de defensivă, gata să se vîndă trup şi suflet, cu atît mai mult să vîndă orice interes al unei fiice neascultătoare, pentru a-şi recîştiga poziţia pierdută în lume. În dis-cuţia rezonabilă care urmă se hotărî ca aceşti tineri, care o luaseră razna, să fie lăsaţi să se scufunde în mizerie sau chiar să fie ajutaţi să se îndrepte pe această cale plină de învăţăminte, prin influenţa financiară a lui Bindon.

— Şi după aceea? zise Mwres.

— Vor veni la Compania Muncii, zise Bindon. Or să se îmbrace cu hainele de pînză albastră.

— Şi mai tîrziu? întrebă Mwres.

— Ea o să divorţeze de el! zise dînsul, rămînînd o clipă pe gînduri la această perspectivă. Căci în zilele acelea restricţiile

de divorţ din epoca victoriană slăbiseră extraordinar de mult, şi perechile se puteau despărţi de sute de ori.

Apoi Bindon sări brusc în picioare, spre uimirea sa şi a lui Mwres.

— Va trebui să divorţeze de el! strigă el. Am să fac eu în aşa fel... am să uneltesc! Pe legea mea că aşa are să fie. El va ajunge un nenorocit, aşa că ea va fi nevoită s-o facă. Am să-l zdrobesc şi am să-l fac praf şi pulbere.

Gîndul de a-l zdrobi şi a-l face praf şi pulbere pe rival îl înfierbîntă şi mai mult. Începu să se plimbe cu paşi mari încoace şi încolo prin mica încăpere.

— O s-o am! strigă el. O voi avea! Nici Cerul, nici Iadul n-or s-o poată scăpa de mine!

După ce fu exprimată astfel, patima lui se evaporă lăsîndu-l în cele din urmă într-o atitudine teatrală. Îşi luă această atitudine ignorînd cu hotărîre eroică durerea ascuţită ce o simţea în jurul diafragmei. Iar Mwres rămase cu haina sa pneumatică dezumflată, el însuşi foarte impresionat.

Şi astfel, cu multă perseverenţă, Bindon se apucă de treabă, devenind providenţa nefastă a Elizabethei, folosind cu îndemînare subtilă fiece părticică de avantaje pe care averea o dădea în zilele acelea unui om asupra semenilor săi. Ajutorul pe care-l ceru la un moment dat consolărilor religiei nu împiedică de loc aceste operaţiuni. Se ducea să stea de vorbă cu un preot interesant, încercat şi simpatic, din secta Huysmanită a cultului Isis, despre toate micile sale acţiuni iraţionale pe care-i plăcea să le privească drept un păcat al său ce îngrozea Cerul, iar preotul interesant, încercat şi simpatic, care reprezenta Cerul mînios, îi sugera, cu o plăcută afectare a groazei, penitenţe simple şi uşoare, şi-i recomanda o fundaţie monastică ce putea fi graţioasă, înviorătoare, igienică şi de loc vulgară, pentru păcătoşii penitenţi cu tulburări viscerale, din categoria oamenilor bogaţi şi plini de rafinamente. Iar după aceste excursii, Bindon se întorcea la Londra, din nou activ şi plin de pasiune. Făcea maşinaţiuni cu o energie într-adevăr remarcabilă, şi se ducea pe o anumită galerie de deasupra străzii cu platforme mobile, unde putea privi intrarea în clădirea Companiei Muncii în care-şi avea adăpostul Denton şi Elizabeth. În cele din urmă, într-o zi o văzu intrînd pe Elizabeth, şi din clipa aceea pasiunea lui se reînnoi.

După ce trecu timpul şi născocirile complicate ale lui Bindon îşi arătară roadele, el se duse la Mwres şi-i spuse că tînăra pereche era în pragul disperării.

— A venit timpul, zise el, ca afecţiunea dumitale părintească să-şi joace rolul. Elizabeth poartă de cîteva luni pînza aceea albastră şi amîndoi s-au cuibărit în- tr-una din vizuinile Companiei Muncii, iar fetiţa lor a murit. Elizabeth ştie acum ce valoare are pentru ea bărbăţia lui, în ce priveşte protecţia. Biata fată! Acum are să vadă lucrurile în altă lumină. Ai să te duci la ea, fiindcă eu nu vreau să apar încă în această afacere, şi ai să-i arăţi cît de necesar este să divorţeze de el...

— E încăpăţînată, zise Mwres cu îndoială.

— Curaj! zise Bindon. Este o fată minunată... o fată minunată!

— Are să refuze.

— Desigur. Dar lasă lucrurile în suspensie. Lasă-le aşa. Şi într-o bună zi, în bîrlogul acela sufocant, în viaţa aceea plictisitoare şi trudnică pe care o duc, ***vor avea o ceartă.*** Şi atunci...

Mwres medita asupra acestui lucru, şi făcu aşa cum i s-a spus.

Apoi Bindon, potrivit celor aranjate cu sfetnicul său spiritual, se duse într-un loc de reculegere. Locul de reculegere al sectei Huysmanite era minunat, cu cel mai bun aer din Londra, luminat de lumina naturală a soarelui, şi cu dreptunghiuri odihnitoare de iarbă adevărată în aer liber, unde omul plăcerilor care face penitenţă putea să se bucure în acelaşi timp de toate plăcerile hoinărelii şi de toate satisfacţiile unei distinse austerităţi. Şi, în afară de participarea la dieta simplă şi sănătoasă din acel loc şi la anumite cîntece religioase măreţe, Bindon îşi petrecea tot timpul gîndindu-se la Elizabeth şi la purificarea extremă pe care o suferise sufletul său de cînd o văzuse prima dată, şi de asemenea dacă va fi în stare să capete o dispensă din partea încercatului şi simpaticului preot ca să se însoare cu ea, în ciuda „păcatului” apropiat al divorţului ei; după aceea, Bindon se rezema de cîte un stîlp al curţii interioare şi cădea în reverie meditînd la superioritatea dragostei virtuoase faţă de orice altă formă de plăceri. Iar durerea ciudată din şale şi piept, care încerca să-i atragă atenţia, dispoziţia de a simţi fierbinţeală sau fiori, o stare generală de boală şi o senzaţie neplăcută a pielii care-i dădea

tîrcoale, se străduia să le ignoreze. Cu siguranţă că făceau parte din vechea viaţă de care acum va izbuti să se dezbare.

Cînd ieşi din locul acela retras, se duse numaidecît la Mwres să ceară veşti despre Elizabeth. Se văzu limpede că Mwres era convins de calitatea sa de tată exemplar, cu inima profund atinsă de nefericirea copilului său.

— Era palidă, zise el adînc mişcat; era foarte palidă! Cînd i-am cerut să plece şi să-l părăsească... şi să fie fericită... ea şi-a lăsat capul pe masă... Mwres îşi suflă nasul — şi a început să plîngă!

Agitaţia îi era atît de mare, încît nu mai putu spune nimic.

— Vai! zise Bindon, respectînd această durere bărbătească. Oh! făcu apoi Bindon brusc, ducîndu-şi mîna într-o parte.

Din adîncul durerii sale, Mwres privi numaidecît spre el, tresărind.

— Ce s-a întîmplat? îl întrebă vădit îngrijorat.

— O durere foarte ascuţită. Iartă-mă! Îmi vorbeai de Elizabeth!

Şi Mwres, după solicitudinea cuvenită faţă de du-rerea lui Bindon, continuă să-i dea raportul. Era chiar neaşteptat de optimist. Elizabteh, în prima emoţie a descoperirii că tatăl ei nu o părăsise cu totul, fusese sinceră cu el în ce priveşte necazurile şi dezgustul ei.

— Da, zise Bindon cu un aer măreţ, o s-o am! Dar apoi, durerea asta nouă îl schimonosi a doua oară.

Pentru aceste dureri inferioare, preotul era relativ ineficace, fiind înclinat să privească trupul şi atari dureri mai curînd ca pe nişte iluzii ale minţii ce pot fi înlăturate prin contemplaţie; aşa încît Bindon se duse la un om dintr-o clasă pe care o detesta, un medic de o extraordinară reputaţie şi impoliteţe.

— Trebuie să te cercetăm peste tot, zise medicul şi făcu asta cu cea mai dezgustătoare francheţă. Ai adus vreodată pe lume vreun copil? îl întrebă acest materialist grosolan, printre alte chestiuni impertinente.

— Nu, după cîte ştiu, zise Bindon, prea uluit ca să-şi poată păstra aerul demn.

— Aha! făcu medicul continuînd să-l ciocănească şi să-l consulte. Ştiinţa medicală din zilele acestea abia începea să se apropie de precizia necesară. Ai face mai bine să te duci, zise

medicul, şi să faci euthanasia. Cu cît mai repede, cu atît mai bine.

Bindon căscă gura. Încercase să se prefacă a nu înţelege explicaţiile tehnice şi previziunile pe care le făcea doctorul.

— Ia ascultă! zise el. Nu cumva vrei să spui... Ştiinţa voastră...

— Nu poate să facă nimic, zise medicul. Cîteva narcotice. Lucrul ăsta într-o oarecare măsură ţi l-ai făcut singur, ştii prea bine.

— Am fost foarte ispitit în tinereţe.

— Nu asta contează. E ceva ereditar.. Chiar dacă ai fi luat măsuri de precauţie, tot n-ai fi reuşit să scapi. Greşeala a fost că te-ai născut. Este vina părinţilor. Şi te-ai sustras de la exerciţii şi aşa mai departe.

— N-am avut pe nimeni să mă sfătuiască.

— Medicii sînt gata oricînd s-o facă.

— Am fost un tînăr plin de viaţă!

— Ce să mai discutăm; răul e săvîrşit. Ai trăit. Nu putem să te facem s-o porneşti din nou. N-ar fi trebuit s-o porneşti niciodată. Îţi spun cinstit... euthanasia!

Cîtva timp Bindon îl privi în tăcere, cu ură. Fiecare vorbă a acestui expert brutal îl rănea în rafinamentul lui. Era atît de grosolan acest medic, atît de impermeabil la toate subtilităţile fiinţei! Dar nu are nici un rost să te cerţi cu doctorul.

— Credinţele mele religioase, zise el, nu mă lasă să admit sinuciderea.

— Dar asta ai făcut toată viaţa!

— Poate, dar iată, acum, am de gînd să privesc viaţa cu seriozitate.

— Eşti nevoit s-o faci, dacă vei continua să trăieşti. Are să te doară. Dar din punct de vedere practic, e prea tîrziu. În orice caz, dacă vrei să faci asta, poate că ar fi bine să-ţi prepari un medicament. Are să te doară cam tare. Aceste mici junghiuri...

— Junghiurile?!

— Sînt simple semne preliminare.

— Cît timp pot s-o mai duc? Vreau să spun, înainte de a mă durea cu adevărat...

— Are să vină foarte curînd. Poate peste vreo trei zile.

Bindon încercă să pledeze pentru o extindere a intervalului, şi în mijlocul pledoariei sale icni şi îşi duse mîna într-o parte. Brusc, întreg patosul extraordinar al
vieţii sale i se înfăţişă în toată realitatea sa.

— Mi-e greu, zise el. Infernal de greu! N-am fost duşmanul nimănui, decît al meu. Totdeauna i-am tratat cinstit pe toţi ceilalţi.

Medicul îl privi cîteva secunde fără nici un fel de simpatie. Se gîndi cît de bine era că nu existau prea mulţi ca Bindon care să se poarte atît de patetic în atari situaţii. Lucrul acesta îi inocula un val de optimism. Apoi doctorul se întoarse spre telefon şi comandă o reţetă la Farmacia Centrală.

Fu întrerupt de un glas din spatele său.

— Pe legea mea! strigă Bindon. Am s-o am totuşi!

Medicul îi cercetă faţa peste umăr, apoi schimbă reţeta.

Îndată ce această întrevedere dureroasă luă sfîrşit, Bindon îşi dezlănţui furia. Ajunse la concluzia că medicul acesta nu numai că era o brută antipatică şi că nu ştia să se poarte cum se cuvine, dar că era şi cu totul incompetent; se duse pe rînd la alţi patru doctori ca să-şi confirme această intuiţie. Dar pentru a se feri de surprize, ţinu prima reţetă în buzunar. Cu fiecare din ei începu prin a-şi exprima grave îndoieli faţă de inteligenţa, cinstea şi priceperea profesională a primului doctor, apoi îşi comunică simptomele, suprimînd de fiecare dată cîteva din lucruri. Acestea erau însă scoase la iveală de doctori. În ciuda faptului că ascultau cu plăcere defăimarea altui medic, nici unul din aceşti specialişti eminenţi nu-i oferea lui Bindon vreo speranţă de a eluda chinul şi deznădejdea ce-l ameninţau acum. Faţă de ultimul dintre ei, el îşi descărcă inima de dispreţul acumulat împotriva ştiinţei medicale.

— După atîtea secole, exclamă el cu aprindere, nu puteţi face nimic, decît să vă recunoaşteţi neputinţa. Eu vă spun „salvaţi-mă” şi voi ce faceţi?

— Fără îndoială că e greu pentru dumneata, zise doctorul. Dar ar fi trebuit să iei măsuri de precauţie.

— Cum era să ştiu?

— Nu era datoria noastră să alergăm după dumneata, zise medicul, culegînd un fir de vată de pe mîneca sa purpurie. De ce să te salvăm pe ***dumneata*** în particular? Vezi, dintr-un

punct de vedere, oamenii cu imaginaţia şi pasiunile dumitale trebuie… trebuie să se ducă.

— Să se ducă?

— Adică să moară. E ca un vîrtej.

Era un tînăr cu faţa senină. Îi zîmbi lui Bindon.

— Noi ne continuăm cercetările, ştii; dăm sfaturi cînd oamenii au înţelepciunea să ni le ceară. Şi aşteptăm să ne vină timpul.

— Să vă vină timpul?

— Abia dacă ştim destul ca s-o scoatem la capăt cu obraz curat, pricepi?

— La capăt?

— Nu trebuie să fii neliniştit. Ştiinţa este încă tînără. Trebuie să se mai dezvolte vreme de cîteva generaţii. Ştim destul acum ca să ştim că nu ştim încă destul… Dar totodată timpul se apropie. Dumneata n-ai să mai apuci acest timp. Dar, fie vorba între noi, voi, bogaţii şi şefii de partide, cu jocul vostru natural de pasiuni, patriotism, religie şi aşa mai departe, aţi cam încurcat lucrurile, nu-i aşa? Lumea asta subterană! Şi altele de acelaşi soi. Unii dintre noi au un fel de impresie că va veni timpul să ştim destul pentru a face ceva mai bun decît acest sistem de ventilaţie şi canalizare. Cunoştinţele continuă să se adune, ştii bine. Continuă să se dezvolte. Şi nu e nici o grabă pentru o generaţie sau două. Într-o bună zi… da, într-o bună zi, oamenii vor trăi altfel. Se uită la Bindon, dus pe gînduri. Vor mai muri mulţi înainte de a veni ziua aceea.

Bindon încercă să-i arate acestui tînăr cît de nesăbuit şi nepotrivit era să-i vorbească astfel unui om bolnav ca el, cît de impertinent şi nepoliticos era acest doctor faţă de el, un om mai în vîrstă şi care ocupa în lumea oficială o situaţie extrem de puternică şi influentă. Insistă asupra faptului că un doctor e plătit ca să vindece oamenii, şi accentua în anume chip cuvîntul ***„plătit”,*** adăugînd că nu e treaba medicului să cerceteze, fie şi fugar „celelalte chestiuni”.

— Dar pe noi ne interesează şi astea! zise tînărul insistînd asupra faptelor, şi Bindon îşi ieşi din sărite.

Indignarea îl făcu să se ducă de-a dreptul acasă. Aceşti impostori incompetenţi, care nu erau în stare să salveze viaţa unui om atît de influent ca el, şi care visau ca într-o bună zi să le răpească proprietarilor legitimi de averi controlul social şi să impună lumii cine ştie ce tiranie! Blestemată ştiinţă! Medita

mînios cîtva timp asupra acestei perspective intolerabile, apoi durerea îi reveni şi el îşi aduse aminte de reţeta preparată de primul doctor, care se afla din fericire încă în buzunar. Luă imediat o doză.

Aceasta îl calmă, potolindu-l foarte mult, aşa că el putu să se aşeze în fotoliul său cel mai confortabil de lîngă biblioteca de înregistrări fonografice, şi să se gîndească la noul aspect al lucrurilor. Indignarea îi trecu, mînia şi pasiunea se prăbuşiră sub atacul subtil al acelei reţete, iar patosul puse în întregime stăpînire pe el. Privi în jur la apartamentul magnific şi aranjat pentru o viaţă de voluptăţi, se uită la statuile şi picturile sale acoperite discret cu văluri, şi la toate dovezile unui viciu, elegant şi cultivat; atinse un buton şi cîntecul trist de flaut păstoresc al lui Tristan umplu văzduhul. Ochii săi rătăceau de la un obiect la altul. Obiectele acestea erau costisitoare, grosolane şi înflorate, dar erau ale lui. Prezentau în formă concretă idealurile sale, concepţiile sale de frumuseţe şi dorinţă, ideea sa de tot ce este preţios în viaţă. Şi acum trebuia să părăsească toate acestea, ca orice om obişnuit. Simţea că este o flacără mică şi plăpîndă, care se stinge. Orice viaţă pesemne că arde aşa şi se stinge! cugetă el. Ochii i se umplură de lacrimi.

Apoi se gîndi că e singur. Nimeni nu se îngrijea de el, nimeni nu avea nevoie de el! În orice clipă ar putea să-i reînceapă cu violenţă durerea. Ar putea chiar să urle. Nimeni nu s-ar fi sinchisit. După spusele tuturor doctorilor, ar putea foarte bine să înceapă să urle după o zi sau două. Îşi aminti ce îi spusese confesorul său spiritual despre scăderea credinţei şi a fidelităţii; despre degenerescenta epocii. Se privi pe sine ca pe o dovadă patetică a acestui lucru; el, subtilul, capabilul, importantul, voluptosul, cinicul, complexul Bindon, să

înceapă să urle, fără să existe nici o creatură simplă şi credincioasă în toată lumea asta care să urle din compasiune împreună cu el. Nu exista nici un suflet simplu şi credincios — nici un păstor care să-i cînte din flaut! Oare toate aceste creaturi simple şi credincioase dispăruseră de pe pămîntul ăsta josnic şi grăbit? Se întrebă dacă gloata vulgară şi neplăcută, care trecea neîncetat prin oraş, îşi dădea seama ce gîndea el despre ea? Dacă era aşa, simţea ea oare că unii din ei vor încerca să-şi facă o părere mai bună. Cu siguranţă că lumea mergea din rău în mai rău. Devenea imposibilă pentru oameni ca Bindon. Poate că într-o zi... Era încredinţat că unicul lucru de care avea el nevoie în viaţă era simpatia. Regretă un timp că nu lăsa în urma lui nici un sonet... nici o pictură enigmatică sau ceva de acest gen, care să-i poarte mai departe fiinţa, pînă cînd în cele din urmă va veni cineva nutrind pentru el simpatie...

I se păru de necrezut că singurul fapt care-l aştepta era moartea. Şi, totuşi, simpatica sa călăuză spirituală era în această privinţă supărător de metaforică şi vagă. Blestemată ştiinţă! Subminase toată credinţa, toată speranţa. Să pleci, să dispari de la teatru şi de pe stradă, de la birou şi din restaurant, din ochii dragi ai femeilor. Şi nimeni să nu-ţi simtă lipsa! Să părăseşti astfel o lume fericită!

Se gîndi că nu-şi deschisese niciodată inima nimănui. La urma urmei, fusese el oare chiar atît de antipatic? Puţini oameni bănuiau cîtă profunzime se ascundea sub masca asta a lui de veselie cinică. Nu vor putea înţelege ei pierderea suferită. Elizabeth, de exemplu, nu bănuise...

Îşi rezervase acest gînd pentru la urmă. Îndată ce se opriră asupra Elizabethei gîndurile lui gravitară cîtva timp numai în jurul ei. Cît de ***puţin*** îl înţelegea Elizabeth!

Acest gînd deveni însă insuportabil. Înainte de toate, trebuia să pună chestiunea asta în ordine. Îşi dădu seama că mai avea încă ceva de făcut în viaţă, lupta sa împotriva Elizabethei nu se terminase încă. Nu va mai putea acum s-o învingă, după cum sperase şi se rugase atîta. Dar putea încă s-o impresioneze!

Gîndindu-se la asta, se culcă. Ar fi putut s-o impresioneze profund, s-o impresioneze astfel încît ea să regrete veşnic felul în care se purtase cu el. Lucrul de care trebuie să-şi dea seama dînsa mai înainte de toate era mărinima lui. Mărinimia lui! Da. O iubise cu o uimitoare măreţie sufletească. Nu-şi dăduse

seama pînă acum atît de limpede, dar, negreşit, avea de gînd să-i lase ei întreaga lui avere. Văzu asta într-o singură clipă, ca pe un lucru hotărît şi inevitabil. Ea îşi va aduce aminte cît de bun a fost cu dînsa, cît de larg şi de generos; înconjurată de tot ceea ce face viaţa plăcută, şi totul fiind dăruit de el, ea-şi va aminti cu nesfîrşit regret de dispreţul şi răceala ei din trecut. Şi cînd va căuta să-şi exprime acest regret, va vedea, că prilejul s-a pierdut pentru totdeauna, va da peste o uşă încuiată, peste o tăcere de gheaţă, peste o faţă albă şi moartă. Închise ochii şi rămase cîtva timp închipuindu-şi această faţă albă şi moartă.

De aici, trecu la alte aspecte ale problemei, dar hotărîrea era luată. Medita îndelung, înainte de a porni la acţiune, căci medicamentul pe care-l înghiţise îl predispunea la o melancolie letargică şi plină de solemnitate, în anume privinţe, schimbă cîteva detalii. Dacă lăsa întreaga sa avere Elizabethei, aceasta ar include şi încăperea voluptuos mobilată pe care o ocupa, şi din mai multe motive nu voia să i-o lase tocmai ei. Pe de altă parte, trebuia totuşi s-o lase cuiva. În situaţia copleşitoare în care se afla, lucrul acesta îl îngrijora deosebit de mult.

În cele din urmă se hotărî s-o lase simpaticului exponent al cultului religios la modă; a cărui conversaţie îi făcuse nu de mult atîta plăcere.

— ***El*** o să înţeleagă! îşi zise Bindon, suspinînd sentimental. El ştie ce înseamnă Răul şi pricepe cîte ceva din fascinaţia extraordinară a Sfinxului Păcatului. Da… el o să înţeleagă.

Cu fraza asta lui Bindon îi plăcea să descrie anumite abateri nesănătoase şi nevrednice de la conduita morală spre care-l mînaseră o vanitate greşit călăuzită şi o curiozitate rău controlată. Stătu cîtva timp gîndindu-se cît fusese el de hellenic, italic şi neronic şi aşa mai departe. N-ar putea să încerce chiar şi acum să facă un sonet? Un glas pătrunzător, care să străbată de-a lungul veacurilor, senzual, sinistru şi trist. Cîtva timp uită de Elizabeth. Timp de o jumătate de oră strică trei bobine fonografice, se alese cu o durere de cap, luă o doză din medicament ca să se calmeze, şi reveni apoi la mărinimie şi la planul său recent.

În cele din urmă, atacă problema neplăcută a lui Denton. Avu nevoie de întreaga sa mărinimie nounăscută ca să poată digera gîndul despre Denton; dar pînă la urmă, acest om foarte neînţeles, ajutat de calmantul luat şi de apropierea iminentă a

morţii, reuşi să facă şi lucrul acesta. Dacă îl excludea pe Denton, dacă dădea dovadă de cea mai mică neîncredere, dacă încerca să-l înlăture pe acest tînăr, ea ar putea să-l înţeleagă greşit. Da, îl va avea şi pe Denton al ei. Mărinimia sa va trebui să meargă chiar şi pînă acolo. Încercă să se gîndească numai la Elizabeth.

Se sculă cu un oftat şi se tîrî pînă la aparatul telefonic care comunica cu avocatul său. În zece minute, un testament atestat în regulă şi cu propria sa semnătură prin aplicarea degetului se afla în biroul avocatului, la trei mile depărtare. Şi apoi Bindon rămase cîtva timp foarte liniştit.

Tresări, trezindu-se brusc dintr-o reverie vagă tocmai cînd îşi pipăia cu mîna şalele.

Apoi sări nerăbdător în picioare şi se repezi la telefon. Rareori fusese chemată Compania Euthanasiei de vreun client atît de grăbit.

Şi astfel se făcu în cele din urmă că Denton şi a sa Elizabeth, împotriva tuturor speranţelor, se întoarseră nedespărţiţi din servitutea în care căzuseră. Elizabeth ieşi din strîmta văgăună subterană a muncitoarelor care băteau metalul şi din toate circumstanţele sordide ale celor îmbrăcaţi în pînză albastră, cum ar ieşi cineva dintr-un coşmar. Averea lor îi aduse din nou la lumina soarelui; îndată ce aflară de testament, pînă şi gîndul de a mai petrece încă o zi ciocănind metalul deveni de nesuportat. Urcară distanţe lungi cu lifturi şi pe scări spre niveluri pe care nu le văzuseră din zilele cînd se produsese dezastrul lor. La început, ea era plină de senzaţia evadării; nu putea să îndure nici măcar gîndul la subterane; abia după mai multe luni a putut să înceapă a-şi aminti cu o simpatie de femeile ofilite care se aflau încă acolo jos, murmurînd lucruri scandaloase, amintiri şi nebunii, şi ciocănind metal pînă la sfîrşitul vieţii lor.

Alegerea apartamentului pe care şi-l luară numaidecît exprima vehemenţa senzaţiei ei de eliberare. Erau nişte încăperi chiar la marginea oraşului; aveau o terasă pe acoperiş şi un balcon pe zidul oraşului, care se deschidea larg spre soare şi vînt, spre întinsul pămîntului şi spre cer.

În acest balcon se petrece ultima scenă a acestei povestiri. Era un apus de soare de vară, şi dealurile din Surrey se vedeau albastre şi limpezi. Denton stătea rezemat de balcon şi se uita

la ele, iar Elizabeth şedea lîngă el. Priveliştea era vastă şi magnifică, deoarece balconul lor era suspendat la cinci sute de picioare desupra vechiului nivel al pămîntului. Dreptunghiurile Companiei Alimentare, întrerupte ici-colo de ruine, adică de nişte mici găuri şi barăci groteşti ale vechilor suburbii, şi intersectate de fîşiile strălucitoare ale canalelor, se pierdeau la orizont într-o ţesătură regulată, către poalele dealurilor din depărtare. Acolo se ghemuiseră cîndva copiii lui Uya. Pe coastele acelor dealuri pierdute, departe în zare, nişte maşini deşirate, al căror rost ei doi nu-l cunoşteau, se mişcau alene şi apoi se opreau, iar coama dealului era acoperită cu mori de vînt nemişcate. De-a lungul marelui drum de sud al Companiei Muncii muncitorii de pe cîmp, în vehicule cu roţi uriaşe, se întorceau în grabă să cineze, după terminarea lucrului. Prin văzduh, o duzină de mici aeropile particulare zburau coborînd spre oraş. Pe cît de familiară era această scenă pentru ochii lui Denton şi ai Elizabethei, ea ar fi umplut minţile strămoşilor lor cu o uimire de nedescris. Gîndurile lui Denton porniră spre viitor,

într-o încercare zadarnică de a-şi închipui cum ar putea să arate scena aceea peste alte două sute de ani; apoi se întoarseră spre trecut.

El îşi însuşise o bună parte din cunoştinţele timpului; îşi putea imagina ciudatul oraş înnegrit de fum din epoca victoriană, cu drumurile lui înguste de pămînt bătătorit, cu întinsele sale izlazuri comunale, cu suburbiile prost organizate şi rău clădite, cu gardurile neregulate; vechiul ţinut rural din timpurile Stuarţilor, cu satele mici şi cu toată Londra cît un modest orăşel; Anglia mînăstirilor, Anglia mult mai veche a dominaţiei romanilor, şi înainte de ea o ţară sălbatică, pe care se vedeau ici-colo colibele vreunui trib războinic. Aceste colibe au apărut, au dispărut şi s-au ivit din nou într-o perioadă de timp care face ca satul şi castrul roman să pară că ar fi fost abia ieri; şi înaintea acestor timpuri, înainte chiar şi de colibe, existaseră oameni în valea aceea. Chiar şi atunci — atît de curînd fuseseră toate acestea cînd le socoteşti după normele de timp geologice — valea aceasta existase aici; şi dealurile acelea de colo, mai înalte poate şi acoperite de zăpezi, fuseseră tot dealuri, iar Tamisa cursese dinspre Cotswolds spre mare. Oamenii însă nu fuseseră decît umbre de oameni, creaturi ale întunericului şi ignoranţei, victime ale fiarelor şi inundaţiilor, ale furtunilor şi bolilor şi ale foametei neîncetate. Abia reuşiseră să reziste printre urşi şi lei şi în toată violenţa monstruoasă a trecutului. Cîţiva, cel puţin, din aceşti inamici fuseseră de mult înlăturaţi…

Cîtva timp, Denton urmări gîndurile acestei viziuni spaţiale, încercînd să dea ascultare instinctului său de a-şi găsi locul şi rostul în schemă.

— A fost o întîmplare, zise el, a fost un noroc. Am scos-o la capăt. S-a întîmplat că am scos-o la capăt. Nu prin vreun efort al nostru… Şi totuşi… Nu. Nu ştiu!

Rămase tăcut mult timp, pînă să vorbească iarăşi.

— La urma urmei, mai este încă foarte mult timp. Oamenii abia dacă sînt de douăzeci de mii de ani, iar viaţa există de douăzeci de milioane de ani. Ce sînt generaţiile? Ce sînt ele în fond? E ceva enorm, iar noi sîntem atît de mici! Şi totuşi ştim… simţim. Nu sîntem nişte atomi muţi, sîntem o parte din viaţă… o parte din ea… în limitele puterii şi voinţei noastre. Chiar şi moartea este o parte din ea. Fie că murim sau trăim, noi facem

parte din creaţie... Pe măsură ce trece timpul... poate că oamenii vor fi mai înţelepţi... Mai înţelepţi... Vor înţelege ei asta vreodată?

Rămase din nou tăcut. Elizabeth nu-i răspunse nimic, dar îi privi cu nesfîrşită dragoste faţa visătoare. Mintea ei nu era prea activă în seara aceea. O mare mulţumire pusese stăpînire pe ea. După cîtva timp îşi puse cu blîndeţe mîna pe mîna lui. El o mîngîie uşor, continuînd să privească întinderea aurie. Rămaseră aşa pînă cînd soarele asfinţi. Şi atunci Elizabethei i se făcu frig.

Denton îşi reveni brusc din aceste largi reverii şi intră să-i aducă un şal.

În româneşte de
V. KERNBACH şi G. VONGHIZAS

FILMER

De fapt, stăpînirea zborului a fost opera a mii de oameni — unul dînd o sugestie şi altul făcînd o experienţă — pînă cînd în cele din urmă a fost nevoie numai de un singur efort intelectual viguros spre a sfîrşi opera. Dar nedreptatea inexorabilă a opiniei publice a hotărît ca dintre toate aceste mii de oameni unul singur, şi acela un om care n-a zburat niciodată, să fie ales drept descoperitor, aşa cum pe P. Watt îl aleseseră ca să fie cinstit drept descoperitorul aburului şi pe Stephenson al maşinii cu aburi. Şi fără îndoială că, dintre toate numele celebre, nici unul nu e celebrat în chip atît de grotesc şi de tragic ca al sărmanului Filmer, timida fiinţă intelectuală ce a rezolvat o problemă faţă de care omenirea a stat nedumerită şi puţin cam înfricoşată vreme de atîtea generaţii, omul care a apăsat pe buton ca să schimbe pacea şi războiul, ca şi aproape toate condiţiile de viaţă şi fericire omenească. Niciodată uimirea aceea permanentă a micimii omului de ştiinţă în faţa măreţiei ştiinţei sale nu a găsit o exemplificare atît de uluitoare. Mare parte din faptele privitoare la Filmer sînt şi vor trebui să rămînă profund obscure, fiindcă oameni ca Filmer nu-i atrag pe oamenii de felul lui Boswell; dar faptele esenţiale şi scena finală sînt destul de clare, şi mai există scrisori, însemnări şi aluzii întîmplătoare care să poată închega totul laolaltă. Aceasta este povestirea pe care am făcut-o, punînd lucrurile cap la cap, despre viaţa şi moartea lui Filmer.

Prima urmă autentică a lui Filmer în filele istoriei este un document în care el cere să fie admis ca cercetător de fizică, plătit, în laboratoarele statului din South Kensington, şi acolo el se descrie pe sine însuşi ca fiind fiul unui „cizmar militar” („cîrpaci”, în vorbirea vulgară) din Dover, şi-şi înşiră feluritele certificate din care reiese o mare iscusinţă în chimie şi matematici. Cu o anumită lipsă de demnitate el caută să sporească aceste realizări printr-o accentuare a sărăciei şi lipsurilor, şi

numeşte laboratorul o „temniţă” a ambiţiilor sale, de unde rezultă pretenţia sa de a se fi dedicat în exclusivitate ştiinţelor exacte. Documentul poartă un referat din care se poate deduce că Filmet a fost admis în această slujbă rîvnită de el; dar pînă de curînd nu s-a găsit nici o urmă a rezultatelor muncii sale în amintita instituţie de stat.

S-a dovedit acum totuşi că, în ciuda zelului său pentru cercetări, înainte de a împlini un an în această slujbă, Filmer a fost tentat de posibilitatea de a-şi spori puţin veniturile imediate, abandonînd slujba ca să devină unul din calculatorii, plătiţi cu nouă penny pe oră, angajaţi de un binecunoscut profesor, care era delegat să conducă cercetările extinse în domeniul fizicii solare, care sînt şi azi un motiv de nedumerire pentru astronomi. După aceea, o perioadă de şapte ani, în afară de listele de absolvire ale Universităţii din Londra, în care poate fi văzut urcînd încet pînă la o dublă diplomă de licenţiat în ştiinţe, în matematică şi în chimie, nu există nici un fel de indiciu despre felul în care Filmer şi-a petrecut viaţa. Nimeni nu ştie cum şi unde a trăit, deşi pare foarte probabil că a continuat să se întreţină dînd lecţii particulare în timp ce-şi continua studiile necesare pentru obţinerea titlului. Şi apoi, în chip destul de straniu, îl găsim menţionat în corespondenţa lui Arthur Hicks, poetul.

„Îţi aminteşti de Filmer, îi scrie Hicks prietenului său, Vance; ei bine, nu s-a schimbat cîtuşi de puţin, are acelaşi mormăit duşmănos şi aceeaşi bărbie scîrboasă... Cum ***poate*** un om să reuşească să fie întotdeauna nebărbierit de trei zile?... Şi mai are un fel de aer fu- rişat, de parcă ar vrea să treacă prin faţa ta nebăgat în seamă; chiar haina şi gulerul acela ros al lui nu dau nici un semn că ar fi trecut anii. Scria în bibliotecă şi eu m-am aşezat lîngă el de milă, lucru pentru care el m-a jignit deliberat, acoperindu-şi însemnările. Se pare că face nişte cercetări strălucite, pentru care mă suspectează — mai ales pe mine, care tocmai scriu o broşură despre Bodley! — că vreau să i le fur. A primit onoruri deosebite la Universitate... mi le-a înşirat cu un fel de precipitare, de parcă i-ar fi fost teamă să nu-l întrerup înainte de a-mi spune totul, şi mi-a vorbit despre felul în care şi-a luat doctoratul în ştiinţe, cum ar vorbi cineva că ar lua o trăsură. Şi m-a întrebat ce fac cu un fel de accent comparativ, cu mîna întinsă nervos, ca o mînă categoric

protectoare, asupra hîrtiei ce ascundea ideea sa preţioasă, singura lui idee de nădejde.

— „Poezie, zise el, poezie! Şi ce pretinzi să înveţi prin ea, Hicks?”

E un fel de belferaş de provincie, şi-i mulţumesc din toată inima lui Dumnezeu că, dacă n-aş fi avut preţiosul dar al indolenţei, aş fi putut să merg şi eu pe această cale a doctoratului în ştiinţe şi a distrugerii...”

Există o mică vignetă curioasă, care înclin să cred că l-a prins pe Filmer poate chiar în clipa cînd îşi făcea descoperirea.

Hicks greşea cînd prorocea că Filmer va deveni un mărunt profesor de provincie. Următoarea imagine pe care o avem despre el este un curs asupra „cauciucului şi înlocuitorilor cauciucului”, ţinut la Societatea de Litere. El devenise directorul unei mari fabrici de substanţe plastice şi pe atunci, după cum se ştie azi, era membru al Societăţii Aeronautice, cu toate că n-a contribuit cu nimic la dezbaterile acestei instituţii, preferînd fără îndoială să-şi întregească marea sa concepţie fără vreun ajutor din afară. Şi, în curs de doi ani de la comunicarea aceea făcută în faţa Societăţii de Litere, el a scos în grabă un număr de patente, proclamînd în diferite chipuri, lipsite de demnitate, completarea cercetărilor divergente care făceau posibilă maşina sa zburătoare. Prima declaraţie precisă în acest sens a apărut într-un ziar ieftin de seară, prin mijlocirea unui om care locuia în aceeaşi casă cu Filmer. Graba sa de la urmă, după lunga şi stăruitoarea răbdare de a-şi păstra secretul, s-ar părea că se datoreşte unei panici inutile provocate

de Bootle, cunoscutul învăţat şi şarlatan american, care anunţase un lucru interpretat greşit de Filmer drept o dare în vileag a ideii sale.

Care era de fapt ideea lui Filmer? În realitate era foarte simplă. Înainte de el, cercetările aeronautice luaseră două direcţii divergente, dînd naştere pe de o parte baloanelor — aparate mari şi mai uşoare decît aerul, ce se înălţau cu uşurinţă şi coborau cu destulă siguranţă, dar care erau purtate de orice curenţi de aer, fără să li se poată împotrivi; şi pe de altă parte, maşinile zburătoare care zburau doar în teorie — nişte uriaşe construcţii plate, mai grele decît aerul, puse în mişcare şi ţinute în aer de motoare puternice, şi care în cea mai mare parte se zdrobeau la prima aterizare. Dar, lăsînd la o parte faptul că această prăbuşire finală le făceau imposibile, propria greutate oferea maşinilor zburătoare avantajul teoretic că puteau să meargă prin aer împotriva vîntului, o condiţie necesară pentru ca navigaţia aeriană să capete valoare practică. Meritul special al lui Filmer este că a înţeles felul în care calităţile contrastante, şi pînă atunci incompatibile, ale balonului şi ale maşinii zburătoare grele pot fi combinate într-un singur aparat, putînd fi la alegere, fie sau mai greu, sau mai uşor decît aerul. El s-a inspirat din băşica contractilă a peştilor şi de la cavităţile pneumatice ale păsărilor. A născocit un aranjament de baloane contractile şi etanşate care, umflate fiind, puteau să ridice cu uşurinţă aparatul de zbor, şi odată retrase printr-o „musculatură” complicată ce o aveau în jurul lor, intrau aproape cu totul în corpul aparatului, iar scheletul uriaş pe care-l susţineau aceste baloane, Filmer l-a construit din tuburi rigide şi goale pe dinăuntru, din care aerul era pompat în mod automat afară, prin- tr-un dispozitiv ingenios, cînd aparatul cobora, şi apoi rămîneau goale atît timp cît dorea aeronautul. Aparatul lui nu avea nici aripi, nici elice, şi singurul motor era micul dispozitiv compact şi puternic de care era nevoie pentru contracţia baloanelor. El observă ca un aparat ca acesta pe care-l inventase putea să se ridice, cu scheletul golit şi baloanele scoase în afară, pînă la o înălţime considerabilă, putea apoi să-şi strîngă baloanele şi să lase aerul să pătrundă în schelet, şi printr-o ajustare a balastului putea să alunece în jos prin aer în orice direcţie dorită. În timp ce cădea, el acumula viteză şi totodată pierdea în greutate, iar iuţeala

acumulată la coborîre putea fi utilizată cu ajutorul unei modificări de greutate spre a se ridica din nou în aer, în timp ce baloanele ieşeau afară. Această concepţie, care este şi acum concepţia de structură a tuturor aparatelor de zbor izbutite, cerea totuşi o trudă uriaşă în ce priveşte amănuntele ei, pînă să fie complet realizată, iar o astfel de trudă, cum obişnuia să le spună celor ce s-au năpustit asupra lui să-i ia interviuri în ziua cînd i-a mers faima, Filmer „a săvîrşit-o din toată inima şi fără să precupeţească nici un efort”. Dificultatea care mai rămăsese era ţesutul elastic pentru baloanele contractile. El îşi dădu seama că avea nevoie de o nouă substanţă, iar pentru descoperirea şi fabricarea acestei noi substanţe, după cum le spunea tot el celor care-i solicitau interviuri „am dus o muncă mult mai asiduă chiar decît pentru realizarea descoperirii mele ce pare de o importanţă mai mare”.

Dar să nu-şi închipuie cineva că aceste interviuri au urmat imediat după ce Filmer şi-a dat invenţia în vileag. S-a scurs un interval de aproape cinci ani, în timpul căruia el a rămas tot slujbaşul modest de la fabrica aceea de cauciuc — şi se pare că depindea cu totul de micul venit ce i-l oferea această sursă — făcînd încercări stîngace de a convinge un public cu desăvîrşire nepăsător că inventase într-adevăr ceea ce inventase, în cea mai mare parte a timpului liber se ocupa cu compunerea de scrisori către ziare şi reviste ştiinţifice şi multe altele asemenea, precizînd rezultatele categorice ale invenţiilor sale şi cerînd ajutor financiar. Asta era suficient pentru suprimarea scrisorilor sale. Toate concediile pe care şi le putea aranja, le petrecea discutînd inutil cu portarii principalelor ziare din Londra — nu prea era făcut să inspire încredere portarilor — şi se ştie precis că a încercat să convingă Ministerul de Război să se ocupe de invenţia sa. Există o scrisoare confidenţială a generalului-maior Volleyfire către contele de Frogs. „Omul este un excentric şi pe deasupra un exaltat”, spunea generalul-maior în maniera sa militărească, dură şi plină de bun simţ, şi în felul acesta a lăsat ca japonezii să pună mîna, cum au şi făcut, pe invenţie şi să aibă prioritatea în acest domeniu al mijloacelor de luptă, o prioritate pe care o deţin încă, spre marea noastră nelinişte.

Iar apoi, printr-un noroc, membrana pe care o inventase Filmer pentru balonul său contractil s-a descoperit că poate fi

folosită la supapele unui nou motor cu petrol, şi astfel omul a obţinut mijloacele de a construi un model experimental al invenţiei sale. A renunţat la postul din fabrica de cauciuc, a încetat să mai scrie scrisori şi, cu o anumită discreţie care pare să fi fost o caracteristică fundamentală a tuturor acţiunilor sale, s-a pus pe muncă la realizarea aparatului său. Se pare că a dirijat construcţia unor părţi ale lui şi le-a adunat aproape pe toate într-o sală din Shoreditch, dar asamblarea finală a fost făcuta la Dymchurch, în Kent. Aparatul nu era destul de mare ca să poată duce un om, dar el s-a folosit în mod ingenios de aşa-numitele unde ale lui Marconi pentru a controla zborul. Întîiul zbor al acestei prime maşini zburătoare a avut loc deasupra unei cîmpii de lîngă Burford Bridge, în apropiere de Hythe, în Kent, şi Filmer i-a urmărit şi controlat zborul de pe o tricicletă cu motor, anume construită.

Zborul a fost, ţinînd seama de toate condiţiile, un succes uluitor. Aparatul adus într-o căruţă de la Dymchurch la Burford Bridge a fost făcut să se ridice la o înălţime de aproape trei sute de picioare, s-a îndreptat de acolo înapoi aproape pînă la Dymchurch, a făcut un ocol, s-a ridicat din nou, s-a rotit, şi în cele din urmă a coborît nevătămat pe un cîmp de lîngă hanul din Burford Bridge. La coborîre s-a petrecut un lucru curios. Filmer s-a dat jos de pe tricicleta lui, s-a căţărat peste digul care îl despărţea, a înaintat triumfător vreo douăzeci de paşi, a ridicat braţele într-un gest straniu şi a căzut leşinat. Toţi cei de faţă şi-au amintit atunci paloarea cadaverică a înfăţişării sale şi de emoţia extremă ce

i-o observaseră în tot timpul experienţei, lucruri pe care altminteri le-ar fi putut uita. Mai tîrziu, în han, Filmer a avut un acces inexplicabil de plîns isteric.

În total nu erau nici douăzeci de martori ai acestei întîmplări, şi aceştia erau în cea mai mare parte oameni inculţi. Doctorul din New Romney văzuse decolarea, dar nu şi coborîrea, deoarece calul lui, speriat de aparatul electric de pe tricicleta lui Filmer, l-a azvîrlit jos din şa. Doi poliţişti din Kent priviră acestea, neoficial, dintr-o căruţă, iar un băcan care se ducea la Marsh pentru nişte comenzi şi două doamne mergînd cu bicicleta păreau să completeze lista oamenilor culţi. Mai erau de faţă şi doi reporteri, unul reprezentînd un ziar din Folkestone, celălalt fiind un ziarist de mîna a patra, un reporter de „fapte diverse” pe care, dornic ca de obicei să aibă publicitatea cuvenită şi dîndu-şi acum seama de modul în care se poate obţine această publicitate cuvenită, Filmer îi şi plătea. Ultimul era unul din acei scriitori care pot împrăştia un aer convingător de irealitate asupra întîmplărilor celor mai demne de încredere, şi relatarea pe jumătate glumeaţă a acestei întîmplări scrisă de el apăru în pagina de actualităţi a unui ziar popular. Dar, din fericire pentru Filmer, metodele de expunere ale acestei persoane erau destul de convingătoare. Se duse deci să-i ofere amănunte mai ample asupra acestui subiect lui Banghurst, proprietarul lui ***News Paper*** şi unul din cei mai abili şi mai lipsiţi de scrupule ziarişti din Londra, iar Banghurst înţelese imediat situaţia. Reporterul dispare din această povestire, desigur remunerat foarte îndoielnic, iar Banghurst însuşi, omul cu bărbie dublă, cu un costum cenuşiu în carouri, cu abdomenul său, cu glasul, gesturile şi toate celelalte ale sale, apare la Dymchurch, urmîndu-şi flerul de ziarist fără rival. El pricepuse dintr-o ochire cum stau lucrurile şi ce vor putea deveni.

Şi parcă doar la atingerea sa cercetările lui Filmer, rămase atîta vreme obscure, îşi cuceriră dintr-o dată faima. Totul se transformă într-o clipă, în chipul cel mai magnific, într-un ***„boom”***[14]. Dacă răsfoim colecţiile de ziare din 1907 nici nu ne vine a crede cît de rapid şi înflăcărat a putut să fie ***„boom”***-ul

[14] ***boom*** — expresie idiomatică, însemnînd aproximativ ***agitaţie, lovitură;*** se foloseşte şi în legătură cu campaniile electorale sau speculaţiile de bursă. (n.r.)

în zilele acelea. Ziarele din iulie nu ştiu nimic despre zbor, nu văd nici o putinţă de zbor, declară printr-o tăcere concludentă că oamenii nu vor putea sau nu vor trebui niciodată să zboare. Iar în august, zborul şi Filmer, zborul şi paraşutele, tactica aeriană şi guvernul japonez, şi Filmer, şi din nou zborul au izgonit de pe prima pagină războiul din Yunnan şi minele de aur din Groenlanda Superioară. Iar Banghurst a dat zece mii de lire, şi după aceea, tot el, încă cinci mii de lire, şi tot Banghurst, ceva mai tîrziu, şi-a hărăzit binecunoscutele, măreţele (deşi pînă atunci sterilele) sale laboratoare particulare şi cîţiva acri de pămînt de lîngă reşedinţa lui particulară de pe dealurile din Surrey, realizării cu asiduitate şi violenţă — în maniera lui Banghurst — a construcţiei unei maşini zburătoare de proporţii normale, cu care să se poată zbura. În acelaşi timp, sub privirile unei mulţimi privilegiate din grădina înconjurată de garduri a reşedinţei lui Banghurst din Fulham, Filmer era expus în faţa unor petreceri săptămînale în aer liber, prezentîndu-şi modelul aparatului în funcţiune. Cu un cost iniţial enorm, dar şi cu un profit final, ***News Paper*** a prezentat cititorilor săi o frumoasă amintire fotografică a primei încercări de acest fel.

Aici, ne vine din nou în ajutor corespondenţa dintre Arthur Hicks şi prietenul său Vance.

„L-am văzut pe Filmer în culmea gloriei! scrie Hicks, cu o nuanţă de invidie firească pentru situaţia lui de poet ***passé***[15]. Omul este periat şi bărbierit, îmbrăcat ca un conferenţiar de cursuri serale de la Institutul Regal, purtînd cel mai nou model de redingotă şi pantofi ascuţiţi de lac, şi oscilînd extraordinar între un om important, cu înfăţişare de bufniţă, şi un trepăduş, speriat şi stingherit, expus cu cruzime în public. N-are pic de culoare în obraji, capul îi stă întins înainte şi ochii aceia mici şi ciudaţi, de culoarea chihlimbarului, privesc pe furiş în jur căutînd faima. Hainele lui sînt croite perfect, şi totuşi stau pe el ca şi cum le-ar fi cumpărat de gata. Vorbeşte mormăind, dar spune (dacă poţi desluşi ce spune!) lucruri foarte îndrăzneţe, se retrage instinctiv la spatele celorlalţi, dacă Banghurst dispare pentru cîteva minute, şi cînd trece prin curtea lui Banghurst poţi să-l vezi cum umblă niţel gîfîind, cu paşi cam ţepeni şi

---

15 ***passé*** — trecut, aici cu sensul de „cu gloria apusă”; în limba franceză în original). (n.r.)

pumnii albi şi osoşi îi ţine încleştaţi. E mereu într-o stare de încordare, încordare groaznică. Şi este Cel mai Mare Inventator al Tuturor Veacurilor — Cel mai Mare Inventator al Tuturor Veacurilor! Ceea ce te izbeşte mai mult la el este că nu pare să se fi aşteptat vreodată la asta, sau, în orice caz, nu în acest fel. Banghurst e pretutindeni, ca un energic maistru de ceremonii al acestei prăzi bogate, şi aş putea să jur că va invita pe toată lumea pe terenul său de acolo, înainte de a se sfîrşi construcţia maşinii; ieri a reuşit să pună mîna pe primul ministru, iar el, sărăcuţul! nici nu se arăta prea impresionat cu această ocazie. Închipuie-ţi, Filmer, obscurul şi nespălatul nostru Filmer, Gloria ştiinţei britanice! Ducesele se îngrămădesc în jurul lui, frumoasele şi îndrăzneţele doamne din nobilime îi spun cu glasul lor frumos, limpede şi puternic (ai observat cît de pătrunzătoare au devenit marile doamne din zilele noastre?): „Oh, domnule Filmer, cum ai făcut asta?”

Oamenii obişnuiţi, cei dinafară acestor cercuri, sînt prea departe de răspunsul lui. Îţi poţi închipui ceva de felul acelui interviu, „cu o trudă făcută din toată inima şi fără să precupeţesc nici un efort, doamnă, şi, poate, nu ştiu, poate că şi dintr-o anumită aptitudine specială”.

Aşa îl descrie Hicks, iar suplimentul fotografic al ziarului ***News Paper*** se potriveşte destul de bine cu această descriere. Într-o fotografie se vede maşina îndreptîndu-se spre rîu, şi turnul bisericii din Fulham apare dedesubtul ei printr-o rarişte de ulmi, iar în alta, Filmer şade în faţa dispozitivului de ghidare, iar dimensiunile şi frumuseţile acestui pămînt i se întind la picioare, în vreme ce Banghurst stă modest, dar hotărît, mai în spate. Grupul e foarte bine calculat. Acoperindu-l în mare parte pe Banguhrst şi uitîndu-se cu o privire îngîndurată şi iscoditoare la Filmer, stă şi lady Mary Elkinghom, încă frumoasă, în ciuda zvonurilor de scandal şi a celor treizeci şi opt de ani ai săi, fiind singura persoană ce pare a nu observa aparatul fotografic gata să-i fotografieze pe toţi.

Acestea sînt faptele exterioare ale povestirii, deşi, la urma urmei, sînt nişte fapte totuşi mult prea exterioare. În ce priveşte adevăratul sens al lucrurilor, orbecăim încă destul pe întuneric. Ce simţea Filmer în acel timp? În ce măsură exista un anume presentiment neplăcut înăuntrul redingotei aceleia elegante şi noi? Filmer era menţionat în toate ziarele de

jumătate de penny, de un penny, de şase penny şi chiar şi în cele mai scumpe, şi toată lumea îl numea „Cel mai Mare Inventator al Tuturor Veacurilor”. Inventase o maşină de zbor realizabilă şi, din zi în zi, pe dealurile din Surrey, modelul în mărime naturală se apropia de faza finală. Iar cînd aparatul a fost gata, ca o consecinţă clară şi inevitabilă a faptului că el îl inventase şi-l construise (căci într-adevăr toată lumea părea să considere asta ca pe un lucru de la sine înţeles, asupra căruia nu mai exista nici o îndoială), nimeni nu se mai îndoia că el se va urca mîndru şi voios pe bordul acestui aparat, se va ridica în văzduh şi va zbura.

Dar noi ştim acum destul de bine că această mîndrie şi voioşie a unei atari acţiuni erau cu totul în dezacord cu structura intimă a lui Filmer. Nimeni nu s-a gîndit atunci la aşa ceva, totuşi lucrurile nu stăteau altfel. Putem presupune azi cu oarecare certitudine că faptul acesta l-a preocupat foarte mult tot timpul zilei şi, dintr-un bilet adresat medicului său, în care se plînge de o insomnie persistentă, avem cele mai temeinice motive să deducem că şi noaptea îl muncea gîndul că va fi, la urma urmei, în ciuda securităţii sale teoretice, un lucru îngrozitor de neplăcut, incomod şi primejdios pentru el, să zboare prin aer la o înălţime de vreo mie de picioare.

Poate că această viziune a zborului pe deasupra unui întins spaţiu gol îi şi trecuse prin minte chiar din prima perioadă, cînd devenise Cel mai Mare Inventator al Tuturor Veacurilor. Poate că în tinereţea sa privise vreodată în jos de la o mare înălţime sau căzuse de undeva într-un chip cît se poate de neplăcut; poate că obiceiul de a dormi cum nu trebuie îi producea acel coşmar neplăcut al prăbuşirii pe care-l cunoaşte oricine şi sădise în el groaza aceasta; de tăria spaimei lui nu mai rămîne acum nici o fărîmă de îndoială.

Se pare că nu se gîndise niciodată, în primele zile ale cercetărilor sale, la datoria lui de a zbura; maşina fusese ţelul său, dar acum ţelul era depăşit de fapte, şi mai ales de ameţeala care îl aştepta acolo sus. El era inventator, şi inventase. Dar nu era Omul zburător, şi abia acum începea să-şi dea seama limpede că lumea aştepta de la el anume zborul. Şi totuşi, oricît de mult ar fi fost prezent acest lucru în mintea sa, el nu l-a exprimat în nici un fel pînă la sfîrşit, şi în tot acest timp se învîrtea prin măreţele laboratoare ale lui Banghurst, dădea interviuri şi era tratat ca o celebritate, purta haine bune, mînca mîncare aleasă, trăia într-un apartament elegant, se bucura din plin de cea mai bună, mai directă şi mai sănătoasă Soartă, ca şi de tot Succesul la care putea să se aştepte un om după toţi anii aceia de sărăcie şi lipsuri în care trăise.

După cîtva timp, reuniunile săptămînale din Fulham încetară. Macheta aparatului încetă o clipă să mai răspundă la comenzile lui Filmer sau poate că tocmai atunci atenţia îi fu abătută de complimentele unui anume arhiepiscop. În orice caz, aparatul îşi înfipse deodată botul în aer puţin cam prea vertical, tocmai cînd arhiepiscopul naviga printr-un citat latinesc către lume, ca un bun arhiepiscop livresc, şi aparatul lui Filmer se prăbuşi pe drumul din Fulham, la trei metri de calul unui omnibuz. Aparatul stătu o secundă în aer, parcă uimit şi uimindu-i pe cei din jur, apoi se prăbuşi, sfărîmîndu-se, iar calul omnibuzului fu ucis.

Filmer pierdu sfîrşitul complimentului arhiepiscopal. Rămase imobil, uitîndu-se cum invenţia sa dispare din văzul şi de sub controlul său. Mîinile lui lungi şi albe continuau să stea încleştate pe aparatul de ghidaj devenit inutil. Arhiepiscopul îi urmări privirea îndreptată spre cer, cu o teamă care nu se potrivea unui arhiepiscop.

Apoi se auzi zgomotul izbiturii, o dată cu strigătele şi vacarmul de pe drum, lucru care uşura încordarea lui Filmer.

— Dumnezeule! şopti el, aşezîndu-se.

Aproape toţi ceilalţi căutau să vadă unde dispăruse aparatul, ori dădeau năvală să intre prin case.

Construcţia aparatului propriu-zis progresă şi mai rapid, tocmai din această pricină. Filmer conducea lucrările, mereu tot mai încet şi mai prudent, mereu tot mai preocupat. Grija pe care o dădea tăriei şi rezistenţei aparatului era prodigioasă. Era de ajuns cea mai mică îndoială, ca el să amîne totul pînă cînd partea îndoielnică putea să fie înlocuită. Wilkinson, principalul său ajutor, se înfuria din cauza acestor amînări care, insista el, erau în cea mai mare parte inutile. Banghurst proslăvea, în ***News Paper,*** răbdarea lui Filmer şi o blestema amarnic faţă de soţia sa, iar MacAndrew, cel de-al doilea ajutor, încuviinţă fără rezerve ceea ce numea el înţelepciunea lui Filmer.

— Nu avem nevoie de un ***fiasco,*** omule! Spunea MacAndrew. El are perfectă dreptate.

Şi ori de cîte ori se ivea prilejul, Filmer explica amănunţit lui Wilkinson şi lui MacAndrew cum trebuie să fie controlată şi manevrată fiecare parte a maşinii zburătoare, aşa încît să fie şi ei tot atît de capabili, sau chiar şi mai capabili, s-o conducă prin văzduh, cînd va veni în cele din urmă timpul zborului.

Îmi închipui că dacă Filmer ar fi găsit de cuviinţă în acest stadiu să precizeze ceea ce simţea în sufletul său şi să ia o atitudine hotărîtă în ce priveşte zborul, ar fi putut să scape destul de lesne de această încercare penibilă. Dacă ar fi ştiut limpede acest lucru, ar fi putut să ia o mulţime de măsuri. Ar fi găsit fără prea multă greutate un specialist care să demonstreze că are inimă slabă, sau ceva de natură gastrică ori pulmonară, care să-l împiedice să zboare — şi mă mir că n-a acţionat în acest fel — ori ar fi putut, dacă ar fi avut destulă bărbăţie, să declare pur şi simplu că nu are de gînd să întreprindă aşa ceva. Dar fapt este, cu toată spaima imensă din sufletul său, că drumul lui se trasase limpede şi categoric. Îmi închipui că în toată această perioadă el continua să-şi spună că atunci cînd va veni momentul va putea să-i facă faţă. Era ca un om cuprins de o boală grea, care spune că se simte puţin indispus şi aşteaptă ca în curînd să se simtă mai bine. Între

timp, amîna într-una terminarea maşinii, şi lăsa ca presupunerea că va zbura să prindă rădăcini şi să crească din belşug în juru-i. Accepta chiar şi complimente anticipate pentru curajul său. Şi, stăpînindu-şi această rezervă lăuntrică, nu încape îndoială că toate laudele, onorurile şi vîlva din jurul său constituiau pentru el o băutură minunată, ba chiar ameţitoare.

Lady Mary Elkinghorn a făcut însă ca lucrurile să se complice şi mai mult.

Felul cum au debutat aceste întîmplări a constituit un subiect de inepuizabile speculaţii pentru Hicks. Probabil că la început femeia a fost cam prea „drăguţă” cu el, manifestîndu-şi acea părtinire nepărtinitoare ce o caracteriza, şi poate că în ochii ei, Filmer, stînd şi dirijîndu-şi în chipul cel mai remarcabil monstrul prin aer, avea o distincţie pe care Hicks nu era dispus s-o constate. Şi, într-un fel, poate că au avut o clipă de suficientă singurătate, iar marele inventator a găsit o clipă de suficient curaj ca să mormăie sau să lase să-i scape ceva din sentimente. Oricum ar fi început lucrurile nu mai poate fi îndoială că au început, şi curînd au ajuns destul de vizibile pentru o lume obişnuită să găsească în purtările ladyei Mary Elkinghorn un prilej de distracţie. Asta complica totul, pentru că starea de iubire dintr-un suflet virgin ca acela al lui Filmer avea să-i întărească hotărîrea — dacă nu suficient de mult, cel puţin într-o măsură considerabilă — de a înfrunta o primejdie de care se temea, şi să-l împiedice de la încercarea de a evada, care altminteri ar fi fost legitimă şi firească.

Rămîne discutabil în ce măsură lady Mary simţea ceva pentru Filmer şi ce anume gîndea despre el. La treizeci şi opt de ani poţi să fi agonisit multă înţelepciune şi totuşi să nu fi cu totul înţelept, iar imaginaţia funcţionează încă destul de activ pentru a crea farmece şi a încerca imposibilul. El a apărut în ochii ei — şi asta contează întotdeauna — ca o figură centrală, care avea puteri, puteri unice după cîte se pare, cel puţin în stăpînirea văzduhului. Demonstraţia modelului avea ceva din însuşirea unei puternice incantaţii şi femeile au fost întotdeauna dispuse să-şi imagineze că atunci cînd un bărbat are puteri trebuie neapărat să aibă şi Putere. Ţinînd seama de asta, chiar şi ceea ce nu era bun în purtările şi înfăţişarea lui Filmer devenea un merit în plus. El era un om modest, căruia nu-i plăcea să facă paradă,

dar cînd se va ivi un prilej în care să fie nevoie de ***adevărate*** calităţi, atunci, o, atunci i se va vedea modestia!

Răposata doamnă Bampton s-a gîndit că e înţelept din partea ei să-i spună ladyei Mary părerea ei, că Filmer, ţinînd seama de toate, era un „vierme”.

— Desigur că e cu totul altfel decît oamenii pe care i-am cunoscut pînă acum, i-a răspuns lady Mary, cu o seninătate neturburată.

Iar doamna Bampton, după ce a aruncat o privire rapidă, imperceptibilă, spre această seninătate, a hotărît că în ce priveşte exprimarea părerii sale către lady Mary făcuse tot ce putea face. Dar celorlalţi le-a mai spus multe alte lucruri.

Şi în cele din urmă, fără prea mare grabă sau insistenţă, veni şi ziua, ziua cea mare, cînd Banghurst făgădui publicului — de fapt lumii întregi — că zborul va fi în sfîrşit atins şi stăpînit. Filmer văzu venind ziua, o pîndi chiar din întuneric pînă ce se iviră zorile, pîndi stelele pălind şi cenuşiul trandafiriu al zorilor făcînd loc în cele din urmă cerului albastru şi limpede al unei zile însorite, fără nori. Stătu la pîndă de la fereastra dormitorului său din aripa de curînd clădită a casei în stil Tudor a lui Banghurst. Şi pe măsură ce stelele piereau, iar formele şi substanţa lucrurilor se desprindea din întunericul amorf, el probabil că şi începu să vadă din ce în ce mai clar pregătirile festive de dincolo de pîlcurile de fagi de lîngă pavilionul verde al parcului exterior, cu cele trei estrade pentru spectatorii privilegiaţi, cu gardul nou care împrejmuia terenul, cu hangarele, atelierele, stîlpii multicolori pe care fluturau steaguri, considerate de Banghurst esenţiale, negre şi nemişcate cum atîrnau în aerul fără vînt, şi în mijlocul tuturor acestor lucruri o formă mare, acoperită cu o prelată. Forma aceasta era o prevestire stranie şi teribilă pentru omenire, un început care cu siguranţă că se va întinde şi se va lărgi, schimbînd şi punînd stăpînire pe toate acţiunile oamenilor, dar e îndoielnic dacă pentru Filmer lucrurile au apărut altfel decît într-o lumină îngustă, strict personală. Mai mulţi oameni l-au auzit plimbîndu-se prin odaie înainte de ivirea zorilor — căci casa aceea spaţioasă era înţesată de oaspeţi chemaţi de proprietarul unui ziar, care înţelegea ce înseamnă înainte de toate o casă aglomerată în preziua unui eveniment. Şi pe la ora cinci, dacă nu chiar înainte, Filmer şi-a părăsit odaia şi a ieşit

din casa adormită, în parc, însufleţit la ora aceea de lumina soarelui, de păsări, de veveriţe şi căprioare. MacAndrew, care obişnuia şi el să se scoale devreme, l-a întîlnit lîngă maşină şi s-au apucat împreună s-o mai cerceteze o dată.

Nu se ştie dacă Filmer, în ciuda insistenţelor lui Banghurst, mîncase ceva de dimineaţă. Îndată ce oaspeţii au început să se strîngă în număr destul de mare, pare-se că el s-a retras în odaia lui. De acolo, pe la ora zece, s-a dus în boschetul din grădină, probabil fiindcă o văzuse acolo pe lady Mary Elkinghorn. Ea se plimba încolo şi încoace, angajată într-o conversaţie cu vechea ei prietenă din şcoală, doamna Brewis-Craven, şi cu toate că Filmer n-o cunoscuse niciodată pe această din urmă doamnă, el li se alătură şi se plimbă cîtva timp cu ele. În ciuda vervei ladyei Mary, au fost şi cîteva răstimpuri de tăcere. Situaţia era dificilă, iar d-na Brewis-Craven nu putu s-o domine.

— Mi-a făcut impresia, spuse dînsa mai tîrziu, cu o senină inconsecvenţă, că e o fiinţă foarte nefericită, care are ceva de spus şi care doreşte mai mult ca orice să fie ajutat s-o spună. Dar cum era să-l ajut, cînd nu ştiam despre ce-i vorba?

La unsprezece şi jumătate, locul rezervat publicului din parcul exterior era plin pînă la refuz, un şir neîntrerupt de trăsuri treceau pe aleea care înconjoară parcul, iar oaspeţii casei erau risipiţi prin curte, prin boschete şi la capătul parcului interior, într-o serie de grupuri elegant gătite, îndreptîndu-se cu toţii spre maşina zburătoare. Filmer se plimba într-un grup de trei inşi cu Banghurst, a cărui faţă trăda o fericire supremă, şi cu Sir Theodore Hickle, preşedintele Societăţii Aeronautice. Doamna Banghurst venea imediat în spate, cu lady Mary Elkinghorn, Georgina Hickle şi Decanul de Stays. Banghurst vorbea tare şi abundent, iar pauzele care mai rămîneau erau umplute de Hickle cu observaţii elogioase la adresa lui Filmer. Pe cîtă vreme Filmer mergea între ei fără să spună o vorbă, decît atunci cînd nu putea să evite un răspuns. În spate, doamna Banghurst asculta locvacitatea admirabilă şi bine închegată a Decanului cu acea atenţie distrată faţă de marele cler, de care nu reuşise să se dezbare în anii ei de ascensiune socială; iar lady Mary privea — fără îndoială cu o totală încredere în faptul că lumea se înşeală — umerii căzuţi ai omului din soiul acela pe care nu avusese prilejul să-l cunoască pînă atunci.

Se auziră cîteva aclamaţii cînd grupul central se apropie de public, dar nu erau aclamaţii prea unanime sau entuziaste. Grupul lor era la vreo cincizeci de metri de aparat, cînd Filmer a aruncat o privire rapidă peste umăr ca să măsoare distanţa la care se aflau doamnele din spatele lor, şi s-a hotărît să facă prima remarcă, pe care o începuse încă de cînd părăsise casa, cu glas puţin răguşit, îl întrerupse pe Banghurst în mijlocul unei fraze despre Progres.

— Ascultă, Banghurst, zise el şi se opri.

— Da, zise Banghurst.

— Aş vrea... — îşi umezi buzele. Nu mă simt bine.

Banghurst se opri încremenit.

— Ce? strigă el.

— Am o senzaţie ciudată. Filmer încercă să pornească mai departe, dar Banghurst rămase nemişcat. Nu ştiu. Poate că peste un minut am să mă simt mai bine. Dacă nu... poate... MacAndrew...

— Nu te simţi bine? întrebă Banghurst, uitîndu-se fix la faţa lui albă. Draga mea! urmă el, adresîndu-i-se doamnei Banghurst care se apropiase de ei, Filmer zice că nu se simte bine.

— O senzaţie ciudată, exclamă Filmer, evitînd privirea ladyei Mary. Poate că are să treacă...

Se făcu tăcere.

Filmer se gîndi că e cel mai izolat om din lume.

— În orice caz, zise Banghurst, ascensiunea trebuie făcută. Poate că dacă ai să stai jos undeva cîteva clipe...

— Cred că e din cauza mulţimii, zise Filmer...

Se făcu o a doua pauză. Ochii lui Banghurst îl cercetau pe Filmer, apoi trecură peste publicul adunat în jur.

— E un ghinion, zise Sir Theodore Hickle; totuşi... cred... Asistenţii dumitale... Desigur, dacă nu te simţi în formă şi nu te trage inima...

— Nu cred că domnul Filmer va îngădui ***asta*** nici o clipă! zise lady Mary.

— Dar dacă domnul Filmer şi-a pierdut stăpînirea de sine... Ar putea fi chiar primejdios pentru el să încerce! şi Hickle tuşi.

— Tocmai pentru că este primejdios, începu lady Mary şi apoi se opri, simţind că arătase destul de clar punctul ei de vedere şi pe cel al lui Filmer.

În sufletul lui Filmer se dădea o luptă.

— Cred că ar trebui să zbor, zise el cu ochii în pămînt. Apoi ridică privirea şi întîlni ochii ladyei Mary. ***Vreau*** să zbor, zise el zîmbind vag spre ea. Apoi se întoarse către Banghurst. Dacă aş putea să stau jos undeva cîteva secunde, departe de lume şi de bătaia soarelui...

Cel puţin Banghurst începea să înţeleagă situaţia.

— Vino în odăiţa mea din pavilionul verde, zise el. E foarte răcoare acolo! şi îl luă pe Filmer de braţ.

Filmer se întoarse din nou spre lady Mary Elkinghorn.

— În cinci minute am să mă simt perfect, zise el. Îmi pare teribil de rău...

Lady Mary Elkinghorn îi zîmbi.

— Nu puteam să mă gîndesc la aşa ceva, îi spuse el lui Hickle şi se lăsă tras de Banghurst.

Restul rămase în sarcina celor doi care se înde- părtau.

— E atît de plăpînd, zise lady Mary.

— E cu siguranţă un tip foarte nervos, zise Decanul, a cărui slăbiciune era să socotească „nevrotici” pe toţi ceilalţi oameni, în afară de clericii căsătoriţi şi cu familii imense.

— Desigur, zise Hickle, nu e absolut necesar ca el să zboare, numai fiindcă el l-a inventat...

— Dar cum ar ***putea*** să evite aşa ceva? întrebă lady Mary cu o umbră de dispreţ în glas.

— Fără îndoială că e un mare nenoroc dacă are de gînd să se îmbolnăvească tocmai acum, zise doamna Banghurst, pe un ton cam aspru.

— N-are de gînd să se îmbolnăvească, zise lady Mary, care citise asta în ochii lui Filmer.

— Ai să te simţi bine, zise Banghurst, în timp ce se îndreptau spre pavilion. Tot ce-ţi trebuie este o duşcă de rachiu. Trebuie să fii dumneata acela, înţelegi, ai să strici totul, înţelegi, dacă laşi pe altcineva...

— Vai, eu vreau s-o fac, zise Filmer. Am să mă simt bine. De fapt, cred că o pot face acum... Nu! Cred că ar fi mai bine să iau mai întîi o gură de rachiu.

Banghurst îl duse în odăiţă şi cercetă o cană goală. Plecă să caute nişte rachiu. Lipsi vreo cinci minute.

Istoria, acestor cinci minute nu poate fi scrisă. Din cînd în cînd, faţa lui Filmer putu fi văzută de către

oamenii din partea de răsărit a tribunelor construite pentru spectatori, stînd la geam şi privind afară, apoi retrăgîndu-se şi pierind. Banghurst dispăru în spatele estradei principale, dînd diferite porunci, şi un valet apăru manaidecît mergînd spre pavilion cu o tavă.

Încăperea în care Filmer ajunse la ultima sa soluţie era o odăiţă plăcută, mobilată foarte simplu cu mobile verzi şi cu un vechi birou — căci Banghurst avea în intimitate gusturi simple. Pe pereţi atîrnau mici gravuri reproduse după Morland şi mai era şi un raft de cărţi. Dar, întîmplător, Banghurst lăsase pe birou o puşcă de vînătoare, cu care vîna cîteodată ciori, iar pe un colţ al poliţei se afla o cutie în care mai rămăseseră trei sau patru cartuşe. În timp ce Filmer umbla încoace şi încolo prin odaia aceea, luptîndu-se cu dilema sa chinuitoare, se duse mai întîi spre puşca trîntită peste tamponul de pe birou, apoi spre cutia pe care era o mică etichetă roşie: „Calibrul 22”.

Ideea probabil că i-a venit ca o străfulgerare.

Nimeni nu pare să fi pus în legătură cu el zgomotul împuşcăturii, deşi puşca, fiind descărcată într-un spaţiu închis, pesemne că răsunase puternic, iar în sala de biliard, despărţită de el doar printr-un perete de şipci şi ipsos, se aflau cîţiva oameni. Dar valetul lui Banghurst, îndată ce a deschis uşa şi a simţit mirosul acru al fumului, a ştiut, zice el, ce se întîmplase. Căci cel puţin servitorii din casa lui Banghurst bănuiseră ceva din ce se petrecea în mintea lui Filmer.

În tot timpul acelei după-amiezi chinuitoare, Banghurst s-a purtat aşa cum credea el că trebuie să se poarte un om în faţa unui mare dezastru, şi oaspeţii săi au reuşit în cea mai mare parte să nu insiste asupra faptului — deşi ar fi fost cu totul imposibil să se prefacă a nu observa că Banghurst fusese pur şi simplu escrocat de cel care decedase. Publicul adunat acolo, mi-a spus Hicks, s-a împrăştiat „care cum putea mai

repede”, şi se pare că nu era nici un om din trenul spre Londra care să nu afle că zborul era un lucru cu totul imposibil pentru oameni. „Dar ar fi putut să încerce, spuneau mulţi, după ce a dus lucrurile atît de departe”.

Seara, cînd a rămas mai mult sau mai puţin singur, Banghurst s-a prăbuşit, zdrobit. Mi s-a spus că a plîns, ceea ce trebuie să fi fost o scenă impresionantă, şi cu siguranţă că a spus că Filmer i-a ruinat viaţa, şi i-a oferit lui MacAndrew întregul aparat pentru o jumătate de coroană.

— Mă gîndeam!... zise MacAndrew la încheierea tîrgului, dar apoi se opri.

A doua zi dimineaţa, numele lui Filmer, pentru prima dată, a apărut mai neobservat în ***News Paper*** decît în oricare alt ziar din lume. Restul instructorilor lumii, pe tonuri diferite, în funcţie de demnitatea lor şi de gradul de concurenţă dintre ei şi ***News Paper*,** proclamau „Totalul eşec al noii maşini zburătoare”, şi „Sinuciderea impostorului”. Dar în districtul North Surrey, primirea ştirilor a fost temperată de perceperea unor fenomene aeriene neobişnuite.

De cu seară, Wilkinson şi MacAndrew porniseră o discuţie violentă asupra motivelor exacte ale actului nesăbuit al şefului lor.

— Omul a fost cu siguranţă un biet nenorocit şi un laş, dar cît priveşte ştiinţa lui nu cred că a fost un impostor! zise MacAndrew. Şi am de gînd să demonstrez acest lucru, domnule Wilkinson, îndată ce vom fi lăsaţi în pace. Căci eu nu am nici un fel de încredere în toată această publicitate făcută în jurul experienţei.

Şi în acest scop, în timp ce toată lumea citea articole despre eşecul sigur al noii maşini zburătoare, MacAndrew îşi lua zborul şi se rotea amplu şi solemn peste districtele Epsom şi Wimbledon; iar Banghurst, cu speranţa şi energia recîştigată, şi fără să ţină seama de securitatea publică şi de Ministerul Comerţului, îi urmărea rotaţiile şi încerca să-i atragă atenţia, stînd

într-un automobil şi îmbrăcat în pijama (căci observase înălţarea aparatului tocmai cînd se ridica oblonul de la fereastra dormitorului) şi, fireşte, înarmat printre altele cu un aparat fotografic, care s-a descoperit mai tîrziu că era blocat.

Iar Filmer zăcea întins pe masa de biliard din pavilionul verde, acoperit cu un cearşaf.

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

ADEVĂRUL DESPRE PYECRAFT

E aşezat la vreo zece metri de mine. Dacă privesc peste umăr, îl pot vedea. Iar dacă privirile noastre se încrucişează, şi de obicei se încrucişează, faţa lui ia o expresie...

Mă priveşte rugător, totuşi cu bănuială.

Ducă-se naibii de bănuială! Dacă aş fi vrut să destăinuiesc ce ştiu despre el, aş fi făcut-o de mult. Nu destăinuiesc, şi gata, iar el ar trebui să se simtă uşurat. Dacă cineva atît de voluminos şi atît de greoi se poate simţi... uşurat! De altfel, cine m-ar crede, chiar dacă i-aş spune?

Bietul Pyecraft! Un morman neliniştit de materie gelatinoasă! Cel mai gras om de club din Londra.

Sade la una dintre măsuţele clubului, sub arcada uriaşă, lîngă foc, şi se îndoapă. Cu ce se îndoapă? Arunc cu grijă o privire spre el şi îl surprind muşcînd dintr-o felie de tartă caldă unsă cu unt, fără să mă slăbească din ochi. Afurisitul! Nu mă slăbeşte din ochi!

Asta hotărăşte totul, Pyecraft! Fiindcă eşti infam, fiindcă te porţi tot timpul ca şi cînd n-aş fi un om de onoare, aici, chiar sub ochii tăi înecaţi în grăsime, voi pune pe hîrtie întregul adevăr. Voi spune adevărul despre Pyecraft, omul pe care l-am ajutat, omul pe care l-am protejat şi care, drept răsplată, îmi face clubul de nesuportat, absolut de nesuportat prin privirile sale în care se citeşte limpede o rugăminte, veşnicul său „nu spune”.

Şi afară de asta, de ce continuă să mănînce tot timpul?

Ei bine, iată adevărul, întregul adevăr şi nimic altceva decît adevărul!

Pyecraft... Am făcut cunoştinţă cu Pyecraft chiar aici, în fumoar. Abia devenisem membru al clubului, şi eram nervos, iar el şi-a dat seama de asta. Şedeam de unul singur, dorind să cunosc cît mai mulţi dintre membri, şi deodată apăru el, o masă uriaşă de guşi şi abdomene, rostogolindu-se parcă spre mine şi

grohăind. Se aşeză într-un fotoliu apropiat. Multă vreme respiră greu, şi tot atît de mult dură pînă frecă un chibrit de cutie şi îşi aprinse o ţigară de foi, în cele din urmă mi se adresă. Am uitat ce a spus — ceva despre chibriturile care nu se aprind cum trebuie, iar, pe cînd vorbea, oprea mereu chelnerii care treceau pe lîngă el şi povestea fiecăruia despre chibrituri cu vocea sa subţire, piţigăiată. În orice caz, cam în felul acesta a început conversaţia noastră. Pălăvrăgi despre tot felul de lucruri pînă ajunse la sport şi de aici la înfăţişarea şi la culoarea tenului meu.

— Dumneavoastră trebuie să fiţi un bun jucător de ***cricket,*** spuse el.

Într-adevăr, sînt zvelt, după unii chiar slab, apoi sînt şi destul de brunet, totuşi... deşi nu mi-e ruşine că o străbunică a mea a fost indiană, nu-mi place cînd primul venit îmi aminteşte de ea, de cum se uită la mine. Aşa că Pyecraft mi-a fost antipatic de la început.

Dar el de fapt a adus vorba despre mine numai ca să ajungă mai repede la problemele lui.

— Presupun — spuse — că nu faceţi mai multă mişcare decît mine şi probabil că nici nu mîncaţi mai puţin. (Ca toţi oamenii extrem de graşi îşi închipuie că nu mănîncă nimic.) Şi totuşi — zîmbi pieziş — ne deosebim.

Apoi începu să vorbească despre grăsimea sa şi numai despre grăsimea sa: tot ce a făcut şi tot ce avea de gînd să facă pentru a scăpa de ea; ce l-a sfătuit lumea să facă şi ce auzise că fac alţii tot atît de graşi.

— În teorie — continuă el — ai crede că o boală de nutriţie poate fi tratată prin regim, iar o boală de asimilare prin medicamente.

Flecăreala lui mă înăbuşea. Mă simţeam şi eu umflat, numai auzindu-l.

La club mai rabzi aşa ceva cîteodată, dar ajunsesem la capătul răbdării. Îmi arăta o simpatie mult prea ostentativă. Niciodată nu puteam să intru în fumoar, fără ca el să nu vină spre mine păşind greoi, ba uneori se aşeza prin apropiere şi se ghiftuia în timp ce-mi luam dejunul. De multe ori se ţinea scai de mine. Era un om plictisitor, dar nu chiar într-atît, încît să se mărginească numai la societatea mea: apoi, încă de la început mi-am dat seama că era ceva în purtarea sa... parcă ar fi ştiut,

parcă aflase că aş avea posibilitatea… parcă vedea în mine o posibilitate îndepărtată, excepţională de salvare cum nimeni altul nu-i oferea.

— Aş da orice pe lume, numai să pierd din greutate, spunea. Orice! Şi se zgîia la mine strecurîndu-şi privirea pe deasupra obrajilor săi umflaţi, gîfîind din greu.

Bietul Pyecraft! Acum tocmai a sunat, fără îndoială pentru a comanda încă o felie de tartă cu unt!

Şi iată că într-o bună zi intră în subiect:

— Farmacopeea noastră — începu el — farmacopeea noastră occidentală nu e nici pe departe ultimul cuvînt în ştiinţele medicale. În răsărit, mi s-a spus că…

Se opri şi se uită ţintă la mine. Parcă mă aflam în faţa unui acvariu.

Deodată m-am supărat.

— Ascultaţi — i-am spus — cine v-a vorbit despre reţetele străbunicii mele?

— Vedeţi… murmură el.

— Ori de cîte ori m-am întîlnit, în ultima săptămînă — i-am spus — şi ne-am întîlnit destul de des, aţi făcut cîte o aluzie evidentă la acest mic secret familial.

— Ei bine — zise el — acum că aţi dat lucrurile pe faţă, recunosc, da, aşa e. Am aflat…

— De la Pattison?

— Indirect, recunoscu el, cred însă că minţea.

— Pattison — îi spusei — a luat reţeta aceea pe propriul său risc.

Îşi strînse buzele şi se înclină.

— E periculos să întrebuinţezi reţetele străbunicii mele, i-am atras atenţia. Tatăl meu aproape că mi-a cerut să-i făgăduiesc…

— Dar de fapt nu ţi-a cerut?

— Nu. Dar m-a prevenit. El însuşi a întrebuinţat una o dată.

— Ah!… Dar ce credeţi… Nu cumva… nu cumva s-ar putea întîmpla să fie una…

— Reţetele acelea sînt nişte documente curioase, i-am spus. Chiar mirosul lor… Nu, nu se poate!

Dar, odată ajuns aici, Pyecraft era hotărît să mă facă să merg mai departe. Totdeauna m-am ferit să-i pun răbdarea prea mult la încercare, temîndu-mă oarecum să nu se prăbuşească peste mine şi să mă sufoce. Recunosc că am fost slab. Dar m-a

plictisit atîta, încît ajunsesem să-mi spun: „Bine, n-ai decît să rişti!” Cazul lui Pattison, la care făcusem aluzie, era cu totul altceva. Nu interesează despre ce era vorba, dar în orice caz, ştiusem că reţeta pe care am utilizat-o atunci nu prezenta nici un pericol. Restul reţetelor nu le verificasem şi, în general, înclinam să cred că sînt vătămătoare.

Şi apoi, chiar dacă Pyecraft se otrăvea...

Trebuie să mărturisesc că m-a impresionat procesul biologic uriaş pe care-l implica otrăvirea lui Pyecraft.

În aceeaşi seară am scos cutia aceea bizară din lemn de santal cu miros ciudat şi am scotocit printre bucăţile de piele foşnitoare. Persoana care a scris reţetele străbunicii mele a avut fără îndoială o slăbiciune pentru piei de origini diferite şi scrisul său era tare încîlcit. Unele dintre reţete sînt pentru mine indescifrabile, deşi în familia mea, de mult legată cu administraţia civilă din India, cunoaşterea limbii hinduse s-a transmis din generaţie în generaţie; apoi, nici una dintre ele nu-mi e în întregime clară. Dar am dat destul de repede peste una despre care ştiam că trebuia să fie acolo, şi am rămas cîtva timp pe podea lîngă cutie, privind-o.

— Iat-o, i-am spus lui Pyecraft a doua zi, şi îndată a trebuit să-i smulg pergamentul din mînă că îl şi înhăţase. După cît îmi pot da seama, asta este o reţetă pentru „pierdere de greutate”. („Ah!” făcu Pyecraft.) Nu sînt absolut sigur, dar cred că asta e. Ascultă-mi sfatul, însă, şi nu te atinge de ea. Pentru că, ştii — îmi ponegresc neamul în interesul dumitale, Pyecraft — strămoşii mei din ramura aceea erau, după cît îmi dau seama, teribil de bizari. Pricepi?

— Aş vrea totuşi să încerc, zise Pyecraft.

M-am lăsat pe spate, în fotoliul meu. Făcui un efort puternic de imaginaţie, dar fără succes.

— Pentru Dumnezeu, Pyecraft — l-am întrebat — cum crezi că vei arăta dacă vei slăbi?

Era insensibil la orice argument. L-am făcut să-mi promită că nu-mi va mai vorbi niciodată despre grăsimea sa ***dezgustătoare,*** orice s-ar întîmpla, niciodată, şi apoi i-am înmînat bucăţica aceea de piele.

— Este ***dezgustătoare,*** i-am spus.

— N-are importanţă, răspunse el şi luă reţeta. Îşi holbă ochii la ea. Dar, dar... îngăimă.

Descoperise că nu era scrisă în englezeşte.
— O să ţi-o traduc — i-am spus — cît pot de bine.
Am făcut tot ce-am putut. După aceea n-am mai vorbit cu el două săptămîni. Ori de cîte ori se apropia de mine, mă încruntam şi-i făceam semn să plece, iar el respectă învoiala noastră. La sfîrşitul celor două săptămîni era însă tot atît de gras ca mai înainte. Într-o bună zi n-a mai putut rezista.
— Trebuie să-ţi vorbesc, începu el. Nu e corect ce faci. Cred că undeva e o greşeală. Nu mi-a ajutat de loc. Umbreşti meritele străbunicii dumitale.
— Unde-i reţeta?
O scoase cu mare grijă din buzunar.
Mi-am aruncat privirea, cercetînd diferitele ingrediente.
— Oul era stricat? l-am întrebat.
— Nu. Aşa trebuia să fie?
— Asta se înţelege de la sine, îl lămurii. În toate reţetele bietei şi scumpei mele străbunici, cînd nu este precizată starea sau calitatea, trebuie să iei ce-i mai rău. Era foarte drastică… Şi mai sînt una sau două alternative posibile pentru celelalte lucruri. Ai obţinut venin proaspăt de şarpe cu clopoţei?
— Am obţinut un şarpe cu clopoţei de la magazinul Jamrach. M-a costat… m-a costat…
— Asta e treaba dumitale. Apoi, ingredientul de la sfîrşit…
— Cunosc pe cineva care…
— Da. Hîm. Bine. O să-ţi scriu celelalte posibilităţi. În măsura în care cunosc limba, ortografia acestei reţete mi se pare deosebit de proastă. Fiindcă veni vorba, cîine aici înseamnă probabil o javră vagabondă.
Timp de o lună după aceea l-am văzut regulat pe Pyecraft la club, tot atît de gras şi îngrijorat ca întotdeauna. A respectat înţelegerea noastră, dar uneori a încălcat spiritul ei, dînd din cap cu descurajare. Apoi, într-o zi, la vestiar mi-a spus:
— Străbunica dumitale…
— Nici un cuvînt împotriva ei, am protestat, şi îşi ţinu gura.
Îmi închipuiam că renunţase, mai ales că-l văzusem într-o zi discutînd cu trei membri noi despre grăsimea sa, ca şi cînd căuta alte reţete. Şi apoi, cu totul pe neaşteptate, sosi o telegramă de la el.
— Domnul Formalyn! strigă chiar lîngă mine un curier.

Am luat telegrama şi am deschis-o imediat: „Pentru numele lui Dumnezeu, vino. Pyecraft”.

„Hîm”, făcui, şi drept să spun, eram atît de bucuros că reputaţia străbunicii mele fusese reabilitată, după cum părea să reiasă din telegramă, încît am mîncat prînzul cu mare poftă.

Am obţinut adresa lui Pyecraft de la portarul din hol. Pyecraft ocupa jumătatea de sus a unei case din Bloomsbury şi m-am dus acolo îndată ce am terminat cafeaua şi lichiorul. Nici n-am mai aşteptat să-mi termin trabucul.

— Domnul Pyecraft? am întrebat la uşa de la intrare.

Mi s-a spus că trebuie să fie bolnav, fiindcă nu ieşise din casă de două zile.

— Mă aşteaptă, am precizat, şi atunci am fost poftit sus.

Am sunat la uşa cu zăbrele de pe palier.

„În orice caz n-ar fi trebuit s-o încerce, mi-am spus. Un om care mănîncă cît un porc se cuvine să arate ca un porc.”

O femeie cu o înfăţişare vădit respectabilă, cu o faţă îngrijorată şi o bonetă pusă neglijent apăru şi mă cercetă printre zăbrele.

I-am spus numele meu şi mi-a deschis, şovăind, uşa.

— Ce face domnul? am întrebat cînd furăm amîndoi în antreul lui Pyecraft.

— A spus să intraţi cînd veniţi, îmi răspunse ea şi mă privi fără să facă vreo mişcare pentru a mă conduce. Apoi adăugă confidenţial: S-a încuiat înăuntru, domnule.

— S-a încuiat?

— Da, de ieri dimineaţă, şi de-atunci n-a mai lăsat pe nimeni înăuntru, şi blestemă tot timpul. Oh, vai de mine!

M-am uitat ţintă la uşa pe care mi-o arăta din priviri.

— Acolo înăuntru? am întrebat.

— Da, domnule.

— Dar ce s-a întîmplat?

Dădu cu tristeţe din cap.

— Tot timpul cere alimente, domnule. Vrea alimente grele. Îi dau ce pot şi eu: porc, budincă dulce, cîrnaţi, pîine proaspătă. Tot lucruri de astea. I le las afară, dacă vă puteţi închipui, şi plec. Mănîncă, domnule, ceva înspăimîntător.

Se auzi de dincolo de uşă un strigăt strident:

— Formalyn, tu eşti?

— Da, Pyecraft! am strigat la rîndul meu şi am început să bat puternic în uşă.

— Spune-i femeii să plece.

— I-am spus.

Apoi am auzit un zgomot neobişnuit, de parcă cineva căuta clanţa pe întuneric, şi grohăitul obişnuit al lui Pyecraft.

— Gata, i-am strigat. A plecat.

Dar timp îndelungat uşa nu s-a deschis. În cele din urmă s-a învîrtit cheia şi s-a auzit vocea lui Pyecraft:

— Intră!

Am apăsat pe clanţă şi am deschis uşa. Fireşte, mă aşteptam să-l văd pe domnul Pyecraft.

Aflaţi că nu era acolo!
Niciodată în viaţa mea nu am mai fost atît de surprins. Camera era într-o dezordine de neînchipuit, farfurii şi vase printre cărţi şi obiecte de scris, cîteva scaune răsturnate, iar Pyecraft…
— Hai, prietene, închide uşa. spuse el, şi atunci l-am descoperit.
Era tocmai sus, lîngă cornişă, în colţ, aproape de uşă, de parcă l-ar fi lipit cineva de plafon. Pe faţă i se citea îngrijorarea şi furia. Gîfîia şi gesticula.
— Închide uşa, repetă el. Dacă femeia aceea află…
Am închis uşa, am mai făcut cîţiva paşi, dar m-am oprit departe de el, cu privirile aţintite în sus.
— Dacă se rupe ceva şi cazi? l-am întrebat. O să-ţi frîngi gîtul, Pyecraft!
— Tare aş dori să se întîmple una ca asta, horcăi el.
— Un om de vîrsta şi greutatea dumitale să ajungă să se dedea la exerciţii copilăreşti de gimnastică!
— Nu vorbi aşa! mă mustră, aruncîndu-mi o privire chinuită. Blestemata dumitale de străbunică…
— Ia seama! l-am prevenit.
— Las’ că am să-ţi povestesc eu! exclamă el şi gesticulă.
— Cum naiba te ţii agăţat acolo sus? m-am mirat.
Apoi, deodată, mi-am dat seama că nu se ţinea de nimic, că plutea acolo sus, exact aşa cum ar fi plutit o băşică umplută cu gaz. Începu să se lupte, să se smulgă de lîngă plafon şi să se tîrască de-a lungul peretelui pînă la mine.
— Iată efectul reţetei! gîfîi el. Străbunica dumi…
— Nu se poate! am strigat.
Pe cînd vorbea, se prinse cam neatent de o gravură înrămată, care nu rezistă, şi-l văzui zburînd deodată din nou spre plafon, în timp ce tabloul căzu pe sofa şi se sparse în bucăţi. Se opri cu o izbitură în plafon şi de-abia atunci înţelesei de ce se albise peste tot pe părţile proeminente ale persoanei sale. Încercă din nou, mai grijuliu, să coboare, ţinîndu-se de policioara căminului.
Era într-adevăr un spectacol dintre cele mai extraordinare, să-l vezi pe omul acela uriaş, gras, cu figura apoplectică, încercînd să coboare cu capul în jos din plafon, pe podea.
— Reţeta aceea — spuse el — a reuşit prea bine.

— Cum?
— Am pierdut greutatea… aproape în întregime.
Atunci, bineînţeles, am priceput.
— Pentru Dumnezeu, Pyecraft! am exclamat. Ceea ce îţi trebuia dumitale era un remediu împotriva grăsimii! Dar totdeauna o numeai greutate. Insistai s-o numeşti greutate…
Într-un fel, eram deosebit de încîntat. Atunci Pyecraft mi-a plăcut într-adevăr.
— Lasă-mă să te ajut! i-am spus şi apucîndu-l de mînă l-am tras jos. Dădea din picioare încoace şi încolo, încercînd să se prindă de ceva. Era ca şi cum aş fi ţinut un steag într-o zi cu vînt.
— Masa aceea — spuse el, arătînd cu mîna — este de mahon masiv şi foarte grea. Dacă mă poţi băga sub ea…
I-am îndeplinit dorinţa. În timp ce el se bălăbănea sub masă ca un balon captiv, eu stăteam pe covorul din faţa căminului şi-i vorbeam.
Mi-am aprins un trabuc.
— Povesteşte-mi — i-am spus — ce s-a întîmplat.
— Am luat-o! spuse el.
— Ce gust avea?
— Oh, groaznic!
Îmi închipui că toate sînt aşa. Fie că este vorba de elementele lor constitutive, de amestecul probabil sau de rezultatele posibile, toate leacurile străbunicii mele îmi par cel puţin deosebit de neatrăgătoare. În ceea ce mă priveşte….
— La început am luat doar o sorbitură.
— Da?
— Şi pentru că după o oră m-am simţit mai uşor şi mai bine, m-am hotărît să iau întreaga doză.
— Dragul meu Pyecraft!
— Mi-am ţinut nasul, îmi explică el. Şi apoi am continuat să devin din ce în ce mai uşor, fără a putea pune capăt situaţiei, înţelegi… Izbucni brusc într-un acces de mînie. Ce Dumnezeu trebuie să fac acum? ţipă el deodată.
— Un lucru este evident, că nu trebuie să-l faci, i-am răspuns. Dacă o să ieşi afară din casă, te vei înălţa din ce în ce mai sus.

Ridicai mîna, indicînd văzduhul. Va trebui să fie trimis Santos Dumont[16] după dumneata să te aducă din nou jos.

— Crezi c-o să-mi treacă?

Am clătinat din cap.

— Nu cred că poţi conta pe asta, i-am răspuns.

Urmă o nouă izbucnire de mînie. Izbi cu picioarele în scaunele din jur, bocăni în podea. Se purta exact aşa cum mă aşteptam să se poarte în condiţii vitrege un astfel de grăsun egoist, adică foarte rău. Vorbea despre mine şi despre străbunica mea cu o lipsă totală de măsură.

— Niciodată nu ţi-am spus să iei doctoria aia, am observat eu.

Trecînd cu vederea, din generozitate, insultele pe care mi le arunca, m-am aşezat în fotoliul său şi am început să-i vorbesc calm şi prietenos.

I-am arătat că el singur şi-a atras această neplăcere şi că cele întîmplate parcă vorbeau de o justiţie superioară, avînd oarecare poezie chiar. Mîncase prea mult. El nu voia să recunoască şi, cîtva timp, ne certarăm asupra acestui fapt.

Deveni zgomotos şi violent, aşa că renunţai la acest aspect al lecţiei pe care o primise.

— Şi apoi — i-am spus — ai păcătuit întrebuinţînd un stil bombastic. Spuneai, nu grăsime cum ar fi fost corect, dar lipsit de glorie, ci greutate. Ai...

M-a întrerupt ca să-mi spună că recunoştea toate astea. Ce trebuia însă să facă?

I-am sugerat să se adapteze noilor sale condiţii. Astfel am ajuns la partea cu adevărat practică a chestiunii. L-am asigurat că nu poate fi greu să înveţe a merge încoace şi încolo pe plafon în mîini...

— Nu pot dormi, mi-a spus el.

I-am arătat că problema aceasta nu-i prea dificilă. Puteam fixa de plafon o somieră metalică, de care să legăm apoi cu nişte benzi o pătură, cearşaf şi o cuvertură care să se încheie cu nasturi într-o parte. Pentru aceasta, va trebui însă să destăinuiască secretul menajerei sale, ceea ce l-am şi sfătuit să facă; după oarecare ciorovăială, căzu de acord. (Era o adevărată desfătare să o vezi pe doamna aceea binevoitoare efectuînd, cu aerul cel mai senin posibil, toate aceste schimbări

[16] ***Alberto Santos Dumont*** (1873-1932) — unul din pionierii aerostaticii şi aviaţiei. (n. r.)

uimitoare.) I s-a adus în cameră o scară de bibliotecă, şi toate mesele i se serveau sus, pe bibliotecă. De asemenea am descoperit un mijloc ingenios, cu ajutorul căruia putea să coboare pe podea ori de cîte ori dorea. A fost pur şi simplu pusă în raftul de sus ***Enciclopedia britanică*** (ediţia a zecea). El n-avea decît să scoată cîteva volume, să le ţină în mînă şi începea să coboare. Am mai stabilit că trebuie să fixăm nişte bare de fier jos, pe pereţi, de-a lungul pervazurilor, ca să se poată ţine de ele ori de cîte ori ar dori să circule mai aproape de podea.

Pe măsură ce progresam cu lucrul, am descoperit că începuse să mă intereseze foarte mult. Eu am fost acela care am chemat-o înăuntru pe menajeră şi i-am destăinuit adevărul, tot eu aproape singur am fixat sus patul în poziţie, răsturnată. De fapt mi-am petrecut două zile întregi în apartamentul său. Sînt un om îndemînatic, care ştie să se servească de şurubelniţă, şi i-am făcut tot felul de adaptări ingenioase; i-am întins o sîrmă, pentru ca soneria să-i vină la îndemînă, am întors toate lămpile electrice astfel încît să lumineze în sus, şi aşa mai departe. Întreaga chestiune era pentru mine extrem de ciudată şi interesantă. Mă delectam, gîndindu-mă la Pyecraft ca la o muscă uriaşă, tîrîndu-se încoace şi-ncolo pe plafon, şi căţărîndu-se peste pragurile de sus ale uşilor, dintr-o cameră într-alta. Apoi, niciodată, niciodată nu avea să mai apară la club...

Dar, să vedeţi, ingeniozitatea mea fatală m-a pierdut. Şedeam în camera lui, lîngă foc bîndu-i whisky-ul, iar el, sus, în colţul preferat, lîngă cornişă, fixa de tavan cu ţinte un covor pluşat. Deodată îmi veni o idee.

— Dumnezeule, Pyecraft! am strigat. Dar toate astea sînt cu desăvîrşire inutile!

Şi, înainte de a putea calcula consecinţele ideii mele, am lăsat să-mi scape secretul.

— Lenjerie de plumb! i-am spus, şi răul era făcut. Pyecraft a primit proiectul meu aproape în lacrimi.

— Să fiu din nou pe picioare, normal!… exclamă el.

I-am destăinuit întreg secretul înainte de a-mi da seama unde mă va duce.

— Cumpără plumb în foi, l-am sfătuit. Stanţează-l în formă de discuri. Coase cîte poţi peste tot, pe lenjerie. Procură-ţi ghete cu talpă de plumb, poartă o servietă plină cu plumb masiv, şi gata! În loc să fii aici un prizonier, poţi ieşi din nou afară, Pyecraft, poţi călători…

O idee şi mai fericită îmi trecu prin minte.

— Şi nu va trebui să te temi niciodată de un naufragiu. Tot ce ai de făcut este să-ţi dezbraci repede o parte din haine, să iei în mînă cantitatea necesară de bagaje şi să pluteşti în aer…

De emoţie, scăpă ciocănelul la un pas de capul meu.

— Doamne! exclamă el. Voi putea veni din nou la club.

Asta m-a făcut să mă trezesc brusc la realitate.

— Doamne! am murmurat la rîndul meu. Da. Desigur… vei putea veni.

Aşa a şi făcut. Aşa şi face. Chiar acum şade în spatele meu, înfulecînd, vă jur!… a treia porţie de tartă cu unt. Şi nimeni pe lume nu ştie, afară de menajera sa şi de mine, că nu cîntăreşte aproape nimic, că este numai o masă plicticoasă de materie asimilatorie, numai un balon de săpun îmbrăcat, ***niente***[17], cel mai de nimic dintre oameni. Iată-l şezînd şi pîndindu-mă să termin de scris. Atunci, dacă va izbuti, îmi va ieşi în cale. Va veni spre mine revărsîndu-se valuri, valuri…

Îmi va povesti totul din nou, ce simte, ce nu simte, cum speră uneori că-i trece puţin. Şi negreşit în vorbăria lui linguşitoare, dulceagă va strecura şi cuvintele: „Secretul e păstrat, nu? Dacă cineva ar şti… mi-ar fi atît de ruşine… Ştii, prea aş părea

[17] ***Niente*** — nimic (în limba italiană în original).

caraghios. Să te tîrăşti de jur împrejur pe tavan şi aşa mai departe...”

Şi acum, evită-l dacă poţi pe Pyecraft, care ocupă o poziţie strategică admirabilă între mine şi uşă...

În româneşte de
B. BEREANU

NOUL ACCELERATOR

Dacă a găsit vreodată cineva aur în timp ce căuta un ac cu gămălie, acesta este fără îndoială bunul meu prieten, profesorul Gibberne. Unii oameni de ştiinţă au ajuns în cercetările lor la rezultate care, după cîte am auzit, depăşeau uneori propriile lor aşteptări. Descoperirea lui însă e fără egal. Într-adevăr, de data aceasta cel puţin, a descoperit ceva care, fără nici un fel de exagerare, revoluţionează viaţa omenească. Şi asta în timp ce căuta un stimulent general sub a cărui acţiune cei cu nervii slăbiţi să poată face faţă eforturilor impuse de vremurile de încordare pe care le trăim. Am încercat acest produs de cîteva ori pînă acum şi cred că n-ar fi lipsit de interes să descriu efectul pe care l-a avut asupra mea. Se va vedea limpede că acest preparat oferă amatorilor de senzaţii noi posibilitatea unei experienţe uimitoare.

După cum multă lume ştie, profesorul Gibberne este vecinul meu în Folkestone. Dacă nu mă înşel, portretul său la diferite vîrste a apărut recent în Strand Magazine, cred că chiar în 1899, dar nu pot verifica pentru că am împrumutat cuiva acel număr al revistei şi nu mi l-a înapoiat pînă acum. Cititorul poate îşi aminteşte fruntea înaltă şi sprîncenele negre, neobişnuit de lungi, care îi dau feţei sale o înfăţişare mefistofelică. Casa unde locuieşte e una dintre acele clădiri agreabile, izolate, eterogene ca stil, care fac atît de interesantă partea dinspre apus a străzii Upper Sandgate. E cea cu acoperiş flamand şi portic maur. Camera unde lucrează, cînd este acasă şi unde am fumat şi discutat atît de des împreună, are la fereastră o arcadă cu coloane. Profesorul Gibberne este un om foarte glumeţ, dar nu-i place numai să

glumească, adesea îmi vorbeşte şi de munca lui; face parte din categoria oamenilor care-şi găsesc în discuţie sprijin şi imbold în muncă, aşa că am putut urmări naşterea Noului Accelerator, cum se numeşte preparatul lui, chiar într-o fază foarte timpurie. Fireşte, cea mai mare parte a experienţelor doctorul Gibberne nu le face la Folkestone, ci în Gower Street, în excelentul laborator amenajat de curînd alături de spital şi utilizat pentru prima dată de el.

După cum ştie toată lumea, sau cel puţin orice om instruit, Gibberne a ajuns pe bună dreptate celebru pentru fiziologi, datorită lucrărilor sale cu privire la acţiunea drogurilor asupra sistemului nervos. Se spune că este neîntrecut în domeniul somniferelor, calmantelor şi sedativelor. Totodată este şi un chimist renumit şi cred că în jungla misterioasă şi complicată a enigmelor, care se concentrează în jurul celulei ganglionare şi a fibrei axionului, există locşoare defrişate de el, luminişuri, care vor rămîne însă inaccesibile oricărui alt muritor, pînă cînd nu va socoti el de cuviinţă să-şi publice rezultatele. În ultimii ani a fost deosebit de activ în domeniul stimulenţilor nervoşi şi a înregistrat succese foarte importante chiar înainte de descoperirea Noului Accelerator. Ştiinţa medicală trebuie să-i fie recunoscătoare pentru cel puţin trei tonice diferite şi absolut nevătămătoare de valoare neîntrecută pentru pacienţi. În cazuri de extenuare totală, preparatul cunoscut ca Siropul B. Gibberne a salvat, cred, mai multe vieţi omeneşti decît oricare barcă de salvare de pe coastă.

— Dar nici unul dintre acestea nu mă satisface nici pe departe, mi-a spus el acum aproape un an. Ori măresc energia centrală fără ca să afecteze nervii, ori pur şi simplu măresc energia disponibilă prin reducerea conductibilităţii nervoase; aceste preparate au un efect local şi neuniform. Unul stimulează inima şi viscerele, şi lasă amorţit creierul; altul acţionează asupra creierului, ca şampania, şi nu are nici un efect favorabil asupra plexului solar. Eu caut şi, dacă este omeneşte posibil, voi obţine un preparat care să stimuleze întreg organis-

mul, care să-i dinamizeze pe oameni pentru un anumit timp, din cap pînă în picioare şi să-i facă să acţioneze de două ori — sau chiar de trei ori — mai repede decît o fac în mod normal. Ei? Aşa ceva caut!

— Ar fi extenuant, am observat eu.

— Fără nici o îndoială. Dar şi de mîncat ai mînca de două sau de trei ori mai mult. Gîndeşte-te însă ce-ar însemna acest lucru. Să ai o mică fiolă ca asta — întinse o sticlă verde — iar conţinutul ei preţios să-ţi dea putinţa de a gîndi într-un anumit timp de două ori mai iute, de a te mişca de două ori mai repede, de a lucra de două ori mai mult.

— Dar e posibil aşa ceva?

— Cred că da. Dacă nu, înseamnă că un an întreg n-am făcut decît să-mi pierd vremea. Totuşi, diferitele preparate cu hipofosfaţi, de exemplu, par să ofere destule indicii că e realizabil... Chiar dacă ar acţiona numai o dată şi jumătate şi ar fi suficient.

— Desigur, recunoscui eu.

— Dacă, de exemplu, un om de stat ar fi la strîmtoare şi timpul ar lucra repede împotriva lui, dacă ar avea ceva urgent de făcut...

— I-ar putea da o doză secretarului particular, i-am completat eu gîndul.

— Şi ar cîştiga de două ori mai mult timp. Dar, gîndeşte-te; dacă dumneata, de exemplu, ai dori să sfîrşeşti o carte.

— De obicei — i-am spus — doresc să nu le fi început.

— Sau un doctor extraordinar de hărţuit, care tre-buie să şadă şi să reflecteze asupra unui diagnostic. Sau un avocat, ori cineva care toceşte pentru un examen...

— Pentru astfel de oameni, o picătură din preparatul dumitale şi ar valora o guinee — am spus eu — chiar mai mult.

— Sau într-un duel — adăugă Gibberne — unde totul depinde de iuţeala cu care apeşi pe trăgaci.

— Sau la scrimă, am adăugat eu.

— Vezi — spuse Gibberne — dacă cercetările mele vor da rezultate, dacă preparatul va avea un efect general, atunci într-adevăr nu va fi de loc vătămător. Poate că te va îmbătrîni, într-o oarecare măsură, vei fi trăit însă de două ori în timp ce alţi oameni au trăit doar o dată...

— Socotesc totuşi că, într-un duel... ar fi oare cinstit? am întrebat eu, după ce m-am mai gîndit.

— Asta e o problemă care-i priveşte pe martori, spuse Gibberne.

Din nou m-au cuprins îndoielile.

— Şi crezi într-adevăr că aşa ceva ***este*** posibil?

— Tot atît de posibil — spuse Gibberne, şi privi la ceva care dudui pe lîngă fereastră — ca un autobuz. De fapt...

Făcu o pauză, îmi zîmbi cu înţeles şi bătu uşor pe marginea biroului cu fiola aceea verde.

— Cred că ştiu compoziţia... Am şi obţinut ceva.

Zîmbetul nervos care i se vedea pe faţă trăda seriozitatea destăinuirii. De obicei vorbea despre experienţele lui numai cînd era foarte aproape de sfîrşit.

— Şi poate... poate... n-aş fi surprins ca preparatul meu să accelereze lucrurile chiar mai mult decît de două ori.

— Va avea o mare importanţă, îndrăznii eu.

— Va avea, cred, o mare importanţă,

Cu toate acestea, nu cred că îşi dădea seama pe deplin de importanţa descoperirii sale.

Îmi amintesc că am avut ulterior mai multe discuţii despre produsul acela. Îl numea „Noul Accelerator” şi vorbea despre el cu din ce în ce mai multă încredere. Uneori pomenea cu nervozitate despre efectele fiziologice, neaşteptate pe care le-ar putea da „Noul Accelerator” şi atunci se indispunea puţin, alteori era cuprins de o sete de cîştig pe care nu o ascundea şi dezbătea îndelung şi cu nerăbdare modul în care s-ar putea transforma preparatul în beneficiu co- mercial.

— E un lucru bun — spune Gibberne — un lucru formidabil. Ştiu că dau lumii ceva preţios şi cred că este cu totul natural să mă aştept ca lumea să plătească. Prestigiul ştiinţei îţi dă satisfacţii foarte mari, dar cred că trebuie să-mi asigur într-un fel monopolul produsului, să spunem, pe timp de zece ani. Nu văd de ce numai diverşii prăvăliaşi ar avea dreptul să se bucure de toate plăcerile vieţii.

Fireşte, interesul meu pentru medicamentul în pregătire nu scăzuse între timp. Totdeauna am avut înclinaţie spre filozofie. Mă interesau paradoxurile despre spaţiu şi timp şi mi se părea că Gibberne lucra într-adevăr la ceva care nu era decît accelerarea absolută a vieţii. Să presupunem că cineva ar lua în

repetate rînduri un astfel de preparat: desigur că viaţa sa va bate recordurile în ceea ce priveşte activitatea; dar va fi un adult la unsprezece ani, între două vîrste la douăzeci şi cinci, iar la treizeci de ani nu va fi înaintat destul de departe pe drumul spre senilitate? Mi se părea că Gibberne urma să facă, pentru oricine ar fi luat drogul său, ceea ce natura a făcut pentru locuitorii Orientului, care sînt bărbaţi pe la cincisprezece, şaisprezece ani şi bătrîni pe la cincizeci de ani, şi în general mai ageri decît noi, în gîndire şi acţiune. Pe mine drogurile m-au uimit totdeauna; poţi înnebuni un om, îl poţi calma, îl poţi face necrezut de puternic şi vioi sau un buştean inert, aţîţi o pasiune şi potoleşti alta, totul cu ajutorul drogurilor. Şi iată că acest arsenal ciudat de fiole aflat la dispoziţia doctorilor urma să fie îmbogăţit cu o nouă minune! Dar Gibberne era mult prea absorbit de problemele tehnice pentru a se interesa în mod deosebit de acest aspect al chestiunii.

În 7 sau 8 august mi-a spus că tocmai în timp ce vorbeam avea loc distilarea care urma să hotărască, pentru un timp, eşecul sau succesul, iar în 10 mi-a comunicat că se făcuse, că Noul Accelerator era o realitate palpabilă. L-am întîlnit în timp ce urcam pe Sandgate Hill spre Folkestone — mi se pare că mă duceam să mă tund, cînd l-am văzut apropiindu-se — cred că venea la mine să mă informeze despre succesul obţinut. Îmi amintesc că avea ochii neobişnuit de strălucitori şi era aprins la faţă. Totodată am remarcat pasul său foarte vioi.

— S-a făcut! exclamă el şi mă apucă de mînă, vorbind foarte repede. Chiar mai mult decît atît. Vino la mine acasă să vezi.

— Adevărat?

— Adevărat! strigă el. De necrezut! Vino să vezi.

— Şi e eficace... de două ori?

— Mult mai mult. Mă înspăimîntă. Vino să-l vezi. Gustă-l! Încearcă-l! Este cel mai uimitor preparat de pe pămînt.

Mă apucă de braţ şi începu să meargă atît de repede, încît trebuia aproape să alerg ca să nu rămîn în urmă. Mă duse pînă sus pe colină, continuînd să vorbească plin de însufleţire. Toţi pasagerii unui tramcar deschis, înţesat de lume, se întoarseră şi se uitară la noi, ca la comandă, cum se întîmplă de obicei cu oamenii dintr-un tramcar. Era una dintre acele zile călduroase şi senine cum sînt multe în Folkestone, cînd fiecare culoare are o strălucire de necrezut şi fiecare contur e neobişnuit de clar.

Fireşte, adia puţin vîntul, dar nu suficient pentru ca să-mi fie răcoare, şi să nu transpir. L-am rugat să mă ierte.

— Merg prea repede? se miră Gibberne şi îşi reduse viteza la un mers rapid.

— Ai luat din produsul acela? întrebai gîfîind.

— Nu, răspunse el. Cel mult o picătură de apă dintr-un recipient în care am spălat ultimele urme ale preparatului. Am luat puţin noaptea trecută, ştii. Dar asta este acum o chestiune veche.

— Şi eficacitatea sa e de două ori mai mare? întrebai. Cînd ne-am apropiat de intrarea casei sale, eram leoarcă de transpiraţie.

— De o mie de ori, de multe mii de ori! strigă Gibberne deschizînd cu un gest dramatic plin de vigoare poarta de stejar sculptat în stil englezesc primitiv.

— Phii! făcui, şi-l urmai spre uşă.

— Nici nu pot măcar stabili de cîte ori accelerează, spuse el, cu cheia casei în mînă.

— Şi...

— Clarifică din tot felul de puncte de vedere fiziologia nervoasă, dă teoriei senzaţiilor vizuale o formă cu totul nouă!... Cerul ştie de cîte mii de ori. Vom examina toate acestea ulterior... Dar acum trebuie să încercăm preparatul.

— Să încercăm preparatul? întrebai în timp ce străbăteam coridorul.

— Bineînţeles, spuse Gibberne, care ajunsese în biroul său şi se întoarse către mine. Este acolo, în fiola aceea mică verde! Numai dacă nu cumva ţi-e frică?

Sînt un om prudent de felul meu şi îmi plac aventurile mai mult în vorbe. Fără îndoială că îmi era frică. Dar pe de altă parte, mai există şi mîndrie.

— Bine, am murmurat eu. Spui că l-ai încercat?

— L-am încercat, mă asigură el. Şi nu pare să-mi fi dăunat, nu e aşa? nici măcar n-am devenit palid, şi mă simt...

M-am aşezat jos.

— Dă-mi băutura, i-am spus. În cel mai rău caz, mă va scuti de un tuns, şi cred că asta este una din cele mai nesuferite datorii ale unui om civilizat. Cum se ia preparatul?

— Cu apă, spuse Gibberne, punînd jos cu zgomot o carafă.

Stătea în picioare în faţa biroului şi mă privea cu atenţie: în tonul său apăru o notă profesională.

— Nu e un preparat obişnuit, ştii? mă avertiză el.

Făcui un gest cu mîna.

— Trebuie să te previn, în primul rînd, că îndată ce l-ai înghiţit, e necesar să închizi ochii şi abia după vreun minut să-i deschizi cu foarte mare grijă. Vei continua să vezi. Simţul vederii depinde de lungimea vibraţiei, nu de mulţimea senzaţiilor; dar, dacă ochii sînt deschişi, retina suferă în momentul acela un fel de şoc, un fel de dezordine neplăcută care te ameţeşte. Ţine-i închişi.

— Închişi, am repetat. Bine.

— Şi în al doilea rînd, trebuie să stai liniştit. Nu începe să te agiţi încoace şi încolo. Te poţi alege cu vreo lovitură neplăcută. Aminteşte-ţi că vei acţiona de cîteva mii de ori mai repede decît ai făcut-o vreodată pînă acum; toate vor funcţiona mai repede: inima, plămînii, muşchii, creierul — şi te vei lovi zdravăn. N-ai să te poţi feri — înţelegi? — fiindcă nu-ţi vei da seama. Te vei simţi exact cum te simţi acum. Numai că totul în lume ţi se va părea că se desfăşoară de cîteva mii de ori mai încet decît înainte. Tocmai asta e ciudăţenia naibii!

— Doamne! făcui eu. Vrei să spui că...

— Vei vedea, spuse el şi luă o mică măsură. Privi la lucrurile de pe birou şi continuă: Pahare, apă, toate sînt aici. Fiind la prima încercare, am să-ţi administrez o doză mică.

Preţiosul conţinut din fiolă gîlgîi.

— Nu uita ce ţi-am spus, zise el, răsturnînd conţinutul măsurii într-un pahar, ca un chelner italian care măsoară whisky. Rămîi aşezat, cu ochii strîns închişi şi în nemişcare absolută timp de două minute, îmi dădu ultimele instrucţiuni. Apoi mă vei auzi vorbind.

Adăugă cam un deget de apă la doză în fiecare pahar.

— Încă ceva — spuse el — să nu pui paharul jos. Păstrează-l în mînă şi odihneşte-ţi mîna pe genunchi. Da, aşa. Şi acum...

Îşi ridică paharul.

— Pentru Noul Accelerator! spusei eu.

— Pentru Noul Accelerator! răspunse el. Am ciocnit, am băut, şi am închis imediat ochii.

Cunoaşteţi inconştienţa totală în care te scufunzi cînd ţi se dă kellen. În starea aceasta am fost o bucată de vreme. Apoi l-am

auzit pe Gibberne spunîndu-mi să mă trezesc. M-am mişcat şi am deschis ochii. Stătea în picioare, ca mai înainte, cu paharul încă în mînă. Paharul era gol, altă schimbare n-am remarcat.

— Ei, cum e? am spus eu.

— Nimic neobişnuit?

— Nimic. Poate o vagă senzaţie de veselie. Nimic mai mult.

— Sunete?

— E linişte, i-am răspuns. Dumnezeule! Da! E linişte. În afară de un fel de bătaie uşoară, un răpăit, ca ploaia cînd cade pe acoperiş. Ce să fie asta?

— Sunete descompuse în elementele lor, îmi explică el. Dar nu sînt sigur. Privi la fereastră. Ai văzut vreo- dată pînă acum la vreo fereastră o perdea înţepenită aşa?

I-am urmat privirea. Într-adevăr, capătul perdelei era cu colţul ridicat, ca şi cînd ar fi îngheţat în timp ce flutura în adierea vîntului.

— Nu, n-am mai văzut. Ce ciudat!

— Şi iată — spuse el, descleştîndu-şi mîna de pe pahar.

Fireşte, am tresărit, aşteptîndu-mă ca paharul să cadă şi să se spargă. Dar, departe de a se sfărîma, părea că nici nu se mişcă; plutea în aer — nemişcat.

— La această latitudine, spuse Gibberne, un obiect cade la început cu aproximativ 16 picioare pe secundă. Aşadar, paharul acesta cade acum cu 16 picioare pe secundă. Numai că, ştii, pînă acum nu a căzut încă nici cu o sutime de secundă măcar. Ţi-o spun, ca să-ţi dai seama întrucîtva de viteza imprimată de Acceleratorul meu.

Flutură mîna de jur împrejurul, deasupra şi dedesubtul paharului care cobora încet. În cele din urmă îl luă de fund, îl trase în jos şi îl puse cu grijă pe masă.

— Ei? mă întrebă el şi rîse.

— Nu e rău, îi spusei şi începui să mă ridic cu mare prudenţă de pe scaun. Mă simţeam foarte bine dispus, foarte uşor, nestingherit, şi aveam încredere deplină în mintea mea. Totul în mine acţiona rapid. De exemplu, inima îmi bătea de o mie de ori pe secundă, dar aceasta nu mă jena de loc. Am privit pe fereastră. Un biciclist nemişcat, cu capul aplecat şi cu un nor de praf încremenit în urma roţii din spate, alerga cu toată viteza pentru a întrece un tramcar în galop care nu se mişca. În

faţa acestui spectacol de necrezut am rămas cu gura căscată de uimire.

— Gibberne — am strigat — cît de mult va dura efectul acestei băuturi afurisite?

— Dumnezeu ştie! răspunse el. Ultima dată cînd l-am luat m-am culcat şi s-a consumat în timpul somnului. Îţi spun că am fost speriat. Trebuie să fi durat cîteva minute. Dar părea ore. După puţin timp, cred însă că efectul slăbeşte destul de brusc.

Observai cu mîndrie că nu mă speriasem — probabil fiindcă eram doi în aceeaşi situaţie.

— De ce nu ne-am plimba puţin pe afară? întrebai.

— Ai dreptate.

— Or să ne vadă.

— Ce tot spui! Nicidecum! Ne vom mişca de o mie de ori mai repede decît cea mai rapidă scamatorie care a fost făcută vreodată. Haide! Pe unde plecăm? Pe fereastră, sau pe uşă?

Am ieşit pe fereastră.

Cu siguranţă că dintre toate experienţele ciudate prin care am trecut sau pe care mi le-am imaginat, sau despre care am citit că alţii le-au făcut sau imaginat, plimbarea aceea scurtă împreună cu Gibberne prin Folkestone, sub influenţa Noului Accelerator, a fost cea mai stranie şi mai bizară dintre toate. Am ieşit pe poarta casei în şosea şi de acolo am examinat minuţios circulaţia care parcă înmărmurise. Partea de sus a roţilor şi cîteva dintre picioarele cailor tramcarului, sfîrcul biciului şi falca vizitiului — care tocmai începuse să caşte — erau în mod perceptibil în mişcare, dar tot restul vehiculului acela aglomerat părea liniştit. Şi cu desăvîrşire tăcut. Doar din gîtlejul unui om răsuna un răpăit slab. Şi printre componentele acestui bloc îngheţat era: un vizitiu, un taxator şi unsprezece oameni! La început, cînd trecurăm pe lîngă ei, ni se păru extraordinar, dar sfîrşi prin a fi neplăcut. Văzurăm oameni ca noi, şi totuşi nu în întregime ca noi, înlemniţi în atitudini neglijente, surprinşi în mijlocul gesturilor. O fată şi un bărbat îşi zîmbeau unul altuia, un zîmbet senzual care ameninţa să dureze în veci; o femeie cu o pelerină fîlfîitoare îşi odihnea braţul pe balustradă şi rămăsese parcă pentru vecie cu privirea aţintită spre casa lui Gibberne; un bărbat care parcă era de ceară îşi mîngîia mustaţa, altul îşi întindea mîna cu degetele ţepene spre pălăria ameninţată să fie luată de vînt. Ne-am uitat

lung, am rîs, şi ne-am strîmbat la ei, apoi au început să ne dezguste. Ne-am abătut şi am cotit prin faţa ciclistului spre livezi.

— Dumnezeule! strigă deodată Gibberne. Priveşte!

Urmărindu-i degetul, văzui o albină plutind prin aer, cu aripile bătînd rar şi înaintînd cu viteza unui melc, a unui melc nemaipomenit de leneş.

Şi astfel am ajuns în parc. Aici lucrurile păreau mai extravagante decît toate cele de pînă atunci. Pe estradă cînta orchestra, deşi, pentru noi, sunetele pe care le scotea se reduceau la un huruit răguşit, grav, un fel de ultim suspin prelung, care se transforma uneori într-un sunet ca dangătul rar şi înăbuşit al unui clopot monstruos. Prin parc se vedeau oamenii înţepeniţi, alţii ca nişte manechine ciudate, tăcute, afectate, aplecaţi, gata să cadă, înlemniţi în mijlocul unui pas în timp ce se plimbau. Am trecut pe lîngă un căţel puddel care plutea în aer executînd o săritură şi i-am urmărit mişcarea înceată a picioarelor în timp ce cobora spre pămînt.

— Dumnezeule, uită-te aici! strigă Gibberne, şi ne-am oprit un moment în faţa unui fel de dandy, îmbrăcat într-un costum din flanelă albă cu dungi, pantofi albi şi cu o panama pe cap, care tocmai se întorsese să facă cu ochiul către două doamne îmbrăcate în culori vii, pe lîngă care trecuse. Un semn cu ochiul nu este ceva atrăgător, dacă-l studiezi pe îndelete, cu toată atenţia, aşa cum făceam noi. Îşi pierde orice vioiciune. Apoi ochiul în chestiune, nu se închide complet, iar sub pleoapa care coboară apare marginea de jos a irisului şi o linie albă.

— De aici înainte — spusei — dacă cumva cerul nu-mi va lua memoria, nu voi mai face niciodată cu ochiul.

— Nici nu vei zîmbi, adăugă Gibberne, cu ochii la dinţii doamnei, care-i răspundea fantelui.

— Nu ştiu de ce, dar e o căldură infernală. Să mergem mai încet, am propus eu.

— Ei hai, vino! spuse Gibberne.

Ne-am strecurat printre fotoliile cu roţi de pe alee. Mulţi dintre cei din fotolii păreau aproape normali în

ţinuta lor pasivă, dar feţele schimonosite, stacojii, ale celor din orchestră nu erau de loc o privelişte odihnitoare. Un domn cu faţa purpurie înţepenise în mijlocul unei lupte violente cu vîntul, în timp ce îşi împăturea ziarul; erau multe semne că bătea un vînt serios, dar noi nu îl simţeam. Am ieşit din mulţime, ne-am îndepărtat puţin, ne-am întors şi am privit-o. Îţi făcea impresia unei reproduceri fidele în ceară. Era nemaipomenit de interesant. Poate să pară absurd, dar privindu-i pe oamenii aceia mă cuprinse un sentiment de superioritate triumfătoare. Gîndiţi-vă cît era de minunat! Tot ceea ce spusesem, gîndisem şi făcusem de cînd preparatul începuse să acţioneze în vinele mele se petrecuse pentru aceşti oameni, pentru întreaga omenire, într-o clipă.

— Noul Accelerator… începui eu, dar Gibberne mă întrerupse.

— Uite pe afurisita aceea de bătrînă! spuse el.

— Care bătrînă?

— Locuieşte alături de mine, spuse Gibberne. Are un căţeluş care chelălăie tot timpul. Tentaţia este prea mare!!

Uneori Gibberne era copilăros şi impulsiv. Înainte de a-l putea opri, se repezi, înşfacă nefericitul animal, şi alergă impetuos cu el îndreptîndu-se spre stîncile din apropiere! Era ceva cu totul extraordinar. Căţeluşul, ştiţi, nu lătra, nu se zvîrcolea şi nu dădea nici cel mai mic semn de viaţă. Zăcea ţeapăn, într-o poziţie de repaos somnolent. Era ca şi cînd Gibberne, care îl ţinea de gît, ar fi alergat cu un cîine de lemn.

— Gibberne — am strigat — lasă-l jos! Dacă continui să alergi aşa, îţi vei aprinde hainele. Pantalonii tăi de pînză au şi început să se pîrlească!

Se lovi cu palma peste coapsă şi se opri şovăind.

— Gibberne — i-am strigat, ajungîndu-l din urmă — lasă-l jos! Ne-am încălzit prea mult! Asta din cauza vitezei cu care alergăm! Două sau trei mile pe secundă. Frecarea aerului!

— Ce? făcu el, aruncînd o privire cîinelui.

— Frecarea aerului, i-am strigat. Frecarea aerului. Alergăm prea repede. Ca meteoriţii, Gibberne! Gibberne. Simt peste tot nişte înţepături şi un fel de transpiraţie. Uite că oamenii au început să se mişte puţin. Cred că efectul încetează. Pune jos cîinele.

— Ce? făcu el.

— Încetează! am repetat. Sîntem prea înfierbîntaţi, şi efectul încetează. Sînt ud leoarcă.

Se uită la mine, apoi la orchestră. Răpăitul ei răguşit era cu siguranţă mai rapid. Apoi, cu o rotire grozavă a braţului, aruncă cu putere cîinele, care zbură rostogolindu-se prin aer, neînsufleţit încă, şi ajunse în cele din urmă deasupra umbrelelor de soare, îngrămădite la un loc, ale unui grup de oameni care stăteau la taifas. Gibberne mă strînse de cot.

— La naiba! strigă el. Cred că ai dreptate! Un fel de înţepături fierbinţi şi... da. Omul acela îşi mişcă batista! E clar. Trebuie să coborîm de aici repede.

Dar n-am putut să coborîm destul de repede. Din fericire, poate! Pentru că am fi alergat şi dacă am fi alergat, cred că am fi izbucnit în flăcări. Mai mult ca sigur că am fi izbucnit în flăcări! Ştiţi, nici unul dintre noi nu se gîndise la asta... Dar, chiar înainte de a fi început să alergăm, acţiunea drogului încetase. Într-o fracţiune de secundă efectul Noului Accelerator trecuse. Parcă din faţa ochilor noştri fusese trasă o perdea. Am auzit vocea lui Gibberne foarte alarmată.

— Stai jos, strigă el şi se trînti la pămînt.

M-am aşezat pe iarbă, la marginea parcului, pîrlind locul sub mine. Şi acum se mai vede o pată de iarbă arsă în locul unde am stat. În acel moment toate lucrurile nemişcate părură că se trezesc, sunetele neclare ale orchestrei izbucniră într-o explozie melodioasă, cei ce se plimbau îşi puseră picioarele pe pămînt şi păşiră în diferite direcţii, jurnalele şi steagurile începură să fîlfîie, zîmbetele se transformară în cuvinte, cel care făcea cu ochiul termină de clipit şi îşi văzu de drum, mulţumit de sine, iar toată lumea de pe scaune se mişca şi vorbea.

Toată lumea se însufleţise din nou, se mişca tot atît de repede ca şi noi, sau mai degrabă noi încetasem să ne mişcăm mai repede decît restul lumii. Era ca şi cum am fi fost într-un tren rapid care îşi încetineşte viteza cînd intră în staţie. O secundă

sau două mi se păru că toate lucrurile se rotesc în jurul meu. Am avut o senzaţie de greaţă, foarte trecătoare, şi asta a fost totul. Iar căţeluşul, care păruse o clipă că pluteşte în aer, după ce forţa braţului lui Gibberne se consumă, căzu cu viteză crescîndă, străpungînd umbrela de soare a unei doamne!

Aceasta ne-a salvat. În afară de un bătrîn corpolent, dintr-un fotoliu cu roţi, care, fără îndoială a tresărit cînd ne-a văzut şi ne-a privit apoi de cîteva ori cu ochi bănuitori, şi, dacă nu mă înşel, i-a spus ceva despre noi şi îngrijitoarei sale, nu cred să fi remarcat nimeni apariţia noastră bruscă. Fiindcă trebuie să fi apărut brusc. Aproape imediat hainele au încetat să ne fumege, deşi iarba de sub mine era atît de fierbinte, încît mă jena. Atenţia fiecăruia — inclusiv aceea a orchestrei Asociaţiei pentru Distracţii, care, cu această ocazie, pentru întîia oară în istoria ei a cîntat fals — era reţinută de un fapt uimitor şi de un schelălăit şi mai uimitor. Un căţeluş de rasă respectabil, supraalimentat, care dormea liniştit la răsărit de estrada orchestrei, a căzut brusc prin umbrela unei doamne, la apus de aceeaşi estradă — puţin pîrlit din cauza vitezei extreme cu care se mişcase prin aer. Şi asta în zilele noastre, cînd atîţia sînt prostiţi de spiritism, de superstiţii...! Toţi s-au ridicat deodată în picioare, s-au călcat unii pe alţii, au răsturnat scaunele, iar un poliţai alerga din răsputeri. Nu ştiu cum s-au stîrşit toate acestea. Eram prea preocupaţi să nu fim implicaţi în această chestiune şi să pierim cît mai repede din faţa ochilor bătrînului domn din fotoliul cu roate. Nu ne puteam permite să facem cercetări amănunţite. Îndată ce ne-am răcorit şi ne-am revenit suficient din ameţeală, greaţă şi zăpăceală, ne-am ridicat în picioare şi, ocolind mulţimea, ne-am îndreptat paşii înapoi, de-a lungul şoselei, spre casa lui Gibberne. Cu toată larma aceea, l-am auzit foarte clar pe domnul care şedea lîngă doamna cu umbreluţa de soare ruptă, ameninţînd şi în-

trebuinţînd un limbaj cu totul nejustificat faţă de unul dintre acei îngrijitori de scaune care au scris pe şapcă „Inspector"; „dacă nu dumneata, atunci cine a aruncat cîinele?!" spunea el.

Capacitatea de a percepe mişcările şi zgomotele ne-a revenit prea brusc, pentru a putea face observaţii amănunţite, cum intenţionam. Ne preocupa de altminteri foarte mult şi starea noastră (hainele erau încă groaznic de fierbinţi, iar pantalonii albi ai lui Gibberne, pîrliţi pe coapse, căpătaseră o culoare cafenie-deschisă). Într-adevăr, nu am făcut nici o observaţie de valoare ştiinţifică în timpul acelei întoarceri. Albina, desigur, dispăruse. M-am uitat după biciclist, dar cînd ajunserăm în Upper Sandgate Road, ieşise din raza vederii noastre, sau nu-l puteam zări din cauza circulaţiei: tramcarul, cu pasagerii săi, însufleţiţi acum cu toţii şi în mişcare, uruia prin dreptul bisericii din apropiere, gonind cu viteză.

Am observat totuşi că pragul ferestrei prin care am sărit cînd am ieşit din casă era uşor pîrlit şi că urmele picioarelor noastre pe pietrişul de pe cărare erau neobişnuit de adînci.

Aceasta a fost prima mea experienţă cu Noul Accelerator. Toate întîmplările s-au petrecut într-o secundă sau două. Trăisem o jumătate de oră în timp ce orchestra cîntase, poate, două măsuri. Nouă însă ni se părea că întreaga lume se oprise pentru ca noi s-o putem examina în voie. Luînd în consideraţie toate circumstanţele, şi în special ţinînd seama de pripeala cu care ne-am aventurat afară din casă, experienţa s-ar fi putut cu siguranţă termina mult mai neplăcut. Aceasta indică, fără îndoială, că Gibberne mai are încă mult de studiat înainte ca preparatul său să poată fi întrebuinţat cu uşurinţă; dar eficacitatea lui este demonstrată fără nici o îndoială.

De la aventura aceasta Gibberne a făcut progrese continue în ceea ce priveşte controlarea acţiunii preparatului. Am luat de cîteva ori, sub conducerea sa, doze măsurate, fără cel mai mic efect dăunător, deşi trebuie să mărturisesc că nu m-am mai aventurat afară din casă, în timp ce eram sub influenţa Acceleratorului. Pot men-

ţiona, de exemplu, că această povestire a fost scrisă cu ajutorul său, într-o singură şedinţă, fără întrerupere — doar cît am ciugulit nişte ciocolată. Am început la 6,25, şi ceasul meu arăta acum că a trecut aproape un minut după 6,30. Oricum, nu poţi abuza asigurîndu-ţi un lung interval neîntrerupt de muncă în mijlocul unei zile pline de obligaţii. Gibberne lucrează acum la aspectele cantitative ale preparatului său, făcînd cercetări speciale asupra efectelor deosebite la diferite tipuri de constituţii. El speră ca apoi să descopere un încetinitor cu ajutorul căruia să-i corecteze puterea, în prezent cam prea mare. „Încetinitorul”, utilizat singur, va avea, fireşte, un efect contrariu. El va permite pacientului său să concentreze multe ore obişnuite doar în cîteva secunde şi astfel să se menţină într-o inactivitate apatică, un fel de lipsă de vioiciune glacială în mediul cel mai însufleţit sau iritant. Cele două preparate vor produce cu siguranţă o adevărată revoluţie în viaţa civilizată. Este începutul eliberării noastre de „Jugul Timpului”, despre care vorbeşte Carlyle. În timp ce „Acceleratorul” ne va permite să ne concentrăm cu o putere grozavă în orice moment sau ocazie care necesită maximum de efort intelectual şi de vigoare, „Încetinitorul”‘ ne va asigura o linişte deplină în momente de amărăciune şi plictiseală oricît de mari. Poate că sînt puţin cam optimist în ceea ce priveşte „Încetinitorul”, care, desigur, abia de-acum încolo urmează să fie descoperit, dar despre „Accelerator” nu poate fi vorba de nici un fel de îndoială. Apariţia sa pe piaţă într-o formă comodă, controlabilă şi asimilabilă este o chestiune de cîteva luni. Se va putea obţine la toate farmaciile şi drogheriile în nişte sticluţe verzi, la un preţ ridicat, dar nicidecum exagerat, dacă se iau în conside-raţie calităţile sale extraordinare. Se va numi „Acceleratorul Nervos Gibberne”, şi Gibberne spera că-l va putea furniza în trei concentraţii: de 200, 900 şi 2 000, deosebite respectiv prin etichete galbene, roz şi albe.

Fără îndoială că întrebuinţarea sa face posibile tot felul de lucruri extraordinare: fireşte, unii s-ar putea deda cu impunitate chiar la acţiuni criminale, furişîn-

du-se printre interstiţiile timpului. Ca orice preparat cu acţiune puternică poate da loc la abuzuri. Noi am discutat, totuşi, foarte amănunţit acest aspect al chestiunii şi am hotărît că e o chestiune de medicină legală, cu totul în afara sferei noastre de activitate. Vom produce şi vom vinde „Acceleratorul”, iar în ceea ce priveşte consecinţele, vom mai vedea.

În româneşte de
B. BEREANU

UN VIS APOCALIPTIC

Omul cu faţa albă intră în compartiment la Rugby. Se mişca încet, în ciuda insistenţei hamalului său, şi încă de cînd era pe peron am observat cît de bolnav părea. Se aşeză greoi cu un suspin, în colţul din faţa mea, făcu pe jumătate încercarea de a-şi aranja şalul de călătorie, şi rămase nemişcat, cu ochii aţintiţi în gol. Apoi, simţind că-l observ, îmi aruncă o privire şi întinse o mînă lipsită de vlagă să-şi ia ziarul. Apoi se uită iarăşi spre mine.

Mă prefăcui că citesc. Mi-era teamă că-l făcusem să se simtă stînjenit, şi după o clipă rămăsei surprins să-l aud vorbind.

— Poftim? întrebai eu.

— Cartea aceea, repetă el arătînd cu un deget scheletic, e o carte despre vise.

— Evident, răspunsei eu, căci ţineam în mînă ***Stările de vis*** a lui Fortnum-Roscoe, iar titlul era scris pe copertă.

Rămase tăcut cîteva clipe, ca şi cum şi-ar fi căutat cuvintele.

— Da, zise el în cele din urmă, dar ei nu-ţi spun nimic.

În prima clipă nu înţelesei ce vrea să zică.

— Habar n-au — adăugă el.

Îl cercetai cu ceva mai multă atenţie.

— Sînt vise şi vise! spuse el.

Acest gen de frază nu-l contest niciodată.

— Presupun... — începu el ezitînd. Dumneata visezi vreodată? Vreau să spun, visuri adevărate.

— Eu visez foarte puţin, răspunsei. Mă îndoiesc dacă am trei vise adevărate pe an.

— Aha! făcu el şi păru că stă cîteva clipe să-şi adune gîndurile. Visele dumitale nu se amestecă cu amintirile? întrebă apoi brusc. Nu rămîi în cumpănă? Ţi se întîmplă asta ori ba?

— Aproape niciodată. Afară doar de cîte o clipă de ezitare, şi aceea foarte rar. Cred că nu li se întîmplă multora.

— Ce zice ăsta? mă întreabă el arătînd cartea.

— Zice că se întîmplă uneori, şi dă explicaţia obişnuită cu intensitatea impresiilor şi alte asemenea lucruri, şi că tocmai din cauza asta, de obicei nu se întîmplă. Cred că dumneata ştii ceva despre aceste teorii…

— Foarte puţin… doar că sînt greşite.

Mîna sa osoasă se juca cîtva timp cu chinga ferestrei. Mă pregăteam să-mi reiau lectura, şi asta păru să grăbească remarca lui următoare. Se aplecă înainte, aproape ca şi cum ar fi vrut să mă atingă.

— Există ceva care se numeşte vis consecutiv… care continuă noapte de noapte?

— Cred că da. Se dau cazuri în cele mai multe cărţi despre turburările mintale.

— Turburări mintale? Da. Pot spune că aşa sînt. Acesta e locul lor. Dar ceea ce vreau să spun… — îşi privi încheieturile scheletice ale degetelor. Se visează întotdeauna acelaşi lucru? Sau este altceva? N-ar putea fi altceva?

Aş fi putut să curm această conversaţie agasantă de n-ar fi fost nelinişte crispată de pe faţa lui. Îmi amintesc acum înfăţişarea ochilor săi ştersi, cu pleoape înroşite, poate cunoaşteţi această înfăţişare.

— Nu discut doar din spirit de contrazicere, zise el. Lucrul acesta mă ucide.

— Visele?

— Numeşte-le vise. Noapte de noapte. Vii!… atît de vii… asta… — şi arătă priveliştea care trecea prin faţa ferestrei — pare ireal în comparaţie cu ele. Abia dacă pot să-mi amintesc cine sînt, cu ce mă ocup…

Tăcu.

— Chiar şi acum…

— Vrei să spui că visul este întotdeauna acelaşi? îl întrebai eu.

— S-a terminat.

— Adică?

— Am murit.

— Ai murit?

— Zdrobit şi ucis, şi acum, partea din mine care era în visul acela e moartă. Moartă pe vecie. Visam că eram un alt om, ştii, trăind într-altă parte a lumii şi în alte timpuri. Visam asta

noapte de noapte. Noapte de noapte mă trezeam în cealaltă viaţă. Scene noi şi întîmplări noi... pînă cînd în cele din urmă...

— Pînă cînd ai murit?

— Pînă cînd am murit.

— Şi de atunci...

— Nu, zise el. Mulţumesc lui Dumnezeu! Asta a fost sfîrşitul visului...

Evident, visul acesta mă interesa. Şi la urma urmei, aveam o oră înaintea mea, începea să se întunece, iar cartea lui Fortnum-Roscoe era destul de plictisitoare.

— Trăind alte timpuri! zisei eu. Vrei să spui într-o altă epocă?

— Da.

— Trecută?

— Nu, care va veni... în viitor.

— În anul treimii, de exemplu?

— Nu ştiu ce an era. Ştiam cînd eram adormit, adică atunci cînd visam, dar acum nu... nu acuma cînd sînt treaz. Există o mulţime de lucruri pe care le-am uitat de cînd m-am trezit din aceste vise, cu toate că le ştiam cînd eram în... presupun că era numai vis. Ei numeau altfel anii, nu aşa cum îi numim noi... Cum le spuneau ei? Îşi duse mîna la frunte. Nu, zise el, am uitat.

Rămase cu un zîmbet şters. O clipă, mă temui că nu-mi va mai povesti visul. Nu-mi plac de obicei oamenii care-şi istorisesc visele, dar acesta îmi făcea cu totul altă impresie. Încercai chiar să-i ajut.

— A început cu... — îi sugerai eu.

— Încă de la început a fost viu. Parcă mă trezeam în el deodată. Şi e curios că în visele astea de care vorbesc nu-mi aminteam niciodată de viaţa pe care o trăiesc

acum. Părea ca şi cum viaţa din vis era suficientă atît timp cît dura. Poate că... Dar am să-ţi povestesc cînd am să-mi pot aminti mai bine. Nu-mi amintesc nimic limpede, pînă cînd m-am pomenit stînd într-un fel de loggia care da spre mare. Moţăiam, şi deodată m-am trezit... proaspăt şi vioi... de loc ca în vis... pentru că fata încetase să-mi mai facă vînt cu evantaiul.

— Fata?

— Da, fata. Nu trebuie să mă întrerupi, că mă încurci.

Se opri brusc.

— N-ai să mă crezi nebun? întrebă el.

— Nu, răspunsei eu; visai! Povesteşte-mi visul.

— M-am trezit, cum zic, pentru că fata încetase să-mi mai facă vînt. Nu eram surprins că mă aflam acolo, nimic nu mi se părea ciudat, înţelegi. N-aveam nici senzaţia că aş fi căzut acolo din cer. Pur şi simplu am început de la acel punct. Toate amintirile pe care le aveam despre ***această*** viaţă, această viaţă din secolul al nouăsprezecelea, se şterseră cînd m-am trezit, dispărînd ca un vis. Ştiam totul despre mine, ştiam că numele meu nu mai era Cooper, ci Hedon, şi ştiam totul despre poziţia mea în lume. Am uitat multe de cînd m-am trezit... este o lipsă de legătură... dar atunci totul era foarte limpede şi firesc.

Ezită din nou, apucînd chinga ferestrei şi uitîndu-se la mine cu un aer rugător.

— Ţi se par prostii toate astea?

— Nu, nu! strigai eu. Continuă. Spune-mi cum era loggia aceea.

— Nu era de fapt loggie... Nu ştiu cum s-o numesc. Dădea spre sud. Era mică. Era toată în umbră, afară de semicercul de deasupra balconului care lăsa să se vadă cerul, marea şi colţul unde stătea fata. Eu eram pe un divan... era un divan de metal cu perne vărgate... şi fata stătea rezemată de balustrada balconului, cu spatele spre mine. Lumina răsăritului de soare îi cădea pe o ureche şi pe unul din obraji. Gîtul ei alb şi frumos, şi buclele mici care se ghemuiau acolo, şi umărul ei alb erau în soare, iar toată graţia trupului ei era în umbra

albastră şi răcoroasă. Era îmbrăcată... cum pot să-ţi descriu? Uşor şi cu falduri. Şi, cum stătea acolo, m-am gîndit cît de frumoasă şi atrăgătoare era, ca şi cînd n-aş mai fi văzut-o niciodată înainte. Şi cînd în cele din urmă am suspinat şi m-am ridicat într-o rînă, ea s-a întors cu faţa spre mine...

Se opri.

— Am trăit cincizeci şi trei de ani în lumea aceasta. Am avut mamă, surori, prieteni, soţie şi fiice... Toate chipurile lor, întregul lor şir de chipuri îl cunosc. Dar faţa acestei fete... este mult mai reală pentru mine. Pot să-mi amintesc de ea, parcă o văd aievea... Aş putea s-o desenez ori s-o pictez. Şi la urma urmei...

Se opri, dar eu nu spusei nimic.

— O faţă de vis... o faţă ca în vis. Era frumoasă. Nu frumuseţea aceea grozavă, rece şi demnă de adoraţie, ca frumuseţea unei sfinte; nici frumuseţea care dă naştere pasiunilor aprinse; ci un fel de radiaţie, cu buze dulci care se muiau în zîmbete, şi nişte ochi cenuşii şi gravi. Şi se mişca graţios, părea că are parte de tot ce-i plăcut şi gingaş pe lume...

Tăcu, iar faţa lui rămase aplecată în jos şi ascunsă. Apoi ridică privirea spre mine şi continuă, nemaifăcînd nici o încercare de a-şi ascunde marea consolare pe care o găsea în realitatea povestirii sale.

— Înţelegi, renunţasem la toate planurile şi ambiţiile mele, lăsasem la o parte toate acţiunile şi dorinţele mele, numai de dragul ei. Fusesem un om puternic, acolo departe în nord, cu multă influenţă şi avere şi cu o mare reputaţie, dar nimic din toate astea nu părea să merite să le mai ai cînd o aveai pe ea. Venisem în acest loc, în acest oraş al plăcerilor însorite, cu ea, şi lăsasem toate lucrurile acelea să se năruie şi să se ruineze, doar pentru a-mi salva cel puţin o rămăşiţă din viaţă. În timp ce o iubeam, înainte de a şti şi că ea mă iubeşte, înainte de a-mi imagina că ea va îndrăzni... că ***noi*** vom îndrăzni, întreaga mea viaţă păruse pustie şi goală, praf şi cenuşă. Chiar că era praf şi cenuşă. Noapte de noapte şi zile în şir o doream şi tînjeam după ea... sufletul meu se izbise

de acest lucru interzis! Dar e imposibil ca un om să-i poată descrie altuia asemenea lucruri. Este o emoţie, este o nuanţă, o lumină care vine şi se duce. Numai că atunci cînd este acolo totul se schimbă, absolut totul. Lucrul important e că am plecat şi i-am lăsat în situaţia aceea de criză, să facă ce vor.

— Pe cine ai lăsat? întrebai eu nedumerit.

— Pe oamenii aceia din nord. Vezi... în visul acesta, cel puţin... fusesem un om mare, genul acela de om în care ceilalţi ajung să se încreadă, să se strîngă în jurul lui. Milioane de oameni care nu mă văzuseră niciodată erau gata să facă orice şi să rişte, pentru că aveau încredere în mine. Jucasem acest rol ani întregi, acest rol mare şi greu, acest rol politic vag şi monstruos, în mijlocul intrigilor şi trădărilor, discursurilor şi agitaţiei. Era o lume vastă şi frămîntată, în cele din urmă am ajuns să am un rol conducător împotriva Bandei... trebuie să ştii că i se zicea Banda... un fel de compromis de proiecte ticăloase şi ambiţii josnice şi enorme stupidităţi pentru a emoţiona publicul, şi tot soiul de fraze retorice... Banda care ţinea an după an lumea în agitaţie şi orbire, în tot acest timp se îndrepta din ce în ce mai mult spre un cumplit dezastru. Dar nu mă pot aştepta ca dumneata să înţelegi toate frămîntările şi complicaţiile din anii aceia. Toate acestea, pînă în cele mai mici amănunte, erau în visul meu. Cred că visasem asta spre dimineaţă, cu puţin înainte de a mă trezi, şi conturul şters al unui lucru nou şi ciudat, pe care mi-l închipuisem, continua să plutească în jurul meu, în timp ce mă frecam la ochi. Era o afacere murdară, care mă făcea să-i mulţumesc lui Dumnezeu pentru lumina soarelui. M-am aşezat pe marginea divanului şi am rămas să mă uit la femeia aceea şi să mă bucur... să mă bucur că am scăpat din tumultul, din nebunia şi violenţa aceea, pînă nu era prea tîrziu. La urma urmei, mă gîndeam eu, asta e viaţa: iubire şi frumuseţe, dorinţă şi desfătare, iar toate luptele acelea sumbre pentru nişte scopuri uriaşe şi vagi nu au nici o valoare. Şi mă condamnam că rîvnisem să fiu conducător, cînd aş fi putut să-mi consacru zilele numai

iubirii. Dar atunci, mă gîndii eu, dacă nu mi-aş fi petrecut tinereţea în chip sobru şi auster, aş fi putut să mă irosesc cu tot soiul de femei vanitoase şi nedemne, şi la gîndul acesta toată fiinţa mea s-a îndreptat cu dragoste şi tandreţe spre iubita mea, spre stăpîna inimii mele, care venise în cele din urmă şi mă silise... mă silise prin farmecul ei nebiruit... să mă lepăd de viaţa aceea.

„O meriţi, i-am spus, vorbind fără intenţia ca ea să mă audă; o meriţi, iubita mea; meriţi mîndria şi lauda şi totul. Iubire! să te am pe ***tine*** înseamnă mai mult ca orice.” Şi la murmurul glasului meu ea se întoarse.

„Vino să vezi, strigă ea — parcă o aud şi acum — vino să vezi răsăritul soarelui pe Monte Solaro.”

Îmi amintesc cum am sărit în picioare şi m-am dus lîngă ea pe balcon. Şi-a pus mîna albă pe umărul meu şi mi-a arătat o grămadă mare de calcar înroşindu-se şi prinzînd parcă viaţă. Am privit. Dar mai întîi am observat soarele pe faţa ei, mîngîindu-i linia obrajilor şi gîtului. Cum aş putea să-ţi descriu scena pe care o aveam în faţa noastră? Eram la Capri...

— Am fost acolo! zisei eu. M-am urcat pe Monte Solaro şi am băut ***vero Capri...*** o băutură tulbure ca cidrul... cînd am ajuns în pisc.

— Ah! zise omul cu faţa albă; atunci pesemne că poţi să-mi spui... vei şti dacă acesta era într-adevăr Capri. Căci în viaţa aceasta eu n-am fost niciodată acolo. Lasă-mă să-ţi descriu. Ne aflam într-o odăiţă, una dintr-o mulţime imensă de odăiţe de acolo, foarte răcoroasă şi însorită, săpată în calcarul unui soi de promontoriu, la mare înălţime deasupra mării. Întreaga insulă, ştii, era un hotel enorm, extrem de complex, şi de partea cealaltă erau mile întregi de hoteluri plutitoare şi imense platforme plutitoare pe care veneau maşinile de zbor. Ei îl numeau oraş al plăcerii. Desigur, în vremea dumitale n-a existat nici unul... adică, ar trebui să spun, nu ***există*** nici unul ***acum.*** Bineînţeles, acum! Da! Şi vezi, această odaie a noastră era la extremitatea

promontoriului, aşa că puteai vedea la răsărit şi la apus. Spre răsărit se afla o mare faleză, de vreo mie de picioare înălţime, de un cenuşiu rece, în afară de o singură muche luminată în auriu, iar dincolo de ea era Insula Sirenelor şi o coastă lină care se pierdea în lumina fierbinte a soarelui. Şi cînd te întorceai spre apus, se vedea în apropiere un mic golf, o fîşie de plajă încă în umbră. Şi din această umbră se ridica Solaro, drept şi înalt, cu creasta roşie şi aurie, ca o minune aşezată pe un tron, iar luna albă plutea deasupra ei pe cer. Şi în faţa noastră, de la răsărit la apus, se întindea marea cu nenumăratele ei nuanţe, plină de bărci cu pînze. Spre răsărit, desigur, aceste bărcuţe erau cenuşii, minuscule şi se zăreau foarte desluşit, dar spre apus ele erau ca nişte bărcuţe de aur, de un aur strălucitor, aproape ca nişte flăcări mici. Şi chiar dedesubtul nostru se afla o stîncă cu o arcadă săpată în ea. Apa albastră a mării se făcea verde şi înspumată în jurul stîncii, şi din arcadă cobora o galerie.

— Cunosc stînca aceea, zisei eu. Eram cît pe ce să mă înec acolo. Se chema Faraglioni.

— ***I Faraglioni?*** Da, aşa o numea ***ea,*** răspunse omul cu faţa albă. Era o poveste... dar asta...

Îşi duse din nou mîna la frunte.

— Nu, zise el, am uitat povestea aceea... În fine, acesta este primul lucru de care îmi amintesc, primul vis pe care l-am avut, odaia aceea umbroasă, aerul şi cerul minunat şi iubita aceea a mea, cu braţele ei albe şi rochia graţioasă, şi cum stăteam şi vorbeam între noi aproape în şoaptă. Vorbeam în şoaptă nu pentru că ar fi fost cineva care să ne audă, dar pentru că era atîta prospeţime în sufletele noastre, încît gîndurile ne erau, cred, puţin cam speriate să se vadă transpuse în vorbe. Şi de aceea erau rostite şoptit.

Apoi ni s-a făcut foame şi am plecat din odaia noastră, trecînd printr-un coridor straniu cu podeaua mişcătoare, pînă cînd am ajuns în marea sală pentru micul dejun, în care era un havuz şi răsuna muzica. Era un loc

plăcut şi vesel, plin de soare şi răcorit de picăturile de apă, şi încărcat de murmurul muzicii. Am stat şi am mîncat, zîmbindu-ne, fără să iau în seamă un om care mă privea de la o masă alăturată.

Apoi ne-am dus în sala de dans. Dar nu pot să descriu această sală. Locul era enorm, mai mare decît orice clădire pe care ai văzut-o vreodată, şi într-un colţ era vechea poartă din Capri, prinsă în peretele unei galerii care se afla sus, deasupra capului. Grinzi subţiri, tulpine şi fire de aur ţîşneau din stîlpi ca nişte fîntîni, se întindeau ca o Auroră de-a curmezişul acoperişului şi se împleteau ca nişte vrăji. De-a lungul întregului cerc pentru dansatori se aflau figuri frumoase, dragoni stranii şi lămpi suspendate cu tot felul de forme groteşti. Sala era inundată de lumină artificială care imita zorii zilei. Şi cînd am trecut prin mulţime, oamenii s-au întors şi ne-au privit, căci numele şi figura mea erau cunoscute în întreaga lume, ca şi felul cum renunţasem pe neaşteptate la măreţie şi la luptă, ca să vin în locul acesta. Şi se uitau tot astfel şi la doamna de lîngă mine, deşi jumătate din povestea apropierii dintre noi era necunoscută sau răstălmăcită. Iar cîţiva dintre oamenii care se aflau acolo mă socoteau un om fericit, în ciuda ruşinii şi dezonoarei ce se abătuse asupra numelui meu.

Aerul era plin de muzică, plin de miresme armonioase, plin de ritmul mişcărilor graţioase. Mii de oameni frumoşi erau îngrămădiţi în sală, mişunau pe galerii, stăteau în nenumărate locuri retrase; erau îmbrăcaţi în culori splendide şi încoronaţi cu flori; mii dintre ei dansau în cercul uriaş de sub imaginile albe ale vechilor zei, şi procesiuni strălucite de tineri şi fete se mişcau dintr-o parte în alta. Am dansat şi noi doi, nu dansurile monotone din zilele voastre… din vremea aceasta, vreau să spun… ci dansuri care erau frumoase, ameţitoare. Şi acum parcă o văd pe iubita mea dansînd… dansînd cu vioiciune. Dansa, trebuie să ştii, cu o faţă serioasă; dansa cu o demnitate gravă, şi totuşi îmi zîmbea şi mă mîngîia… zîmbea şi mă mîngîia cu ochii ei.

Muzica era felurită, murmură el. Era ca o... Nu, nu pot s-o descriu; dar era infinit mai bogată şi mai va-riată decît orice muzică pe care am auzit-o vreodată treaz.

Şi apoi, după ce am sfîrşit dansul, un om a venit să-mi vorbească. Era un bărbat slab, hotărît, îmbrăcat foarte sobru pentru locul acela, şi-i observasem faţa de cînd mă privise în sala micului dejun, căci după aceea, cînd trecuserăm de-a lungul coridorului, îi evitasem privirea. Dar acum, cînd şedeam într-un alcov zîmbind încîntaţi de toţi oamenii care se perindau într-un necurmat du-te-vino pe podeaua lustruită, el veni, mă atinse cu mîna şi îmi vorbi, aşa că am fost silit să-l ascult. M-a rugat să-i îngădui să-mi vorbească cîteva clipe între patru ochi.

„Nu, îi spusei eu. N-am nici un secret faţă de această doamnă. Ce vrei să-mi spui?”

Mi-a spus că era vorba de o chestiune prea ordinară, sau în orice caz prea neinteresantă, ca să fie auzită de o doamnă.

„Poate că şi pentru mine e la fel”, zisei eu.

El aruncă o privire spre femeie, ca şi cum era gata să apeleze la ea. Apoi m-a întrebat brusc dacă auzisem despre o mare şi răzbunătoare declaraţie pe care o făcuse Evesham. Trebuie să ştii că Evesham fusese înainte al doilea om după mine în conducerea acelui mare partid din nord. Era un om impetuos, aspru şi lipsit de tact, şi numai eu fusesem în stare să-l domin şi să-l potolesc. Cred că mai mult din cauza lui decît dintr-a mea fuseseră ceilalţi atît de îngrijoraţi cînd m-am retras. Şi astfel, întrebarea dacă auzisem despre declaraţia aceluia îmi trezi din nou vechiul interes pentru viaţa de care mă lepădasem vremelnic.

„De mai multe zile n-am mai ascultat nici o ştire, zisei eu. Ce-a spus Evesham?”

Şi atunci omul acela îmi spuse bucuros şi trebuie să mărturisesc că am rămas uimit de nebunia nesăbuită a lui Evesham manifestată în vorbele sălbatice şi amenin-

ţătoare pe care le folosise. Şi mesagerul acesta, pe care îl trimiseseră la mine, nu numai că îmi relata discursul lui Evesham, dar continuă să-mi ceară sfaturi şi să-mi arate ce aşteptau ceilalţi de la mine. În timp ce vorbea, iubita mea stătea puţin aplecată înainte şi ne observa pe amîndoi.

Vechiul meu obiect de a plănui şi de a organiza renăscu. Aproape că mă şi vedeam întorcîndu-mă pe neaşteptate în nord şi presimţeam tot efectul dramatic al acestei întoarceri. Tot ce spunea acest om dovedea dezordinea din sînul partidului, dar nu şi distragerea lui. M-aş întoarce mai puternic decît venisem. Şi apoi m-am gîndit la iubita mea. Înţelegi… cum să-ţi spun? Erau anumite particularităţi în relaţiile noastre… aşa cum stau lucrurile, n-ar trebui să-ţi mai spun despre asta… particularităţi care ar fi făcut prezenţa ei alături de mine imposibilă. Ar fi trebuit s-o părăsesc; într-adevăr, ar fi trebuit să renunţ cu totul la ea, ca să pot face tot ce puteam acolo, în nord. Şi omul acela ştia astă, chiar în timp ce îmi vorbea, şi ştia şi dînsa că paşii mei spre datorie însemnau mai întîi despărţirea, apoi abandonarea ei. La gîndul acesta, visul meu de întoarcere se spulberă. Mă întorsei pe neaşteptate spre omul acela, în timp ce el îşi închipuia că elocinţa sa cîştiga teren în mine.

„Ce am eu de-a face cu toate aceste lucruri acum? zisei eu. Am terminat cu ele. Crezi că eu am venit aici ca să cochetez cu oamenii tăi?”

„Nu, zise el, dar…”

„De ce nu mă laşi în pace? Am terminat cu lucrurile acelea. Am încetat să mai fiu altceva decît un simplu particular.”

„Da, răspunse el. Dar te-ai gîndit?… aceste vorbe războinice, aceste provocări nesăbuite, aceste sălbatice agresiuni…”

M-am ridicat în picioare.

„Nu, strigai eu. Nu vreau să te aud. Am ţinut seama de toate aceste lucruri, le-am cîntărit… şi am plecat de acolo.”
El păru să se gîndească la posibilitatea de a insista. Îşi mută privirea de la mine la doamna care stătea alături şi se uita la noi.
„Război”, zise el, ca şi cum ar fi vorbit cu sine însuşi, apoi se întoarse încet şi plecă.
Rămăsei prins în vîltoarea de gînduri pe care o stîrnise apelul acestui ins.
Auzii glasul iubitei mele.
„Dragul meu, zise ea, dar dacă au nevoie de tine?…”
Nu îşi sfîrşi fraza şi se întrerupse. Mă întorsei spre faţa ei dulce, şi balanţa gîndurilor mele începu să se clatine.
„Au nevoie de mine numai ca să fac un lucru pe care ei nu îndrăznesc să-l facă, zisei eu! Dacă n-au încredere în Evesham, pot să termine cu el şi singuri.”
Ea mă privi cu îndoială.
„Dar războiul…” zise ea.
Văzui pe chipul ei aceeaşi îndoială pe care o văzusem şi mai înainte, o îndoială cu privire la ea şi la mine, o primă umbră a descoperirii care, dacă ar putea fi văzută întreagă şi clară, ar fi trebuit să ne despartă pentru totdeauna.
Eu aveam mintea mai matură decît a ei şi o puteam influenţa într-o direcţie sau alta.
„Iubita mea, zisei eu, nu trebuie să te necăjeşti cu aceste lucruri. Nu va fi nici un război. Cu siguranţă că nu va fi nici un război. Epoca războaielor a trecut. Ai încredere în mine, căci ştiu cum stau lucrurile. N-au nici un drept asupra mea, iubito, şi nimeni nu are vreun drept asupra mea. Am fost liber să-mi aleg viaţa şi am ales-o pe aceasta.”
„Dar ***războiul…”***, zise ea.
M-am aşezat lîngă ea. Am cuprins-o cu braţul şi i-am luat mîna în mîna mea. M-am silit să-i gonesc această îndoială, m-am apucat să-i umplu din nou

gîndurile cu lucruri plăcute. Am minţit-o, şi minţind-o m-am minţit şi pe mine. Şi ea nu aştepta altceva decît să mă creadă, nu aştepta decît să uite.

În scurt timp umbra s-a risipit şi am pornit în grabă spre locul nostru unde ne scăldam în mare zilnic, la Grotta del Bove Marino. Am înotat şi ne-am stropit unul pe altul, şi în apa aceea care mă ţinea la suprafaţă mi se părea că devin mai uşor şi mai puternic decît un om. Şi apoi am ieşit uzi şi încîntaţi şi am început să alergăm printre stînci. Şi după aceea ne-am pus halatele de baie şi ne-am aşezat să ne încălzim la soare, dar numaidecît am început să moţăim, eu cu capul rezemat de genunchii ei, şi am simţit-o cum îşi aşază mîna pe părul meu şi îl mîngîie uşor. Aşa am aţipit. Şi, iată, un zgomot ca acela cînd plesneşte struna unei viori m-a trezit şi m-am pomenit în propriul meu pat din Liverpool, în viaţa de astăzi.

Numai că o bucată de vreme nu mi-a venit să cred că toate aceste clipe vii nu fuseseră altceva decît substanţa unui vis.

De fapt, nu puteam să cred că era un vis, cu toată realitatea sobră a lucrurilor din jurul meu. M-am îmbăiat şi m-am îmbrăcat după cum aveam obiceiul, şi în timp ce mă bărbieream, mă gîndeam de ce eu, dintre toţi oamenii, să fiu nevoit s-o părăsesc pe femeia iubită şi să mă întorc la politica fantastică din asprul şi frămîntatul nord. Chiar dacă Evesham ar fi împins din nou lumea la război, ce mă privea pe mine? Eram şi eu om, cu inimă omenească şi de ce aş simţi în mine răspunderea unei zeităţi, pentru calea pe care apucă lumea?

Trebuie să ştii că nu în felul acesta gîndese eu la afaceri, la afacerile mele reale. Sînt avocat, ştii, şi am un principiu.

Viziunea era atît de reală, trebuie să mă înţelegi, atît de diferită de un vis, încît îmi aminteam mereu o mulţime de amănunte neînsemnate; chiar şi orna-mentul de pe coperta unei hărţi ce se afla în sufragerie

pe maşina de cusut a soţiei mele, mi-am amintit cu cea mai mare claritate linia aurită de pe scaunul din alcovul în care stătusem de vorbă cu trimisul partidului din care dezertasem. Ai auzit vreodată de un vis ca ăsta?

— Cum adică?

— Astfel încît după aceea să-ţi aminteşti amănunte pe care le uitaseşi.

Rămăsei pe gînduri. Nu observasem niciodată acest lucru, dar cred că avea dreptate.

— Niciodată, zisei eu. Mi se pare că aşa ceva nu se întîmplă niciodată cînd e vorba de vise.

— Nu, răspunse el. Dar mie mi s-a întîmplat. Eu sînt avocat la Liverpool, trebuie să înţelegi, şi nu pot să nu mă întreb ce vor gîndi despre mine clienţii şi oamenii de afaceri cu care stau de vorbă în biroul meu, dacă le-aş spune pe neaşteptate că sînt îndrăgostit de o fată care se va naşte peste două sute de ani sau şi mai tîrziu şi că sînt îngrijorat de politica stră-stră-stră-stră-nepoţilor mei. În ziua aceea am fost ocupat mai ales cu arendarea unei clădiri pe o perioadă de nouăzeci şi nouă de ani. Era vorba de un constructor particular care era grăbit, iar noi vroiam să-i impunem tot felul de restricţii. Am avut o întrevedere cu el şi a dat dovadă de o anumită lipsă de cumpătare care m-a făcut să mă duc mai apoi la culcare încă iritat. În noaptea aceea n-am avut nici un vis. Şi nici în noaptea următoare n-am visat nimic, cel puţin vreun vis de care să-mi amintesc.

O parte din convingerea aceea a unei realităţi intense dispăru. Începui să cred că a fost cu siguranţă un vis. Şi apoi a venit din nou.

Cînd visul a venit din nou, după vreo patru zile, era cu totul altfel. Sînt sigur că cele patru zile trecuseră şi în vis. Multe lucruri se întîmplaseră în nord, şi umbra lor se aşternuse din nou între noi, şi de astă dată nu s-a mai risipit atît de uşor. Am început prin a cădea într-o stare de meditaţie posacă. De ce, în ciuda tuturor, să fiu nevoit să mă întorc, să mă întorc pentru tot restul vieţii

la trudă şi încordare, la insulte şi veşnice nemulţumiri, numai ca să salvez sute de milioane de oameni obişnuiţi, pe care nu-i iubeam, pe care de cele mai multe ori nu puteam să fac altceva decît să-i dispreţuiesc, de frămîntările şi neliniştea războiului şi a unei dezordini nesfîrşite? Şi, la urma urmei, aş putea să nu reuşesc. ***Ei*** cu toţii îşi urmăreau propriile lor ţeluri înguste, şi de ce n-aş trăi şi eu ca orice om? Şi din astfel de gînduri m-a trezit glasul ei, şi mi-am ridicat ochii spre ea.

M-am pomenit treaz şi mergînd. Ieşiserăm deasupra Oraşului Plăcerii, ne aflam pe Monte Solaro, aproape de pisc şi priveam spre golf. Era o după-amiază tîrzie, foarte senină. Departe, spre stînga, Ischia atîrna într-o ceaţă aurie între cer şi mare, iar Neapole se profila alb pe dealuri, şi în faţa noastră stătea Vezuviul ca o panglică înaltă şi subţire care se risipea în cele din urmă spre sud, şi în apropiere străluceau ruinele din Torre Annunziata şi Castellamare.

Îl întrerupsei brusc:

— Ai fost la Capri, desigur?

— Numai în acest vis, zise el, numai în visul acesta. De-a lungul întregului golf de lîngă Sorrento erau palatele plutitoare ale Oraşului Plăcerii, legate cu odgoane de ţărm. Iar spre nord se aflau platformele plutitoare pe care coborau aeroplanele. În fiecare după-amiază coborau din cer aeroplane, fiecare aducînd mii de căutători ai plăcerilor care veneau din cele mai îndepărtate părţi ale pămîntului, spre Capri şi voluptăţile sale. Toate aceste lucruri, fii sigur, se întindeau dedesubt.

Dar noi le-am observat numai întîmplător, din cauza unei privelişti neobişnuite din seara aceea. Cinci aeroplane de război, care zăcuseră mult timp inutile în arsenalul îndepărtat de la gurile Rinului, manevrau acum pe cerul dinspre răsărit. Evesham uimise întreaga lume scoţîndu-le pe acestea şi altele şi trimiţîndu-le în marele bluff pe care-l juca, şi reuşise să mă ia chiar şi

pe mine prin surprindere. El era unul din acei oameni energici şi stupizi care par să fie trimişi de cer pentru a stîrni dezastre. La prima vedere energia lui părea să semene atît de mult cu capacitatea! Dar nu avea nici o imaginaţie, nici un spirit inventiv, doar o imensă şi stupidă putere de voinţă şi o credinţă oarbă în „norocul” său stupid şi idiot care să-l facă să reuşească. Îmi amintesc cum stăteam cu femeia aceea în vîrful promontoriului şi priveam escadrila ce se rotea în depărtare, şi cum am cîntărit eu adevăratul înţeles al acestei imagini văzînd limpede felul cum evoluau lucrurile. Nici atunci nu era încă prea tîrziu. Aş fi putut să mă întorc, cred, şi să salvez lumea. Oamenii din nord aveau să mă urmeze, ştiam, cu condiţia ca într-o anumită privinţă să respect normele lor morale. Răsăritul şi sudul se vor încrede în mine, cum nu s-ar încrede în nici un alt om din nord. Şi ştiam ca nu aveam decît să i-o spun ei, şi ea mă va lăsa să plec… Nu pentru că nu m-ar fi iubit!

Numai că nu vroiam să plec; voinţa mea era de cealaltă parte. Mă scuturasem atît de curînd de coşmarul răspunderii: eram încă un atît de proaspăt dezertor de la datorie, încît claritatea cu care se impunea ceea ce aveam ***datoria*** să fac nu avea nici o putere asupra voinţei mele. Eu voiam să trăiesc, să agonisesc plăceri şi s-o fac pe iubita mea fericită. Dar, deşi acest sentiment al marilor datorii neglijate nu avea nici o putere să mă atragă, reuşea totuşi să mă facă tăcut şi preocupat, să le răpească zilelor pe care le petreceam jumătate din strălucirea lor şi să mă împingă la meditaţii sumbre în liniştea nopţii. Şi, în timp ce stăteam şi mă uitam la aeroplanele lui Evesham — aceste păsări de rău augur — trecînd încoace şi încolo, ea şedea lîngă mine şi mă privea, observîndu-mi de fapt turburarea, însă nu desluşit, ochii ei întrebîndu-mi faţa umbrită de nedumerire. Chipul ei era cenuşiu din cauza apusului care pălea pe cer. Nu era vina ei că mă reţinea.

Îmi ceruse s-o părăsesc şi acum din nou, în noapte şi cu lacrimi în ochi, îmi cerea să plec de la ea.

În cele din urmă, prezenţa ei mă trezi din meditaţie. Mă întorsei pe neaşteptate spre ea şi o provocai să alergăm în jos pe coasta muntelui. „Nu”, zise ea, ca şi cum ar fi fost vorba de un lucru incompatibil cu gravitatea ei; dar eu eram hotărît să pun capăt acestei gravităţi, şi am făcut-o să alerge, căci nimeni nu poate să fie întunecat şi trist cînd e cu răsuflarea tăiată, iar cînd ea s-a poticnit, am continuat să alerg cu mîna sub braţul ei. Am trecut pe lîngă o pereche de oameni care s-au întors şi au privit cu uimire purtarea mea, căci probabil mă recunoscuseră. Şi la jumătatea drumului, pe povîrniş, se auzi un vuiet şi un vacarm din văzduh, aşa că ne-am oprit, şi îndată au apărut pe deasupra crestei dealului acele maşini de război, zburînd una în spatele celeilalte.

Omul păru să ezite în pragul unei descrieri.

— Cum erau? îl întrebai eu.

— Nu luptaseră niciodată, zise el. Semănau foarte mult cu cuirasatele noastre de astăzi; niciodată nu luptaseră. Nimeni nu ştia de ce puteau fi în stare, cu oamenii aţîţaţi dinăuntru; unii nici nu se gîndeau la asta. Erau nişte aparate mari, în formă de vîrf de lance fără coadă, cu o elice în locul cozii.

— De oţel?

— Nu de oţel.

— Aluminiu?

— Nu, nu, cu totul altceva. Un aliaj care era foarte comun... tot atît de comun ca alama, de exemplu. Se numea... stai să văd... — îşi apăsă fruntea cu degetele — încep să uit totul! zise el.

— Şi aveau tunuri?

— Tunuri mici, care trăgeau cu bombe foarte explozive. Trăgeau spre spate, de la baza aparatului care era în formă de frunză, ca să spun aşa, şi înaintau cu vîrful. Aceasta era în teorie, ştii, dar nu luptaseră niciodată. Nimeni nu putea spune exact ce avea să se

întîmple. Şi în acelaşi timp cred că era foarte plăcut să mergi rotindu-te prin aer, ca în zborul unor pui de rîndunică, iute şi uşor. Cred că cei care le conduceau nici nu încercau să se gîndească prea bine ce ar însemna adevărata luptă. Şi aceste maşini zburătoare de război, ştii, erau doar unul din nenumăratele dispozitive militare ce fuseseră inventate şi apoi lăsate în părăsire în lunga perioadă de pace. Erau tot felul de asemenea lucrări pe care oamenii le scoteau acum de la păstrare şi le lustruiau; erau lucruri infernale, lucruri nebuneşti, lucruri care nu fuseseră încercate niciodată; maşini mari, explozibile grozave, tunuri uriaşe. Cunoşti nebunia acelui soi intrepid de oameni care construiesc astfel de lucruri; ei le construiesc tot aşa cum castorii clădesc diguri, fără să se gîndească la rîurile pe care le vor abate din cursul lor şi la pămînturile pe care le vor inunda!

În timp ce în amurg coborau din nou scara în spirală ce ducea spre locuinţa noastră, am prevăzut totul: vedeam cît de limpede şi inevitabil se îndreptau lucrurile spre război, ajunse pe mîinile neroade şi violente ale lui Evesham, şi începeam să-mi dau seama ce putea să însemne războiul în aceste noi condiţii. Chiar şi atunci, deşi ştiam că mă apropii de limita prilejului de a interveni, nu puteam găsi în mine voinţa de a mă întoarce.

Suspină.

— Asta a fost ultima mea şansă. N-am intrat în oraş pînă cînd cerul nu s-a acoperit de stele, şi ne-am plimbat pe terasa înaltă, dintr-o parte în alta, şi ea m-a sfătuit să mă întorc.

„Iubitule, zise ea şi faţa ei dulce se ridică spre mine. Asta e Moartea. Viaţa aceasta pe care o duci este Moarte. Întoarce-te la ei, întoarce-te la datoria ta...”

Începu să plîngă, spunîndu-mi printre suspine şi agăţîndu-se de braţul meu: „Întoarce-te... întoarce-te”.

Apoi tăcu deodată şi, aruncînd o privire spre faţa ei, am citit într-o clipă ce avea de gînd să facă. Era unul din acele momente cînd poţi să ***vezi*** desluşit în oameni.

„Nu!” zisei eu.
„Nu?” întrebă ea surprinsă, şi cred că şi puţin înfricoşată, văzînd că i-am citit gîndul.
„Nimic nu mă poate trimite înapoi, zisei eu. Nimic! Am ales. Am ales iubirea, şi lumea poate să dispară. Orice s-ar întîmpla, eu voi trăi această viaţă... Voi trăi pentru ***tine!*** Nimic nu mă va abate; nimic, iubito. Chiar dacă ai muri... chiar dacă ai muri...!
„Da?” murmură ea uşor.
„Atunci... aş muri şi eu.”
Şi pînă să poată vorbi ea din nou, am început să vorbesc eu cu multă elocvenţă, aşa cum ***puteam*** să fac în viaţa aceea, şi am vorbit ca să proslăvesc iubirea, să fac ca viaţa pe care o trăiam noi să pară eroică şi glorioasă; iar lucrul de la care dezertam să pară ceva aspru şi foarte nevrednic, pe care era bine să-l laşi deoparte. M-am străduit din răsputeri să arunc această vrajă asupra lucrurilor, căutînd nu numai s-o conving pe ea, dar şi pe mine. Stăteam şi vorbeam, şi ea se agăţa de mine, sfîşiată de oscilaţia între tot ce socotea că e nobil şi tot ce ştia că e dulce. Şi în cele din urmă am făcut ca viaţa noastră să pară eroică, am făcut din tot dezastrul care se aduna asupra lumii un fel de scenă măreaţă pentru iubirea noastră neasemuită; iar noi — două biete suflete care am nimerit în cele din urmă acolo, îmbrăcaţi în această splendidă iluzie, aproape îmbătaţi de această glorioasă iluzie, stăteam sub stelele tăcute.
Şi astfel am lăsat să treacă momentul.
A fost ultima mea şansă. Chiar în timp ce noi ne plimbam încoace şi încolo, conducătorii sudului şi răsăritului făceau pasul decisiv, şi răspunsul aprins care sfărîmă manevrele lui Evesham pentru totdeauna prinse formă şi rămase în aşteptare. Şi pretutindeni, în Asia, peste oceane şi în sud, văzduhul şi cablurile palpitau de avertizările pregătirii.
Nimeni, înţelegi, nu ştia ce înseamnă războiul; nimeni nu-şi putea închipui, cu toate aceste invenţii noi,

ce orori ar putea aduce războiul. Cred că cei mai mulţi oameni continuau să creadă că va fi o paradă de uniforme strălucite, cu strigăte de atac, triumfuri, steaguri şi fanfare… într-o vreme cînd jumătate din lume îşi aducea rezervele de hrană de la zeci de mii de mile distanţă…

Omul cu faţa albă se opri. Aruncai o privire spre el şi îl văzui cu ochii aţintiţi spre podeaua vagonului. O gară mică, un şir de vagoane de marfă încărcate, un semafor şi spatele unei căsuţe trecură în goană prin faţa ferestrei vagonului, iar un pod alergă cu zgomot brutal, trimiţîndu-ne ecoul huruitului trenului.

— După aceea, zise el, am visat foarte des. Timp de trei săptămîni visul acesta a fost viaţa mea. Şi ceea ce era mai rău, au fost unele nopţi cînd nu puteam să visez, cînd stăteam zvîrcolindu-mă în pat, în viaţa ***aceasta*** blestemată; iar ***acolo…*** departe de mine… se întîmplau nişte lucruri… lucruri importante şi teribile… Trăiam în timpul nopţilor… Zilele mele, zilele cît eram treaz din viaţa asta pe care o trăiesc acum, au devenit un vis şters, îndepărtat, un decor inutil, coperta unei cărţi.

Căzu pe gînduri.

— Aş putea să-ţi spun tot, să-ţi spun orice lucru mărunt din vis, dar cît priveşte ceea ce făceam în timpul zilei, nu. N-aş putea să spun… nu-mi amintesc. Memoria… memoria m-a părăsit. Treburile vieţii îmi scapă…

Se aplecă înainte şi îşi apăsă mîinile pe ochi. O bună bucată de timp nu spuse nimic.

— Şi apoi? întrebai eu.

— Războiul a izbucnit ca un uragan.

Privi fix înaintea sa spre lucruri de nedescris.

— Şi apoi? îl îndemnai eu din nou.

— Aveau ceva ireal, zise el cu glasul scăzut al unui om care vorbeşte cu sine însuşi. Şi ar fi putut să fie coşmaruri. Dar nu erau coşmaruri… nu erau coşmaruri. ***Nu!***

Rămase tăcut atît de mult timp, încît crezui că se ivise primejdia de a pierde restul povestirii. Dar el începu să vorbească din nou, pe acelaşi ton de meditaţie întrebătoare.

— Ce era să facem altceva decît să fugim? Nu mă gîndisem că războiul va ajunge pînă la Capri… crezusem că la Capri eram în afara lucrurilor, că aici era altfel; dar două nopţi mai tîrziu, întreaga insulă era plină de strigăte şi urlete, aproape fiecare femeie şi fiecare bărbat purta o insignă, insigna lui Evesham, şi nu se mai auzea nici o muzică, decît numai un cîntec strident de război care răsuna într-una, şi pretutindeni bărbaţii se înrolau, iar în sălile de dans făceau instrucţie. Întreaga insulă era un vîrtej de zvonuri; se spunea într-una că lupta începuse. Nu mă aşteptasem la asta. Văzusem atît de puţin din viaţa de plăceri, încît nu reuşisem să înţeleg această violenţă a amatorilor. În ce mă priveşte, eram în afara ei. Eram ca un om care ar fi putut să împiedice incendiul unui depozit de muniţii. Momentul trecuse. Nu mai eram nimeni; orice mucos cu o insignă conta mai mult decît mine. Mulţimea ne îmbrîncea şi ne urla în urechi; cîntecul acela blestemat ne asurzea; o femeie ţipă la iubita mea pentru că nu avea insignă; şi amîndoi ne-am întors la locuinţa noastră, turburaţi şi jigniţi, iubita mea albă la faţă şi tăcută, iar eu tremurînd de furie. Eram atît de furios, încît m-aş fi certat cu ea dacă aş fi găsit vreo umbră de acuzaţie în ochii ei.

Toată măreţia mea dispăruse. Păşeam încolo şi încoace prin odăiţa noastră din stîncă, iar afară se vedea marea întunecată şi o lumină spre sud, care se aprindea, se stingea, şi apărea din nou.

„Trebuie să plecăm de-aici! îi spuneam eu într-una. Mi-am ales calea şi nu vreau să am nici un amestec în aceste turburări. Nu vreau să am nimic cu războiul acesta. Ne-am desprins viaţa de toate aceste lucruri. Aici nu mai este nici un refugiu pen- tru noi. Să plecăm.”

Şi a doua zi pornisem să fugim de războiul care punea stăpînire pe întreaga lume. Şi tot restul nu a fost decît Fugă… tot restul nu a fost decît Fugă.

Rămase pe gînduri, întunecat.

— Cît a durat?

Nu-mi dete nici un răspuns.

— Cîte zile?

Avea faţa albă şi trasă, iar pumnii îi erau încleştaţi. Nu luă în seamă curiozitatea mea.

Încercai prin felurite întrebări să-l atrag din nou la povestirea lui.

— Unde v-aţi dus? întrebai eu.

— Cînd?

— Cînd aţi plecat din Capri.

— Spre sud-vest, zise el şi mă măsură scurt cu privirea. Ne-am dus cu o barcă.

— Credeam că într-un aeroplan.

— Au fost luate toate.

Nu i-am mai pus nici o întrebare. Apoi, am crezut că începe din nou. Izbucni într-o argumentaţie monotonă.

— Dar de ce să fie? Dacă, într-adevăr, această bătălie, acest masacru şi această încordare ***este*** viaţa, de ce ne mai bîntuie dorinţa de plăceri şi frumuseţe? Dacă nu există nici un refugiu, dacă nu există pace nicăieri şi dacă toate visurile noastre despre locuri liniştite nu sînt decît o nebunie şi o capcană, de ce avem astfel de visuri? Fără îndoială că nu dorinţele nedemne, nu intenţiile josnice ne aduseseră pe noi aici. Iubirea fusese cea care ne izolase. Iubirea venise la mine cu ochii ei şi îmbrăcată în frumuseţea ei, mai minunată decît orice altceva în viaţă, în însăşi forma şi culoarea vieţii, şi mă chemase la ea. Făcusem să tacă toate glasurile, răspunsesem tuturor întrebărilor şi venisem la ea. Şi, deodată, nu mai era nimic altceva decît Războiul şi Moartea!

Avui o inspiraţie.

— La urma urmei, zisei eu, ar putea să nu fi fost decît un vis.

— Un vis! strigă el aprinzîndu-se. Un vis, cînd chiar şi acum...

Pentru prima dată se însufleţi. O uşoară roşeaţă i se strecură în obraji. Ridică palma desfăcută, o încleşta şi o lăsă să-i cadă pe genunchi. Vorbi privind departe de mine, şi în tot restul timpului continuă să se uite în depărtare.

— Nu sîntem decît nişte năluci! zise el. Şi năluci ale altor năluci, dorinţe ca umbrele norilor şi voinţe ca paiele duse de vînt; zilele trec, se sfîrşesc şi ne poartă cum poartă trenul umbra luminilor sale... chiar aşa! Dar un singur lucru este real şi sigur, un singur lucru nu este vis, ci este etern şi durabil. El este în centrul vieţii mele, şi toate celelalte lucruri din jur sînt subordonate şi cu totul zadarnice. O iubeam pe femeia aceea din vis. Şi ea şi cu mine am murit împreună!... Un vis? Cum poate să fie vis, cînd a copleşit o viaţă vie cu o suferinţă nepotolită, cînd face ca tot ce a avut însemnătate în viaţă să pară inutil şi neînţeles?!

Pînă în clipa cînd a fost ucisă, am crezut că mai aveam încă o şansă de a scăpa, zise el. Toată noaptea şi dimineaţa cît am mers pe mare de la Capri la Salerno i-am vorbit de evadare. Eram plini de o speranţă care s-a agăţat de noi pînă la sfîrşit, o speranţă pentru viaţa pe care o vom duce împreună, în afara tuturor acestora, dincolo de bătălie şi luptă, de patimile crude şi zadarnice, de imperativele arbitrare şi inutile ale lumii. Ne simţeam înălţaţi ca şi cum căutarea noastră era un lucru sfînt, ca şi cum iubirea unuia pentru celălalt era o misiune...

Chiar şi atunci cînd, din barca noastră, am văzut faţa frumoasă a marii stînci care este Capri, acum brăzdată şi scobită de amplasamentele tunurilor şi de adăposturile care aveau să facă din ea o fortăreaţă, n-am bănuit nimic din masacrul iminent, deşi furia pregătirilor se zărea sub forma unor nori de praf în sute de puncte; dar eu am început să-i vorbesc despre ea. Insula, trebuie să ştii, era încă frumoasă, cu toate cicatricile ei, cu nenu-

măratele ei ferestre, arcade şi cărări ce se înşirau unele peste altele, pe vreo mie de picioare, o vastă sculptură cenuşie, întreruptă de terase cu viţă de vie şi crînguri de lămîi şi portocali, şi pîlcuri de agave, şi merişori, şi migdali înfloriţi. Şi pe sub arcada clădită peste Marina Piccola veneau alte bărci; şi cînd noi am ajuns să ocolim capul şi să zărim coasta continentului a apărut încă un şir de bărci, plutind cu vîntul în spate, spre sud-vest. După puţin timp, au apărut o mulţime, cele mai îndepărtate văzîndu-se ca nişte puncte albastre în umbra falezei dinspre răsărit.

„Iată iubirea şi raţiunea, zisei eu, care fuge de toată această nebunie a războiului.”.

Şi deşi văzurăm curînd o escadrilă de aeroplane care zburau pe cer către sud, nu le luarăm în seamă. Erau ca o linie de puncte pe cer, apoi mai multe, punctînd orizontul de sud-est, şi după aceea şi mai multe, pînă cînd un sfert de cer era punctat cu pete albastre. Acum erau ca nişte liniuţe subţiri albastre, şi apoi unul cîte unul se înclina şi reflecta lumina soarelui, devenind cîte un mic fulger de lumină. Veneau, înălţîndu-se şi coborînd şi crescînd tot mai mari, ca un stol uriaş de pescăruşi sau ciori sau alte păsări de acest fel, mişcîndu-se cu o uimitoare uniformitate şi întinzîndu-se tot mai mult pe cer, pe măsură ce se apropiau. Aripa dinspre sud se înălţă ca un nor în formă de săgeată, acoperind soarele. Şi apoi ele se întoarseră brusc spre răsărit şi porniră într-acolo devenind tot mai mici şi mai clare, pînă cînd dispărură de pe cer. Şi după aceea observarăm spre nord, la mare înălţime, maşinile zburătoare ale lui Evesham atîrnînd deasupra oraşului Neapole ca un roi de musculiţe.

Părea că nu ne priveşte mai mult decît zborul unui stol de păsări.

Chiar şi murmurul tunurilor, departe spre sud-est, nu părea să însemne nimic pentru noi…

În fiecare zi, în fiecare vis de mai tîrziu, continuam să fim exaltaţi, continuam să căutăm refugiul acela în

care să putem să trăim şi să ne iubim. Ne cuprinsese oboseala, sufeream şi aveam tot felul de necazuri. Deşi eram prăfuiţi şi murdari după drumul obositor pe care-l făcuserăm şi pe jumătate morţi de foame şi îngroziţi de morţii pe care-i văzuserăm şi de fuga ţăranilor, căci în foarte scurt timp un val de lupte se întinse pe toată peninsula, toate aceste lucruri care ne bîntuiau mintea nu făceau decît să ne întărească hotărîrea de a scăpa. Oh, cît de vitează şi răbdătoare a fost ea! Ea, care nu înfruntase niciodată greutăţi şi riscuri, avea curaj şi pentru ea şi pentru mine. Am cutreierat peste tot căutînd o scăpare, printr-o ţară stăpînită în întregime şi jefuită de hoardele războiului. Am mers numai pe jos. La început, au fost şi alţi fugari, dar nu ne-am amestecat cu ei. Unii au scăpat spre nord, alţii au fost prinşi o dată cu torentul ţărănimii care fugea pe şoselele principale, mulţi s-au dat pe mîinile soldaţilor şi au fost trimişi spre nord. Mulţi dintre bărbaţi au fost înrolaţi cu forţa. Dar noi ne-am ţinut departe de aceste lucruri; nu luaserăm cu noi nici un ban cu care să mituim o trecere spre nord, şi îmi era teamă ca iubita mea să nu cadă pe mîinile acestor mulţimi de recruţi. Debarcaserăm spre Salerno, fuseserăm întorşi din drum la Cava şi încercaserăm să trecem spre Taranto printr-o trecătoare peste Monte Alburno, dar fuseserăm mînaţi înapoi de lipsa de hrană, şi astfel coborîserăm printre mlaştinile de lîngă Paestum, unde se află doar templele acelea mari. Aveam o vagă idee că la Paestum ar fi posibil să găsesc o barcă sau altceva şi să pornim din nou pe mare. Şi acolo ne-au prins luptele.

Un fel de orbire sufletească pusese stăpînire pe mine. Puteam vedea limpede că eram înconjuraţi; că marea plasă a acelui uriaş Război ne prinsese în mrejele ei. De multe ori văzuserăm trupele de recruţi care veniseră din nord şi umblau dintr-o parte în alta, şi le zăriserăm de la distanţă, prin munţi, construind drumuri pentru transportul muniţiei şi pregătind instalarea tunurilor. La un moment dat am crezut că au tras spre noi, luîndu-ne

drept spioni; în orice caz, un glonte a trecut şuierînd pe deasupra noastră. De mai multe ori ne-am ascuns în păduri, de aeroplanele care pluteau pe deasupra.

Dar toate aceste lucruri nu mai au acum nici o importanţă, toate aceste nopţi de fugă şi suferinţă... Ne aflam într-un spaţiu deschis, lîngă templele acelea mari de la Paestum, într-un loc acoperit cu blocuri de piatră şi presărat cu tufişuri ţepoase, gol şi pustiu şi atît de plat încît un crîng de eucalipţi din depărtare se vedeau pînă la piciorul tulpinii. Parcă văd şi acum! Iubita mea şedea lîngă un tufiş şi se odihnea, căci era foarte slăbită şi obosită, iar eu stăteam în picioare căutînd să văd dacă aş putea să-mi dau seama de distanţa la care se trăgeau focuri de armă. Erau fără zgomot, ştii, luptînd departe unii de alţii, cu acele teribile arme noi care nu fuseseră folosite niciodată: tunuri care trăgeau la mare distanţă şi aeroplane care puteau... Nimeni nu putea să ştie ce puteau ele să facă!

Ştiam că ne aflăm între cele două armate şi că se apropiau una de alta. Ştiam că sîntem în primejdie şi că nu ne puteam opri aici să ne odihnim!

Deşi aveam toate acestea în minte, le aveam numai în subconştient. Păreau să fie lucruri care nu ne privesc pe noi. Mă gîndeam în primul rînd la iubita mea. Mă cuprinsese o tristeţe dureroasă. Era întîia oară cînd ea se dădea bătută şi se prăbuşise plîngînd. Puteam s-o aud suspinînd la spatele meu, dar nu vroiam să mă întorc spre ea, pentru că ştiam că simţea nevoia să plîngă şi că se abţinuse atît timp din cauza mea. Era bine, mă gîndeam, să plîngă şi să se odihnească, şi apoi să pornim din nou la drum, căci nu-mi închipuiam atunci un fapt care era totuşi atît de aproape de noi. Parcă o văd şi acuma cum stătea acolo, cu părul ei minunat căzîndu-i pe umeri şi cu obrajii supţi.

„Dacă ne-am fi despărţit, zise ea. Dacă te-aş fi lăsat să pleci.”

„Nu, zisei eu. Nici acum nu-mi pare rău. Nu-mi pare rău, fiindcă eu am ales, şi am să rezist pînă la capăt.”

Şi atunci...

Deasupra capului, pe cer, a fulgerat ceva şi a explodat, şi am auzit peste tot în jurul nostru gloanţele răpăind. Au zdrelit pietrele din jurul nostru, zvîrlind bucăţi de cărămidă; şi s-au dus...

Îşi duse mîna la gură, apoi îşi umezi buzele.

— La fulgerul exploziei mă întorsesem... Ştii, s-a ridicat în picioare... S-a ridicat în picioare, ştii, şi a făcut un pas spre mine... Ca şi cum ar fi vrut să ajungă pînă la mine... Fusese împuşcată în inimă.

Tăcu şi mă privi fix. Am simţit neputinţa aceea prostească pe care o simte orice englez în astfel de ocazii. I-am întîlnit o clipă privirea şi apoi m-am uitat pe fereastră afară. Am păstrat amîndoi mult timp tăcerea. Cînd, în cele din urmă, am privit spre el, l-am văzut stînd pe spate în colţul său, cu braţele încrucişate şi rozîndu-şi încheieturile degetelor.

Îşi muşcă deodată unghia şi tresări.

— Am dus-o în braţe spre temple, zise el, ca şi cum asta ar mai fi avut vreo importanţă. Nu ştiu de ce. Mi se păreau un fel de sanctuar, înţelegi. Presupun că dăinuiau de atîta timp. Ea probabil că murise pe loc. Dar... am vorbit cu ea... tot drumul.

Din nou tăcere.

— Am văzut templele acelea, zisei eu brusc şi într-adevăr el îmi amintise cu multă claritate de arcadele calme şi însorite, tăiate din gresie roasă de vreme.

— Era acela de culoare brună, cel mare, de culoare brună. M-am aşezat pe o coloană căzută, continuînd s-o ţin în braţe... Acum nu-i mai vorbeam. Şi după puţin timp, şopîrlele au ieşit şi au început să alerge din nou, ca şi cum nu se întîmplase nimic neobişnuit, ca şi cum nimic nu se schimbase... Era acolo o linişte grozavă, soarele era sus şi umbrele stăteau nemişcate; chiar şi umbrele ierburilor de pe ziduri stăteau nemişcate, în ciuda bubuiturilor ce răsunau în tot cerul.

Parcă-mi amintesc că aeroplanele au venit dinspre sud şi că lupta s-a îndepărtat spre vest. Un aeroplan a

fost lovit, s-a răsturnat şi a căzut. Îmi amintesc asta, deşi nu mă interesa cîtuşi de puţin. Nu părea să aibă vreo importanţă. Era ca un pescăruş rănit, ştii, care întîi se zbate cîtva timp în apă. Îl puteam vedea prin naosul templului, ca un obiect negru în apa albastră şi strălucitoare.

De trei sau patru ori, nişte obuze au explodat pe plajă, apoi au încetat. De fiecare dată cînd se întîmpla asta, toate şopîrlele fugeau şi se ascundeau un răstimp. Acesta era tot răul pe care-l pricinuiau, în afară de un glonte rătăcit care a zgîriat piatra de lîngă mine şi a făcut pe ea o suprafaţă albă şi strălucitoare.

Pe măsură ce umbrele se lungeau, tăcerea părea şi mai mare.

Lucru curios, remarcă el pe tonul unui om care ia parte la o conversaţie banală, nu gîndeam totuşi... nu mă gîndeam la nimic. Stăteam cu ea în braţe printre pietre, într-un fel de letargie... nemişcat.

Şi nu-mi amintesc cum m-am trezit. Nu-mi amintesc cum m-am îmbrăcat în ziua aceea. Ştiu că m-am pomenit în biroul meu, cu scrisorile desfăcute în faţa mea, şi că eram izbit de absurditatea faptului de a mă afla acolo, ştiind că în realitate şedeam, buimăcit, în templul acela din Paestum, cu o femeie moartă în braţe. Am citit scrisorile maşinal. Am uitat despre ce era vorba în ele.

El se opri. Urmă o lungă tăcere.

Am observat deodată că trenul cobora panta de la Chalk Farm spre Euston. Am tresărit văzînd cum trecuse timpul. M-am întors spre el cu o întrebare brutală, pe tonul de „acum ori niciodată”.

— Şi ai mai visat?

— Da.

Păru că face o sforţare ca să sfîrşească. Glasul îi era foarte scăzut.

— Numai o dată şi parcă numai cîteva clipe. Se părea că mă trezisem deodată dintr-o mare apatie, mă sculasem în picioare şi un trup zăcea acolo pe pietre

lîngă mine. Un trup slăbănog. Nu al ei, ştii. Parcă nu mai era ea…

Probabil că auzisem glasuri. Nu ştiu. Ştiu numai că se apropiau nişte oameni în singurătatea aceea, şi că asta a fost ultima ofensă.

M-am ridicat în picioare şi am umblat prin templu, şi atunci a apărut mai întîi un om cu faţa smeadă, îmbrăcat într-o uniformă de un alb murdar, tivită cu albastru, şi apoi s-au ivit alţii, mai mulţi, căţărîndu-se pe creasta vechiului zid al cetăţii dispărute şi ghemuindu-se acolo. Erau nişte mici figuri iţindu-se în bătaia soarelui şi au rămas acolo, cu armele în mînă, cercetînd prevăzători terenul din faţa lor.

Şi mai departe am văzut alţii, apoi alţii în celălalt capăt al zidului. Era o linie lungă de oameni în ordine de bătaie.

Apoi insul pe care-l văzusem întîi se ridică în pi-cioare şi strigă un ordin, iar oamenii săi se dădură jos de pe zid în ierburile înalte şi se îndreptară spre templu. Coborî şi el împreună cu ceilalţi, conducîndu-i. Venea drept spre mine şi cînd mă văzu se opri.

La început îi priveam pe aceşti oameni din simplă curiozitate, dar cînd am văzut că au de gînd să vină spre templu m-am hotărît să-i opresc. Strigai către ofiţer:

„Nu trebuie să vii aici. Aici sînt ***eu.*** Sînt aici cu moarta mea.”

Mă privi fix, apoi îmi strigă o întrebare într-o limbă necunoscută.

Eu repetai ceea ce mai spusesem.

El strigă din nou, iar eu îmi încrucişai braţele şi rămăsei nemişcat. Apoi el le spuse ceva oamenilor săi şi înaintă spre mine. Ţinea în mînă o sabie.

Îi făcui semn să rămînă la distanţă, dar el continuă să înainteze. Îi spusei din nou cu multă răbdare şi foarte limpede: „Nu trebuie să vii aici. Astea sînt nişte temple vechi şi aici sînt eu cu moarta mea”.

Se apropie atît de mult, încît îi puteam vedea bine faţa. Era o faţă îngustă, cu ochi cenuşii întunecaţi şi cu

o mustaţă neagră. Avea o cicatrice pe buza de sus, şi era murdar şi nebărbierit. Continua să strige lucruri neînţelese, poate întrebări adresate mie.

Ştiu acum că-i era teamă de mine, dar atunci nu m-am gîndit la asta. În timp ce încercam să-i explic, m-a întrerupt pe un ton imperativ, cerîndu-mi, cred, să mă dau la o parte.

Încercă să treacă pe lîngă mine, dar eu îl apucai de braţ.

Văzui că se schimbă la faţă sub strînsoarea mea.

„Nebun ce eşti, strigai eu. Nu ştii? E moartă!”

Se dădu înapoi. Mă privi cu ochi cruzi. Văzui în ei un fel de hotărîre plină de triumf. Apoi, încruntîndu-se, deodată îşi ridică sabia… ***aşa…*** şi lovi.

Se întrerupse brusc.

Observai o schimbare în ritmul trenului. Se auziră frînele, iar vagonul scîrţîi şi se zgudui. Lumea aceasta a noastră îşi afirma prezenţa, devenea zgomotoasă. Văzui prin fereastra aburită uriaşe lămpi electrice aruncîndu-şi lumina de pe stîlpii înalţi, văzui şiruri de vagoane goale care treceau, stînd pe loc, prin faţa ferestrei şi apoi trecu după ele un semafor înălţîndu-şi constelaţia de lumini verzi şi roşii în amurgul întunecat al Londrei. Îmi întorsei din nou privirea spre chipul supt al omului din faţa mea.

— Mă lovi drept în inimă. Cu un fel de uimire… nu cu teamă, nici durere… doar cu un fel de uimire, şi am simţit cum mă străpunge, am simţit sabia pătrunzîndu-mi în trup. Nu m-a durut, ştii! Nu m-a durut de loc.

Luminile galbene ale peronului începură să se zărească, trecînd întîi repede, apoi mai încet, şi în cele din urmă oprindu-se cu o smucitură. Pe-afară treceau încoace şi încolo siluete nelămurite de oameni.

— Euston! strigă un glas.

— Vrei să spui?…

— N-a fost nici o durere, nici o înţepătură sau usturime. O uimire, şi apoi bezna care a cuprins totul. Chipul aprins, brutal, din faţa mea, chipul omului care mă ucisese, păru că se depărtează, pînă pieri din faţa ochilor mei…

— Euston! strigau vocile de afară. Euston!

Uşa compartimentului se deschise, lăsînd să intre un val de zgomote, şi un hamal stătea în pragul ei şi se uita la noi. Zgomote de uşi trîntite, tropot de copite ale cailor de la trăsuri,

şi dincolo de toate — vacarmul inform şi îndepărtat al străzilor Londrei ajunse pînă la urechile mele. O mulţime de lămpi aprinse străluceau de-a lungul peronului.

— O beznă, un val de beznă care s-a întins şi a înghiţit totul.

— Aveţi vreun bagaj, domnule? zise hamalul.

— Şi asta a fost sfîrşitul? întrebai eu.

Păru că ezită. Apoi, aproape neauzit, răspunse:

— Nu.

— Adică?

— N-am putut să ajung la ea. Ea era în cealaltă parte a templului... Şi apoi...

— Da, insistai eu. Şi?

— Coşmaruri, strigă el; adevărate coşmaruri! Dumnezeule! Păsări mari care se repezeau să sfîşie...

În româneşte de
V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

CUPRINS

Redactor responsabil : HERTA SPUHN
Tehnoredactor : MARIANA PUŞCAŞU

Dat la cules 25.08.1965. Bun de tipar 08.11.1965. Apărut 1965. Comanda nr. 7 232. Tiraj 40 120. Hîrtia tipar sul de 50 g/m² 510X810/16. Coli editoriale 21,62. Coli de tipar 26. A.T. 10 191. C.Z. pentru bibliotecile mici 92—31=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 50 680 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România.

EDITURA TINERETULUI

Lei 9

